

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
The National Assembly for Wales

Cofnod y Trafodion
The Record of Proceedings

Dydd Mercher, 10 Tachwedd 2010
Wednesday, 10 November 2010

Cynnwys
Contents

- 3 Cwestiynau i'r Gweinidog dros Faterion Gwledig
Questions to the Minister for Rural Affairs
- 24 Cwestiynau i'r Gweinidog dros yr Amgylchedd, Cynaliadwyedd a Thai
Questions to the Minister for Environment, Sustainability and Housing
- 47 Ail Adroddiad y Pwyllgor Materion Ewropeaidd ac Allanol ar Ddyfodol Polisi
Cydlyniant yr UE
The European and External Affairs Committee's Second Report on the Future of EU
Cohesion Policy
- 67 Dadl y Ceidwadwyr Cymreig: Setliad Ariannol y GIG
Welsh Conservatives Debate: The NHS's Financial Settlement
- 95 Adroddiad y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc 'Adolygiad Pellach o Ddatblygiadau yn
Narpariaeth Gwasanaethau Eirioli ar gyfer Plant a Phobl Ifanc yng Nghymru'
The Children and Young People Committee's Report 'Further Review of
Developments in the Provision of Advocacy Services to Children and Young People
in Wales'
- 107 Dadl Democratiaid Rhyddfrydol Cymru: Y GIG
Welsh Liberal Democrats Debate: The NHS
- 139 Cyfnod Pleidleisio
Voting Time
- 144 Dadl Fer: Cymunedau ac Ymdeimlad o Hunaniaeth
Short Debate: Communities and Sense of Identity

Yn y golofn chwith, cofnodwyd y trafodion yn yr iaith y llefarwyd hwy ynnddi yn y Siambr.
Yn y golofn dde, cynhwyswyd cyfieithiad.

In the left-hand column, the proceedings are recorded in the language in which they were
spoken in the Chamber. In the right-hand column, a translation has been included.

*Cyfarfu'r Cynulliad am 1.30 p.m. gyda'r Llywydd (Dafydd Elis-Thomas) yn y Gadair.
The Assembly met at 1.30 p.m. with the Presiding Officer (Dafydd Elis-Thomas) in the Chair.*

Y Llywydd: Trefn ar gyfer cwestiynau i'r Gweinidog. **The Presiding Officer:** Order for questions to the Minister.

Cwestiynau i'r Gweinidog dros Faterion Gwledig Questions to the Minister for Rural Affairs

Y Diwydiant Ffermio

The Farming Industry

I. Joyce Watson: *A wnaiff y Gweinidog roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y camau a gymerwyd i gefnogi datblygiad economaidd y diwydiant ffermio. OAQ(3)1210(RAF)*

I. Joyce Watson: *Will the Minister provide an update on steps taken to support the economic development of the farming industry. OAQ(3)1210(RAF)*

The Minister for Rural Affairs (Elin Jones): The economic development of the Welsh agriculture industry is supported via the single payment scheme and the various rural development plan schemes. In Wales, farmers receive £287 million in SPS, based on 2009 exchange rate payments, while the rural development plan will bring some £795 million to rural communities in 2007-13.

Y Gweinidog dros Faterion Gwledig (Elin Jones): Caiff datblygiad economaidd diwydiant amaethyddiaeth Cymru ei gefnogi drwy gynllun y taliad sengl ac amrywiol gynlluniau'r cynllun datblygu gwledig. Yng Nghymru, mae ffermwyr yn cael £287 miliwn drwy gynllun y taliad sengl, yn seiliedig ar daliadau cyfradd gyfnewid 2009, a bydd y cynllun datblygu gwledig yn dod â thua £795 miliwn i gymunedau gwledig rhwng 2007 a 2013.

Joyce Watson: I am sure that you will agree that the best way to support farmers' economic development is to ensure that they receive a fair wage, so that they are able to support themselves and their families. You will have been as disappointed as I was, I am sure, to hear that the UK Government has decided to abolish the Agricultural Wages Board, whose role it is to ensure that craftsmen and people who work in the agriculture sector receive the wage that they deserve. Will you join me in voicing disappointment at the fact that the Conservative and Liberal Democrat coalition Government has taken the first opportunity available to it to scrap a body that was doing such a good job of ensuring a decent wage for the people who work in the farming industry?

Joyce Watson: Rwyf yn siŵr y byddwch yn cytuno mai'r ffordd orau o gefnogi ffermwyr i ddatblygu'n economaidd yw sicrhau eu bod yn cael cyflog teg, er mwyn iddynt allu cynnal eu hunain a'u teuluoedd. Mae'n siŵr eich bod mor siomedig â minnau o glywed bod Llywodraeth y DU wedi penderfynu diddymu'r Bwrdd Cyflogau Amaethyddol. Rôl y bwrdd yw sicrhau bod crefftwyr a phobl sy'n gweithio yn y sector amaethyddiaeth yn cael y cyflog y maent yn ei haeddu. A wnewch chi ymuno â mi i leisio siomedigaeth ynglŷn â'r ffaith bod Llywodraeth glymblaid y Ceidwadwyr a'r Democratiaid Rhyddfrydol wedi manteisio ar y cyfle cyntaf i gael gwared ar gorff a oedd yn gwneud gwaith mor dda wrth sicrhau cyflog teg ar gyfer y bobl sy'n gweithio yn y diwydiant ffermio?

Elin Jones: As I have already said in the Chamber, I was disappointed at the UK Government's decision to seek the abolition of the Agricultural Wages Board, and to do so with such undignified haste, without proper consultation with the industry and the

Elin Jones: Fel rwyf eisoes wedi ei ddweud yn y Siambr, cefais fy siomi gan benderfyniad Llywodraeth y DU i geisio diddymu'r Bwrdd Cyflogau Amaethyddol, ac i wneud hynny â'r fath frys anurddasol, heb ymgynghori'n briodol â'r diwydiant a'r

workers who will be affected. It has put us as a Government in a difficult position. We do not want the abolition of the Agricultural Wages Board, but do not have the ability to finance an Agricultural Wages Board for Wales. No offer was made to transfer the funding to Wales from the UK Government to allow us to run a Wales-only board. It is a disappointing decision by the UK Government.

Mark Isherwood: A key concern raised with me across north Wales, from members of the Farmers Union of Wales in Anglesey to a dairy consultant in Wrexham, which affects the economic development of their sector, is that of the changes to agri-environment funding and the Glastir scheme. The issue was raised again this week. I am told that 28 points per hectare are needed, which would involve huge investments for many, to enter the Glastir scheme. I am told that ewe and cattle numbers are down, which would accelerate that, leading to a loss of critical mass and sustainability, when we need to be planning for food in 10 years' time. A consultant told me that he now has to tell clients that Glastir is not for them, and that they would have to spend thousands of pounds for a return of less than £500, compared with £1,400 under the current Tir Cynnal scheme. I am told that the equivalent scheme is continuing in England, so why not in Wales? How should we respond to those concerns, raised with my office regularly by farmers and people working in the sector?

Elin Jones: The Glastir scheme is currently open for applications. That application round closes on 22 November. We will then see how many applications have come in. Obviously, some farmers will decide to extend their Tir Gofal and Tir Cynnal agreements for a further two years, as part of the transition process that I outlined early on. I am surprised to hear you say that some dairy farmers—I believe that you also mentioned a dairy consultant—are suggesting that Glastir is particularly difficult. My understanding from farmers, with the

gweithwyr yr effeithir arnynt. Mae wedi ein rhoi ni, fel Llywodraeth, mewn sefyllfa anodd. Nid ydym am weld y Bwrdd Cyflogau Amaethyddol yn cael ei ddiddymu, ond nid oes gennym y gallu i ariannu Bwrdd Cyflogau Amaethyddol i Gymru. Ni wnaeth Llywodraeth y DU gynnig trosglwyddo'r arian i Gymru er mwyn rhoi cyfle inni redeg bwrdd ar gyfer Cymru yn unig. Mae'n benderfyniad siomedig gan Lywodraeth y DU.

Mark Isherwood: Un o'r prif bryderon a godwyd gyda mi ledled gogledd Cymru, o aelodau o Undeb Amaethwyr Cymru yn Ynys Môn i ymgynghorydd ffermio llaeth yn Wrecsam, sy'n effeithio ar ddatblygiad economaidd yn eu sector, yw'r pryder am y newidiadau yng nghynlluniau ariannu amaeth-amgylchedd a chynllun Glastir. Codwyd y mater unwaith eto'r wythnos hon. Dywedir wrthyf fod angen 28 pwynt yr hectar i ymuno â chynllun Glastir. Byddai hynny'n cynnwys buddsoddiadau enfawr i lawer. Dywedir wrthyf bod nifer y defaid a'r gwartheg wedi gostwng, a fyddai'n cyflymu hynny, gan arwain at gollu cynaliadwyedd a màs hanfodol, a ninnau angen bod yn cynllunio ar gyfer bwyd ymhen 10 mlynedd. Dywedodd ymgynghorydd wrthyf ei fod bellach yn gorfod dweud wrth gleientiaid nad yw Glastir yn addas ar eu cyfer, ac y byddai'n rhaid iddynt wario miloedd o bunnoedd i gael enillion o lai na £500, o'i gymharu â £1,400 o dan y cynllun Tir Cynnal cyfredol. Dywedir wrthyf fod y cynllun cyfatebol yn parhau yn Lloegr, felly pam nad yw'n parhau yng Nghymru? Sut y dylem ymateb i'r pryderon hynny, sy'n cael eu codi yn fy swyddfa yn rheolaidd gan ffermwyr a phobl sy'n gweithio yn y sector?

Elin Jones: Mae cynllun Glastir ar agor i geisiadau ar hyn o bryd. Bydd y cylch ceisiadau hwnnw'n cau ar 22 Tachwedd. Yna gallwn weld faint o geisiadau fydd wedi dod i law. Yn amlwg, bydd rhai ffermwyr yn penderfynu ymestyn eu cytundebau Tir Gofal a Tir Cynnal am ddwy flynedd arall, fel rhan o'r broses bontio a amlinellwyd gennyf ar y dechrau. Mae'n fy synnu eich clywed yn dweud bod rhai ffermwyr llaeth—rwyf yn credu eich bod wedi sôn hefyd am ymgynghorydd ffermio llaeth—yn awgrymu bod Glastir yn arbennig o anodd. Yn ôl yr

exception of some who are at a particular scale of production, is that Glastir seems to be attractive to some dairy farmers. In fact, I have had criticisms from non-dairy farmers that it is too attractive for dairy farmers and not attractive enough for sheep and beef farmers. However, as I said, the application round is now open, and I hope that you will urge farmers to look carefully—as I am sure they will—at its applicability to their farming businesses.

The Leader of the Welsh Liberal Democrats (Kirsty Williams): Minister, previously in the Chamber you have said that you had no figures or goals for the number of the farmers entering into the Glastir scheme, but in your speech to the National Farmers Union conference, you stated that your aspiration was to have 10,000 Welsh farmers entering the scheme. As you have just said, applications for the scheme will shortly close. Will you meet that target?

Elin Jones: You have confused two issues there, and I am not clear what your question entailed. Obviously, I do not expect 10,000 applications on 22 November, although I would be pleased if that was the case. As I said in my answer to Mark Isherwood, a number of farmers will choose to extend their Tir Gofal and Tir Cynnal management agreements, and Glastir, in its entirety, will not be fully operational until 2014. At that point, I would hope to see in excess of 10,000 farmers in the scheme.

Kirsty Williams: Thank you for the clarification of when you expect to see 10,000 farmers in the scheme. However, as you said, applications are shortly to close. Will you give the Chamber an idea of how many farmers you expect to have made an application by 22 November? You set great store by the fact that many farmers will roll over their Tir Gofal and Tir Cynnal contracts, but for many farmers who are not in those schemes, the continuation of Tir Mynydd payments is crucial to the profitability of their businesses. What analysis has your Government carried out prior to the

hyn rwyf fi'n ei ddeall gan ffermwyr, ac eithrio rhai sydd ar raddfa benodol o gynhyrchu, mae Glastir yn ddeniadol i rai ffermwyr llaeth. Yn wir, daeth ffermwyr nad ydynt yn ffermwyr llaeth ataf yn beirniadu bod y cynllun yn rhy ddeniadol i ffermwyr llaeth a ddim yn ddigon deniadol i ffermwyr defaid a chig eidion. Fodd bynnag, fel y dywedais, mae'r cylch ceisiadau bellach ar agor, ac rwyf yn gobeithio y byddwch yn annog ffermwyr i edrych yn ofalus—rwyf yn siŵr y byddant—ar pa mor berthnasol ydyw i'w busnesau ffermio hwy.

Arweinydd y Democratiaid Rhyddfrydol Cymru (Kirsty Williams): Weinidog, yn y Siambr yn y gorffennol, rydych wedi dweud nad oedd gennych unrhyw ffigurau na nod ar gyfer nifer y ffermwyr sy'n dod yn rhan o gynllun Glastir. Ond, yn eich anerchiad i gynhadledd Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr, gwnaethoch ddweud eich bod yn dyheu am weld 10,000 o ffermwyr Cymru yn dod yn rhan o'r cynllun. Fel rydych newydd ei ddweud, bydd cylch ceisiadau'r cynllun yn cau cyn hir. A wnewch chi gyrraedd y targed hwnnw?

Elin Jones: Rydych chi wedi drysu dau fater yma, ac nid wyf yn siŵr beth y mae eich cwestiwn yn ei olygu. Yn amlwg, nid wyf yn disgwyl 10,000 o geisiadau ar 22 Tachwedd, er y byddwn yn falch pe bai hynny'n wir. Fel y dywedais wrth ateb Mark Isherwood, bydd nifer o ffermwyr yn dewis ymestyn eu cytundebau rheoli Tir Gofal a Tir Cynnal, ac ni fydd Glastir, yn ei gyfanrwydd, yn gwbl weithredol tan 2014. Bryd hynny, byddwn yn gobeithio gweld dros 10,000 o ffermwyr yn rhan o'r cynllun.

Kirsty Williams: Diolch ichi am egluro pryd rydych yn disgwyl gweld 10,000 o ffermwyr yn rhan o'r cynllun. Fodd bynnag, fel y bu ichi ei ddweud, bydd y cylch ceisiadau'n cau cyn hir. A wnewch chi roi amcan i'r Siambr o faint o ffermwyr rydych yn disgwyl iddynt wneud cais erbyn 22 Tachwedd? Rydych yn rhoi pwys mawr ar y ffaith y bydd llawer o ffermwyr yn ymestyn eu cytundebau Tir Gofal a Tir Cynnal, ond i lawer o ffermwyr nad ydynt yn rhan o'r cynlluniau hynny, mae parhad taliadau Tir Mynydd yn hanfodol ar gyfer proffidioldeb eu busnesau. Pa waith dadansoddi y mae eich Llywodraeth wedi ei

introduction of Glastir on how many farmers currently in receipt of Tir Mynydd will not be able to acquire the points to enter into your new scheme? What effect will that loss of income have on those businesses?

Elin Jones: As I said in answer to your last question, I have no target figure for the number of applications that will come in on 22 November, but I hope that it is as high as possible. I will assess it at that time. I am aware that it is more problematic for farmers seeking to run Glastir applications concurrently with Tir Gofal and Tir Cynnal management agreements. For those farmers who choose to remain in Tir Gofal or Tir Cynnal, my initial decision on Glastir would effectively have meant that they would have lost their Tir Mynydd equivalent funding. That is why I took the decision earlier this year, after several meetings with farmers across Wales, especially in north-west Wales, to extend the Tir Mynydd payment for a further two years on the basis of a 60 and 30 per cent exit payment.

Kirsty Williams: I am grateful again for your acknowledgement and for your willingness to assess the situation once it is clear how many applications for Glastir have been received by 22 November. If the number of applications is low, will your assessment include an option to review the contents of that scheme to make it more attractive or more applicable to Welsh farmers and easier for them to access?

1.40 p.m.

Elin Jones: I have reviewed the progress of Glastir during its development process and made the decision to introduce the Tir Mynydd exit payments as a result of that review process. Not all of these issues or changes are in my gift. We are confined by European regulations on agri-environment schemes to look at the costs incurred or income forgone of payments for any prescriptions under Glastir. In that analysis, although it might seem that additional money should be awarded for various activities

wneud cyn cyflwyno Glastir ar faint o ffermwyr sy'n cael cymorth Tir Mynydd ar hyn o bryd na fyddant yn gallu ennill y pwyntiau angenrheidiol i ddod yn rhan o'ch cynllun newydd? Pa effaith fydd y golled honno o ran incwm yn ei chael ar y busnesau hynny?

Elin Jones: Fel y dywedais wrth ateb eich cwestiwn diwethaf, nid oes gennyf ffigur targed ar gyfer nifer y ceisiadau a fydd yn dod i law ar 22 Tachwedd, ond rwyf yn gobeithio y bydd y ffigur mor uchel â phosibl. Byddaf yn ei asesu bryd hynny. Rwyf yn ymwybodol ei bod yn fwy o broblem i ffermwyr sydd am gynnal ceisiadau Glastir ar yr un pryd â chytundebau rheoli Tir Gofal a Tir Cynnal. I'r ffermwyr hynny sy'n dewis parhau gyda Tir Gofal neu Tir Cynnal, byddai fy mhenderfyniad gwreiddiol ynglŷn â Glastir, mwy na heb, wedi golygu y byddant wedi colli eu harian Tir Mynydd cyfatebol. Dyna pam, ar ôl sawl cyfarfod gyda ffermwyr ledled Cymru, yn enwedig yng ngogledd-orllewin Cymru, y bu imi wneud y penderfyniad yn gynharach eleni i ymestyn y taliad Tir Mynydd am ddwy flynedd arall ar sail taliad ymadael o 60 a 30 y cant.

Kirsty Williams: Rwyf yn ddiolchgar unwaith eto ichi am gydnabod a bod yn barod i asesu'r sefyllfa pan ddaw'n glir faint o geisiadau Glastir fydd wedi dod i law erbyn 22 Tachwedd. Os bydd nifer y ceisiadau'n isel, a fydd eich asesiad yn cynnwys opsiwn i adolygu cynnwys y cynllun hwnnw, er mwyn ei wneud yn fwy deniadol neu'n fwy perthnasol i ffermwyr Cymru, ac yn haws iddynt gael mynediad iddo?

Elin Jones: Rwyf wedi adolygu cynnydd Glastir yn ystod y broses ddatblygu ac wedi penderfynu cyflwyno taliadau ymadael Tir Mynydd o ganlyniad i'r broses adolygu honno. Nid yw pob un o'r materion na'r newidiadau hyn yn fy mhŵer i. Rydym wedi ein cyfyngu gan reoliadau Ewropeaidd ar gynlluniau amaeth-amgylchedd i edrych ar y costau a gynhyrchir neu'r incwm a gollir drwy daliadau ar gyfer unrhyw ragnodiadau o dan Glastir. Yn y dadansoddiad hwnnw, er y gallai ymddangos y dylai arian ychwanegol

undertaken by farmers, if we cannot make a credible economic justification to the European Commission, and if they are beyond the income forgone or costs incurred analysis, we cannot increase those payments. Therefore, it is a matter of getting the balance right for farmers of the financial attractiveness of the scheme. That has to be under the quite strict European regulations within which all agri-environment schemes are defined.

Mick Bates: Minister, given the recent low level of tree planting in Wales, I welcome the new Glastir woodland creation grant scheme, which, I am confident, will offer strong support for the sustainable management of our farm woodlands and forestry industry and improve our economic development. However, I am concerned that, as part of Glastir, woodland management could become an add-on to a relatively uncertain Glastir scheme. Can you reassure the industry that the new woodland grant scheme is truly tailored to meet the needs of Wales's woodlands and the forestry sector, and that it will not be treated as just another type of farm habitat with generic management? What will you do to promote this new scheme to all farmers in Wales to ensure increased woodland creation and long-term management for the future?

Elin Jones: Gareth Wyn Jones's independent report on the climate change implications of land use included a clear recommendation to Government that planting trees on farms would be a good way to seek to mitigate some of the effects of greenhouse gas emissions from livestock production. I am pleased that we have put together a scheme in Wales that I believe is attractive to farmers. Not all farmers will be interested in woodland planting, but for all those who are interested, it is a financially attractive scheme. It looks at allowing for the planting of woodlands by offering a capital grant and maintenance payments for farmers. As you suggest, Mick, we are not, as a nation, heavily wooded; we do not have as high a proportion of woodland as other European

gael ei ddyfarnu ar gyfer amrywiol weithgareddau y mae ffermwyr yn ymgymryd â hwy, os na allwn wneud cyfiawnhad economaidd digonol i'r Comisiwn Ewropeaidd, ac os ydynt y tu hwnt i'r dadansoddiad o incwm a gollir neu gostau a gynhychir, ni allwn gynyddu'r taliadau hynny. Felly, yr hyn sy'n bwysig yw sicrhau'r cydbwysedd cywir i ffermwyr o ran atyniad ariannol y cynllun. Rhaid i hynny fod o dan y rheoliadau Ewropeaidd gweddol llym y mae'r holl gynlluniau amaeth-amgylchedd yn cael eu diffinio oddi mewn iddynt.

Mick Bates: Weinidog, o ystyried y lefel isel o blannu coed yng Nghymru yn ddiweddar, rwyf yn croesawu cynllun grant creu coetir newydd Glastir. Rwyf yn hyderus y bydd yn cynnig cefnogaeth frwd ar gyfer rheoli ein diwydiant coedwigaeth a choetiroedd fferm yn gynaliadwy ac yn gwella ein datblygiad economaidd. Fodd bynnag, rwyf yn pryderu y gallai rheoli coetiroedd, fel rhan o Glastir, ddod yn rhywbeth wedi'i ychwanegu'n syml at gynllun Glastir cymharol ansicr. A allwch dawelu meddwl y diwydiant bod y cynllun grant coetir newydd wir wedi ei deilwra i ddiwallu anghenion sector coedwigaeth a choetiroedd Cymru, ac na fydd yn cael ei drin fel math arall o gynefin fferm gyda rheolaeth generig? Beth fyddwch chi'n ei wneud i hyrwyddo'r cynllun newydd hwn i holl ffermwyr Cymru, er mwyn sicrhau bod rhagor o goetiroedd yn cael eu creu ac i sicrhau rheolaeth hirdymor ar gyfer y dyfodol?

Elin Jones: Roedd adroddiad annibynnol Gareth Wyn Jones ar oblygiadau defnyddio tir o ran newid yn yr hinsawdd yn cynnwys argymhelliad clir i'r Llywodraeth y byddai plannu coed ar ffermydd yn ffordd dda o geisio lliniaru rhai o effeithiau'r allyriadau nwyon tŷ gwydr sy'n cael eu creu wrth gynhyrchu da byw. Rwyf yn falch ein bod wedi llunio cynllun yng Nghymru sy'n ddeniadol i ffermwyr, yn fy marn i. Ni fydd gan bob ffarmwr ddiddordeb mewn plannu coetiroedd, ond i bob un sydd â diddordeb, mae'n gynllun sy'n ariannol ddeniadol. Mae'n ystyried caniatáu plannu coetiroedd drwy gynnig grant cyfalaf a thaliadau cynhaliaeth i ffermwyr. Fel rydych yn ei awgrymu, Mick, nid ydym yn genedl goediog iawn; nid oes gennym gyfran mor uchel o

nations, and we need to improve on that. It is important that we look to do that on-farm as well as in the publicly owned estate. I launched this scheme a few weeks ago. I agree that it needs to be given more publicity and that farmers need more information on it. I hope that we will see that happening over the next few months.

Cefnogi Cymunedau Gwledig

2. Nick Bourne: *A wnaiff y Gweinidog amlinellu ei pholisïau ar gyfer cefnogi cymunedau gwledig yng Nghymru. OAQ(3)1190(RAF)*

Elin Jones: ‘One Wales’ outlines the Government’s commitment to communities across Wales and there are several initiatives in place to support this. The rural development plan, under my portfolio, specifically helps rural communities.

The Leader of the Opposition (Nick Bourne): I want to take you back to the Rural Development Sub-committee’s inquiry into wine, beer, cider and spirits, and your response to it a few weeks ago. Given the importance of this to Wales—with small breweries such as the Breconshire Brewery and the Penderyn Distillery, and larger ones such as Brains—and given that, uncharacteristically, your response was felt to be somewhat negative, you undertook to come back to map out what you are going to do. Can you give an update on your thoughts on this and give us a timeline as to when you think you will be able to give a fuller, and perhaps more positive, response in the light of the important content of that report?

Elin Jones: If I recall from that debate—which I fondly remember—I gave a commitment that I would attend the cross-party group meeting to discuss the report’s recommendations and the Government’s response, and to seek further views from the cross-party group. I hope that we are able to accommodate that. I give a further commitment that, if the Assembly wishes me to do so, either in the Rural Development

goetir â gwledydd eraill yn Ewrop, ac mae angen inni wella hynny. Mae’n bwysig ein bod yn ceisio gwneud hynny ar ffermydd yn ogystal ag yn yr ystâd sy’n eiddo i’r cyhoedd. Bu imi lansio’r cynllun hwn ychydig wythnosau yn ôl. Rwyf yn cytuno bod angen rhoi rhagor o gyhoeddusrwydd iddo a bod ar ffermwyr angen rhagor o wybodaeth amdano. Rwyf yn gobeithio y gwelwn hynny’n digwydd dros y misoedd nesaf.

Supporting Rural Communities

2. Nick Bourne: *Will the Minister outline her policies for supporting rural communities in Wales. OAQ(3)1190(RAF)*

Elin Jones: Mae ‘Cymru’n Un’ yn amlinellu ymrwymiad y Llywodraeth i gymunedau ledled Cymru ac mae nifer o fentrau ar waith i gefnogi hyn. Mae’r cynllun datblygu gwledig, o dan fy mhortffolio innau, yn helpu cymunedau gwledig yn benodol.

Arweinydd yr Wrthblaid (Nick Bourne): Rwyf am eich cyfeirio yn ôl at ymchwiliad yr Is-bwyllgor Datblygu Gwledig i win, cwrw, seidr a gwirodydd, ac at eich ymateb chi i’r ymchwiliad ychydig wythnosau yn ôl. O ystyried pwysigrwydd hyn i Gymru—gyda bragdai bach fel Breconshire Brewery a Distyllfa Penderyn, a rhai mwy o faint fel Brains—ac o gofio y teimlwyd bod eich ymateb, yn annodweddiadol, braidd yn negyddol, gwnaethoch addo dychwelyd at hyn i roi gwybod beth rydych yn mynd i’w wneud. A allwch chi roi’r wybodaeth ddiweddaraf am eich safbwynt ynghylch hyn a rhoi amserlen inni yn nodi pryd rydych yn meddwl y byddwch yn gallu rhoi ymateb mwy llawn, ac efallai mwy cadarnhaol, yng ngoleuni cynnwys pwysig yr adroddiad hwnnw?

Elin Jones: Os wyf yn cofio’r ddadl honno’n iawn—ac mae gennyf atgofion melys ohoni—bu imi ymrwymo i fynychu cyfarfod y grŵp trawsbleidiol er mwyn trafod argymhellion yr adroddiad ac ymateb y Llywodraeth, ac i geisio rhagor o safbwyntiau gan y grŵp trawsbleidiol. Rwyf yn gobeithio y gallwn wneud hynny. Rwyf yn ymrwymo ymhellach i gyflwyno datganiad ar ryw adeg i symud y materion

Sub-committee or in Plenary, I will bring forward a statement at some point to progress these matters. Even though there was disappointment across the Chamber at the Government's response, I would hope that that is not read as a lack of interest on my behalf in this important sector. I acknowledge that it has been a growing sector over the last five years and that it has the potential to grow further, in both microbreweries and larger breweries. I look forward to discussing with Members how we can progress that further.

Gareth Jones: Weinidog, hoffwn wybod beth mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i sicrhau nad yw ardaloedd gwledig Cymru yn dioddef oherwydd nad ydynt o fewn cyrraedd i'r dechnoleg orau a chyflymaf o ran band eang. Mae Cymru wledig eisoes wedi'i hanwybyddu gan y Llywodraeth glymblaid yn Llundain yn ei chynlluniau peilot band eang cyflym. A allwch ein sicrhau y bydd Llywodraeth Cymru, yn wahanol i'r pleidiau gyferbyn, yn parhau i gefnogi cymunedau gwledig a'u heconomiâu lleol drwy gael gwared ar y smotiau duon a chynllunio i ddod â thechnoleg band eang i bob rhan o Gymru wledig?

Elin Jones: Diolch am y cwestiwn ac am ein hatgoffa fel Cynulliad o'r siom nad yw Llywodraeth y Deyrnas Gyfunol wedi cytuno i gynnal un o'r cynlluniau peilot ar gyfer band eang cyflym yma yng Nghymru. Yr wyf yn siŵr bod Aelodau yn siomedig nad yw'r buddsoddiad hwn yn mynd i ddigwydd yng Nghymru, a bod ardaloedd eraill o'r Deyrnas Gyfunol wedi'u ffafrio.

O ran yr hyn mae'r Llywodraeth yma yng Nghymru yn ei wneud, yn wahanol i'r Llywodraeth yn San Steffan, yr ydym yn buddsoddi i sicrhau datblygiadau i leihau nifer yr unigolion a'r cymunedau sydd yn methu â chael band eang. Mae'r grant yr ydym ni, fel Llywodraeth, yn ei roi ar gyfer tai unigol neu gymunedau yn ffordd o sicrhau buddsoddiad i fodloni'r angen hwn o ran mynediad at fand eang, gan ddefnyddio'r ystod o dechnolegau sydd ar gael. Mewn cyfarfod neithiwr a noddwyd gan Nerys Evans, dywedodd Ofcom nad oedd manau gwan ar ôl bellach, gan fod rhyw ateb technolegol ar gael i bob un—boed hynny'n

hyn yn eu blaenau os yw'r Cynulliad yn dymuno imi wneud hynny, naill ai yn yr Isbwyllgor Datblygu Gwledig neu yn y Cyfarfod Llawn. Er bod ymateb y Llywodraeth wedi siomi ar draws y Siambr, rwyf yn gobeithio nad oes neb yn ystyried hynny yn ddiffyg diddordeb o'm rhan i yn y sector pwysig hwn. Rwyf yn cydnabod ei fod yn sector sydd wedi bod yn tyfu dros y pum mlynedd diwethaf a bod ganddo'r potensial i dyfu ymhellach, o ran microfragdai a bragdai mwy. Edrychaf ymlaen at drafod sut y gallwn ddatblygu hynny ymhellach gyda'r Aelodau.

Gareth Jones: Minister, I would like to know what the Welsh Government is doing to ensure that rural areas of Wales do not suffer because they are not within reach of the best and fastest broadband technology. Rural Wales has already been ignored by the coalition Government in London in its superfast broadband pilot schemes. Can you assure us that the Welsh Government, unlike the parties opposite, will continue to support rural communities and their local economies by eliminating not spots and planning to bring broadband technology to every part of rural Wales?

Elin Jones: Thank you for the question and for reminding us as an Assembly of the disappointment that the UK Government has not agreed to locate one of the pilot schemes for superfast broadband in Wales. I am sure that Members are disappointed that this investment will not be made in Wales, and that other areas of the UK have been favoured.

With regard to what the Government here in Wales is doing, in contrast to the Westminster Government, we are investing to ensure developments to reduce the number of individuals and communities that cannot access broadband. The grant that we, as a Government, are giving to individual houses or communities is a way of ensuring investment to meet the need for access to broadband, using the range of technologies available. In a meeting last night sponsored by Nerys Evans, Ofcom said that there are no not spots remaining, as there is some technical answer for each one—whether satellite or microwave. This Government,

lloeren neu'n ficro-don. Mae'r Llywodareth hon, gyda'n cynllun grant band eang, yn gallu rhoi'r symbyliaeth i ddatblygu hynny mewn ffordd nad yw Llywodraeth San Steffan yn ei wneud.

Peter Black: Minister, are you aware of the recent publication of the results of a four-year study into the vaccination of badgers in Gloucestershire against bovine TB, carried out by the Veterinary Laboratories Agency and the Food and Environment Research Agency? The study discovered a 74 per cent reduction in the proportion of badgers testing positive in the antibody bTB blood test. Given that this seems to underline the efficacy of a vaccination strategy, taken with the other measures that you already wish to put in place in the pilot area in Pembrokeshire, will you reconsider including vaccination as part of your strategy? You could do that instead of the cull that you seem intent on carrying out.

with its broadband grant scheme, can give the incentive to develop that in a way that the Westminster Government is not doing.

Peter Black: Weinidog, a ydych yn ymwybodol y cyhoeddwyd yn ddiweddar ganlyniadau astudiaeth pedair blynedd i frechu moch daear yn Swydd Gaerloyw yn erbyn TB buchol, a gynhaliwyd gan yr Asiantaeth Labordai Milfeddygol a'r Asiantaeth Ymchwil Bwyd a'r Amgylchedd? Gwnaeth yr astudiaeth ddarganfod gostyngiad o 74 y cant yng nghyfran y moch daear yr oedd eu prawf gwaed gwrthgyrff bTB yn bositif. O ystyried bod hyn, yn ôl pob golwg, yn tanlinellu effeithiolrwydd strategaeth brechu ochr yn ochr â'r mesurau eraill rydych eisoes am eu rhoi ar waith yn yr ardal beilot yn Sir Benfro, a wnewch chi ailystyried cynnwys brechu fel rhan o'ch strategaeth? Gallech wneud hynny yn hytrach na'r difa rydych â'ch bryd ar ei gyflawni, mae'n debyg.

1.50 p.m.

Elin Jones: I am sure, Peter, that you will respond to the formal consultation on the intensive action area in north Pembrokeshire. I will await the responses to that consultation before taking a final decision on the appropriate course of action in north Pembrokeshire. I have said all along that vaccination will play a part in the eradication of TB in Wales. I look forward to reading the report, which was, I think, published yesterday, on vaccination trials in Gloucestershire.

Elin Jones: Rwyf yn siŵr, Peter, y byddwch yn ymateb i'r ymgynghoriad ffurfiol ar yr ardal weithredu ddwys yng ngogledd Sir Benfro. Byddaf yn disgwyl am yr ymatebion i'r ymgynghoriad hwnnw cyn gwneud penderfyniad terfynol ynglŷn â'r ffordd briodol o weithredu yng ngogledd Sir Benfro. Rwyf wedi dweud o'r dechrau y bydd brechu yn chwarae rhan wrth ddileu TB yng Nghymru. Edrychaf ymlaen at ddarllen yr adroddiad ar dreialon brechu yn Swydd Gaerloyw, a gyhoeddwyd ddoe, rwyf yn credu.

Hyrwyddo Cynnyrch o Gymru

3. Mohammad Asghar: *A wnaiff y Gweinidog ddatganiad am y camau y mae hi'n eu cymryd i hybu cynnyrch o Gymru. OAQ(3)1194(RAF)*

Elin Jones: The Wales True Taste awards, which take place tomorrow, are key to the promotion of food and drink from Wales. Companies that have won the True Taste awards are the flagship producers that play such an important role in the international

Promoting Welsh Produce

3. Mohammad Asghar: *Will the Minister make a statement on what steps she is taking to promote Welsh produce. OAQ(3)1194(RAF)*

Elin Jones: Mae gwobrau Gwir Flas Cymru, sy'n cael eu cynnal yfory, yn allweddol ar gyfer hyrwyddo bwyd a diod o Gymru. Y cwmnïau sydd wedi ennill gwobrau Gwir Flas yw'r cynhyrchwyr blaenllaw sy'n chwarae rhan mor bwysig wrth hyrwyddo

and UK-wide promotional activity of food.

Mohammad Asghar: I am concerned to read reports of produce being routinely mis-sold as from Wales on menus in our restaurants, pubs and cafes. Given the difficult economic climate, I am sure that this is causing many of our farmers concern too. A trading standard probe has found that lamb in particular is being routinely advertised incorrectly as Welsh on menus. Given that the local sourcing of food and drink is one of the stated priorities of the Welsh Assembly Government, what assessment have you made of this? What future steps do you have in mind to encourage service providers to stock genuine Welsh produce?

Elin Jones: We have protected status for Welsh lamb and Welsh beef products and any potential consumer or anyone in the restaurant or hospitality trade should seek to ensure that the lamb or beef that they are selling has that status mark. I would hope that everyone involved in the hospitality trade and the food trade in Wales would do that. If they have the future of Welsh produce at heart, they need to mark produce for sale correctly. As you said, this is a matter for local authorities' trading standards officers to police. It is quite an onerous task for them. However, we have a responsibility as consumers, just as trading standards officers do, to ensure that we question where the food has come from when we go to restaurants and cafes. If there is anything that needs to be reported, it should be reported to the local trading standards officers.

Jeff Cuthbert: Minister, as you know, I never miss an opportunity to promote the many fine Welsh ales and ciders that are produced by an increasing number of small businesses across Wales—I do not drink them, of course, but I promote them. On this occasion, Minister, I draw your attention to the Celt Experience brewery, which is a microbrewery on the Pontywindy Industrial Estate in Caerphilly. It started operating just

bwyd yn rhyngwladol a ledled y DU.

Mohammad Asghar: Rwyf yn bryderus wrth ddarllen adroddiadau bod cynnyrch yn cael ei gam-werthu'n aml fel cynnyrch o Gymru ar fwydlenni yn ein bwytai, ein tafarndai a'n caffis. O ystyried yr hinsawdd economaidd anodd, rwyf yn siŵr bod hyn yn peri cryn dipyn o bryder i'n ffermwyr hefyd. Mae archwiliwr safonau masnach wedi canfod bod cig oen yn arbennig yn cael ei hysbysebu'n anghywir fel cig oen Cymru ar fwydlenni yn aml. O gofio bod cyrchu bwyd a diod lleol yn un o flaenoriaethau datganedig Llywodraeth Cynulliad Cymru, beth yw eich asesiad o hyn? Pa gamau sydd gennych mewn golwg yn y dyfodol i annog darparwyr gwasanaethau i stocio cynnyrch sydd wir yn dod o Gymru?

Elin Jones: Mae gennym statws gwarchoddedig ar gyfer cynnyrch cig oen a chig eidion o Gymru a dylai unrhyw ddefnyddwyr posibl neu unrhyw un yn y diwydiant bwyty neu letygarwch geisio sicrhau bod y marc statws hwnnw ar y cig oen neu'r cig eidion maent yn ei werthu. Byddwn yn gobeithio y byddai pawb sy'n ymwneud â'r diwydiant lletygarwch a'r diwydiant bwyd yng Nghymru yn gwneud hynny. Os yw dyfodol cynnyrch o Gymru yn bwysig iddynt, mae angen iddynt roi'r marc cywir ar y cynnyrch sydd ar werth ganddynt. Fel y gwnaethoch ddweud, mae hyn yn fater i'w blismona gan swyddogion safonau masnach awdurdodau lleol. Mae'n dasg eithaf beichus ar eu cyfer. Fodd bynnag, mae gennym ninnau fel defnyddwyr gyfrifoldeb, yn union fel sydd gan swyddogion safonau masnach, i sicrhau ein bod yn holi o ble y mae'r bwyd wedi dod pan fyddwn yn mynd i fwytai a chaffis. Os oes unrhyw beth y mae angen ei riportio, dylid ei riportio i'r swyddogion safonau masnach lleol.

Jeff Cuthbert: Weinidog, fel y gwyddoch, ni fyddaf byth yn colli cyfle i hyrwyddo'r cwrw a'r seidr niferus, penigamp, o Gymru sy'n cael eu cynhyrchu gan nifer cynyddol o fusnesau bach ledled Cymru—nid wyf yn eu hyfed, wrth gwrs, ond rwyf yn eu hyrwyddo. Ar yr achlysur hwn, Weinidog, tynnaf eich sylw at fragdy'r Profiad Celtaidd, sef microfragdy ar Ystâd Ddiwydiannol Pontywindy yng Nghaerffili. Dim ond

a few years ago and has received numerous awards for its products. Indeed, it grows its hops in Senghennydd, which is also in my constituency. That has enabled the company to create the first beer for the last few hundred years from all-Welsh ingredients. Will you join me in congratulating the Celt Experience on the beer that was recently used to represent Wales and was served to support the main course at the annual dinner of the all-party parliamentary beer group just a few months ago? The final course was, of course, biscuits with Caerphilly cheese.

Elin Jones: I do not think that you could ever be accused of being parochial. [*Laughter.*]

It is very pleasing to hear that beers are now being developed and brewed in Wales using ingredients that have been sourced from Wales entirely. The Celt Experience should be applauded for that effort, because I am sure that it has been an effort for the company. I want to see beers such as that given proper support by Government and given their place in the True Taste awards. I am sure that they will be, as, tomorrow night, there will be winners in the category for beer produced in Wales. Unlike you, I like to drink a few of them, as well. [*Laughter.*]

Jenny Randerson: Minister, the Healthy Eating in Schools (Wales) Measure 2009 received Royal Approval at around this time last year. One of its provisions relates to encouraging local authorities and schools to purchase locally, which would greatly stimulate the production of local food in Wales. However, the Measure has not yet been commenced. I know that it is not within your responsibility, but I am sure that there are cross-portfolio interests that you will wish to discuss with the Minister for Children, Education and Lifelong Learning. Has he talked to you about how that Measure would stimulate the purchase of local food? If not, will you talk to him about it?

Elin Jones: I have talked to the Minister for education and other Ministers about public

yehydig flynyddoedd yn ôl y dechreuodd weithredu ac mae wedi derbyn nifer o wobrau am ei gynnyrch. Yn wir, mae'n tyfu ei hopys yn Senghennydd, sydd hefyd yn fy etholaeth. Mae hynny wedi rhoi cyfle i'r cwmni greu'r cwrw cyntaf, ers sawl can mlynedd bellach, lle mae'r cynhwysion i gyd o Gymru. A wnewch chi ymuno â mi i longyfarch y Profiad Celtaidd ar y cwrw a ddefnyddiwyd yn ddiweddar i gynrychioli Cymru ac a gafodd ei weini gyda'r prif gwrs yng nghinio blynyddol grŵp trawsbleidiol y senedd ar gwrw ychydig fisoedd yn ôl? Y cwrs terfynol, wrth gwrs, oedd bisgedi gyda chaws Caerffili.

Elin Jones: Nid wyf yn credu y gellid byth eich cyhuddo o fod yn blwyfol. [*Chwerthin.*]

Mae'n braf clywed bod cwrw bellach yn cael ei ddatblygu a'i fragu yng Nghymru gan ddefnyddio cynhwysion sy'n gyfan gwbl o Gymru. Dylid canmol y Profiad Celtaidd ar yr ymdrech honno, oherwydd rwyf yn siŵr ei bod wedi bod yn ymdrech i'r cwmni. Rwyf am weld cwrw fel y cwrw hwnnw yn cael cefnogaeth briodol gan y Llywodraeth ac am weld lle priodol yn cael ei roi iddynt yng ngwobrau Gwir Flas. Rwyf yn siŵr y bydd hynny'n digwydd, oherwydd, nos yfory, bydd enillwyr yn y categori ar gyfer cwrw a gynhyrchir yng Nghymru. Yn wahanol i chi, rwyf fi'n hoff o yfed ambell un hefyd. [*Chwerthin.*]

Jenny Randerson: Weinidog, cafodd y Mesur Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Cymru) 2009 Gydsyniad Brenhinol tua'r adeg hon y llynedd. Mae un o'i ddarpariaethau'n ymwneud ag annog awdurdodau lleol ac ysgolion i brynu'n lleol, a fyddai'n rhoi hwb mawr i gynhyrchu bwyd lleol yng Nghymru. Fodd bynnag, nid yw'r Mesur yn weithredol eto. Gwn nad yw o fewn eich cyfrifoldeb chi, ond rwyf yn siŵr y ceir buddiannau traws-bortffolio y byddwch yn dymuno eu trafod gyda'r Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes. A ydyw wedi siarad â chi am sut y byddai'r Mesur hwnnw'n rhoi hwb i brynu bwyd lleol? Os nad ydyw, a wnewch chi siarad ag ef am hyn?

Elin Jones: Rwyf wedi siarad â'r Gweinidog dros addysg a Gweinidogion eraill ynglŷn â'r

sector procurement of local food, although I have not discussed that Measure with him. I will raise it as a result of your question. As a Minister, my responsibility is to ensure that we as a Government can support local authorities or other public sector purchasers of food, by having the right mechanisms in place so that as great a percentage as possible of all food is procured locally. We have seen improvement in many sectors over the years, but there is more work to be done in some areas and in parts of the public sector. I launched the local food sourcing action plan a few years ago, and my department is keen to see further progress on that.

Leanne Wood: I share Jeff Cuthbert's enthusiasm for real ale, but, unlike him and more in keeping with you, Minister, I enjoy the taste of it, too. Over the next fortnight, the small town of Llanwrtyd Wells will be hosting a beer festival that will showcase some of the many fantastic real ales brewed in this country. I am sure that everyone in the Chamber is proud of the excellent produce of our Welsh microbreweries and would agree that it should be promoted as much as possible. Unfortunately, however, given that many pubs are tied to large companies that dictate which beers can be bought and at what price, real ales are prevented from getting to the many keen customers out there. The Office of Fair Trading recently declined to intervene in the relationship between pubs and the large companies that own them. I realise that this is a non-devolved issue, but I would be grateful if you would be prepared to make representations about the unfair terms and conditions imposed on pub landlords and landladies, which are damaging to Welsh microbreweries. I am sure that you would agree that the case should be made for a level playing field, so that the Welsh microbrewing industry can compete properly.

Elin Jones: As you said, Leanne, this is not a devolved issue, but, if I recall correctly, it was a recommendation of the Rural

modd y mae'r sector cyhoeddus yn caffael bwyd lleol, er nad wyf wedi trafod y Mesur hwnnw gydag ef. Byddaf yn ei godi o ganlyniad i'ch cwestiwn chi. A minnau'n Weinidog, fy nghyfrifoldeb i yw sicrhau y gallwn ninnau, fel Llywodraeth, gefnogi awdurdodau lleol neu brynwyr bwyd eraill yn y sector cyhoeddus, drwy sicrhau bod y mecanweithiau cywir ar waith fel bod y canran fwyaf bosibl o'r holl fwyd yn cael ei chaffael yn lleol. Rydym wedi gweld gwelliannau mewn sawl sector dros y blynyddoedd, ond mae rhagor o waith i'w wneud o hyd mewn rhai meysydd ac yn rhannau o'r sector cyhoeddus. Bu imi lansio'r cynllun gweithredu cyrchu bwyd lleol rai blynyddoedd yn ôl, ac mae fy adran yn awyddus i weld cynnydd pellach yn hynny o beth.

Leanne Wood: Rwyf finnau a Jeff Cuthbert yn rhannu'r un brwdfrydedd am gwrw iawn, ond, yn wahanol iddo ef, ac yn debycach i chi, Weinidog, rwyf finnau'n mwynhau ei flas hefyd. Dros y pythefnos nesaf, bydd tref fechan Llanwrtyd yn cynnal gŵyl cwrw a fydd yn arddangos y cwrw iawn niferus, penigamp, sy'n cael eu bragu yn y wlad hon. Rwyf yn siŵr bod pawb yn y Siambr yn ymfalchïo yng nghynnyrch rhagorol ein microfragdai yma yng Nghymru ac yn cytuno y dylid ei hyrwyddo cymaint â phosibl. Yn anffodus, fodd bynnag, o gofio bod llawer o dafarndai wedi'u clymu wrth gwmnïau mawr sy'n penderfynu pa gwrw y gellir eu prynu ac am ba bris, caiff cwrw iawn ei atal rhag cyrraedd y cwsmeriaid niferus, sy'n llawn brwdfrydedd. Yn ddiweddar, gwnaeth y Swyddfa Masnachu Teg wrthod ymyrryd yn y berthynas rhwng tafarndai a'r cwmnïau mawr sy'n berchen arnynt. Rwyf yn sylweddoli bod hwn yn fater sydd heb ei ddatganoli, ond byddwn yn ddiolchgar pe baech yn barod i gyflwyno sylwadau ynghylch y telerau ac amodau annheg sy'n cael eu gosod ar landlordiaid tafarndai, sy'n niweidiol i microfragdai Cymru. Rwyf yn siŵr y byddech yn cytuno y dylid dadlau o blaid sicrhau maes chwarae cyfartal, fel y gall diwydiant microfragu Cymru gystadlu'n iawn.

Elin Jones: Fel y gwnaethoch ddweud, Leanne, nid yw hwn yn fater sydd wedi ei ddatganoli, ond os cofiaf yn iawn, roedd

Development Sub-committee's report that the Government look at tied pubs and make representations. The Office of Fair Trading report came out after the debate on the sub-committee's report in the Assembly, and I may well be asked to pursue this issue after my meeting with the cross-party group. It is clear that consumers and visitors alike want to sample local food and drink when they go to any establishment in Wales. All the consumer evidence shows that. It is a shame that that is not allowed in some pubs and other establishments in Wales. I would want to see a way of trying to pursue this issue with the UK Government and with pubs and pub owners in Wales.

edrych ar dafarndai sydd wedi'u clymu a gwneud sylwadau arnynt yn un o argymhellion adroddiad yr Is-bwyllgor Datblygu Gwledig ar gyfer y Llywodraeth. Lluniwyd adroddiad y Swyddfa Masnachu Teg ar ôl cynnal dadl ar adroddiad yr is-bwyllgor yn y Cynulliad, ac efallai y gofynnir imi fynd ar drywydd y mater hwn ar ôl fy nghyfarfod gyda'r grŵp trawsbleidiol. Mae'n amlwg bod ar ddefnyddwyr ac ymwelwyr eisiau profi bwyd a diod lleol pan fyddant yn mynd i unrhyw sefydliad yng Nghymru. Mae'r holl dystiolaeth gan ddefnyddwyr yn dangos hynny. Mae'n drueni nad yw hynny'n cael ei ganiatáu mewn rhai tafarndai a sefydliadau eraill yng Nghymru. Byddwn am weld ffordd o geisio mynd ar drywydd y mater hwn gyda Llywodraeth y DU a chyda thafarndai a pherchnogion tafarndai yng Nghymru.

2.00 p.m.

Cefnogi Ffermio Llaeth

4. William Graham: *A wnaiff y Gweinidog amlinellu polisiau Llywodraeth Cynulliad Cymru i gefnogi ffermio llaeth yng Nghymru. OAQ(3)1196(RAF)*

Elin Jones: Dairy farmers in Wales are supported through the common agricultural policy's single payment and EU market supports. I am keen to see a successful future for this important sector, and this Government works closely with DairyCo and dairy farmers to improve the viability of businesses in this sector.

William Graham: Thank you for your answer, Minister. It seems a little at variance with the figures published in the last year. The number of Welsh dairy producers continues to fall year on year, largely because of the very low price for milk. Gwent has suffered the largest percentage fall in dairy farms over the last year, with a worrying 12 per cent of farmers leaving the industry in the year up to September. How is your Government examining ways of arresting the decline in dairy farming in south-east Wales?

Supporting Dairy Farming

4. William Graham: *Will the Minister outline Welsh Assembly Government policies to support dairy farming in Wales. OAQ(3)1196(RAF)*

Elin Jones: Caiff ffermwyr llaeth yng Nghymru eu cefnogi gyda thaliad sengl y polisi amaethyddol cyffredin a chefnogaeth gan farchnad yr UE. Rwyf yn awyddus i weld dyfodol llwyddiannus ar gyfer y sector pwysig hwn, ac mae'r Llywodraeth hon yn gweithio'n agos gyda DairyCo a ffermwyr llaeth i wella hyfywedd busnesau yn y sector hwn.

William Graham: Diolch ichi am eich ateb, Weinidog. Mae'n ymddangos ychydig yn wahanol i'r ffigurau a gyhoeddwyd yn ystod y flwyddyn diwethaf. Mae nifer y cynhyrchwyr llaeth yng Nghymru yn parhau i ostwng flwyddyn ar ôl blwyddyn, yn bennaf oherwydd y pris isel iawn a roddir am laeth. Gwent sydd wedi dioddef y gostyngiad mwyaf yng nghanran y ffermydd llaeth dros y flwyddyn diwethaf, gyda 12 y cant o ffermwyr yn gadael y diwydiant yn y flwyddyn hyd at fis Medi. Mae hyn yn wirioneddol bryderus. Sut y mae eich Llywodraeth chi yn archwilio ffyrdd o atal y dirywiad mewn ffermio llaeth yn ne-

ddwyrain Cymru?

Elin Jones: I agree that there is a trend for farmers to leave dairy farming, and smaller farmers in particular. I have limited powers to stop that from happening on an individual farm basis, but I want to give dairy farmers in Wales the confidence that the product that they produce, and the land on which they produce it, is important to this country and this Government, and I would hope that those who are purchasing from dairy farmers and those who are selling the milk and cheese products see that unless the return to dairy farmers is sufficient for them to continue in the industry, they will not continue, and, eventually, that will mean that the security of supply to the processors and retailers will be threatened. What this Government can do, of course, is to work with individual dairy farmers and groups of dairy farmers to improve their financial viability, and that is why we have invested quite heavily in a dairy supply chain project and, within Farming Connect, in work on a dairy development programme. We are doing that in partnership with DairyCo.

Rhodri Glyn Thomas: Fel yr ydych yn gwybod, mae Cymru yn cynhyrchu rhyw 10 y cant o gynnyrch llaeth y Deyrnas Unedig, ac mae rhan helaeth o hynny yn dod o'r maes llaeth yn y de-orllewin, yn sir Gaerfyrddin a sir Benfro. Yr oeddwn yn gwranddo ar yr hyn a ddywedasoich yn gynharach o ran y cyfleoedd o fewn y cynllun Glastir ar gyfer ffermwyr llaeth, ac, wrth ateb William, am y gwaith yr ydych yn ei wneud gyda'r diwydiant llaeth yng Nghymru. A ydych yn cytuno bod y diwydiant llaeth yn hollbwysig i Gymru, a bod yn rhaid i'r Lywodraeth a'r diwydiant weithio ar ffyrdd o sicrhau incwm ychwanegol ar gyfer ffermwyr llaeth? A allwch amlinellu'ch gweledigaeth ar gyfer y diwydiant yng Nghymru, a sut y cawn werth ychwanegol yn y diwydiant fel y gall y cynhyrchwyr eu hunain fanteisio ar hynny?

Elin Jones: Nid oedd ffermwyr llaeth yn ardal Tir Mynydd—mae rhai yn eich etholaeth chi a'm hetholaeth i—yn gallu elwa ar y cynllun Tir Mynydd. Un fantais o sefydlu cynllun Glastir yw bod ffermwyr llaeth yn gallu cael cefnogaeth drwy'r

Elin Jones: Rwyf yn cytuno bod tuedd i ffermwyr adael y diwydiant ffermio llaeth; ffermwyr llai yn arbennig. Dim ond pwerau cyfyngedig sydd gennyf i atal hynny rhag digwydd ar sail fferm unigol, ond rwyf am roi i ffermwyr llaeth yng Nghymru yr hyder bod y cynnyrch y maent yn ei gynhyrchu, a'r tir lle maent yn ei gynhyrchu, yn bwysig i'r wlad hon ac i'r Llywodraeth hon. Gobeithio y bydd y rheini sy'n prynu gan ffermwyr llaeth a'r rheini sy'n gwerthu'r cynnyrch llaeth a chaws yn gweld na fydd ffermwyr llaeth yn gallu parhau oni bai bod eu henillion yn ddigon iddynt allu parhau yn y diwydiant. Yn y pen draw, bydd hynny'n golygu y bydd sicrwydd y cyflenwad i'r proseswyr a'r manwerthwyr o dan fygythiad. Beth y gall y Llywodraeth hon ei wneud, wrth gwrs, yw gweithio gyda ffermwyr llaeth unigol a grwpiau o ffermwyr llaeth i wella eu hyfywedd ariannol. Dyna pam rydym wedi buddsoddi'n eithaf hael mewn prosiect cadwyn cyflenwi llaeth ac, o fewn Cyswllt Ffermio, mewn gwaith ar raglen datblygu llaeth. Rydym yn gwneud hynny mewn partneriaeth â DairyCo.

Rhodri Glyn Thomas: As you know, Wales produces some 10 per cent of the UK's dairy produce, and a large part of that comes from the dairy fields of west Wales, in Carmarthenshire and Pembrokeshire. I was listening to what you said earlier about the opportunities within the Glastir scheme for dairy farmers, and, in answer to William Graham, about the work that you are doing with the dairy industry in Wales. Do you agree that the dairy industry is vital to Wales, and that the Government and the industry must work on ways of securing additional income for dairy farmers? Can you outline your vision for the dairy industry in Wales, and how can we get added value in the industry so that the producers themselves can benefit from that?

Elin Jones: Dairy farmers in the Tir Mynydd area—there are some in your constituency and in mine—were not able to benefit from the Tir Mynydd scheme. One advantage of establishing Glastir is that dairy farmers can get support through that scheme. Also, there

cynllun. Hefyd, mae cynllun grant cyfalaf ar gyfer effeithlonrwydd ynni a rheoli gwastraff o'r fferm, a byddaf yn lawnsio'r cynllun ynni o dan Glastir ym mis Ionawr. Mae'r cynllun hwnnw'n arbennig o atyniadol i ffermwyr llaeth wrth iddynt fuddsoddi yn eu ffermydd i reoli gwastraff yn enwedig. Mae hynny'n arwain at leihau costau'r ffermwyr hynny, sydd yn ei dro yn eu galluogi i gynhyrchu llaeth yn fwy effeithiol nag y maent yn gwneud ar hyn o bryd.

Y neges bwysicaf i ffermwyr llaeth Cymru yw bod ganddynt, er gwaethaf y prisiau isel ar hyn o bryd a'r ffaith ei bod yn anodd masnachu, fanteision hirdymor sylweddol dros ffermwyr llaeth nifer o fannau eraill yn y byd oherwydd bod gennym ddigonedd o law, sydd o bosibl yn caniatáu tymhorau hwy i borfa dyfu nag a geid yn y gorffennol. Felly, bydd yr adnoddau naturiol sydd mor angenrheidiol i'r diwydiant llaeth gennym yn y gorllewin, ac yng Nghymru yn gyffredinol, at y dyfodol. Ni all pob rhan o Ewrop ddweud hynny ar hyn o bryd.

Eleanor Burnham: Nid wyf yn siŵr a ydych wedi sôn am hyn eisoes, felly maddeuwch imi os na chlywais, ond hoffwn ddiweddariad ar yr hyn a elwir yn gynaeafu porfa a'r ffaith bod unedau ffatri ar gael. Os cofiaf yn iawn, dywedasoch mewn trafodaeth ar 6 Gorffennaf eich bod yn bwriadu ystyried y mater. Felly, hoffwn wybod beth sydd wedi digwydd ynghylch hynny, os gwelwch yn dda.

Elin Jones: Os deallais yn iawn, credaf eich bod yn cyfeirio at y drafodaeth gyhoeddus gyfredol ynglŷn â pheidio â phori gwartheg ar laswellt, ond yn hytrach eu cadw mewn adeiladau dros y flwyddyn gyfan. Yn wir, yr oedd hynny'n un o'r argymhellion yn adroddiad Gareth Wyn Jones ar ddefnydd tir a newid yn yr hinsawdd. Mae hynny er mwyn cadw nwyon tŷ gwydr y tu mewn i adeiladau rhag iddynt gael eu lledaenu yn yr amgylchedd, er mwyn lleihau'r effaith ar newid yn yr hinsawdd. Mae hynny'n argymhelliad digon radical, ac mae'n debyg na fydd nifer o ffermwyr ac, o bosibl, cwsmeriaid yn ei weld yn dderbyniol. Fodd bynnag, fel sy'n digwydd yn aml yn y sefyllfaoedd hyn, rhaid pwysu a mesur y buddiannau ar gyfer yr amgylchedd cyn dod i

is a capital grant scheme for energy efficiency and farm waste management, and I will be launching the energy scheme component of Glastir in January. That scheme is very attractive to dairy farmers as they invest in their farms to manage waste in particular. That leads, ultimately, to a reduction in costs for those farmers, which enables them to produce milk more effectively than they are currently able to.

The most important message for dairy farmers in Wales is that, despite the current low prices and trading difficulties, they have long-term advantages over dairy farmers in other parts of the world because we have plenty of rain, which allows for longer seasons, perhaps, for pasture to grow than has been the case in the past. Therefore, we will have the natural resources that are so essential for the dairy industry in west Wales, and in Wales as a whole, in the future. Not every part of Europe can say that at the moment.

Eleanor Burnham: I am not sure whether you have mentioned this already, so forgive me if I did not hear, but I would like an update on what is called zero grazing and the fact that factory units are available. If I recall correctly, you said in a discussion on 6 July that you intended to look into the issue. Therefore, I would like to know what has happened about that, please.

Elin Jones: If I have understood correctly, I think that you are referring to the current public discussion on not grazing cattle on grassland, but rather keeping them indoors year-round. Indeed, that was one of the recommendations in Gareth Wyn Jones's report on land use and climate change. That is in order to keep greenhouse gases within buildings and from being disseminated into the environment, in order to reduce the impact on climate change. That is quite a radical recommendation, and not one that it is likely that many farmers and, possibly, customers would view as acceptable. However, as is often the case in these situations, one has to weigh up the benefits for the environment before coming to a final decision.

benderfyniad terfynol.

Ffermwyr Ifanc yn Sir Fynwy

5. Nick Ramsay: *Pa gamau y mae'r Gweinidog yn eu cymryd i hybu datblygu ffermwyr ifanc yn sir Fynwy. OAQ(3)1192(RAF)*

Elin Jones: The application window for the second year of the young entrants support scheme is currently open and will close on 20 December. The scheme is open to applicants across Wales, including those in Monmouthshire.

Nick Ramsay: Thank you, Minister, for that answer. I know that you agree that a healthy and competitive rural Wales is important for the nation. I asked you a similar question only a few weeks ago, but since asking that initial question, I have had access to some of your department's figures, which were released on 12 October. From those figures, I see that 118 people have successfully applied for the young entrants support scheme, and of these, just 15 applicants are in that key 18 to 24 age range. I am sure that you agree that we need to match younger people who are not necessarily part of older farming families to places in the farming industry, as that is part of what the scheme is trying to achieve. Therefore, with regard to these figures, how are you specifically encouraging the involvement of people in the 18 to 24 age range who might not otherwise be involved in the industry? There is also a discrepancy between different parts of Wales, particularly in my area, with regard to the age of the people who are getting involved. What are you doing to assist people to get into the farming industry in Monmouthshire?

Elin Jones: It is true to say that the definition of a young farmer in EU regulations is anyone under the age of 40, therefore, in the first year of the young entrants support scheme, the majority of the successful applicants, and indeed the applicants as a whole, were in the 30 to 39 age range. The scheme primarily involved the transfer of the management of farms from the older generation to the younger generation, which is probably more likely to happen when

Young Farmers in Monmouthshire

5. Nick Ramsay: *What steps is the Minister taking to encourage the development of young farmers in Monmouthshire. OAQ(3)1192(RAF)*

Elin Jones: Mae'r cyfnod ymgeisio ar gyfer ail flwyddyn y cynllun cymorth i newydd-ddyfodiaid ar agor ar hyn o bryd a bydd yn cau ar 20 Rhagfyr. Mae'r cynllun ar agor i ymgeiswyr ledled Cymru, gan gynnwys y rheini yn Sir Fynwy.

Nick Ramsay: Diolch, Weinidog, am yr ateb hwnnw. Rwyf yn gwybod eich bod yn cytuno bod cefn gwlad Cymru iach a chystadleuol yn bwysig i'r genedl. Gofynnais gwestiwn tebyg ichi ychydig wythnosau yn ôl, ond ers gofyn y cwestiwn cyntaf hwnnw, rwyf wedi cael mynediad at rai o ffigurau eich adran, a gafodd eu rhyddhau ar 12 Hydref. O'r ffigurau hynny, gwelaf fod 118 o bobl wedi gwneud cais llwyddiannus ar gyfer y cynllun cymorth i newydd-ddyfodiaid, ac o'r rhain, dim ond 15 o ymgeiswyr sydd yn yr ystod oedran allweddol hwnnw, sef 18 i 24. Rwyf yn siŵr eich bod yn cytuno bod angen inni baru pobl iau nad ydynt o reidrwydd yn rhan o deuluoedd ffermio hŷn gyda lleoliadau yn y diwydiant ffermio, gan fod hynny'n rhan o'r hyn y mae'r cynllun yn ceisio ei gyflawni. Felly, o ran y ffigurau hyn, sut rydych yn benodol yn annog cyfranogiad pobl yn yr ystod oedran 18 i 24 na fyddent fel arall yn rhan o'r diwydiant? Ceir hefyd anghysondeb rhwng gwahanol rannau o Gymru, yn enwedig yn fy ardal i, o ran oedran y bobl sy'n cymryd rhan. Beth rydych chi'n ei wneud i gynorthwyo pobl i ddod yn rhan o'r diwydiant ffermio yn Sir Fynwy?

Elin Jones: Mae'n wir dweud mai'r diffiniad o ffermwr ifanc yn rheoliadau'r UE yw unrhyw un o dan 40 oed, felly, ym mlwyddyn gyntaf y cynllun cymorth i newydd-ddyfodiaid, roedd y rhan fwyaf o'r ymgeiswyr llwyddiannus, ac yn wir yr ymgeiswyr yn gyfan gwbl, yn yr ystod oedran 30 i 39. Roedd y cynllun yn ymwneud yn bennaf â throsglwyddo'r cyfrifoldeb am reoli ffermydd o'r genhedlaeth hŷn i'r genhedlaeth iau, sydd yn fwy tebygol o

younger farmers are in their 30s rather than their early 20s. Having said that, there were 15 successful applicants in the 18 to 24 age range. We are working with the Wales Young Farmers' Club, and we have jointly appointed a young business enabler to be the primary contact for the scheme. I am sure that, in its second and third years, we will see a slight shift towards a younger age range, because those people who are 37, 38 or 39 decided to get in quickly before their time ran out under the European Union regulations.

ddigwydd, mae'n siŵr, pan fo ffermwyr iau yn eu tridegau yn hytrach nag yn eu hugeiniau cynnar. Wedi dweud hynny, roedd 15 o ymgeiswyr llwyddiannus yn yr ystod oedran 18 i 24. Rydym yn gweithio gyda Chlwb Ffermwyr Ifanc Cymru, ac ar y cyd rydym wedi penodi galluogydd busnesau ifanc. Ef fydd y prif gyswllt ar gyfer y cynllun. Yn ei ail a'i drydedd flwyddyn, rwyf yn siŵr y byddwn yn gweld newid bychan tuag at ystod oedran iau, oherwydd bod y bobl hynny sy'n 37, yn 38 neu'n 39 wedi penderfynu ymgeisio'n fuan cyn i'r amser fynd yn drech na hwy o dan reoliadau'r Undeb Ewropeaidd.

2.10 p.m.

Prosiectau Datblygu Economaidd

6. David Melding: *Pa gyfarfodydd diweddar y mae'r Gweinidog wedi'u cael mewn perthynas â hyrwyddo prosiectau datblygu economaidd ar gyfer cymunedau ffermio ledled Cymru. OAQ(3)1201(RAF)*

Elin Jones: I am committed to encouraging the economic development of farming communities across Wales. I meet regularly with a variety of industry representatives to discuss the sustainability of the rural economy.

David Melding: Minister, we would all agree with that objective. How troubled are you by the Farmers' Union of Wales's recent analysis that tourism in rural areas has suffered since the abolition of the Wales Tourist Board? Are you conducting any conversations with the Minister for Heritage and the Deputy First Minister in that regard? There are many splendid tourism businesses all over rural Wales, but given the wonders of our countryside and coastline, it is surely an area in which there are many opportunities to develop it even further.

Elin Jones: I have not seen the FUW's analysis, but I do not agree with its headline analysis as you have described in your question, namely that there has been a decline in tourism activity as a result of the WTB's merger into the Assembly Government. Rural Wales is a huge tourist

Economic Development Projects

6. David Melding: *What recent meetings has the Minister had in connection with the promotion of economic development projects for farming communities across Wales. OAQ(3)1201(RAF)*

Elin Jones: Rwyf wedi ymrwymo i annog datblygiad economaidd cymunedau ffermio ledled Cymru. Rwyf yn cyfarfod yn rheolaidd gydag amrywiaeth o bobl sy'n cynrychioli'r diwydiant i drafod cynaliadwyedd yr economi wledig.

David Melding: Weinidog, byddai pawb yn cytuno â'r amcan hwnnw. I ba raddau y mae dadansoddiad diweddar Undeb Amaethwyr Cymru bod twristiaeth mewn ardaloedd gwledig wedi dioddef ers diddymu Bwrdd Croeso Cymru yn eich poeni? A ydych yn cynnal unrhyw sgysiau gyda'r Gweinidog dros Dreftadaeth a'r Dirprwy Brif Weinidog ynghylch hyn? Ceir nifer o fusnesau twristiaeth gwych ledled cefn gwlad Cymru, ond o ystyried rhyfeddodau ein cefn gwlad a'n harfordir, mae'n sicr yn faes lle ceir llawer o gyfleoedd i'w ddatblygu hyd yn oed ymhellach.

Elin Jones: Nid wyf wedi gweld dadansoddiad Undeb Amaethwyr Cymru, ond nid wyf yn cytuno â'i brif ddadansoddiad, fel yr ydych wedi ei ddisgrifio yn eich cwestiwn, sef y bu gostyngiad mewn twristiaeth ers i Fwrdd Croeso Cymru fynd o dan adain Llywodraeth

destination and has much to offer all visitors to it. In fact, the Deputy First Minister's economic renewal programme identified two economic areas that are particularly important to rural Wales, namely the tourism sector and the food producing and processing sector. The transfer of the responsibility for grants to the Minister for Heritage allows him, as part of the economic renewal programme, to focus on the further development of this important sector.

Chris Franks: Minister, we heard comments earlier regarding problems with broadband. I want to highlight the problem of not spots in some villages in the Vale of Glamorgan and in many town centres in my region. Can you give additional details on the support that the Welsh Government is providing to address this problem? I am aware that problems with broadband have recently been raised at a meeting of Colwinston Community Council. One villager had to pay for a satellite link because the copper link is not reliable enough for their business activities. Claims made by providers can be unreliable, because none can get over the problems of broadband connectivity. Would the Minister agree that, while the Welsh Government has invested in broadband, the UK Government has shown a lack of respect by ignoring Wales in the rollout of its superfast broadband pilot schemes?

Elin Jones: Yes, I agree with your final analysis that the Welsh Government is showing greater support for communities throughout Wales in their aspiration to connect to broadband than the UK Government is. At the Royal Welsh Show this year, the Assembly Government launched its grant support package to fund the installation of a broadband solution for individuals and communities. You outlined an example in which broadband provision had to be accessed by satellite rather than the BT copper line—such an approach would have been eligible for the specific grant. I urge all Members to work with their

y Cynulliad. Mae cefn gwlad Cymru yn gyrchfan arbennig i dwristiaid ac mae ganddo lawer i'w gynnig i bawb sy'n ymweld â'r ardal. Yn wir, gwnaeth rhaglen adnewyddu economaidd y Dirprwy Brif Weinidog nodi dau faes economaidd sy'n arbennig o bwysig i gefn gwlad Cymru, sef y sector twristiaeth a'r sector cynhyrchu a phrosesu bwyd. Mae trosglwyddo cyfrifoldeb dros grantiau i'r Gweinidog dros Dreftadaeth yn caniatáu iddo ef ganolbwyntio ar ddatblygu'r sector pwysig hwn ymhellach, fel rhan o'r rhaglen adnewyddu economaidd.

Chris Franks: Weinidog, clywsom sylwadau yn gynharach ynglŷn â phroblemau gyda band eang. Rwyf am dynnu sylw at y broblem sy'n ymwneud â manau gwan mewn rhai pentrefi ym Mro Morgannwg ac mewn sawl canol tref yn fy rhanbarth. A allwch chi roi rhagor o fanylion ynglŷn â'r gefnogaeth y mae Llywodraeth Cymru yn ei rhoi er mwyn mynd i'r afael â'r broblem hon? Rwyf yn ymwybodol bod problemau gyda band eang wedi cael eu codi'n ddiweddar yn un o gyfarfodydd Cyngor Cymuned Tregolwyn. Roedd yn rhaid i un o drigolion y pentref dalu am gyswllt lloeren gan nad yw'r cyswllt copr yn ddigon dibynadwy ar gyfer ei weithgareddau busnes. Gall honiadau a wneir gan ddarparwyr fod yn annibynadwy, oherwydd ni all unrhyw un ohonynt oresgyn problemau sy'n deillio o gysylltedd band eang. Er bod Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi mewn band eang, a fyddai'r Gweinidog yn cytuno bod Llywodraeth y DU wedi dangos diffyg parch drwy anwybyddu Cymru wrth gyflwyno ei gynlluniau peilot band eang cyflym iawn?

Elin Jones: Ydw, rwyf yn cytuno â'ch dadansoddiad terfynol bod Llywodraeth Cymru yn dangos gwell cefnogaeth ar gyfer cymunedau ledled Cymru yn eu dyhead i gysylltu â band eang nag y mae Llywodraeth y DU. Yn Sioe Frenhinol Cymru eleni, lansiodd Llywodraeth y Cynulliad ei phecyn cymorth grant er mwyn ariannu'r gwaith o ddarparu band eang i unigolion a chymunedau. Gwnaethoch amlinellu enghraifft lle roedd yn rhaid cael mynediad at ddarpariaeth band eang drwy loeren yn hytrach na gwifren gofwr BT—byddai dull gweithredu o'r fath wedi bod yn gymwys ar gyfer y grant penodol. Rwyf yn annog pob

constituents to access that grant support to provide a solution to the many people who have struggled over the past few years to access broadband.

Cymorth i Ffermwyr

7. Nerys Evans: *A wnaiff y Gweinidog ddatganiad am y cymorth sydd ar gael i ffermwyr gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. OAQ(3)1199(RAF)*

Elin Jones: Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu ystod eang a chynhwysfawr o raglenni, cynlluniau a pholisïau i helpu i sicrhau bod amaeth yn gynaliadwy ac yn broffidiol yn y tymor hir.

Nerys Evans: I ddilyn eich ateb i Nick Ramsay yn gynharach, mae darparu cefnogaeth ddigonol i ffermwyr ifanc yn hanfodol ar gyfer sicrhau dyfodol llewyrchus i'r diwydiant. Hoffwn, felly, eich llongyfarch chi a'r Llywodraeth ar y gwaith yr ydych yn ei wneud yn y maes hwn drwy gyflwyno'r cynllun cymorth i newydd-ddyfodiaid, sydd yn awr yn yr ail flwyddyn o ddarparu nid yn unig arian cyfalaf, ond cymorth o ran gwasanaeth cynghori busnesau hefyd. Mae'r ffenest ar gyfer gwneud ceisiadau yn awr ar agor tan 20 Rhagfyr ar gyfer ail flwyddyn y cynllun hwn. A gytunwch fod gan bob Aelod rôl o ran hyrwyddo'r cynllun hwn i ffermwyr ifanc yn ein hardaloedd er mwyn ceisio eu hannog i wneud ceisiadau, yn enwedig merched ifanc a grwpiau eraill sy'n cael eu tangynrychioli yn y diwydiant ffermio?

Elin Jones: Diolch am y cwestiwn. Yr wyf yn awyddus i weld cymaint o bobl yn ceisio am y grant hwn yn yr ail flwyddyn ag a wnaeth yn y flwyddyn gyntaf. Llwyddasom wario'r arian i gyd yn y flwyddyn gyntaf a hoffwn weld mwy o bobl yn ymgeisio ar gyfer yr ail flwyddyn.

Yr wythnos diwethaf, bu imi ymweld â ffermwr ifanc llwyddiannus a oedd wedi datblygu agwedd o'i fferm oherwydd y cynllun hwn—Matthew Vaughan yn ardal Aberhonddu. Yr oedd yn bleser cwrdd â ffermwr ifanc sydd mor egnïol ynglŷn â dyfodol ei fferm a dyfodol ei ddiwydiant. Yn ystod y rownd gyntaf o geisiadau, o'r rheini a

Aelod i weithio gyda'u hetholwyr i gael gafael ar y cymorth grant hwnnw i ddarparu ateb i'r bobl niferus sydd wedi cael trafferthion dros y blynyddoedd diwethaf i gael mynediad at fand eang.

Support for Farmers

7. Nerys Evans: *Will the Minister make a statement on the Welsh Assembly Government support that is available to farmers. OAQ(3)1199(RAF)*

Elin Jones: The Welsh Government has put in place a substantial and comprehensive range of programmes, schemes and policies to support the long-term sustainability and profitability of agriculture.

Nerys Evans: Following on from your answer to Nick Ramsay earlier, providing adequate support to young farmers is crucial to ensure a prosperous future for the industry. Therefore, I would like to congratulate you and the Government on the work that you are doing in this area by introducing the young entrants' scheme, which is now in its second year of providing not just capital funding, but assistance in terms of a business advice service. The window for applications for the second tranche of funding is now open until 20 December. Do you agree that all Members have a role in promoting this scheme to young farmers in our areas in order to encourage them to apply, particularly young women and other groups that are underrepresented in the farming industry?

Elin Jones: Thank you for the question. I am eager to see as many people apply for this grant in the second year as did so in the first year. We succeeded in spending all of the money in the first year and I would like to see more people apply for the second year.

Last week, I visited a successful young farmer who had developed an aspect of his farm as a result of this scheme—Matthew Vaughan, in the Brecon area. It was a pleasure to meet a young farmer who was so enthusiastic about the future of his farm and his industry. During the first round of applications, of the successful applicants, 96

oedd yn llwyddiannus, yr oedd 96 yn ddynion a 25 yn fenywod. Hoffwn weld y canrannau hynny yn dod yn fwy cyfartal yn yr ail rownd. Yr wyf yn annog Aelodau i weithio gyda ffermwyr ifanc—dynion a menywod—yn eu hardaloedd i fanteisio ar y cynllun.

Mohammad Asghar: The Minister and her officials will be involved in the ongoing Silver Birch exercise to test the UK's ability to cope with another outbreak of foot and mouth disease in Wales. This is, of course, just a simulation, but the compulsory electronic identification of sheep would obviously have implications for future disease control. Many farmers are still deeply concerned about the inaccuracy of this technology and fear that the individual recording of sheep under such a system could lead to their being penalised for cross-compliance breaches. Can the Minister confirm that she is doing everything possible to support farmers by lobbying the European Commission to ensure that Welsh farmers are not penalised because of the shortcomings of EID? How will you support farmers on this issue?

Elin Jones: The Silver Birch exercise is taking place as we speak. This Government, the Scottish Government, and the Government in England are all involved in this exercise to work with partners and work as a Government to prepare for possible animal disease outbreaks. I attended the Silver Birch exercise and took part in it yesterday.

With regard to the electronic identification of sheep, obviously, this is an EU regulation and I did not support its implementation in Wales as I did not think that it was necessary. There are continuing discussions between the UK and Welsh Governments and the European Commission on the implementation of electronic identification. The animal health commissioner is visiting England in the near future and, if circumstances permit, I hope to be able to meet the commissioner to discuss this issue.

Mohammad Asghar: Thank you for that

were men and 25 women. I would like to see those percentages become more equal in the second round. I urge Members to work with young farmers—men and women—in their areas to take advantage of the scheme.

Mohammad Asghar: Bydd y Gweinidog a'i swyddogion yn ymwneud ag ymarfer Bedwen Arian, sy'n cael ei gynnal ar hyn o bryd, i brofi gallu'r DU i ymdopi ag achosion eraill o glwy'r traed a'r genau yng Nghymru. Wrth gwrs, dim ond efelychiad yw hyn, ond yn amlwg, byddai gan dagiau electronig gorfodol ar gyfer defaid oblygiadau ar gyfer rheoli clefydau yn y dyfodol. Mae llawer o ffermwyr yn dal i fod yn bryderus iawn ynghylch natur wallus y dechnoleg hon ac yn ofni y gallai cofnodi defaid yn unigol o dan system o'r fath arwain at gael eu cosbi am dorri amodau trawsgydymffurfio. A all y Gweinidog gadarnhau ei bod yn gwneud popeth yn ei gallu i gefnogi ffermwyr drwy lobio'r Comisiwn Ewropeaidd i sicrhau nad yw ffermwyr Cymru yn cael eu cosbi oherwydd diffygion tagiau electronig? Sut y byddwch yn cefnogi ffermwyr ar y mater hwn?

Elin Jones: Mae'r ymarfer Bedwen Arian yn cael ei gynnal ar hyn o bryd. Mae'r Llywodraeth hon, Llywodraeth yr Alban, a'r Llywodraeth yn Lloegr i gyd yn cymryd rhan yn yr ymarfer hwn i weithio gyda phartneriaid a gweithio fel Llywodraeth i baratoi ar gyfer achosion posibl o glefydau ymysg anifeiliaid. Roeddwn yn bresennol yn yr ymarfer Bedwen Arian, a bûm yn cymryd rhan ynddo ddoe.

O ran tagiau electronig ar gyfer defaid, mae hyn yn amlwg yn un o reoliadau'r UE ac nid oeddwn yn cefnogi ei roi ar waith yng Nghymru gan nad oeddwn yn credu ei fod yn angenrheidiol. Ceir trafodaethau parhaus rhwng Llywodraethau'r DU a Chymru a'r Comisiwn Ewropeaidd ynghylch rhoi tagiau electronig ar waith. Bydd y comisiynydd iechyd anifeiliaid yn dod i Loegr yn y dyfodol agos, ac os bydd amgylchiadau'n caniatáu hynny, rwyf yn gobeithio gallu cwrdd â'r comisiynydd i drafod y mater hwn.

Mohammad Asghar: Diolch am yr ateb

comprehensive reply, Minister. That is a very good approach towards European consultation. A certain level of inspection and administration for farmers is, of course, right and proper given that Welsh farmers receive support from the taxpayer. However, many farmers have, for years, voiced a series of concerns regarding what they regard as inefficient bureaucracy, and at the wasteful duplication of work by inspectors.

2.20 p.m.

In this context, the Minister's ongoing review into farm red tape is welcome, but the success of this work must be judged on its results and what practical improvements it can deliver. Will the Minister confirm how many duplicate inspections have been eliminated in the last year, and how many hours of form-filling have been saved for the average Welsh farmer as a result?

Elin Jones: I have provided an update on the red tape review and the ongoing work that the Government is doing with other public sector partners on reducing the unnecessarily bureaucratic demands on farmers and others. Therefore, I have provided an update on this matter and I am committed to the ongoing provision of updates. Of course, we cannot get rid of all inspections in Wales because, as a Government, we are obliged to undertake inspections under the European regulations on administering the single farm payment and the rural development plan. As a Government, our inspections of Welsh farms are inspected, and we have to conform or we will face a financial penalty. I have an ongoing commitment to ensuring that the bureaucracy that we ask farmers to be involved in is kept at its most minimal.

Y Llywydd: Daw'r cwestiwn olaf—sydd yn sicr yr un mor bwysig â'r gweddill—gan Paul Davies.

Cefnogi'r Diwydiant Pysgota

cynhwysfawr hwnnw, Weinidog. Mae hynny'n ddull da iawn o ymgynghori ag Ewrop. Wrth gwrs, mae lefel benodol o arolygu a gweinyddu ar gyfer ffermwyr yn iawn ac yn briodol o ystyried bod ffermwyr Cymru yn derbyn cefnogaeth gan y trethdalwr. Fodd bynnag, ers blynyddoedd, mae llawer o ffermwyr wedi lleisio cyfres o bryderon ynglŷn â'r hyn y maent yn ei ystyried yn fiwrocratiaeth aneffeithlon, ac ynglŷn ag arolygwyr yn dyblygu gwaith yn wastraffus.

Yn y cyd-destun hwn, mae adolygiad parhaus y Gweinidog o fiwrocratiaeth yn y diwydiant ffermio i'w groesawu, ond rhaid i lwyddiant y gwaith hwn gael ei feirniadu yn ôl ei ganlyniadau a pha welliannau ymarferol y gall eu cyflawni. A wnaiff y Gweinidog gadarnhau faint o arolygiadau dyblyg sydd wedi cael eu dileu dros y flwyddyn diwethaf, a sawl awr o lenwi ffurflenni sydd wedi ei arbed i ffermwr cyffredin o Gymru o ganlyniad?

Elin Jones: Rwyf wedi rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am yr adolygiad o fiwrocratiaeth a'r gwaith parhaus y mae'r Llywodraeth yn ei wneud gyda phartneriaid sector cyhoeddus eraill i leihau'r gofynion biwrocrataidd diangen ar ffermwyr ac eraill. Felly, rwyf wedi rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y mater hwn ac rwyf wedi ymrwymo i ddarparu'r wybodaeth ddiweddaraf bob amser. Wrth gwrs, ni allwn gael gwared ar yr holl arolygiadau yng Nghymru oherwydd, fel Llywodraeth, rhaid inni gynnal arolygiadau ar weinyddu'r taliad sengl a'r cynllun datblygu gwledig o dan y rheoliadau Ewropeaidd. Fel Llywodraeth, caiff ein harolygiadau o ffermydd Cymru eu harolygu, a rhaid inni gydymffurfio neu byddwn yn wynebu cosb ariannol. Rwyf wedi ymrwymo'n barhaus i sicrhau ein bod yn gofyn i ffermwyr fod yn rhan o gyn lleied o fiwrocratiaeth â phosibl.

The Presiding Officer: The last question, which is certainly as important as the others, will be from Paul Davies.

Support for the Fishing Industry

8. Paul Davies: *A wnaiff y Gweinidog ddatganiad am yr hyn y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei wneud i gefnogi'r diwydiant pysgota. OAQ(3)1207(RAF)*

Elin Jones: Fel rhan o strategaeth pysgodfeydd Cymru, mae nifer o fesurau wedi'u lansio i helpu'r diwydiant pysgota yng Nghymru. Mae buddsoddiadau drwy gronfa pysgodfeydd Ewrop yn cynnwys rhoi offer yn uniongyrchol i bysgotwyr i wella'r gofal sy'n cael ei roi i'r pysgod ar ôl eu dal, cyfle i arallgyfeirio a chymorth marchnata.

Paul Davies: Yr wyf yn ddiolchgar i'r Gweinidog am yr ateb. Fel y gŵyr y Gweinidog, yr wyf wedi cyfathrebu â hi ar ran rhai o'm hetholwyr ynglŷn â physgota sgolop ym mae Aberteifi. Yr wyf yn derbyn bod y Gweinidog wedi agor yr un ardal bysgota ym mae Aberteifi ag a agorwyd y flwyddyn ddiwethaf. Fodd bynnag, mae'n debyg bod tystiolaeth Prifysgol Bangor yn dangos mai ychydig iawn o niwed a welir i wely'r môr mewn ardaloedd eraill o fae Aberteifi. Er hynny, bydd yr ardaloedd hyn yn parhau i fod ar gau ac yr wyf yn deall y bydd rhagor o waith monitro yn yr ardaloedd hyn yn digwydd yn y dyfodol agos. O dan yr amgylchiadau, a all y Gweinidog ddweud wrthym pryd y bydd mewn sefyllfa i gyhoeddi canlyniadau'r gwaith monitro hwn? Os yw'r dystiolaeth yn briodol, a allai rhagor o ardaloedd gael eu hagor i bysgota sgolop cyn tymor pysgota'r flwyddyn nesaf?

Elin Jones: Mae Paul yn cyfeirio at yr ardal sydd ar gau yn yr ardal gadwraeth arbennig ym mae Ceredigion. Mae'r ardal honno wedi ei phennu'n ardal gadwraeth oherwydd y boblogaeth ddolffin yn yr ardal. Comisiynais waith gan Brifysgol Bangor i asesu effaith pysgota sgolop ar rannau o'r ardal honno i'm cynorthwyo â'r penderfyniad a ddylid eu hailagor. Y rhannau dan sylw oedd y rhai yr oedd y pysgotwyr wedi'u nodi fel y rhai mwyaf buddiol. Ailagorwyd yr ardaloedd hynny ar 1 Tachwedd ar gyfer pysgota cregyn bylchog. Yr wyf yn awyddus i asesu mwy o'r ardal i weld a oes effaith, ac yna mae'n rhaid i ni ddangos i'r Comisiwn Ewropeaidd ein bod o'r farn bod yr effaith honno yn caniatáu i ni warchod y dolffin a physgota sgolop ar yr un pryd. Ar hyn o bryd, mae'r Comisiwn Ewropeaidd yn ystyried

8. Paul Davies: *Will the Minister make a statement on what the Welsh Assembly Government is doing to support the fishing industry. OAQ(3)1207(RAF)*

Elin Jones: As part of the Wales fisheries strategy a number of measures have been launched to support the Welsh fishing industry. Investments through the European fisheries fund include the provision of equipment direct to fishermen to improve the care of the catch, diversification opportunities and marketing assistance.

Paul Davies: I am grateful to the Minister for the reply. As the Minister knows, I have been in communication with her on behalf of some of my constituents about scallop fishing in Cardigan bay. I accept that the Minister has opened the same fishing area in Cardigan bay as was opened last year. However, it seems that Bangor University's evidence shows that there is only little damage to the sea bed in other areas of Cardigan bay. Despite that, these areas will remain closed and I understand that there will be further monitoring in these areas in the near future. Under the circumstances, could the Minister tell us when she will be in a position to announce the results of this monitoring work? If the evidence is in keeping, could more areas be opened up to scallop fishing before next year's fishing season?

Elin Jones: Paul is referring to the closed area in the special area of conservation in Cardigan bay. That area is designated a conservation area because of its dolphin population. I commissioned work by Bangor University to assess the effect of scallop fishing on parts of that area to assist me with my decision on whether the fishing areas should be reopened. The areas in question were those that fishermen had noted as being the most worthwhile. Those areas were reopened for scallop fishing on 1 November. I am keen to assess more of the area to see whether there is an impact, and then we must demonstrate to the European Commission that we are of the opinion that the impact still allows for us to protect the dolphin and fish for scallops at the same time. Currently, the European Commission is considering an

cwyn swyddogol sy'n honni nad ydym fel Llywodraeth yn cadw at ofnyion yr ardal gadwraeth honno. Felly, mae ymchwiliad i'r mater yn parhau.

official complaint that alleges that we, as a Government, are not conforming to the requirements of that conservation area. Therefore, an inquiry into the matter continues.

Cwestiynau i'r Gweinidog dros yr Amgylchedd, Cynaliadwyedd a Thai Questions to the Minister for Environment, Sustainability and Housing

Tlodi Tanwydd

1. Eleanor Burnham: *Pa fesurau ymarferol newydd y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn eu cynnig i fynd i'r afael â thlodi tanwydd yng Nghymru. OAQ(3)1462(ESH)*

The Minister for Environment, Sustainability and Housing (Jane Davidson): The fuel poverty strategy, published in July, sets out the range of actions that we are taking to tackle fuel poverty. The strategy includes providing funding to support vulnerable groups through the new all-Wales fuel poverty programme, to replace the home energy efficiency scheme, and Arbed, our area-based programme energy performance scheme

Eleanor Burnham: Minister, Mick Bates and I were at the Feel the Heat awards earlier. It was very interesting, and it was very heartening to see those wonderful groups doing such worthy work. Figures showing excessive winter deaths were released last year. They were truly shocking and some of this morning's speakers expressed concern about those. In his leadership manifesto, the First Minister committed himself to abolishing fuel poverty by 2018 by fully implementing the fuel poverty charter. What further steps do you have to take as the Government to achieve these aspirations?

Jane Davidson: I was delighted to attend the Feel the Heat awards this morning to reward community initiatives, which are doing so much to tackle fuel poverty. You will also have heard that all of the organisations there supported the Assembly Government's strategy on fuel poverty, but pointed out that we still had to ensure that the Assembly

Fuel Poverty

1. Eleanor Burnham: *What new practical measures does the Welsh Assembly Government propose to tackle fuel poverty in Wales. OAQ(3)1462(ESH)*

Y Gweinidog dros yr Amgylchedd, Cynaliadwyedd a Thai (Jane Davidson): Mae'r strategaeth tlodi tanwydd, a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf, yn nodi'r amrywiol gamau rydym yn eu cymryd i fynd i'r afael â thlodi tanwydd. Mae'r strategaeth yn cynnwys darparu arian i gefnogi grwpiau agored i niwed drwy'r rhaglen tlodi tanwydd newydd ar gyfer Cymru gyfan, a fydd yn disodli'r cynllun effeithlonrwydd ynni cartref, ac Arbed, ein cynllun perfformiad ynni, sy'n rhaglen seiliedig ar ardaloedd.

Eleanor Burnham: Weinidog, roedd Mick Bates a minnau'n bresennol yng ngwobrau Teimlo'r Gwres yn gynharach. Roedd yn ddiddorol iawn, ac roedd yn galonogol iawn gweld y grwpiau rhagorol hynny sy'n gwneud gwaith mor deilwng. Rhyddhawyd ffigurau'n dangos gormod o farwolaethau dros y gaeaf y llynedd. Roeddent yn gwbl syfrdanol a gwnaeth rhai o siaradwyr y bore yma fynegi pryder yn eu cylch. Yn ei fanifesto arweinyddiaeth, gwnaeth y Prif Weinidog ymrwymo i ddileu tlodi tanwydd erbyn 2018 drwy weithredu'r siarter tlodi tanwydd yn llawn. Pa gamau pellach y mae'n rhaid i chi, fel y Llywodraeth, eu cymryd i gyflawni'r dyheadau hyn?

Jane Davidson: Roeddwn wrth fy modd yn mynychu gwobrau Teimlo'r Gwres y bore yma i wobrwyo mentrau cymunedol sy'n gwneud cymaint i fynd i'r afael â thlodi tanwydd. Byddwch hefyd wedi clywed bod pob un o'r sefydliadau yno yn cefnogi strategaeth Llywodraeth y Cynulliad ar dlodi tanwydd, ond eu bod wedi dweud bod yn dal

Government strategy gets translated into local delivery. That is why we are continuing to work with a very wide range of partners on the delivery of the fuel poverty strategy and are just about to consult on the regulations under which that will operate.

Alun Davies: The fuel poverty strategy, which you launched in July as you have already noted, received a wide welcome from organisations and stakeholders who have knowledge of and involvement in this policy area. That demonstrates the way in which this Government has listened to what people have said over a number of years and developed policies and strategies as building blocks in order to address the issues. However, since July, Minister, you will be aware that the UK Government has launched an absolutely astonishing assault on the poor and the vulnerable, mainly through a tax on the benefits system, but through other means as well. I am also not convinced that the winter fuel allowance is entirely safe in the hands of the current UK Government. Minister, will you ensure that the fuel poverty strategy keeps up with these developments and is developed to ensure that vulnerable people in Wales are as protected as they can be from the attacks on poor and vulnerable people by the UK Government, so that vulnerable people in Wales are not made victims of fuel poverty because of the actions of people in Westminster?

Jane Davidson: We are certainly very concerned as an Assembly Government about two specific effects. One is that aspects of welfare reform may lead to people experiencing even deeper levels of poverty across Wales. Therefore, I am looking for assurances that safeguards are being developed to protect people who are unable to work, particularly in the context of the fuel poverty agenda. Also, some of the entitlement conditions associated with the universal credit may have an impact on the current arrangements for a passport of entitlement to a range of devolved services. Therefore, since we are a buffer against the

angen inni sicrhau bod strategaeth Llywodraeth y Cynulliad yn cael ei throsi i gyflenwi ar lefel leol. Dyna pam ein bod yn parhau i weithio gydag ystod eang iawn o bartneriaid ar gyflwyno'r strategaeth tldi tanwydd, ac rydym ar fin ymgynghori ar y rheoliadau y bydd yn gweithredu oddi tanynt.

Alun Davies: Bu i'r strategaeth tldi tanwydd, y gwnaethoch ei lansio ym mis Gorffennaf fel rydych eisoes wedi ei nodi, gael croeso cynnes gan sefydliadau a rhanddeiliaid sydd â gwybodaeth am y maes polisi hwn ac sy'n ymwneud â'r maes polisi. Mae hynny'n dangos y ffordd y mae'r Llywodraeth hon wedi gwrandao ar yr hyn y mae pobl wedi ei ddweud dros nifer o flynyddoedd ac wedi datblygu polisïau a strategaethau fel blociau adeiladu er mwyn mynd i'r afael â'r problemau. Fodd bynnag, ers mis Gorffennaf, Weinidog, byddwch yn ymwybodol bod Llywodraeth y DU wedi lansio ymosodiad cwbl ryfeddol ar bobl dlawd a phobl agored i niwed, yn bennaf drwy osod treth ar y system fudd-daliadau, ond trwy ddulliau eraill hefyd. Nid wyf ychwaith yn argyhoeddedig bod y lwfans tanwydd gaeaf yn gwbl ddiogel yn nwylo Llywodraeth bresennol y DU. Weinidog, a wnewch chi sicrhau bod y strategaeth tldi tanwydd yn cyd-redeg â'r datblygiadau hyn ac yn cael ei datblygu i sicrhau bod pobl agored i niwed yng Nghymru yn cael eu gwarchod cymaint â phosibl rhag yr ymosodiadau ar bobl dlawd a phobl agored i niwed gan Lywodraeth y DU, fel nad yw pobl agored i niwed yng Nghymru yn dioddef tldi tanwydd o ganlyniad i weithredoedd pobl yn San Steffan?

Jane Davidson: Fel Llywodraeth y Cynulliad, rydym yn sicr yn bryderus iawn ynghylch dwy effaith benodol. Un yw y gallai agweddau ar ddiwygio lles arwain at bobl ledled Cymru'n profi lefelau tldi sydd hyd yn oed yn uwch. Felly, rwyf yn chwilio am sicrwydd bod mesurau diogelwch yn cael eu datblygu i amddiffyn pobl nad ydynt yn gallu gweithio, yn arbennig yng nghydestun yr agenda tldi tanwydd. Hefyd, mae'n bosibl y bydd rhai o'r amodau hawlio sy'n gysylltiedig â'r credyd cynhwysol yn cael effaith ar y trefniadau presennol ar gyfer hawl i ystod o wasanaethau sydd wedi'u datganoli. Felly, gan ein bod yn rhwystr yn

devastating effects of the cuts on the people of Wales, it is crucial that we take that forward. I wish to point out that, when you talk about what is safe, the UK Government in England has cut by a third its Warm Front scheme, its home energy efficiency scheme, and therefore it has very much left people high and dry, when the new green deal, which will be market-led anyway, and the new supplier obligations will not be in place for two years.

Darren Millar: Minister, it is regrettable, of course, that we have seen significant increases in the number of households in fuel poverty in Wales over the past 13 years. Of course, we know that one of the reasons for homes being in fuel poverty in Wales is that many of them are off the gas network.

2.30 p.m.

In fact, we know that gas central heating can make a huge contribution to cutting costs in people's homes. However, a significant number of communities in my constituency are off the main gas grid, and it is expensive to heat those homes, many of which are difficult to insulate, let alone modernise. Can you update us on any progress that may have been made in extending gas to communities that are currently off grid? You will know that many of them rely on heating oil, liquefied petroleum gas, or coal to heat their homes. We also know that there is less protection for those households as the regulation of LPG, heating oil and coal suppliers is not covered by Ofgem. Are there any ongoing discussions between you, your officials and the UK Government about extending the regulation to LPG, coal and heating oil suppliers?

Jane Davidson: The privatisation of the gas and electricity industries, which was conducted under a previous Conservative Government, did not benefit Wales. Some two thirds of Wales's land mass is off gas, as you point out, and, although there are substantial projects between Wales and West

erbyn effeithiau dinistriol y toriadau ar bobl Cymru, mae'n hanfodol ein bod yn bwrw ymlaen â hynny. Hoffwn nodi'r canlynol; pan fyddwch yn siarad am yr hyn sy'n ddiogel, mae Llywodraeth y DU yn Lloegr wedi torri traean ar ei chynllun *Warm Front*, ei chynllun effeithlonrwydd ynni cartref. Felly, mae wir wedi gadael pobl ar y clwt, oherwydd ni fydd y fargen werdd newydd, a fydd yn cael ei harwain gan y farchnad beth bynnag, na'r rhwymedigaethau newydd i gyflenwyr mewn grym am ddwy flynedd arall.

Darren Millar: Weinidog, mae'n anffodus, wrth gwrs, ein bod wedi gweld cynnydd sylweddol yn nifer y cartrefi mewn tldi tanwydd yng Nghymru dros y 13 mlynedd diwethaf. Wrth gwrs, rydym yn gwybod mai un o'r rhesymau pam mae cartrefi mewn tldi tanwydd yng Nghymru yw bod llawer ohonynt oddi ar y rhwydwaith nwy.

Yn wir, rydym yn gwybod y gall gwres canolog nwy wneud cyfraniad enfawr wrth dorri costau yng nghartrefi pobl. Fodd bynnag, mae nifer sylweddol o gymunedau yn fy etholaeth i oddi ar y prif grid nwy, ac mae gwresogi'r cartrefi hynny yn ddrud. Mae llawer ohonynt yn anodd eu hinswleiddio, heb sôn am eu moderneiddio. A allwch chi roi'r wybodaeth ddiweddaraf inni am unrhyw ddatblygiadau a allai fod wedi cael eu gwneud wrth gyflenwi nwy i gymunedau sydd oddi ar y grid ar hyn o bryd? Mae'n siŵr y gwyddoch bod llawer ohonynt yn dibynnu ar olew gwresogi, nwy petrolewm hylifedig neu lo i wresogi eu cartrefi. Rydym hefyd yn gwybod bod y cartrefi hynny yn cael eu gwarchod llai gan nad yw Ofgem yn rheoleiddio nwy petrolewm hylifedig, olew gwresogi na chyflenwyr glo. A oes unrhyw drafodaethau parhaus rhyngoch chi, eich swyddogion a Llywodraeth y DU ynghylch ymestyn y rheoliad i gynnwys cyflenwyr nwy petrolewm hylifedig, glo ac olew gwresogi?

Jane Davidson: Nid oedd preifateiddio'r diwydiannau nwy a thrydan, a wnaethpwyd o dan Lywodraeth Geidwadol flaenorol, o fudd i Gymru. Mae tua dwy ran o dair o diriogaeth Cymru oddi ar y grid nwy, fel rydych yn ei ddweud, ac er bod prosiectau sylweddol rhwng *Wales and West Utilities*,

Utilities, housing associations, communities, and others, which we would always strongly support, the price of trying to extend the gas network to take it to many parts of Wales is prohibitive. Whereas we as an Assembly Government would not have privatised in that way without ensuring that more people could have access to gas, we have ensured that our fuel poverty scheme is specifically designed so that it can offer support to hard-to-treat and off-gas-grid properties, with a wider range of energy performance improvements than is currently available through the home energy efficiency scheme. We continue to work with Ofgem to put pressure on the UK Government to ensure that there is as much protection as possible for consumers, particularly with the new energy Bill that is about to be introduced. That will be increasingly difficult as the Government is removing Consumer Focus, which has been a strong advocate for consumers who have been negatively affected in the energy agenda.

David Lloyd: Ymhellach i hynny, byddwch yn ymwybodol bod pobl Cymru yn talu 10 y cant yn fwy am eu hynni na phobl Lloegr. Yr ydym wedi clywed yn ddiweddar y bydd cynnydd arall yn y prisiau fis nesaf. Fel y cyfeiriwyd ato eisoes, mae lefel echrydus o deuluoedd Cymru yn dioddef tloedi tanwydd. O gofio hyn oll, pa drafodaethau ydych chi wedi'u cynnal gydag Ofgem ynglŷn â chynnal ymchwiliad i pam yr ydym yn talu mwy am ynni yng Nghymru o'n cymharu â'n cyfeillion yr ochr draw i Glawdd Offa?

Jane Davidson: We had those discussions with Ofgem a few years ago. Ofgem carried out an energy supply markets probe in October 2008, and one of its key findings was that a significant number of customers remained disadvantaged by persistent unfair price differentials, and that vulnerable customers were disproportionately affected. A particular concern was price differentials between payment methods and regions that did not appear to have full cost justification. I am afraid that the position in which we find ourselves, in a world of so-called cost-reflective pricing, is that, because our constituents are further away in many cases, they have to pay more for services even

cymdeithasau tai, cymunedau ac eraill, y byddem bob amser yn eu cefnogi'n frwd, mae'r gost o geisio ymestyn y rhwydwaith nwy er mwyn mynd â nwy i sawl rhan o Gymru yn afresymol. Er na fyddem ni, fel Llywodraeth y Cynulliad, wedi preifateiddio yn y modd hwnnw heb sicrhau y gallai mwy o bobl gael mynediad at nwy, rydym wedi sicrhau bod ein cynllun tloedi tanwydd wedi cael ei gynllunio'n benodol fel y gall gynnig cymorth i adeiladau anodd eu trin nad ydynt ar y grid nwy, gydag ystod ehangach o welliannau perfformiad ynni na'r hyn sydd ar gael ar hyn o bryd drwy'r cynllun effeithlonrwydd ynni cartref. Rydym yn parhau i weithio gydag Ofgem i roi pwysau ar Lywodraeth y DU i sicrhau bod defnyddwyr yn cael eu gwarchod cymaint ag sy'n bosibl, yn enwedig gyda'r Bil ynni newydd sydd ar fin cael ei gyflwyno. Bydd hynny'n mynd yn fwyfwy anodd gan fod y Llywodraeth yn cael gwared ar Llais Defnyddwyr, sydd wedi bod yn eiriolwr cryf ar ran defnyddwyr sydd wedi dioddef effeithiau negyddol yn sgîl yr agenda ynni.

David Lloyd: Further to that, you will be aware that people in Wales pay 10 per cent more for their energy than people in England. We have heard recently that there is to be another price hike next month. As has already been referred to, the number of families suffering fuel poverty in Wales is shocking. Given all that, what discussions have you had with Ofgem about holding an investigation into why we in Wales pay more for our energy compared with our friends the other side of Offa's Dyke?

Jane Davidson: Cawsom y trafodaethau hynny gydag Ofgem ychydig flynyddoedd yn ôl. Gwnaeth Ofgem gynnal archwiliad i farchnadoedd cyflenwi ynni ym mis Hydref 2008, ac un o'i ganfyddiadau allweddol oedd bod nifer sylweddol o gwsmeriaid yn dal o dan anfantais oherwydd gwahaniaeth annheg parhaus mewn prisiau, a bod cwsmeriaid sy'n agored i niwed yn cael eu heffeithio'n anghymesur. Un pryder arbennig oedd y gwahaniaeth pris rhwng dulliau talu a rhanbarthau nad oedd cyfiawnhad llawn dros y gost, i bob golwg. Mewn byd sy'n llawn o'r hyn a elwir yn brisio cost-adlewyrchol, gan fod nifer o'n hetholwyr ymhellach i ffwrdd mewn nifer o achosion, mae arnaf ofn ein

though they are on lower incomes. That is an issue that we will continue to explore, which has been effectively raised by Consumer Focus, whose services we are about to lose.

Val Lloyd: While Liberal Democrat Assembly Members talk about the need to tackle fuel poverty, they are most likely aware that their colleagues in coalition at Westminster do not agree. David Laws—a while ago, I admit—wrote that winter fuel payments were symptomatic of an interfering nanny state, and that people should be free to make their own spending choices. *[Interruption.]* I can hear what other Members feel about that. Furthermore, a recent Institute for Public Policy Research report on the spending review points to the fact that not only is there to be a two-thirds cut to the Warm Front programme, but that the coalition Government's plans for tackling fuel poverty remain vague. Minister, do you agree that Wales is now leading the way in tackling fuel poverty, and that there is much that the Westminster coalition Government could be learning from us to the benefit of people?

Jane Davidson: There is much that can be learned from the collaborative approach that we have taken in the Welsh Assembly Government, working with partners. Here, an all-party group has got behind that, and I hope that the people here who have been very strong on fuel poverty in the past will continue to support that agenda in Wales to ensure that we tackle this issue, and will not align themselves with the cuts that have happened in England, which will dramatically affect tackling fuel poverty there.

Targedau Tlodi Tanwydd

2. Jenny Randerson: *A wnaiff y Gweinidog roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd sydd wedi cael ei wneud at gyrraedd targedau Llywodraeth Cynulliad Cymru ar dlodi tanwydd. OAQ(3)1460(ESH)*

bod mewn sefyllfa lle maent yn gorfod talu mwy am wasanaethau, er eu bod yn cael incwm is. Mae hwn yn fater y byddwn yn parhau i'w archwilio. Codwyd y mater yn effeithiol gan Llais Defnyddwyr, ond rydym ar fin colli eu gwasanaethau hwy.

Val Lloyd: Wrth i Aelodau'r Cynulliad sy'n Ddemocratiaid Rhyddfrydol sôn am yr angen i fynd i'r afael â thlodi tanwydd, mae'n debygol iawn eu bod yn ymwybodol nad yw eu cyd-Aelodau yn y glymblaid yn San Steffan yn cytuno. Gwnaeth David Laws—beth amser yn ôl, rwyf yn cyfaddef—ysgrifennu bod taliadau tanwydd gaeaf yn arwydd o wladwriaeth 'nani' sy'n ymyrryd gormod, ac y dylai pobl fod yn rhydd i wneud eu dewisiadau eu hunain o ran gwariant. *[Torri ar draws.]* Gallaf glywed yr hyn y mae Aelodau eraill yn ei deimlo am hynny. Yn ogystal, mae adroddiad diweddar gan y Sefydliad Ymchwil Polisi Cyhoeddus ar yr adolygiad o wariant yn tynnu sylw at y ffaith bod cynlluniau'r Llywodraeth glymblaid ar gyfer mynd i'r afael â thlodi tanwydd yn parhau i fod yn amwys, yn ogystal â'r ffaith y bydd dau draean yn cael ei dorri o'r rhaglen *Warm Front*. Weinidog, a ydych yn cytuno bod Cymru bellach ar flaen y gad wrth fynd i'r afael â thlodi tanwydd, a bod llawer y gallai Llywodraeth glymblaid San Steffan ei ddysgu gennym er budd y bobl?

Jane Davidson: Mae llawer y gellir ei ddysgu o'r dull cydweithredol rydym wedi'i ddefnyddio yn Llywodraeth Cynulliad Cymru, gan weithio gyda phartneriaid. Yma, mae grŵp traws-bleidiol wedi cefnogi hynny, ac rwyf yn gobeithio y bydd y bobl yma sydd wedi sefyll yn gryf iawn dros dlodi tanwydd yn y gorffennol yn parhau i gefnogi'r agenda honno yng Nghymru, er mwyn sicrhau ein bod yn mynd i'r afael â'r mater hwn. Rwyf yn gobeithio na fyddent yn cefnogi'r toriadau sydd wedi digwydd yn Lloegr, a fydd yn cael effaith ddramatig ar y sylw a roddir i dlodi tanwydd yno.

Fuel Poverty Targets

2. Jenny Randerson: *Will the Minister provide an update on progress made towards reaching the Welsh Assembly Government fuel poverty targets. OAQ(3)1460(ESH)*

Jane Davidson: We continue to invest in improving the energy efficiency of homes in Wales through HEES and Arbed. The Living in Wales 2008 fuel poverty data and modelled data for 2009-10 will be published later this year. They will provide an up-to-date picture of progress against the targets.

Jenny Randerson: You seem to have read a different version of the green deal. The green deal that I have read is extremely positive and provides some very good new ideas, which I hope might open the minds of members of the Labour Party in particular, who have failed to get to grips with fuel poverty over the previous 13 years, to seeing it as a means of tackling fuel poverty. In my constituency, there are areas such as Adamsdown in which up to 30 per cent of the population lives in fuel poverty. When I look at those areas against the areas where there are high levels of privately rented housing, I see that there is a match. The problem as I see it is that there has so far been no incentive for landlords, in most cases, to invest in insulation and energy-saving measures in their properties. Minister, the green deal provides mechanisms that will encourage landlords to refit their rental properties to enable their tenants to save fuel and live without fuel poverty. Will you ensure that those lessons are looked at here in Wales, with a view to adopting similar policies? They are patently needed, as can be seen from the evidence.

Jane Davidson: I find your contribution quite extraordinary, Jenny. The green deal does not exist yet. It is not due to come in for a couple of years. I am delighted that the UK Government has sought to learn from the places in the UK that have taken this agenda forward, and I sit on the green deal oversight group, as does my counterpart in Scotland. At the moment, we do not even have a definition of what the green deal will achieve, so there is a huge gap between the reduction in funding that your Government—which you support—is taking out of the system now in England, from Warm Front, and over the next

Jane Davidson: Rydym yn parhau i fuddsoddi mewn gwella effeithlonrwydd ynni cartrefi yng Nghymru drwy HEES ac Arbed. Bydd data tlodi tanwydd Byw yng Nghymru 2008 a data wedi'i fodelu ar gyfer 2009-10 yn cael eu cyhoeddi yn ddiweddarach eleni. Byddant yn rhoi'r darlun diweddaraf o'r cynnydd yn erbyn y targedau.

Jenny Randerson: Mae'n ymddangos eich bod wedi darllen fersiwn gwahanol o'r fargen werdd. Mae'r fargen werdd rwyf finnau wedi ei darllen yn hynod o gadarnhaol ac yn rhoi rhai syniadau newydd da iawn, ac rwyf yn gobeithio y bydd y syniadau hyn yn gallu rhoi meddwl agored i aelodau o'r Blaid Lafur yn benodol, sydd wedi methu â mynd i'r afael â thlodi tanwydd yn ystod y 13 mlynedd diwethaf, er mwyn iddynt weld y fargen werdd fel ffordd o fynd i'r afael â thlodi tanwydd. Yn fy etholaeth i, ceir ardaloedd fel Adamsdown lle mae hyd at 30 y cant o'r boblogaeth yn byw mewn tlodi tanwydd. Pan fyddaf yn edrych ar yr ardaloedd hynny o'u cymharu â'r ardaloedd lle ceir lefelau uchel o dai sy'n cael eu rhentu'n breifat, gwelaf eu bod yn cyfateb. Y broblem fel rwyf finnau'n ei gweld yw na fu, hyd yma, yn y rhan fwyaf o achosion, unrhyw gymhelliant i landlordiaid fuddsoddi mewn inswleiddio a mesurau arbed ynni yn eu heiddo. Weinidog, mae'r fargen werdd yn darparu mecanweithiau a fydd yn annog landlordiaid i addasu eu heiddo rhent er mwyn rhoi cyfle i'w tenantiaid arbed tanwydd a byw heb dlodi tanwydd. A wnewch chi sicrhau bod y gwersi hynny yn cael eu hystyried yma yng Nghymru, gyda'r bwriad o fabwysiadu polisïau tebyg? Mae'n amlwg bod eu hangen, fel y gwelir yn ôl y dystiolaeth.

Jane Davidson: Rwyf yn credu bod eich cyfraniad yn eithaf hynod, Jenny. Nid yw'r fargen werdd yn bodoli eto. Nid yw'n debygol o fod mewn grym am ychydig flynyddoedd eto. Rwyf yn falch iawn bod Llywodraeth y DU wedi ceisio dysgu o'r lleoedd yn y DU sydd wedi bwrw ymlaen â'r agenda hon, ac rwyf yn eistedd ar grŵp goruchwyliaeth y fargen werdd, fel y mae fy Ngweinidog cyfatebol yn yr Alban. Ar hyn o bryd, nid oes gennym hyd yn oed ddiffiniad o'r hyn y bydd y fargen werdd yn ei gyflawni, felly ceir bwlch enfawr rhwng y gostyngiad yn yr arian y mae eich

two years before the green deal is in place.

Llywodraeth chi—sef y Llywodraeth rydych yn ei chefnogi—yn ei gymryd o'r system nawr yn Lloegr, o *Warm Front*, a thros y ddwy flynedd nesaf cyn y bydd y fargen werdd mewn grym.

Rhodri Glyn Thomas: Weinidog, a gytunwch fod problemau yn wynebu rhai pobl yng Nghymru—ac mae rhai ardaloedd yn fy etholaeth i yn dioddef hyn—sy'n methu â chael cysylltiad ag unrhyw ddarparwr ynni ac eithrio darparwyr olew, oherwydd y costau? Mae hynny ynddo'i hun yn creu problem o ran tlodi ynni oherwydd bod pobl wedi'u cyfyngu i un darparwr yn unig.

Rhodri Glyn Thomas: Minister, do you agree that there are problems facing some people in Wales—and some parts of my constituency have to put up with this—who cannot get access to any energy provider other than oil providers, because of the costs involved? That in itself creates a problem with fuel poverty because people are confined to only one provider.

Jane Davidson: Cytunaf, a dyna pam mae'r cynllun newydd yn cefnogi'r tai sy'n anodd eu trin gan nad ydynt ar y grid nwy. Mae'n bwysig bod mwy o ddewis ar gael i dai fel hyn yn y dyfodol. Mae'r un ffocws yn ein strategaeth yn erbyn tlodi tanwydd, yn ogystal â'n strategaeth ar gyfer ail gam Arbed. Yr ydym yn sylweddoli ei bod yn bwysig inni allu cydweithio ag ardaloedd cefn gwlad Cymru a'u helpu.

Jane Davidson: I agree, and that is why the new scheme supports those houses that are hard to treat because they are off the gas grid. It is important that more options are made available to such houses in the future. The same focus is found in our fuel poverty strategy, as well as in our strategy for the second phase of Arbed. We realise that it is important for us to be able to co-operate with rural areas in Wales and to help them.

2.40 p.m.

Mark Isherwood: Sadly, the Welsh Government did not achieve its 2010 target to eradicate fuel poverty among vulnerable households, but I am one of those who will remain committed to this agenda and to taking it forward. I know that, at a UK level, from this month, the cold weather payments have been increased and made permanent. I share your concerns about Consumer Focus, and I am waiting for answers over its successor body.

Mark Isherwood: Yn anffodus, ni wnaeth Llywodraeth Cymru gyrraedd ei tharged ar gyfer 2010 i ddileu tlodi tanwydd ymhlith cartrefi agored i niwed, ond rwyf yn un o'r rheini a fydd yn parhau i fod wedi ymrwymo i'r agenda hwn ac i fwrw ymlaen â'r agenda. Ar lefel y DU, o'r mis hwn ymlaen, rwyf yn gwybod bod y taliadau tywydd oer wedi cael eu cynyddu a'u gwneud yn barhaol. Rwyf yn rhannu eich pryderon am Llais Defnyddwyr, ac rwyf yn aros am atebion ynglŷn â'r corff olynol.

However, the specific point that I wished to raise was that I chaired a session on financial inclusion at the National Energy Action annual conference this year, which included representation from the social enterprise Saving from Poverty, which seeks to introduce weekly budgeting services, ideally through post offices, for the financially excluded to help to eradicate debt-related fuel poverty and to offer access to better tariffs. Once the prospects for a weekly budgeting service are clarified in the context of the recent UK Department for Business,

Fodd bynnag, y pwynt penodol roeddwn yn dymuno ei godi oedd y bu imi gadeirio sesiwn ar gynhwysiant ariannol yng nghynhadledd flynyddol *National Energy Action* eleni. Roedd y gynhadledd yn cynnwys cynrychiolaeth o'r fenter gymdeithasol *Saving from Poverty*, sy'n ceisio cyflwyno gwasanaethau cyllidebu wythnosol, yn ddelfrydol drwy swyddfeydd post, ar gyfer y rheini sydd wedi eu hallgáu'n ariannol, er mwyn helpu i ddileu tlodi tanwydd sy'n gysylltiedig â dyled ac i gynnig mynediad at dariffau gwell. Ar ôl i'r

Innovation and Skills report, would you give consideration to an offer from the social enterprise Saving from Poverty, working with our utility companies here, to establish a pilot scheme in Wales?

Jane Davidson: I particularly welcome your commitment to support the fuel poverty agenda, and in doing so I assume that you are also extremely concerned about the actions that your Government is taking in England by making such a substantial cut to the Warm Front scheme. You cannot, on the one hand, say that you support this agenda without also saying on the other that you would worry about that. In the context of reaching targets, it is the level of investment and support from Government that is important, and the targets are in place throughout the United Kingdom. As a Government here, we can demonstrate that we are mindful of the targets and that we intend to deliver against them, which is why we have done all the work that we have done and put the investment in place to achieve that. I am entirely happy always to look at ways of furthering that, and I will continue to engage with all those organisations outside the Assembly Government to look at the most effective ways of doing so.

Newidiadau mewn Budd-daliadau Tai

3. Gareth Jones: *A wnaiff y Gweinidog ddatganiad am effaith newidiadau mewn budd-daliadau tai ar ei chyfrifoldebau portffolio. OAQ(3)1457(ESH)*

The Deputy Minister for Housing and Regeneration (Jocelyn Davies): The Department for Work and Pensions' own analysis projects an adverse impact on 99 per cent of people in receipt of housing benefit in Wales. It projects a detrimental impact on the private rental sector and a potential increase in homelessness. Changes to the housing benefit being introduced by the UK Government are deeply concerning for us, the 49,000 affected households in the private sector, and the many thousands more in social housing who will be affected in future

rhagolygon ar gyfer gwasanaeth cyllidebu wythnosol gael eu hegluro yng nghyd-destun adroddiad diweddar yr Adran Busnes, Arloesedd a Sgiliau, a fydddech yn ystyried cynnig gan y fenter gymdeithasol *Saving from Poverty* i sefydlu cynllun peilot yng Nghymru, gan weithio gyda'n cwmnïau cyfleustodau ni yma?

Jane Davidson: Croesawaf yn arbennig eich ymrwymiad i gefnogi'r agenda tlodi tanwydd, ac wrth wneud hynny rwyf yn tybio eich bod hefyd yn bryderus iawn ynglŷn â'r camau gweithredu y mae eich Llywodraeth yn eu cymryd yn Lloegr drwy wneud y fath doriad sylweddol i'r cynllun *Warm Front*. Ni allwch ddweud ar yr un llaw eich bod yn cefnogi'r agenda hwn heb hefyd ddweud y byddech, ar y llaw arall, yn poeni am hynny. Yng nghyd-destun cyrraedd targedau, lefel y buddsoddiad a'r gefnogaeth gan y Llywodraeth sy'n bwysig, ac mae'r targedau ar waith ledled y Deyrnas Unedig. Fel Llywodraeth yma, gallwn ddangos ein bod yn ymwybodol o'r targedau a'n bod yn bwriadu eu cyrraedd, a dyna pam rydym wedi gwneud yr holl waith rydym wedi'i wneud ac wedi sicrhau'r buddsoddiad er mwyn cyflawni hynny. Rwyf bob amser yn fodlon iawn edrych ar ffyrdd o hybu hynny, a byddaf yn parhau i ymgysylltu â'r holl sefydliadau hynny y tu allan i Lywodraeth y Cynulliad er mwyn ystyried y ffyrdd mwyaf effeithiol o wneud hynny.

Changes to Housing Benefits

3. Gareth Jones: *Will the Minister make a statement on the impact of changes to housing benefit on her portfolio responsibilities. OAQ(3)1457(ESH)*

Y Dirprwy Weinidog dros Dai ac Adfywio (Jocelyn Davies): Mae dadansoddiad yr Adran Gwaith a Phensiynau ei hun yn rhagweld effaith andwyol ar 99 y cant o'r bobl sy'n cael budd-dal tai yng Nghymru. Mae'n rhagweld effaith andwyol ar y sector rhentu preifat a chynnydd posibl mewn digartrefedd. Mae newidiadau yn y budd-dal tai sy'n cael ei gyflwyno gan Lywodraeth y DU yn peri pryder mawr i ni, y 49,000 o gartrefi yn y sector preifat yr effeithir arnynt, a'r miloedd lawer yn fwy mewn tai cymdeithasol yr effeithir arnynt yn y dyfodol.

years.

Gareth Jones: Diolch am yr ateb digalon hwnnw, os caf ddweud. Yr wyf yn ddiolchgar i Cartrefi Cymunedol Cymru am ei bapur defnyddiol ar yr effaith y bydd y newidiadau arfaethedig i'r budd-dâl tai yn ei chael yng Nghymru. Yr ydych newydd olrhain eich ymateb i'r newidiadau hyn, a'r effaith a gaiff ar eich portffolio. A wnaeth Llywodraeth Prydain ymgynghori â Llywodraeth Cymru ar y newidiadau hyn? Os na wnaeth hynny, onid yw hynny'n arddangos diffyg unrhyw fath o barch, ac onid ydyw'n dystiolaeth bellach am annhegwch llwyr polisïau'r Ceidwadwyr a'r Democratiaid Rhyddfrydol a'u dirmyg llwyr tuag at Lywodraeth Cymru a phobl Cymru?

Jocelyn Davies: These announcements were first made as part of the emergency budget in June. [*Interruption.*] Sorry, did someone want to say something?

The Presiding Officer: Order. There has been a growing tendency this afternoon for people to mutter. Ministers should take no notice of mutterings, wherever they may come from—including from me.

Jocelyn Davies: With additional announcements in the comprehensive spending review—[*Interruption.*] Sorry, but I am finding it difficult to ignore the muttering.

The Presiding Officer: Order. I made it quite clear that Members who continually mutter when sitting down will—[*Interruption.*] Order. This is an orderly Assembly; this is not the Palace of Westminster, and never will be—as long as I am sitting here, anyway. We are used to listening to Ministers replying to questions and making statements in a sensible way. I have made it quite clear that if people mutter, they will not be called to ask supplementary questions. I have done that once, although that Member is not here this afternoon to hear me repeat the warning. If Members continue to mutter, I will exercise what is within my power and not call Members who mutter to ask supplementary questions. This is not congenial to our way of working. If you want to mutter, get yourself elected elsewhere,

Gareth Jones: Thank you for that depressing response, if I may say so. I am grateful to Community Housing Cymru for its useful paper on the impact of the proposed changes to the housing benefit on Wales. You have just outlined your response to these changes, and the effect that they will have on your portfolio. Did the UK Government consult the Welsh Government on these changes? If not, does that not reveal a complete lack of respect, and is it not further evidence of the total unfairness of the policies of the Conservatives and Liberal Democrats and their utter contempt for the Welsh Government and the people of Wales?

Jocelyn Davies: Gwnaed y cyhoeddiadau hyn yn wreiddiol fel rhan o'r gyllideb frys ym mis Mehefin. [*Torri ar draws.*] Mae'n ddrwg gennyf, a oedd ar rywun eisïau dweud rhywbeth?

Y Llywydd: Trefn. Bu tuedd gynyddol y prynhawn yma i bobl fân siarad. Ni ddylai Gweinidogion gymryd dim sylw o'r rheini sy'n mân siarad, ni waeth pwy ydynt—gan gynnwys y finnau.

Jocelyn Davies: Gyda chyhoeddiadau ychwanegol yn yr adolygiad cynhwysfawr o wariant—[*Torri ar draws.*] Mae'n ddrwg gennyf, ond rwyf yn ei chael yn anodd anwybyddu'r mân siarad.

Y Llywydd: Trefn. Bu imi egluro y bydd Aelodau sy'n mân siarad yn barhaus pan yn eistedd i lawr yn—[*Torri ar draws.*] Trefn. Mae hwn yn Gynulliad trefnus; nid Palas San Steffan mohono, nid nawr na byth—tra byddaf finnau'n eistedd yma, beth bynnag. Rydym wedi arfer gwranddo ar Weinidogion yn ymateb i gwestiynau ac yn gwneud datganiadau mewn modd synhwyrol. Rwyf wedi egluro na fydd pobl yn cael eu galw i ofyn cwestiynau atodol os ydynt am fân siarad. Rwyf wedi gwneud hynny unwaith, er nad yw'r Aelod hwnnw yma'r prynhawn yma i fy nghlywed yn ailadrodd y rhybudd. Os bydd Aelodau'n parhau i fân siarad, byddaf yn arfer yr hyn sydd o fewn fy ngallu, ac yn peidio â galw ar Aelodau sy'n mân siarad i ofyn cwestiynau atodol. Nid yw hyn yn gydnaws â'n ffordd ni o weithio. Os ydych

where they mutter all the time.

Jocelyn Davies: Gareth asked me whether or not we had been consulted on the changes. These were public announcements, and the Department for Work and Pensions officials have consulted with my officials to discuss the impact of the assessment. As part of the consultation process, the Social Security Advisory Committee consulted the Welsh Assembly Government, and I can assure you that this Government has expressed its concern about these changes.

Mark Isherwood: My understanding is that the proposals are about supporting those who could or should be working while continuing to provide for those most in need. The Community Housing Cymru paper—which I am sure was copied to you over the weekend—states that we need a fairer system that incentivises work but also protects those who are most vulnerable. That is certainly what our group in the Assembly will be working to achieve.

You will be aware that the White Paper on the Government's welfare reform plans is due to be published this week. You are a politician who believes in grown-up politics and positive engagement rather than point scoring for its own sake, so how will you engage with the UK Government to seek to influence the findings of the White Paper to ensure that people in receipt of a supported housing homelessness project, for example, are not affected by some of the inconsistencies in the proposals?

Jocelyn Davies: There is a considerable amount of concern within the Government and on this side of the Chamber about the proposed changes. To give Members some idea, in properties of all sizes, about five out of 10 rented properties are affordable to those who can claim local housing allowance. These reforms will reduce that figure to three out of 10. I do not know if you find that to be a fairer system, Mark, but I certainly do not. I will have no problem at all in making the

chi am fân siarad, ewch i gael eich ethol i rywle arall, lle maent yn mân siarad drwy'r amser.

Jocelyn Davies: Gofynnodd Gareth imi a ymgynghorwyd gyda ni ynglŷn â'r newidiadau. Roedd y rhain yn gyhoeddiadau cyhoeddus, ac mae swyddogion yr Adran Gwaith a Phensiynau wedi ymgynghori gyda fy swyddogion innau i drafod effaith yr asesiad. Fel rhan o'r broses ymgynghori, gwnaeth y Pwyllgor Cynghori ar Nawdd Cymdeithasol ymgynghori gyda Llywodraeth Cynulliad Cymru, a gallaf eich sicrhau bod y Llywodraeth hon wedi mynegi ei phryder ynglŷn â'r newidiadau hyn.

Mark Isherwood: Caf ar ddeall bod y cynigion yn ymwneud â chefnogi'r rheini a allai fod yn gweithio neu a ddylai fod yn gweithio, tra'n parhau i ddarparu ar gyfer y rheini sydd fwyaf mewn angen. Mae papur Cartrefi Cymunedol Cymru—rwyf yn siŵr y cawsoch gopi ohono dros y penwythnos—yn datgan bod arnom angen system decach sy'n hybu gwaith ond sydd hefyd yn amddiffyn y rheini sydd fwyaf agored i niwed. Dyna'n sicr beth fydd ein grŵp ni yn y Cynulliad yn ceisio ei gyflawni.

Byddwch yn ymwybodol bod y Papur Gwyn ar gynlluniau diwygio lles y Llywodraeth ar fin cael ei gyhoeddi'r wythnos hon. Rydych yn wleidydd sy'n credu mewn gwleidyddiaeth aeddfed ac ymgysylltiad cadarnhaol yn hytrach na sgorio pwyntiau am ddim rheswm. Felly, sut y byddwch yn ymgysylltu â Llywodraeth y DU i geisio dylanwadu ar ganfyddiadau'r Papur Gwyn er mwyn sicrhau nad yw rhai o'r anghysondebau yn y cynigion yn effeithio ar bobl sydd â phrosiect digartrefedd tai â chymorth, er enghraifft?

Jocelyn Davies: Mae cryn dipyn o bryder yn y Llywodraeth ac ar yr ochr hon i'r Siambr ynghylch y newidiadau arfaethedig. I roi rhyw syniad i Aelodau, mewn adeiladau o bob maint, mae tua pump eiddo rhent o bob 10 yn fforddiadwy i'r rheini sy'n gallu hawlio lwfans tai lleol. Bydd y diwygiadau hyn yn lleihau'r ffigur hwnnw i dri o bob 10. Nid wyf yn gwybod a ydych chi'n credu bod honno'n system decach, Mark, ond yn sicr, nid wyf fi'n credu hynny. Ni chaf unrhyw

point about the protection of vulnerable people in Wales in a grown-up and non-point-scoring way, but I hope that opposition Members here do not feel that they need to defend these deplorable changes that will affect the most vulnerable and least likely to be able to protect themselves in Wales.

Brian Gibbons: I think that the situation is even worse than has been recounted. The other part of this double-whammy is that of changes to council tax benefits, which have been cut by £0.5 billion for our most vulnerable families. This is even more vicious in Wales, because we already know that council tax benefit is underclaimed by £100 million. This is a case of kicking people when they are already down. Have you had any discussions with your colleague Carl Sargeant, the Minister for Social Justice and Local Government, to try to better co-ordinate a strategy to address needs in terms of housing poverty in Wales?

Jocelyn Davies: You are quite right about council tax benefit, and we know that people who have to claim help with mortgage interest payments saw that benefit halved last month. I will have discussions with Carl to see what we can do and to make the case to the UK Government that it may save money in the short term, but Governments will pay more for this in the long term. People will live in poorer housing, they will have fewer choices, they will be pushed further into fuel poverty and they will have to choose between paying their rent or putting their heating on. They may well turn to borrowing from loan sharks and possibly even turn to crime. They will run the risk of eviction. *[Interruption.]* Homelessness is a downward spiral; you are quite right, Rhodri. Thank you for your assistance. *[Laughter.]*

2.50 p.m.

broblem o gwbl wrth wneud y pwynt ynghylch amddiffyn pobl agored i niwed yng Nghymru mewn ffordd aeddfed, heb sgorio pwyntiau, ond rwyf yn gobeithio nad yw Aelodau'r gwrthbleidiau yma yn teimlo bod angen iddynt amddiffyn y newidiadau gwarthus hyn a fydd yn effeithio ar y bobl sydd fwyaf agored i niwed ac yn lleiaf tebygol o allu amddiffyn eu hunain yng Nghymru.

Brian Gibbons: Rwyf yn credu bod y sefyllfa hyd yn oed yn waeth nag yr hyn sydd wedi'i adrodd. Rhan arall yr ergyd ddwbl hon yw'r newidiadau i fudd-daliadau'r dreth gyngor, sydd wedi cael eu torri £0.5 biliwn ar gyfer ein teuluoedd mwyaf agored i niwed. Mae hyn hyd yn oed yn fwy caled ar Gymru, gan ein bod eisoes yn gwybod bod £100 miliwn o fudd-dal y dreth gyngor ddim yn cael ei hawlio. Mae hyn yn gwthio pobl i'r llawr a hwythau eisoes ar eu gliniau. A ydych wedi cael unrhyw drafodaethau gyda'ch cyd-Weinidog, Carl Sargeant, y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth Leol, i geisio cydlynu strategaeth i ddiwallu'r anghenion o ran tlodi tai yng Nghymru yn well?

Jocelyn Davies: Rydych yn llygad eich lle ynghylch budd-dal y dreth gyngor, ac rydym yn gwybod bod pobl y mae'n rhaid iddynt hawlio cymorth gyda thaliadau llog morgais wedi gweld y budd-dal hwnnw'n cael ei haneru'r mis diwethaf. Byddaf yn cael trafodaethau gyda Carl i weld beth y gallwn ei wneud ac i gyflwyno'r achos i Lywodraeth y DU ei bod, o bosibl, yn arbed arian yn y tymor byr, ond bydd Llywodraethau'n talu mwy am hyn yn yr hirdymor. Bydd pobl yn byw mewn tai tlotach, bydd ganddynt lai o ddewisiadau, byddant yn cael eu gwthio'n ddyfnach i dlodi tanwydd a bydd yn rhaid iddynt ddewis rhwng talu eu rhent neu wresogi eu cartref. Efallai y byddant yn troi at fenthyca gan siarcod benthyg arian ac efallai'n troi at droseddu hyd yn oed. Byddant mewn perygl o gael eu troi allan o'u cartrefi. *[Torri ar draws.]* Mae digartrefedd yn sefyllfa sy'n mynd yn waeth ac yn waeth; rydych yn llygad eich lle, Rhodri. Diolch ichi am eich cymorth. *[Chwerthin.]*

Sandy Mewies: In evidence this morning to the Communities and Culture Committee, contrary to what has been said previously, Shelter Cymru said that it should be remembered that a majority of those receiving housing allowance and housing benefit are already working and not avoiding work. Linking the local housing allowance to the thirtieth percentile of rents in an area and imposing a 10 per cent cut on the housing allowance of anyone on jobseekers allowance for 12 months will cause hardship to many households in Wales. According to the Department for Work and Pensions' impact assessment, the package of so-called reforms announced will negatively affect 48,530 local housing allowance claimants in Wales, out of a total of 48,710 claimants. The Government's own assessment is that these proposals could lead to increased homelessness. Do you agree that this coalition crony Government has shown a carelessness and contempt for the people of Wales that has not been shown before?

Sandy Mewies: Mewn tystiolaeth y bore yma i'r Pwyllgor Cymunedau a Diwylliant, yn groes i'r hyn a ddywedwyd yn flaenorol, dywedodd Shelter Cymru y dylid cofio bod y rhan fwyaf o'r rheini sy'n cael lwfans tai a budd-dal tai eisoes yn gweithio, a ddim yn osgoi gwaith. Bydd cysylltu'r lwfans tai lleol â degfed canradd ar hugain y rhenti mewn ardal, a lleihau 10 y cant ar lwfans tai unrhyw un sy'n cael lwfans ceisio gwaith am 12 mis, yn achosi caledi i lawer o gartrefi yng Nghymru. Yn ôl asesiad effaith yr Adran Gwaith a Phensiynau, bydd y pecyn o ddiwygiadau honedig a gyhoeddwyd yn cael effaith negyddol ar 48,530 o bobl sy'n hawlio lwfans tai lleol yng Nghymru, o gyfanswm o 48,710 o bobl sy'n ei hawlio. Mae asesiad y Llywodraeth ei hun yn dangos y gallai'r cynigion hyn arwain at lefel uwch o ddigartrefedd. A ydych yn cytuno bod y Llywodraeth glymblaid hon o bartneriaid wedi bod yn ddiogel ac yn ddirmygus tuag at bobl Cymru, yn wahanol i'r ffordd y mae pobl Cymru wedi cael eu trin yn y gorffennol?

Jocelyn Davies: I do not think that it would be popular if I disagreed with you, Sandy, so I will just say 'yes'.

Jocelyn Davies: Nid wyf yn credu y byddai anghytuno â chi'n boblogaidd, Sandy, felly rwyf am ddweud 'ydw'.

Lagwnau Llanw

4. Peter Black: *A wnaiff y Gweinidog roi'r wybodaeth ddiweddaraf am ddatblygu lagwnau llanw fel ffynhonnell ynni yng Nghymru. OAQ(3)1458(ESH)*

Jane Davidson: The comprehensive Severn tidal power studies, published in October, carried out in-depth groundwork, placing us in a much better position to understand the energy potential for lagoon development in Welsh waters—both in the south and north.

Peter Black: Thank you for that answer, Minister. When I raised this issue with you in October 2007, you expressed your support for pilot schemes looking at tidal lagoons and I mentioned the issue of Swansea bay at that time. What progress has been made on those pilot projects that you gave an undertaking to investigate three years ago?

Tidal Lagoons

4. Peter Black: *Will the Minister give an update on the development of tidal lagoons as a source of energy in Wales. OAQ(3)1458(ESH)*

Jane Davidson: Gwnaeth yr astudiaethau cynhwysfawr o ynni'r llanw ar afon Hafren, a gyhoeddwyd ym mis Hydref, ymgymryd â gwaith manwl caib a rhaw, gan ein rhoi mewn sefyllfa llawer gwell i ddeall potensial ynni datblygu lagwnau yn nyfroedd Cymru— yn y de ac yn y gogledd.

Peter Black: Diolch am yr ateb hwnnw, Weinidog. Pan godais y mater hwn gyda chi ym mis Hydref 2007, gwnaethoch fynegi eich cefnogaeth ar gyfer cynlluniau peilot i edrych ar lagwnau llanw a soniais am fae Abertawe ar yr adeg honno. Pa gynnydd sydd wedi ei wneud ar y prosiectau peilot hynny y gwnaethoch ymrwymo i ymchwilio iddynt dair blynedd yn ôl?

Jane Davidson: The Severn tidal power study was the biggest feasibility study to which we put in additional funding to ensure that we could look at the further development of emerging marine technologies, including the low-head turbine system used in tidal lagoons. I still have not received reassurance from the UK Government about what has happened to those embryonic technologies, as it has now decided to shelve the major schemes. It is critically important to us that we are able to develop the real potential of those embryonic technologies, because they could sustainably exploit in the future the huge renewable energy potential of our seas, not just for application in the Severn but in other locations. I look forward to receiving information from the UK Government that will confirm that it continues to support the development of those embryonic technologies.

Peter Black: Can you give an undertaking that you support that development? What proactive work are you doing to find out this information from the UK Government? It has been three years since you gave that undertaking and another Government has come into place in the meantime. Although the Severn barrage study was important, you and I know that the tidal lagoon schemes in Swansea bay and elsewhere were separate issues, and it is important that they are also looked at.

Jane Davidson: I can continue to give the commitment that the Assembly Government wants to ensure that we sustainably take energy from our seas. However, the powers for energy sit with the UK Government. I was delighted that, in partnership with the previous Government, we were able to identify funding from the Assembly Government, the South West of England Regional Development Agency and the Department for Environment, Food and Rural Affairs to take forward those sustainable energy technologies. I am looking for confirmation that the UK Government will continue to support this agenda. We all know that we are not yet at a stage where tidal or wave technologies are fully commercially viable. We have been successful in winning

Jane Davidson: Astudiaeth ynni'r llanw ar afon Hafren oedd yr astudiaeth ddichonoldeb fwyaf inni roi arian ychwanegol ar ei chyfer i sicrhau y gallem edrych ar ddatblygu technolegau morol sy'n dod i'r amlwg ymhellach, gan gynnwys y system tyrbin pen isel a ddefnyddir mewn lagwnau llanw. Rwyf yn dal heb gael sicrwydd gan Lywodraeth y DU ynglŷn â'r hyn sydd wedi digwydd i'r technolegau embryonig hynny, gan ei bod bellach wedi penderfynu rhoi'r gorau i'r cynlluniau mawr. Mae'n hanfodol bwysig inni ein bod yn gallu datblygu gwir botensial y technolegau embryonig hynny, oherwydd yn y dyfodol, gallent fanteisio'n gynaliadwy ar botensial enfawr ein moroedd i greu ynni adnewyddadwy, nid yn unig yn afon Hafren ond mewn lleoliadau eraill hefyd. Edrychaf ymlaen at gael gwybodaeth gan Lywodraeth y DU a fydd yn cadarnhau ei bod yn parhau i gefnogi datblygu'r technolegau embryonig hynny.

Peter Black: A allwch ymrwymo i gefnogi'r datblygiad hwnnw? Pa waith rhagweithiol rydych yn ei wneud i gael yr wybodaeth hon gan Lywodraeth y DU? Mae tair blynedd wedi mynd heibio ers ichi wneud yr ymrwymiad hwnnw ac mae Llywodraeth arall wedi dod i rym yn y cyfamser. Er bod astudiaeth morglawdd Hafren yn bwysig, rydych chithau a minnau'n gwybod bod y cynlluniau lagwnau llanw ym mae Abertawe ac mewn mannau eraill yn faterion ar wahân, ac mae'n bwysig eu bod hwythau'n cael eu hystyried hefyd.

Jane Davidson: Gallaf barhau i ymrwymo bod Llywodraeth y Cynulliad yn awyddus i sicrhau ein bod yn defnyddio ynni ein moroedd yn gynaliadwy. Fodd bynnag, Llywodraeth y DU sydd â'r pwerau dros ynni. Roeddwn yn falch iawn ein bod, mewn partneriaeth â'r Llywodraeth flaenorol, wedi gallu canfod arian gan Lywodraeth y Cynulliad, Asiantaeth Ddatblygu Ranbarthol De-orllewin Lloegr ac Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig, i fwrw ymlaen â'r technolegau ynni cynaliadwy hynny. Rwyf yn edrych am gadarnhad y bydd Llywodraeth y DU yn parhau i gefnogi'r agenda hon. Mae pob un ohonom yn gwybod nad ydym eto mewn sefyllfa lle mae technolegau llanw neu donnau yn gwbl hyfyw yn fasnachol. Rydym wedi bod yn llwyddiannus wrth sicrhau

some funds through the Welsh European Funding Office to support projects, and we will see pilot projects being mounted in the sea off the coast of Wales fairly soon. However, in the context of delivery, we must have an appropriate relationship with the UK Government, which is why I am hoping for a positive answer on this matter.

Rosemary Butler: Minister, do you agree that it is extremely regrettable that the Severn barrage between Cardiff and Weston-super-Mare has been kicked into touch by the UK Government? Of all of the current options, this project would have provided us with the most credible and enduring source of sustainable energy and, importantly, flood protection. It would have created thousands of new jobs in Newport and other Welsh towns and cities, and provided new opportunities for tourism and recreation. I understand that private sector attempts are now being launched to try to save this project. Do you agree that the Welsh Assembly Government should do everything that it can to encourage this?

Jane Davidson: That is an important question, Rosemary. The Assembly Government has been neutral as to which technology it would want to see for the Severn. Providing up to 5 per cent of the UK's energy needs from renewable low-carbon sources represents a real potential to increase our energy security, and would help in the global fight against climate change. The Assembly Government was, therefore, keen to ensure that we get as much energy out of the Severn as possible in the most environmentally responsible way. The work done so far in the feasibility study is very important, but must not stop there. Even if none of the five shortlisted schemes have been endorsed at this point, we have to carry on that work, because the particular scheme that you mention—the Severn barrage—would improve flood-risk management for Newport. However, one of the detrimental effects of that particular scheme is that it could cause extra flooding for areas along the coast of south-west Wales. We have to be absolutely confident that we do not end up with a scheme that achieves one major objective but has a perverse outcome

rhywfaint o arian drwy Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru i gefnogi prosiectau, a byddwn yn gweld prosiectau peilot yn cael eu gosod yn y môr oddi ar arfordir Cymru yn weddol fuan. Fodd bynnag, yng nghydestun cyflawni, rhaid inni gael perthynas briodol gyda Llywodraeth y DU, a dyna pam rwyf yn gobeithio am ateb cadarnhaol ar y mater hwn.

Rosemary Butler: Weinidog, a ydych yn cytuno ei bod yn hynod o anffodus bod morglawdd Hafren rhwng Caerdydd a Weston-super-Mare wedi cael ei ddiystyru gan Lywodraeth y DU? O'r holl opsiynau presennol, byddai'r prosiect hwn wedi rhoi inni'r ffynhonnell fwyaf credadwy a pharhaus o ynni cynaliadwy ac, yn bwysig, o ddiogelwch rhag llifogydd. Byddai wedi creu miloedd o swyddi newydd yng Nghasnewydd a threfi a dinasoedd eraill yng Nghymru, gan ddarparu cyfleoedd newydd ar gyfer twristiaeth a hamdden. Deallaf fod y sector preifat bellach yn ymdrechu i geisio achub y prosiect hwn. A ydych yn cytuno y dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru wneud popeth yn ei gallu i annog hyn?

Jane Davidson: Mae hwnnw'n gwestiwn pwysig, Rosemary. Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi bod yn niwtral o ran pa dechnoleg y byddai am ei gweld ar gyfer afon Hafren. Mae darparu hyd at 5 y cant o anghenion ynni'r DU drwy ffynonellau carbon isel adnewyddadwy yn cynrychioli gwir botensial i gynyddu ein diogelwch ynni, a byddai'n helpu yn y frwydr fyd-eang yn erbyn newid yn yr hinsawdd. Roedd Llywodraeth y Cynulliad, felly, yn awyddus i sicrhau ein bod yn cael cymaint o ynni o afon Hafren ag y bo modd, yn y ffordd fwyaf amgylcheddol gyfrifol. Mae'r gwaith a wnaed hyd yma yn yr astudiaeth ddichonoldeb yn bwysig iawn, ond rhaid i'r gwaith barhau. Hyd yn oed os nad oes unrhyw un o'r pum cynllun ar y rhestr fer wedi cael eu cymeradwyo eto, rhaid inni barhau gyda'r gwaith hwnnw, oherwydd byddai'r cynllun penodol rydych yn sôn amdano—morglawdd Hafren—yn gwella'r dull o reoli risg llifogydd yng Nghasnewydd. Fodd bynnag, un o effeithiau andwyol y cynllun penodol hwnnw yw y gallai achosi llifogydd ychwanegol mewn ardaloedd ar hyd arfordir de-orllewin Cymru. Rhaid inni

elsewhere. The model studies showed that that would be the case with the Severn barrage. Work needs to continue on such schemes to ensure that they are fit for purpose and able to deliver on the fantastic opportunity that is still there in the Severn river.

Darren Millar: Minister, you will know that there has been discussion about the potential for tidal lagoons off the coast of north Wales. You will also be aware of the significant flood risk along parts of the north Wales coast, including in my constituency. Given the potential of tidal lagoons not only to generate energy, but also to be developed for marine leisure purposes and for the flood-protection benefits that they may well offer coastal communities, I ask that you carefully consider whether north Wales may be an appropriate place to develop any pilot schemes that you look at.

Jane Davidson: We do not have money from the Assembly Government to develop such pilot tidal schemes, which means that we have to work with others to deliver them. The more that we can move any of the technologies towards commercialisation, the better it is for Wales. We know from the studies on wave, tidal stream and current proposals in Wales that there is a very exciting opportunity off the Welsh coast, and we want to do everything that we can to take that forward. We will continue to work with the Department of Energy and Climate Change to ensure that Wales is properly considered in the context of the fantastic resource that we have available, and we will also look for opportunities to pilot technologies here.

Cyflwyno Mesuryddion Deallus

5. Jenny Randerson: *A wnaiff y Gweinidog roi'r wybodaeth ddiweddaraf am gyflwyno mesuryddion deallus yng Nghymru. OAQ(3)1461(ESH)*

Jane Davidson: The smart meter roll out was

fod yn gwbl hyderus nad oes gennym gynllun, yn y pen draw, sy'n cyflawni un amcan mawr ond sy'n achosi canlyniad gwrthgynhyrchiol mewn mannau eraill. Gwnaeth yr astudiaethau model ddangos mai dyna fyddai'r achos gyda morglawdd Hafren. Mae angen i'r gwaith barhau ar gynlluniau o'r fath er mwyn sicrhau eu bod yn addas at y diben ac yn gallu cyflawni'r cyfle gwych sy'n dal i fod yno ar afon Hafren.

Darren Millar: Weinidog, byddwch yn gwybod y bu trafodaeth am y potensial ar gyfer datblygu lagwnau llanw oddi ar arfordir gogledd Cymru. Byddwch hefyd yn gwybod am y perygl arwyddocaol o lifogydd ar hyd rhannau o arfordir gogledd Cymru, gan gynnwys yn fy etholaeth i. O ystyried potensial lagwnau llanw, nid yn unig i gynhyrchu ynni, ond hefyd i gael eu datblygu at ddibenion hamdden morol ac ar gyfer y manteision o ran amddiffyn rhag llifogydd y byddent, o bosibl, yn eu cynnig i gymunedau arfordirol, gofynnaf ichi ystyried yn ofalus a yw gogledd Cymru yn lle priodol i ddatblygu unrhyw gynlluniau peilot rydych yn eu hystyried.

Jane Davidson: Nid oes gennym arian gan Lywodraeth y Cynulliad i ddatblygu cynlluniau peilot llanw o'r fath, sy'n golygu bod yn rhaid inni weithio gydag eraill i'w cyflawni. Po fwyaf y gallwn symud unrhyw rai o'r technolegau tuag at fasnacheiddio, y gorau yw hynny i Gymru. O ganlyniad i'r astudiaethau ar gynigion yn ymwneud â thonnau, ffrydiau llanw a cherrynt yng Nghymru, rydym yn gwybod y ceir cyfle cyffrous iawn oddi ar arfordir Cymru, ac rydym am wneud popeth yn ein gallu i frwr ymlaen â hynny. Byddwn yn parhau i weithio gyda'r Adran Ynni a Newid Hinsawdd i sicrhau bod Cymru yn cael ei hystyried yn briodol yng nghyd-destun yr adnodd gwych sydd ar gael inni, a byddwn hefyd yn chwilio am gyfleoedd i dreialu technolegau yma.

Roll-out of Smart Meters

5. Jenny Randerson: *Will the Minister give an update on the roll out of smart meters in Wales. OAQ(3)1461(ESH)*

Jane Davidson: Y bwriad oedd dechrau

scheduled to start in 2012 and finish by 2020. I have written to the Secretary of State with my observations on the recent consultation on the roll-out prospectus.

Jenny Randerson: You referred to the Warm Front budget in an earlier answer to me, which had not been effective in preventing fuel poverty. The Labour Government clearly found it ineffective as well, because Alistair Darling had already cut it by 50 per cent, which is an issue that you overlooked in your comments to me.

3.00 p.m.

One way in which one can deal with fuel poverty, as well as helping environmental considerations is through the use of smart meters, and, as you say, the UK Government is consulting on bringing forward to 2018 the date by which it hopes that there will be complete implementation of this. Minister, what preparations have you made to ensure that Wales has the skills to fit the meters and the capacity to manufacture the equipment that will be needed for this programme? Under the HEES fuel poverty programme, you will be well aware that many contractors were and are based in England. If we have firm action now by the Welsh Assembly Government, Wales can, hopefully, benefit from the business that the smart meter programme will bring in a way that we have not benefited from the HEES programme.

Jane Davidson: On HEES, in Wales, we have taken account of these issues. We are currently replacing the home energy efficiency scheme, which is similar to the warm front scheme, with a fuel poverty strategy. We will be announcing the budget for that, and everything else, in the budget announcement on 17 November. In England, there has not been a replacement, but a dramatic cut, and that is important in assessing whether the coalition Government at Westminster properly supports the energy efficiency and fuel poverty agenda. It is a major question that I know Members will want to ask their colleagues in the coalition

cyflwyno mesuryddion deallus yn 2012, a gorffen erbyn 2020. Rwyf wedi ysgrifennu at yr Ysgrifennydd Gwladol yn rhoi fy sylwadau am yr ymgynghoriad diweddar ar y drefn gyflwyno.

Jenny Randerson: Gwnaethoch gyfeirio at gyllideb *Warm Front* mewn ateb cynharach i mi, nad oedd wedi bod yn effeithiol wrth atal tloedi tanwydd. Mae'n amlwg bod y Llywodraeth Lafur wedi ei ystyried yn aneffeithiol hefyd, oherwydd roedd Alistair Darling eisoes wedi torri 50 y cant arno, sef mater y gwnaethoch ei anwybyddu yn eich sylwadau i mi.

Un ffordd y gellir delio â thloedi tanwydd, yn ogystal â chynorthwyo ystyriaethau amgylcheddol, yw drwy ddefnyddio mesuryddion deallus, ac fel rydych yn ei ddweud, mae Llywodraeth y DU yn ymgynghori ynghylch dod â'r dyddiad y mae'n gobeithio y bydd hyn wedi'i weithredu'n llawn ymlaen i 2018. Weinidog, pa baratodau rydych wedi'u gwneud i sicrhau bod gan Gymru'r sgiliau i osod y mesuryddion a'r gallu i gynhyrchu'r offer a fydd ei angen ar gyfer y rhaglen hon? O dan raglen tloedi tanwydd HEES, byddwch yn ymwybodol iawn bod llawer o gontractwyr wedi'u lleoli yn Lloegr, ac yn dal i fod wedi'u lleoli yno. Pe bai Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cymryd camau cadarn nawr, gall Cymru, gobeithio, elwa o'r busnes y bydd y rhaglen mesuryddion deallus yn ei greu mewn ffordd na wnaethom elwa o'r rhaglen HEES.

Jane Davidson: O ran HEES, yng Nghymru, rydym wedi ystyried y materion hyn. Ar hyn o bryd, rydym yn disodli'r cynllun effeithlonrwydd ynni cartref, sy'n debyg i'r cynllun *Warm Front*, gyda strategaeth tloedi tanwydd. Byddwn yn cyhoeddi'r gyllideb ar gyfer hynny, a phopeth arall, yng nghyhoeddiad y gyllideb ar 17 Tachwedd. Yn Lloegr, ni fu disodli, ond bu toriad dramatig, ac mae hynny'n bwysig wrth asesu a yw'r Llywodraeth glymblaid yn San Steffan yn cefnogi'r agenda effeithlonrwydd ynni a thloedi tanwydd yn briodol. Mae'n gwestiwn o bwys, ac rwyf yn gwybod y bydd ar Aelodau eisiau ei ofyn i'w cyd-Aelodau yn y

Government, because we have always had very strong support on an all-party basis for tackling fuel poverty and increasing energy efficiency in the Assembly.

We have some smart meter pilot schemes at the moment, and we are developing skills through Arbed, in which Welsh companies are involved at every stage of the supply chain. As Arbed is the largest energy efficiency initiative of its type in the UK, that means that we are ahead of the game in developing skills here. It is also important to say that we continue to worry as to whether vulnerable customers will be adequately protected, particularly in the early stage of the rollout, before full consumer protection comes into force. We must have safeguards in place to ensure that vulnerable customers are not disconnected once suppliers are able to disconnect customers remotely. I am sure that you would strongly support that, and I was pleased to hear Mark say, a few moments ago, that he is also concerned that Consumer Focus, which has done so much work on this issue, will disappear under the new arrangements. Consumer Focus is clear that safeguards have not been put in place to protect consumers from the potential misuse of this new technology. Concerns include the misuse of remote disconnection, data protection and privacy, and remote switching of payment method without the informed consent of the consumer. I am sure that you, like me, would want to ensure that safeguards are appropriately in place before the smart meter rollout is commenced.

Alun Davies: I agree with the points that you have made, Minister, about Consumer Focus and the legislative safeguards that we must have in place before we can begin the rollout of these smart meters. You are entirely right to say that, in Wales, we are ahead of the game, compared with many parts of the United Kingdom, with regard to the skills available to do this. However, the United Kingdom is itself behind the game if you look at the United States, Canada, Australia, New Zealand, the Netherlands and other

Llywodraeth glymblaid, gan fod cefnogaeth drawsbleidiol gryf bob amser wedi bod ar gyfer mynd i'r afael â thlodi tanwydd a chynyddu effeithlonrwydd ynni yn y Cynulliad.

Mae gennym rai cynlluniau peilot mesuryddion deallus ar hyn o bryd, ac rydym yn datblygu sgiliau drwy Arbed, lle mae cwmnïau o Gymru yn ymwneud â phob cam o'r gadwyn gyflenwi. Gan mai Arbed yw'r fenter effeithlonrwydd ynni fwyaf o'i math yn y DU, mae hynny'n golygu ein bod ar flaen y gad o ran datblygu sgiliau yma. Mae hefyd yn bwysig dweud ein bod yn parhau i boeni ynghylch a fydd cwsmeriaid agored i niwed yn cael eu diogelu ddigon, yn enwedig yng nghyfnod cynnar cyflwyno'r mesuryddion deallus, cyn i ddiogelwch llawn i ddefnyddwyr ddod i rym. Rhaid inni gael mesurau diogelu ar waith i sicrhau nad yw cwsmeriaid agored i niwed yn cael eu datgysylltu pan fydd cyflenwyr yn gallu datgysylltu cwsmeriaid o bell. Rwyf yn siŵr y byddech yn cefnogi hynny'n daer, ac roeddwn yn falch o glywed Mark yn dweud, ychydig funudau'n ôl, ei fod hefyd yn pryderu y bydd Llais Defnyddwyr, sydd wedi gwneud cymaint o waith ar y mater hwn, yn diflannu o dan y trefniadau newydd. Mae Llais Defnyddwyr yn dweud yn glir nad yw mesurau diogelu wedi cael eu rhoi ar waith i ddiogelu defnyddwyr rhag y posibilrwydd y caiff y dechnoleg newydd hon ei chamddefnyddio. Rhai o'r pryderon yw camddefnyddio systemau datgysylltu o bell, diogelu data a phreifatrwydd, a newid dull talu o bell heb gydsyniad gwybodus y defnyddiwr. Rwyf yn siŵr eich bod chithau, fel finnau, yn awyddus i sicrhau bod mesurau diogelu ar waith yn briodol cyn dechrau cyflwyno'r mesuryddion deallus.

Alun Davies: Rwyf yn cytuno â'r pwyntiau rydych wedi'u gwneud, Weinidog, ynglŷn â Llais Defnyddwyr a'r mesurau diogelu deddfwriaethol y mae'n rhaid inni eu rhoi ar waith cyn y gallwn ddechrau cyflwyno'r mesuryddion deallus hyn. Rydych yn llygad eich lle wrth ddweud ein bod ni, yng Nghymru, ar flaen y gad o gymharu â nifer o rannau'r Deyrnas Unedig, o ran y sgiliau sydd ar gael i wneud hyn. Fodd bynnag, mae'r Deyrnas Unedig ei hun ar ei hôl hi os edrychych ar yr Unol Daleithiau, Canada,

countries that are pushing forward with this technology. Minister, will you do what you can to ensure that vulnerable groups have access to this technology? It is a key way for households to control their use of energy and to manage their bills in an intelligent way, so that they are aware of their energy use at any time. It could be an essential tool in tackling fuel poverty, so I would be grateful if the Assembly Government could do what it can to prioritise vulnerable groups in the rollout of smart meters.

Jane Davidson: We have always supported the rollout of smart meters as an Assembly Government. It is estimated that, by 2020, the average customer will save around £14 in response to better information provided by smart meters, and some customers may save considerably more when they start to see what their energy use looks like. The critical issue with regard to safeguarding is that the cost of the roll-out is spread across all customers. Vulnerable customers may need extra help so that they can benefit at as early a stage as is practicable. It is critical that we continue to argue that case.

‘Cipio Gerddi’

6. Mark Isherwood: *A wnaiff y Gweinidog ddatganiad am ei pholisïau ynghylch ‘cipio gerddi’. OAQ(3)1428(ESH)*

Jane Davidson: There is no evidence to suggest that ‘garden grabbing’ is a significant issue in Wales. Gardens are defined as brownfield land and it is for the local planning authority to determine whether a planning application on such land is acceptable.

Mark Isherwood: You will be aware that the UK Government has introduced new guidelines for England, with immediate effect, that remove gardens from the definition of brownfield land, because garden grab developments could have a negative impact—destroying green space, reducing

Awstralia, Seland Newydd, yr Iseldiroedd a gwledydd eraill sy’n bwrw ymlaen â’r dechnoleg hon. Weinidog, a wnewch chi’r hyn a allwch i sicrhau bod grwpiau agored i niwed yn cael mynediad at y dechnoleg hon? Mae’n ffordd allweddol i gartrefi reoli faint o ynni maent yn ei ddefnyddio ac i reoli eu biliau mewn ffordd ddeallus, fel eu bod yn ymwybodol o faint o ynni maent yn ei ddefnyddio ar unrhyw adeg. Gallai fod yn adnodd hanfodol wrth fynd i’r afael â thlodi tanwydd, felly byddwn yn ddiolchgar pe gallai Llywodraeth y Cynulliad wneud yr hyn yn ei gallu i roi blaenoriaeth i grwpiau agored i niwed wrth gyflwyno mesuryddion deallus.

Jane Davidson: Fel Llywodraeth y Cynulliad, rydym bob amser wedi cefnogi cyflwyno mesuryddion deallus. Erbyn 2020, amcangyfrifir y bydd y cwsmer cyffredin yn arbed tua £14 o ganlyniad i’r wybodaeth well a ddarperir gan fesuryddion deallus, ac efallai y bydd rhai cwsmeriaid yn arbed cryn dipyn yn fwy pan fyddant yn dechrau gweld faint o ynni maent yn ei ddefnyddio. Y mater allweddol o ran mesurau diogelu yw bod cost cyflwyno’r mesuryddion deallus yn cael ei rannu rhwng yr holl gwsmeriaid. Mae’n bosibl y bydd ar gwsmeriaid agored i niwed angen rhagor o help er mwyn iddynt allu manteisio mor gynnar ag sy’n ymarferol. Mae’n hanfodol ein bod yn parhau i ddadlau’r achos hwnnw.

‘Garden Grabbing’

6. Mark Isherwood: *Will the Minister make a statement on her policies regarding ‘garden grabbing’. OAQ(3)1428(ESH)*

Jane Davidson: Nid oes unrhyw dystiolaeth i awgrymu bod ‘cipio gerddi’ yn fater o bwys yng Nghymru. Caiff gerddi eu diffinio fel tir llwyd, a chyfrifoldeb yr awdurdod cynllunio lleol yw penderfynu a yw cais cynllunio ar dir o’r fath yn dderbyniol.

Mark Isherwood: Mae’n siŵr eich bod yn gwybod bod Llywodraeth y DU wedi cyflwyno canllawiau newydd ar gyfer Lloegr, a ddaeth i rym ar unwaith, sy’n dileu gerddi o ddiffiniad tir llwyd, oherwydd gallai datblygiadau cipio gerddi gael effaith negyddol—dinistrio mannau gwyrdd, lleihau

biodiversity, degrading architectural character and placing a strain on local infrastructure. I have been approached by a residents' group in relation to a planning application on a large garden. It is they who asked me to raise this issue, in the context of planning applications in Wales for developments on garden land, to establish what form of protection exists, or might be brought in, given the UK Government's planning guidance for the other side of the border.

Jane Davidson: I assume that the guidance in England largely relates to the very high land values in the south-east of England, and the considerable pressure on gardens as a result of that. However, the lower land values in Wales have not resulted in a similar pressure on gardens here and, in fact, I looked at how many queries we had received over a decade on such matters. Before the announcement was made in England, Julie Morgan had asked me about garden development and brownfield land in 2007, and David Davies has asked me about the loss of a private garden in May 2010. Those were the only ministerial queries in relation to this, which indicates that it is not a major issue in Wales. Since the announcement was made, there have only been three constituent-related queries that have come through Assembly Members. Therefore, I suggest, as I always would in relation to individual planning applications, on which I cannot comment, that your constituents have a discussion with their local planning authority, because it is up to local planning authorities to deliver on their local policies.

The Presiding Officer: In view of the time, would it be convenient for the leader of the opposition if I were to call his question 7 and take two supplementary questions from him, which would encompass his question 8? I see that you are happy with that; that is very kind of you. I am sorry that I was unable to give you notice electronically.

Nick Bourne: Thank you for the build-up, Presiding Officer.

**Datblygu Cynaliadwy ac Ynni
Adnewyddadwy**

bioamrywiaeth, diraddio cymeriad pensaernïol a rhoi straen ar seilwaith lleol. Mae grŵp preswylwyr wedi dyfod ataf mewn perthynas â chais cynllunio ar ardd fawr. Y grŵp hwn ofynnodd imi godi'r mater hwn, yng nghyd-destun ceisiadau cynllunio yng Nghymru ar gyfer datblygiadau ar dir gardd, i weld pa fath o gamau diogelu sy'n bodoli, neu a allai gael eu dwyn ymlaen, o ystyried canllawiau cynllunio Llywodraeth y DU ar gyfer ochr arall y ffin.

Jane Davidson: Tybiaf fod y canllawiau yn Lloegr yn ymwneud yn bennaf â'r gwerth tir uchel iawn yn ne-ddwyrain Lloegr, a'r pwysau sylweddol ar erddi o ganlyniad i hynny. Fodd bynnag, nid yw'r gwerth tir is yng Nghymru wedi arwain at bwysau tebyg ar erddi yma ac, yn wir, rwyf wedi edrych ar sawl ymholiad rydym wedi eu derbyn, dros ddegawd, sy'n ymwneud â materion o'r fath. Cyn y gwnaed y cyhoeddiad yn Lloegr, roedd Julie Morgan wedi fy holi ynghylch datblygu gerddi a thir llwyd yn 2007, a gwnaeth David Davies fy holi ynghylch colli gardd breifat ym mis Mai 2010. Dyna oedd yr unig ymholiadau gweinidogol mewn perthynas â hyn, sy'n dangos nad yw'n fater o bwys yng Nghymru. Ers gwneud y cyhoeddiad, dim ond tri ymholiad sy'n gysylltiedig ag etholwyr sydd wedi dod drwy Aelodau'r Cynulliad. Felly, rwyf yn awgrymu, fel y byddaf bob amser mewn perthynas â cheisiadau cynllunio unigol, sef rhywbeth na allaf wneud sylwadau yn ei glych, bod eich etholwyr yn cynnal trafodaeth gyda'u hawdurdod cynllunio lleol, gan mai cyfrifoldeb awdurdodau cynllunio lleol yw cyflawni eu polisiau lleol.

Y Llywydd: O ystyried yr amser, a fyddai'n gyfleus i arweinydd yr wrthblaid pe bawn yn galw ei gwestiwn 7 ac yn cymryd dau gwestiwn atodol ganddo, a fyddai'n cwmpasu ei gwestiwn 8? Gwelaf eich bod yn fodlon ar hynny; mae hynny'n garedig iawn ohonoch. Mae'n ddrwg gennyf nad oeddwn wedi gallu rhoi rhybudd electronig ichi.

Nick Bourne: Diolch ichi am fy hysbysu, Lywydd.

**Sustainable Development and Renewable
Energy**

7. Nick Bourne: *A wnaiff y Gweinidog ddatganiad am ddatblygu cynaliadwy yng Nghymru. OAQ(3)1430(ESH)*

8. Nick Bourne: *A wnaiff y Gweinidog ddatganiad am ei pholisïau ar hyrwyddo ynni adnewyddadwy ar gyfer gweddill y Cynulliad hwn. OAQ(3)1429(ESH)*

Jane Davidson: The sustainable development annual report 2009-10 was laid at the National Assembly on 21 September and debated in Plenary on 28 September. This was the first annual report on ‘One Wales: One Planet’, and it specifically contained progress on making sustainable development the central organising principle of the Welsh Assembly Government.

Nick Bourne: I thank the Minister for her response. One aspect of sustainable development is sustainable energy and ensuring that we have security of energy supply, and that that energy supply is clean. I therefore seek clarity on the Government’s position on nuclear energy. I realise that this matter is not devolved, but neither are many of the things that we have been discussing today, on which you have outlined the importance of consensus. The position of the Government is somewhat confused on nuclear energy, not least on the extension of the life of Wylfa B. The Deputy First Minister, for example, is for it, although his party is against it, Albert Owen, the local Labour MP is for it, Rhodri Morgan, the previous First Minister and Welsh Labour leader, is against it—

Rhodri Morgan: No.

Nick Bourne: He appears to have changed his mind.

The Presiding Officer: Order. I will have to call him now.

Rhodri Morgan: I have not changed my mind at all. Do not talk rubbish, Nick.

Nick Bourne: Well, you have been quoted as

7. Nick Bourne: *Will the Minister make a statement on sustainable development in Wales. OAQ(3)1430(ESH)*

8. Nick Bourne: *Will the Minister make a statement on her policies for the promotion of renewable energy for the remainder of this Assembly. OAQ(3)1429(ESH)*

Jane Davidson: Cyflwynwyd adroddiad blynyddol ar ddatblygu cynaliadwy 2009-10 gerbron y Cynulliad Cenedlaethol ar 21 Medi, a chafodd ei drafod yn y Cyfarfod Llawn ar 28 Medi. Dyma oedd yr adroddiad blynyddol cyntaf ar ‘Cymru’n Un: Cenedl Un Blaned’, ac roedd yn benodol yn cynnwys cynnydd ynghylch gwneud datblygu cynaliadwy yn brif egwyddor drefniadol i Lywodraeth Cynulliad Cymru.

Nick Bourne: Diolch i’r Gweinidog am ei hymateb. Un agwedd ar ddatblygu cynaliadwy yw ynni cynaliadwy a sicrhau bod gennym sicrwydd o ran cyflenwad ynni, a bod y cyflenwad ynni hwnnw’n lân. Felly, gofynnaf am eglurder ynghylch safbwynt y Llywodraeth o ran ynni niwclear. Rwyf yn sylweddoli nad yw’r mater hwn wedi ei ddatganoli, ond nid yw llawer o’r pethau rydym wedi bod yn eu trafod heddiw wedi’u datganoli ychwaith, ac rydych wedi amlinellu pwysigrwydd consensws ar y rheini. Mae safbwynt y Llywodraeth o ran ynni niwclear braidd yn ddryslyd, gan gynnwys o ran ymestyn oes Wylfa B. Mae’r Dirprwy Brif Weinidog, er enghraifft, o’i blaid, er bod ei blaid wleidyddol yn ei erbyn. Mae Albert Owen, yr AS Llafur lleol, o’i blaid, mae Rhodri Morgan, y Prif Weinidog blaenorol ac arweinydd Plaid Lafur Cymru, yn ei erbyn—

Rhodri Morgan: Na.

Nick Bourne: Mae’n ymddangos ei fod wedi newid ei feddwl.

Y Llywydd: Trefn. Bydd yn rhaid imi ei alw ef yn awr.

Rhodri Morgan: Nid wyf wedi newid fy meddwl o gwbl. Peidiwch â siarad drwy’ch het, Nick.

Nick Bourne: Wel, dyfynnwyd chi yn dweud

saying that there is no need for new nuclear power stations in Wales. I do not know the position of the present First Minister, nor do I know yours, Minister, but it would be good to have a consensus on Wylfa B and on the future of nuclear energy. Can you provide that, Minister?

3.10 p.m.

Jane Davidson: The position of the Assembly Government has been clear, and we have made statements on many occasions. As a Government, we said, following the publication of the low-carbon revolution consultation back in 2008, that we wanted to see as much renewable energy brought to Wales as possible, particularly given that we know that, by 2025, we could produce more electricity than we consume as a nation in harnessing renewable energy. What we did not want to see was money going to nuclear energy at the expense of renewable energy. As you say, the matter is not devolved, so we have also said that, if the UK Government decides to take forward nuclear energy in Wales, we will do what we can to ensure that the skills and support are in place to take the agenda forward. That position is maintained.

Nick Bourne: Minister, you are generally not unclear, but that answer is incredibly opaque as to whether you accept and support the need for an extension of the life of Wylfa B. It was a simple question. However, I will move on, as I have no hope of getting a clear answer on that. We have touched on the issue of tidal lagoons, which is important, but could you provide us with an update on any progress that has been made on solar energy, which is also important? It is hard to imagine on an autumn day, perhaps, but it has great potential. What are you doing on that issue with regard to the energy needs of Wales?

Jane Davidson: You are right: solar energy is important, not least because, after south-west England, Wales—particularly south-west Wales—has the best solar resource in

nad oes angen gorsafoedd pŵer niwclear newydd yng Nghymru. Nid wyf yn gwybod beth yw safbwynt y Prif Weinidog presennol, ac nid wyf yn gwybod beth yw eich safbwynt chithau ychwaith, Weinidog, ond byddai'n braf cael consensws ar Wylfa B ac ar ddyfodol ynni niwclear. A allwch chi ddarparu hynny, Weinidog?

Jane Davidson: Mae safbwynt Llywodraeth y Cynulliad wedi bod yn glir, ac rydym wedi gwneud datganiadau ar sawl achlysur. Fel Llywodraeth, yn dilyn cyhoeddi'r ymgynghoriad chwyldro carbon isel yn ôl yn 2008, gwnaethom ddweud ein bod am weld cymaint o ynni adnewyddadwy â phosibl yn dod i Gymru, yn enwedig o ystyried ein bod yn gwybod y gallem, erbyn 2025, gynhyrchu mwy o drydan nag yr ydym yn ei ddefnyddio fel cenedl wrth harneisio ynni adnewyddadwy. Yr hyn nad oeddem am ei weld oedd arian yn cael ei roi i ynni niwclear ar draul ynni adnewyddadwy. Fel rydych yn ei ddweud, nid yw'r mater wedi ei ddatganoli, felly rydym hefyd wedi dweud y byddwn yn gwneud yr hyn a allwn i sicrhau bod y sgiliau a'r cymorth priodol ar waith i fwrw ymlaen â'r agenda pe bai Llywodraeth y DU yn penderfynu bwrw ymlaen ag ynni niwclear yng Nghymru. Mae'r safbwynt hwnnw'n parhau i gael ei arddel.

Nick Bourne: Weinidog, nid ydych yn aneglur, fel rheol, ond mae'r ateb hwnnw yn hynod ddi-draidd ynglŷn ag a ydych yn derbyn ac yn cefnogi'r angen i ymestyn oes Wylfa B. Roedd yn gwestiwn syml. Fodd bynnag, gwnaf symud ymlaen, gan nad oes gennyf unrhyw obaith o gael ateb clir ar hynny. Rydym wedi crybwyll lagwnau llanw, sy'n bwysig, ond a allech roi'r wybodaeth ddiweddaraf inni am unrhyw gynnydd a wnaed ar ynni solar, sydd hefyd yn bwysig? Mae'n anodd dychmygu hynny ar ddiwrnod o hydref, efallai, ond mae ganddo lawer o botensial. Beth rydych chi'n ei wneud ar y mater hwnnw, yng nghyswllt anghenion ynni Cymru?

Jane Davidson: Rydych yn iawn: mae ynni solar yn bwysig, yn arbennig o gofio mai Cymru—yn enwedig de-orllewin Cymru—sydd â'r adnoddau solar gorau yn y Deyrnas

the United Kingdom. We warmly welcomed the announcement of feed-in tariffs by the Labour Government, and we are delighted that the coalition Government is continuing the policy on feed-in tariffs, at least until 2012. We are now working very hard on this, for example through the Arbed programme, where we are looking at solar energy installations on south-facing roofs—we all have to be clear about the fact that solar energy installations have to be put where they can be most effective. We are also looking at the use of solar thermal energy for hot water and solar photovoltaics for electricity. We have recently launched a new microgeneration network to ensure that installers can be accredited. Through the microgeneration certification scheme, Welsh installers will be able to attract feed-in tariffs for their clients. That is about growing small businesses in Wales in the context of renewable energy technology. We are the only part of the UK to have set up such a network, and I am delighted that, with the support of the Energy Saving Trust and the Carbon Trust, we can support that network and give installers loans to achieve the accreditation needed to deliver in a way that attracts the feed-in tariffs. Therefore, we are very actively engaged in this agenda.

Leanne Wood: Minister, in the last week we have seen the Environment Agency grant a licence to a controversial incinerator proposed for the Splott area of Cardiff. I am opposed to the proposal for several reasons, including the fact that the local authority will be tied into a long-term contract with Viridor, and up to 350,000 tonnes of rubbish per year could be generated. The contract is so long that it will not be able to take into account more sustainable or efficient techniques, should they become available during the next 25 years. Will you agree to look into the terms of the contract, in order to consider whether the project is compatible with the Assembly's green agenda? Furthermore, there are no limits in relation to where the waste can come from, and, if we are not careful, this part of the country could become a dumping ground for the rest of the UK's

Unedig, ar wahân i dde-orllewin Lloegr. Gwnaethom groesawu'n fawr gyhoeddiad y Llywodraeth Lafur ar dariffau cyflenwi trydan, ac rydym yn falch iawn bod y Llywodraeth glymblaid yn parhau â'r polisi tariffau cyflenwi trydan, hyd at 2012 o leiaf. Rydym bellach yn gweithio'n galed iawn ar hyn, er enghraifft drwy raglen Arbed, lle rydym yn edrych ar osodiadau ynni solar ar doeau sy'n wynebu'r de—rhaid i bawb fod yn glir ynglŷn â'r ffaith bod yn rhaid rhoi gosodiadau ynni solar lle gallant fod yn fwyaf effeithiol. Rydym hefyd yn edrych ar ddefnyddio ynni solar thermol ar gyfer dŵr poeth a solar ffotofoltäig ar gyfer trydan. Yn ddiweddar, gwnaethom lansio rhwydwaith microgynhyrchu newydd i sicrhau y gellir achredu gosodwyr. Drwy'r cynllun ardystio microgynhyrchu, bydd gosodwyr o Gymru yn gallu denu tariffau cyflenwi trydan ar gyfer eu cleientiaid. Mae hynny'n ymwneud â thyfu busnesau bach yng Nghymru yng nghyd-destun technoleg ynni adnewyddadwy. Ni yw unig ran y DU sydd wedi sefydlu rhwydwaith o'r fath, ac rwyf yn falch iawn y gallwn ni, gyda chefnogaeth yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni a'r Ymddiriedolaeth Garbon, gefnogi'r rhwydwaith hwnnw a rhoi benthyciadau i osodwyr er mwyn iddynt allu ennill yr achrediad sydd ei angen arnynt i gyflawni mewn ffordd sy'n denu'r tariffau cyflenwi trydan. Felly, rydym yn weithredol iawn o ran yr agenda hon.

Leanne Wood: Weinidog, dros yr wythnos ddiwethaf rydym wedi gweld Asiantaeth yr Amgylchedd yn rhoi trwydded i losgydd dadleuol sy'n cael ei gynnig ar gyfer ardal Sblot yng Nghaerdydd. Rwyf yn gwrthwynebu'r cynnig am nifer o resymau, gan gynnwys y ffaith y bydd yr awdurdod lleol yn cael ei glymu i gontract hirdymor gyda *Viridor*, a gallai hyd at 350,000 o dunelli o sbwriel gael ei gynhyrchu bob blwyddyn. Mae'r contract mor hir fel na fydd yn gallu ystyried technegau mwy cynaliadwy neu effeithlon, pe baent ar gael yn ystod y 25 mlynedd nesaf. A wnewch chi gytuno i edrych ar delerau'r contract, er mwyn ystyried a yw'r prosiect yn gydnaws ag agenda gwyrdd y Cynulliad? Yn ogystal, nid oes unrhyw gyfyngiadau yng nghyswllt o ble y gall y gwastraff ddod, ac os na fyddwn yn ofalus, gallai'r rhan hon o'r wlad fynd yn

rubbish. Do you think that the Wales spatial plan has a role to play in ensuring that there is not a proliferation of incinerators in this corner of Wales?

Jane Davidson: I will give a broad answer, without making reference to any individual location. In the European waste hierarchy, the first thing that you want to do is to reduce the amount of waste, then you want to reuse what you can, then to recycle what you can, then to look at energy from residual waste, and then to put the smallest amount possible—ideally, as our ‘Towards Zero Waste’ strategy outlines, nothing—into landfill, because landfill is the worst possible option. It is the worst environmentally and it is the worst in the context of financial costs to local authorities and others.

We very strongly supported the European waste hierarchy in all our decision making. With local authorities, we are looking at contracts for energy from waste only in the context of residual waste, namely that which is outside the 70 per cent recycling agenda and outside the reduction and reuse agenda. The requirements are substantial in terms of any applicant, and those for the permitting regime went up last year with regard to what applicants have to achieve to ensure the health of local populations. It is important that people look at what is happening across Europe in relation to energy from waste to ensure that we can reassure our local communities that we are putting in place the appropriate belt and braces approaches.

Brian Gibbons: You may know that a question I tabled for answer by the Minister for Rural Affairs on the control of Himalayan balsam in Wales was passed to your department for a written reply. I discussed this at last night’s biodiversity event, which I think you were actively involved in supporting. I was told at that event that one of the reasons why Himalayan balsam is so widespread at present is that, 10 or 15 years ago, a popular women’s magazine distributed Himalayan balsam seeds to its readers. Do you think that this highlights the complexity

domen sbwriel ar gyfer sbwriel gweddill y DU. A ydych yn credu bod gan gynllun gofodol Cymru rôl i’w chwarae wrth sicrhau nad oes gormod o losgyddion yn y gongl hon o Gymru?

Jane Davidson: Byddaf yn rhoi ateb eang, heb gyfeirio at unrhyw leoliad unigol. Yn yr hierarchaeth gwastraff Ewropeaidd, y peth cyntaf rydych am ei wneud yw lleihau’r gwastraff, yna rydych am aildefnyddio’r hyn y gallwch, yna ailgylchu’r hyn y gallwch, cyn edrych ar ynni o wastraff gweddilliol, a rhoi cyn lleied â phosibl—dim byd, yn ddelfrydol, fel y mae ein strategaeth ‘Tuag at Ddyfodol Diwastraff’ yn ei amlinellu—i mewn i safleoedd tirlenwi, oherwydd tirlenwi yw’r dewis gwaethaf posibl. Dyma’r dewis gwaethaf yn amgylcheddol a’r gwaethaf yng nghyd-destun costau ariannol i awdurdodau lleol ac eraill.

Rydym yn cefnogi’r hierarchaeth gwastraff Ewropeaidd yn frwd wrth wneud ein holl benderfyniadau. Gydag awdurdodau lleol, rydym yn edrych ar contractau ar gyfer ynni o wastraff, dim ond yng nghyd-destun gwastraff gweddilliol, sef yr hyn sydd y tu allan i’r agenda ailgylchu 70 y cant a thu allan i’r agenda lleihau ac aildefnyddio. Mae’r gofynion yn sylweddol o ran unrhyw ymgeisydd, a chyflwynwyd y gofynion ar gyfer y gyfundrefn trwyddedu y llynedd yng nghyswllt yr hyn y mae’n rhaid i ymgeiswyr ei gyflawni i sicrhau iechyd poblogaethau lleol. Mae’n bwysig bod pobl yn edrych ar yr hyn sy’n digwydd ar draws Ewrop mewn perthynas ag ynni o wastraff, er mwyn sicrhau y gallwn dawelu meddwl ein cymunedau lleol ein bod yn gweithredu’r dulliau diogelu dwbl priodol.

Brian Gibbons: Efallai eich bod yn gwybod bod cwestiwn ar reoli Jac y Neidiwr yng Nghymru, y bu imi ei gyflwyno er mwyn cael ateb gan y Gweinidog dros Faterion Gwledig, wedi cael ei anfon at eich adran chi er mwyn ichi ymateb yn ysgrifenedig. Bûm yn trafod hyn yn y digwyddiad bioamrywiaeth neithiwr, ac rwyf yn credu y buoch yn cefnogi’r digwyddiad yn daer. Dywedwyd wrthyf yn y digwyddiad hwnnw mai un o’r rhesymau pam y mae Jac y Neidiwr yn gymaint o bla ar hyn o bryd yw bod cylchgrawn poblogaidd i fenywod wedi

of the problems of promoting sustainability and biodiversity in Wales and the United Kingdom?

Jane Davidson: I think that it does, because in the case of Japanese knotweed, for example, people are only just beginning to appreciate its tremendously negative effects. It is a fast grower, its roots travel underground, and it shades out anything in its path. Therefore, it can totally change local biodiversity. Himalayan balsam is very similar—I have heard a number of comments recently from people who have said how nice it is to see its lovely pink flowers along the riverbanks of Wales. However, for many people, seeing those flowers along the riverbanks of Wales is extremely worrying in terms of ensuring local beneficial biodiversity. These are difficult issues. We call them ‘the invasive species’, and we are trying to do what we can to eradicate them in Wales and to restore the diversity that is appropriate to our climate and our habitats and species.

Y Llywydd: Diolch yn fawr i’r ddau Weinidog am eu hatebion. Yr wyf yn ymddiheuro ein bod mor ddiweddar yn cyrraedd y ddadl nesaf, ond yr oedd y cwestiynau a’r atebion mor ddiddorol.

dosbarthu hadau Jac y Neidiwr i’w ddarllenwyr 10 neu 15 mlynedd yn ôl. A ydych yn credu bod hyn yn dangos cymhlethdod y problemau sy’n ymwneud â hyrwyddo cynaliadwyedd a bioamrywiaeth yng Nghymru ac yn y Deyrnas Unedig?

Jane Davidson: Ydw, oherwydd yn achos clymog Japan, er enghraifft, dim ond dechrau gwerthfawrogi’r effeithiau aruthrol o negyddol y mae pobl. Mae’n tyfu’n gyflym, mae ei wreiddiau’n teithio o dan y ddaear, ac mae’n taflu cysgod ar unrhyw beth yn ei lwybr. Felly, gall newid y bioamrywiaeth lleol yn gyfan gwbl. Mae Jac y Neidiwr yn debyg iawn—rwyf wedi clywed nifer o sylwadau yn ddiweddar gan bobl sydd wedi dweud pa mor braf yw gweld ei flodau pinc hyfryd ar hyd glannau afonydd Cymru. Fodd bynnag, i lawer o bobl, mae gweld y blodau hynny ar hyd glannau afonydd Cymru yn peri pryder mawr o ran sicrhau bioamrywiaeth lleol llesol. Mae’r rhain yn faterion anodd. Rydym yn eu galw’n ‘rywogaethau oresgynnol’, ac rydym yn ceisio gwneud popeth yn ein gallu i gael gwared arnynt yng Nghymru ac i adfer yr amrywiaeth sy’n briodol i’n hinsawdd a’n cynefinoedd a’n rhywogaethau.

The Presiding Officer: I thank both Ministers for their answers. I apologise that we are so late in reaching the next debate, but the questions and the answers were very interesting.

Ail Adroddiad y Pwyllgor Materion Ewropeaidd ac Allanol ar Ddyfodol Polisi Cydlyniant yr UE

The European and External Affairs Committee’s Second Report on the Future of EU Cohesion Policy

Cynnig NDM4580 Rhodri Morgan

Motion NDM4580 Rhodri Morgan

Cynnig bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

To propose that the National Assembly for Wales:

Yn nodi Ail Adroddiad y Pwyllgor Materion Ewropeaidd ac Allanol ar yr Ymchwiliad i Ddyfodol y Polisi Cydlyniant, a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 7 Gorffennaf 2010.

Notes the European and External Affairs Committee’s Second Report of Inquiry into the Future of Cohesion Policy, which was laid in the Table Office on 7 July 2010.

Rhodri Morgan: Cynigiau y cynnig.

Rhodri Morgan: I move the motion.

Mae’n anrhydedd imi agor y ddadl hon, sy’n

It is an honour for me to open this debate,

anhygoel o amserol gan fod y Comisiwn Ewropeaidd wedi cyhoeddi ei bumed adroddiad ar gydlyniant y bore yma ym Mrwsel.

This is the second report that the committee has published on this topic; our interim report was published in February. We have closely tracked developments in cohesion policy for almost two years and have helped to foster a wide-ranging debate on the future of the policy in Wales, in Britain and in Brussels.

3.20 p.m.

Let me first explain cohesion. It is Euro-speak for catching up—the solidarity of assisting the lagging regions of Europe to catch up with the regions that are forging ahead through market forces. Discussions about the future of cohesion policy are set within much broader debates about how big the European budget should be post 2013 and how we deliver the objectives of the Europe 2020 strategy to make Europe more competitive, smarter, and more sustainable and for it to have high employment levels. There is a remarkable degree of cross-party agreement in the committee and the Assembly—unlike the little passage of arms that took place a few minutes ago—on how vital the future of cohesion policy is for Wales and on the need to unite to protect our common interest in this issue of catching up. Particularly in these tough economic times, Wales needs to ensure that no stone is left unturned, to build its competitiveness and to keep up the flow of European investment funds into Wales to stimulate private sector and employment growth that contributes to the 2020 vision of a smart, sustainable, high-wage, high-technology Wales.

Under cohesion policy, Wales has benefited, and is continuing to benefit, from a total of around £2 billion-worth of European funding for the programme period 2007-13. We are approximately half way through that now. West Wales and the Valleys, the two thirds of Wales that is in the convergence area, receives around £1.7 billion, while the

which is incredibly timely as the European Commission published its fifth convergence report in Brussels this morning.

Dyma'r ail adroddiad y mae'r pwyllgor wedi ei gyhoeddi ar y pwnc hwn; cyhoeddwyd ein hadroddiad interim ym mis Chwefror. Rydym wedi olrhain datblygiadau o ran y polisi cydlyniant yn agos am bron i ddwy flynedd, ac wedi helpu i feithrin trafodaeth eang ar ddyfodol y polisi yng Nghymru, ym Mhrydain ac ym Mrwsel.

Gadewch imi egluro cydlyniant i ddechrau. Jargon Ewrop ydyw sy'n golygu dal i fyny—yr undod wrth gynorthwyo rhanbarthau Ewrop sydd ar ei hôl hi i ddal i fyny â'r rhanbarthau sydd ar flaen y gad oherwydd grym y farchnad. Mae'r trafodaethau ynghylch dyfodol y polisi cydlyniant ynghlwm wrth ddadleuon llawer ehangach ynglŷn â pha mor fawr y dylai cyllideb Ewrop fod ar ôl 2013, a sut rydym am gyflawni amcanion strategaeth Ewrop 2020 i wneud Ewrop yn fwy cystadleuol, yn ddoethach, ac yn fwy cynaliadwy, ac er mwyn sicrhau lefelau cyflogaeth uchel. Ceir llawer o gytuno trawsbleidiol yn y pwyllgor ac yn y Cynulliad—yn wahanol i'r anghytuno a welwyd ychydig funudau'n ôl—o ran pa mor hanfodol yw dyfodol y polisi cydlyniant i Gymru ac o ran yr angen i uno er mwyn diogelu ein diddordeb cyffredin yn y gwaith o ddal i fyny. Yn enwedig yn y cyfnod economaidd anodd hwn, mae angen i Gymru sicrhau ei bod yn gwneud popeth yn ei gallu i ddatblygu ei chystadleurwydd ac i gadw'r llif o arian buddsoddi Ewropeaidd a ddaw i Gymru er mwyn ysgogi twf yn y sector preifat a thwf mewn cyflogaeth sy'n cyfrannu at weledigaeth 2020 o Gymru ddoeth a chynaliadwy, cyflog uchel ac uwch-dechnoleg.

O dan y polisi cydlyniant, mae Cymru wedi elwa, ac yn parhau i elwa, o gyfanswm o werth tua £2 biliwn o arian Ewropeaidd ar gyfer cyfnod y rhaglen rhwng 2007 a 2013. Rydym bellach tua hanner ffordd drwy hynny. Mae gorllewin Cymru a'r Cymoedd, y ddau draean o Gymru sydd yn yr ardal cydgyfeirio, yn cael oddeutu £1.7 biliwn, ac

remaining part of Wales, the part next door to the English border, receives about a twentieth of that. Our report stresses that Wales needs those structural funds to continue, because they have been of immense importance to Wales. That support enables Wales to continue to create jobs, especially in west Wales and the Valleys, to create sustainable growth and reverse the decline that has taken place due to overdependence on staple industries that did not generate new products, processes and services. It is essential to unlock Wales's full potential to implement the 2020 economic development strategy goals of smart, sustainable, inclusive growth through research and development, green technology, high skills investments and high levels of training.

During the early stages of the second phase of the inquiry, the 2007 figures for relative GDP per head were published, showing a sharp drop across the UK relative to the rest of Europe. That included west Wales and the Valleys, the most relevant area, and it showed that it had dipped under the 75 per cent threshold for the expanded Europe of 27 member states below which regions including west Wales and the Valleys would continue to qualify for convergence funding under the present rules. However, no-one knows what the new rules will be. There was a school of thought—and we were deeply concerned by it—that stated that where you have a relatively wealthy member state such as the UK that nonetheless has a lagging region such as west Wales and the Valleys within it, the responsibility for the catching-up programme for that region should be repatriated to the responsibility of the member state, namely the UK Government, to decide which regions deserve support, what the threshold should be, and how much support those regions should get.

We have no idea what the 2008 and 2009 figures for relative GDP per head for each of Europe's regions will show—all bets are off, because we do not know how the big recession that we have experienced will

mae'r rhan o Gymru sy'n weddill, y rhan sydd y drws nesaf i ffin Lloegr, yn cael tua ugeinfed rhan o hynny. Mae ein hadroddiad yn pwysleisio bod ar Gymru angen i'r cronfeydd strwythurol hynny barhau, gan eu bod wedi bod o bwys aruthrol i Gymru. Mae'r cymorth hwnnw yn galluogi Cymru i ddal ati i greu swyddi, yn enwedig yn y gorllewin ac yn y Cymoedd, i greu twf cynaliadwy ac i wrthdroi'r dirywiad sydd wedi digwydd yn sgîl gorddibyniaeth ar brif ddiwydiannau nad oeddent yn creu cynhyrchion, prosesau na gwasanaethau newydd. Mae'n hanfodol ein bod yn datgloi llawn botensial Cymru i gyflawni amcanion strategaeth datblygu economaidd 2020, sef twf doeth, cynaliadwy a chynhwysol, drwy ymchwil a datblygu, technoleg werdd, buddsoddi mewn sgiliau uchel a lefelau uchel o hyfforddiant.

Yn ystod camau cynnar ail gyfnod yr ymchwiliad, cyhoeddwyd ffigurau 2007 ar gyfer cynnyrch mewnwladol crynswth cymharol y pen, gan ddangos gostyngiad sydyn ar draws y DU o'i gymharu â gweddill Ewrop. Roedd hynny'n cynnwys gorllewin Cymru a'r Cymoedd, yr ardal fwyaf perthnasol, ac roedd yn dangos ei bod wedi gostwng o dan y trothwy 75 y cant ar gyfer yr Ewrop estynedig sy'n cynnwys 27 o aelod-wladwriaethau. O dan y trothwy hwnnw, byddai rhanbarthau, gan gynnwys gorllewin Cymru a'r Cymoedd, yn parhau'n gymwys i gael arian cydgyfeirio yn ôl y rheolau presennol. Fodd bynnag, nid oes neb yn gwybod beth fydd y rheolau newydd. Lle ceir aelod-wladwriaeth eithaf cyfoethog fel y DU, sydd â rhanbarth sydd ar ei hôl hi yn rhan ohoni, fel gorllewin Cymru a'r Cymoedd, roedd rhai yn meddwl—ac roeddem yn bryderus iawn am hyn—y dylai'r cyfrifoldeb dros y rhaglen dal i fyny ar gyfer y rhanbarth honno gael ei ail-genedlaetholi i gyfrifoldebau'r aelod-wladwriaeth, sef Llywodraeth y DU, er mwyn penderfynu pa ranbarthau sy'n haeddu cymorth, beth ddylai'r trothwy fod a faint o gymorth ddylai'r rhanbarthau hynny ei gael.

Nid oes gennym syniad beth fydd ffigurau 2008 a 2009 ar gyfer CMC cymharol y pen pob un o ranbarthau Ewrop yn dangos—nid oes modd gwybod, gan nad ydym yn gwybod sut y bydd y dirwasgiad mawr rydym wedi ei

impact on those figures. That is the relevant thing here. When you add those figures to the 2007 figures and average them, on previous form, that would have determined whether west Wales and the Valleys would qualify and what would happen if it did not, whether it would get transition funding, and whether there would be anything left in terms of competitiveness funding for the shadow areas just outside the convergence areas, namely east Wales from the Vale of Glamorgan, through Cardiff, Newport, Monmouthshire, Powys, Wrexham and Flintshire, where one third of the population lives and which does not qualify, and never has, for convergence funding or Objective 1 before it. What we do know is that if the funding responsibility for EU cohesion policy in richer member states such as Britain and Germany is to be repatriated, we are bound to be concerned that Wales would no longer receive a ring-fenced, multi-annual allocation—seven years in this case—of funding from Brussels. Of course, we do not know that it will be on a seven-year basis. It might go up to 10, down to five or stay at seven for the years commencing 1 January 2014. The idea of repatriating the responsibility, currently dealt with by EU funding, to the member state—the UK Government—is utterly rejected by the committee. We took a united view that this would not be in the best interests of Wales, west Wales and the Valleys, the UK or the wider European Union.

The UK Government toyed with this idea. It has made an attempt to solicit the support of the German Government for the proposal for repatriating some of the EU funds, but perhaps fortunately for west Wales and the Valleys, the German Government is not playing ball. The east German regions that would be affected in a similar way to west Wales and the Valleys are perhaps too influential to allow the German Government to go along with that idea, and without the German Government, it is not going to happen. That appears to be the present picture. So, the school of thought that seems to be winning out is that driving economic recovery and cohesive growth across the

weld yn effeithio ar y ffigurau hynny. Dyna sy'n berthnasol yma. Pan fyddwch yn ychwanegu'r ffigurau hynny at ffigurau 2007 ac yn canfod y cyfartaledd, yn y gorffennol, byddai hynny wedi penderfynu a fyddai gorllewin Cymru a'r Cymoedd yn gymwys a beth fyddai'n digwydd pe na bai'n gymwys. A fyddai'n cael arian pontio, ac a fyddai unrhyw beth ar ôl o ran arian cystadleurwydd ar gyfer yr ardaloedd cysgodol sydd ychydig y tu allan i'r ardaloedd cydgyfeirio, sef dwyrain Cymru o Fro Morgannwg, drwy Gaerdydd, Casnewydd, Sir Fynwy, Powys, Wrecsam a Sir y Fflint. Mae un rhan o dair o'r boblogaeth yn byw yma ac nid yw'n gymwys i gael arian cydgyfeirio, ac Amcan 1 cyn hynny, ac erioed wedi bod yn gymwys. Yr hyn rydym yn ei wybod yw ein bod yn sicr o fod yn bryderus na fyddai Cymru'n cael dyraniad neilltuol, amlflwydd—saith mlynedd yn yr achos hwn—o arian o Frwsel mwyach pe caiff y cyfrifoldeb ariannu dros bolisi cydlyniant yr UE mewn aelod-wladwriaethau mwy cyfoethog fel Prydain a'r Almaen ei ail-genedlaetholi. Wrth gwrs, nid ydym yn gwybod mai ar sail saith mlynedd y caiff ei roi. Gallai gynyddu hyd at 10, gallai ostwng i bump neu barhau i fod yn saith ar gyfer y blynyddoedd sy'n dechrau ar 1 Ionawr 2014. Mae'r syniad o ail-genedlaetholi'r cyfrifoldeb, sy'n rhan o gyfrifoldebau ariannu'r UE ar hyn o bryd, i'r aelod-wladwriaeth—Llywodraeth y DU—yn cael ei wrthod yn llwyr gan y pwyllgor. Roeddem yn unfryd na fyddai hyn er lles gorau i Gymru, i orllewin Cymru a'r Cymoedd, i'r DU nac i'r Undeb Ewropeaidd ehangach.

Bu Llywodraeth y DU yn chwarae â'r syniad hwn. Mae wedi gwneud ymdrech i geisio cefnogaeth Llywodraeth yr Almaen ar gyfer cynnig ail-genedlaetholi rhai o gronfeydd yr UE, ond nid yw Llywodraeth yr Almaen am chwarae, sy'n ffodus, o bosibl, i orllewin Cymru a'r Cymoedd. Efallai bod y rhanbarthau yn nwyrain yr Almaen a fyddai'n dioddef effaith debyg i orllewin Cymru a'r Cymoedd yn rhy ddylanwadol i ganiatáu i Lywodraeth yr Almaen gytuno i'r syniad hwnnw. Heb Lywodraeth yr Almaen, nid yw'n mynd i ddigwydd. Dyna yw'r darlun presennol, yn ôl pob golwg. Felly, y syniad sy'n ennill, i bob pwrpas, yw bod ysgogi adferiad economaidd a thwf cydlynol ar

union requires an integrated EU-wide approach. As you can see from the east German Länder, or regions, being so involved in the German Government's line of thought, there is recognition that multi-level governance—EU, member states, Wales, particular regions, such as west Wales and the Valleys, and local authorities—must be involved.

Our report was published in July, on the same day as the Enterprise and Learning Committee's report on the implementation of the current structural funds programmes. We made 14 recommendations—10 to the Welsh Government and a further four directed at European institutions and some of the representative bodies to which the Assembly Government belongs. There has been a lot of movement since July. On 19 October, the EU budget review was published, in the face of high public deficits that have prompted a huge austerity drive across many member states. That has created an enormous pressure to demonstrate clear added value for every cent and euro of the EU budget. As negotiations in the member states begin, the UK Government has made its position very clear, wishing to rein in the European Parliament's proposed 5.9 per cent rise in the EU budget for the forthcoming period.

We must remember that the budget after 2013 involves all 27 member states and requires the joint agreement of the European Parliament, the Commission and the Council—that is, the 27 member states—so it is all to play for. There is much in the Commission's published budget review document to encourage us in Wales, which is a refreshing change from the position a year ago, when the draft budget review paper was circulating. It raised the spectre of repatriation of responsibility in this area in the richer member states, such as the UK and Germany. Therefore, we should be heartened that, during the past 12 months, many of the key messages from our inquiry appear to have been taken on board and that our concerns are shared by other regional governments across the EU. The team Wales approach to promoting Welsh interests across different political parties and in the European

draws yr undeb yn galw am ddull integredig UE-gyfan. Fel y gwelwch o'r ffaith bod Länder, neu ranbarthau, dwyrain yr Almaen yn ymwneud cymaint â thrywydd meddwl Llywodraeth yr Almaen, cydnabyddir bod yn rhaid sicrhau llywodraethu aml-lefel—yr UE, aelod-wladwriaethau, Cymru, rhanbarthau penodol, fel gorllewin Cymru a'r Cymoedd, ac awdurdodau lleol.

Cyhoeddwyd ein hadroddiad ym mis Gorffennaf, yr un diwrnod ag adroddiad y Pwyllgor Menter a Dysgu ar weithredu'r rhaglenni cronfeydd strwythurol cyfredol. Gwnaethom 14 o argymhellion—10 i Lywodraeth Cymru a phedwar arall wedi'u hanelu at sefydliadau Ewropeaidd a rhai o'r cyrff cynrychioliadol y mae Llywodraeth y Cynulliad yn perthyn iddynt. Bu llawer o weithgarwch ers mis Gorffennaf. Ar 19 Hydref, cyhoeddwyd adolygiad o gyllideb yr UE, yn wyneb diffygion cyhoeddus uchel sydd wedi ysgogi ymgyrch cynilo fawr ar draws llawer o aelod-wladwriaethau. Mae hynny wedi creu pwysau enfawr i ddangos gwerth ychwanegol clir am bob sent ac ewro o gyllideb yr UE. Wrth i drafodaethau yn yr aelod-wladwriaethau ddechrau, mae Llywodraeth y DU wedi nodi ei safbwynt yn glir iawn, gan ddymuno ffrwyno cynnydd arfaethedig Senedd Ewrop o 5.9 y cant yng nghyllideb yr UE ar gyfer y cyfnod sydd i ddod.

Rhaid inni gofio bod y gyllideb ar ôl 2013 yn cynnwys pob un o'r 27 aelod-wladwriaeth ac yn gofyn am gytundeb Senedd Ewrop, y Comisiwn a'r Cyngor—hynny yw, y 27 aelod-wladwriaeth—felly mae lle i gystadlu o hyd. Yn nogfen gyhoeddedig y Comisiwn sy'n adolygu'r gyllideb, ceir llawer sy'n galonogol i ni yng Nghymru, sy'n newid braf o'r sefyllfa flwyddyn yn ôl, pan oedd y papur drafft ar yr adolygiad o'r gyllideb yn cylchredeg. Roedd yn codi bwgan yr ail-genedlaetholi cyfrifoldeb dros y maes hwn yn yr aelod-wladwriaethau mwy cyfoethog, fel y DU a'r Almaen. Felly, mae'n galonogol yr ymddengys bod llawer o negeseuon allweddol ein hymchwiliad wedi cael eu hystyried dros y 12 mis diwethaf, a bod llywodraethau rhanbarthol eraill ar draws yr UE yn rhannu ein pryderon. Mae'r ymagwedd tîm Cymru at hyrwyddo buddiannau Cymru ar draws y gwahanol

Parliament, putting aside differing party-political labels, seems to have paid off.

The EU budget commissioner has emphasised strong support for an EU-wide cohesion policy, catching up as a matter of European solidarity, and not just for the new accession states from the old Warsaw pact countries that came in seven years ago. There is also agreement that there should be a stronger link with the European social fund—the employment fund, if you like—and that the skills, training and jobs element should play a greater part in this, and we would agree with that.

The urban dimension is another area that we are keeping a close eye on. We are not against an urban dimension, provided that it does not involve money being taken out of the present allocations to west Wales and the Valleys. If it is ring-fenced and additional, there is no problem in having an urban dimension so that the poorer areas of London, Paris, Vienna, Berlin or wherever can get access to EU funding. However, it would be a problem if more money for poorer parts of London or Paris means less money for west Wales and the Valleys. So, we are keeping a close eye on that.

I mentioned earlier that this debate is incredibly timely—and I am keeping an eye on the time—because this morning saw the publication of the fifth report on cohesion from the European Commission. It referred to eight messages, which I will mention in a very abbreviated form. The first is EU added value. Every cent and euro must count. We must not replicate what is already being done by member states.

3.30 p.m.

The second is conditionality or incentives to perform when you get structural funds, because you can lose some of this money if you do not use it well. Strong monitoring is also mentioned, to see what the value added was over the past five years. There is reference to the use of financial instruments

bleidiau gwleidyddol ac yn Senedd Ewrop, gan roi labeli gwleidyddol pleidiau gwahanol o'r neilltu, wedi talu ar ei ganfed, yn ôl pob golwg.

Mae comisiynydd cyllideb yr UE wedi pwysleisio cefnogaeth frwd ar gyfer polisi cydlyniant UE-gyfan, gan ddal i fyny fel mater o undod Ewropeaidd, ac nid dim ond ar gyfer y gwladwriaethau newydd o wledydd hen gytundeb Warsaw a ymunodd saith mlynedd yn ôl yn unig. Cytunir hefyd y dylid sicrhau cysylltiad cryfach gyda chronfa gymdeithasol Ewrop—y gronfa cyflogaeth, os mynnwch—ac y dylai'r elfen sgiliau, hyfforddiant a swyddi chwarae mwy o ran yn hyn, a byddem yn cytuno â hynny.

Mae'r dimensiwn trefol yn faes arall rydym yn cadw llygad barcud arno. Nid ydym yn erbyn dimensiwn trefol, ar yr amod nad yw'n golygu bod arian yn cael ei dynnu o'r dyraniadau presennol i orllewin Cymru a'r Cymoedd. Os yw'n neilltuol ac yn ychwanegol, nid oes problem cael dimensiwn trefol fel y gall ardaloedd tlotach Llundain, Paris, Fienna, Berlin neu ble bynnag gael mynediad at arian yr UE. Fodd bynnag, byddai'n broblem pe bai rhagor o arian ar gyfer rhannau tlotach Llundain neu Paris yn golygu llai o arian ar gyfer gorllewin Cymru a'r Cymoedd. Felly, rydym yn cadw llygad barcud ar hynny.

Soniais yn gynharach bod y ddadl hon yn anhygoel o amserol—ac rwyf yn cadw llygad ar yr amser—gan fod y pumed adroddiad ar gydlyniant gan y Comisiwn Ewropeaidd wedi'i gyhoeddi y bore yma. Roedd yn cyfeirio at wyth neges, y byddaf yn cyfeirio atynt yn gryno iawn. Y cyntaf yw gwerth ychwanegol yr UE. Rhaid i bob sent ac ewro gyfrif. Rhaid inni beidio â dyblygu'r hyn sydd eisoes yn cael ei wneud gan aelod-wladwriaethau eraill.

Yr ail yw amodau neu gymhellion i gyflawni pan fyddwch yn cael cronfeydd strwythurol, oherwydd gallwch gollu rhywfaint o'r arian hwn os na fyddwch yn ei ddefnyddio'n briodol. Caiff monitro cadarn ei grybwyll hefyd, i weld faint o werth ychwanegol a sicrhawyd dros y pum mlynedd diwethaf.

and trying to encourage more loans for small and medium-sized enterprises to expand more quickly, working to extract leverage on the banking system and so on. Then there is the macro-regional focus. Mention is made of more streamlining and ensuring that there are minimal administrative costs. There should also be greater visibility of employment, which I mentioned earlier. There is no specific mention of whether the 75 per cent GDP relative per head threshold will remain. That is a curious one, but they are leaving the option open to have 75 per cent and perhaps 90 per cent for transitional funding. It may not be the case, as it is not clear yet, but there is certainly an implication that there will be at least one, if not two, thresholds, although it is not clear what they will be.

We will continue to engage with the four MEPs, and other key players in Brussels. We are delighted with the response of the Welsh Assembly Government to our report, and I look forward to the First Minister's contribution to this debate.

The First Minister: Thank you, Rhodri, for your introduction to this debate. I welcome the committee's second report on its inquiry into the future of the cohesion policy. As I stated in my written response to the committee's report, the Government accepts the majority of the recommendations that have been made.

It is important that I restate the Government's general position on the future of cohesion policy. We believe that cohesion policy should apply across the union, that there should be particular focus on less prosperous regions, wherever they may be, and that there should be appropriate transitional support for regions growing out of convergence. I have clearly set out this view in my contacts with the UK Government and the European Commission, including two meetings with President Barroso.

As we all know, the debate on the future of cohesion policy is located in the context of the wider debate that is taking place on the EU budget. With the publication last month of the Commission's long-awaited budget

Ceir cyfeiriad at ddefnyddio offerynnau ariannol a cheisio hybu rhagor o fenthyciadau ar gyfer busnesau bach a chanolig er mwyn iddynt ehangu'n gyflymach, gan weithio i roi pwysau ar y system bancio ac ati. Yna, ceir y ffocws macro-ranbarthol. Sonnir am ragor o symleiddio a sicrhau'r costau gweinyddol lleiaf posibl. Dylai cyflogaeth fod yn fwy amlwg hefyd, fel y crybwyllais yn gynharach. Nid oes sôn penodol a fydd trothwy'r CMC cymharol y pen o 75 y cant yn parhau. Mae hwnnw'n gwestiwn rhyfedd, ond maent yn cadw'r opsiwn yn agored i gael 75 y cant ac efallai 90 y cant ar gyfer arian pontio. Efallai nad dyna fydd yr achos, gan nad yw'n glir eto, ond yn sicr ceir awgrym y bydd o leiaf un os nad dau drothwy, er nad yw'n glir beth fyddant.

Byddwn yn dal ati i ymgysylltu â'r pedwar ASE, a phobl allweddol eraill ym Mrwsel. Rydym wrth ein bodd gydag ymateb Llywodraeth Cynulliad Cymru i'n hadroddiad, ac edrychaf ymlaen at gyfraniad y Prif Weinidog at y ddadl hon.

Y Prif Weinidog: Diolch ichi, Rhodri, am eich cyflwyniad i'r ddadl hon. Rwy'n croesawu ail adroddiad y pwyllgor ar ei ymchwiliad i ddyfodol y polisi cydlyniant. Fel y dywedais yn fy ymateb ysgrifenedig i adroddiad y pwyllgor, mae'r Llywodraeth yn derbyn y rhan fwyaf o'r argymhellion a wnaed.

Mae'n bwysig fy mod yn ailddatgan safbwynt cyffredinol y Llywodraeth ar ddyfodol y polisi cydlyniant. Rydym yn credu y dylai polisi cydlyniant fod yn berthnasol ar draws yr undeb, y dylid bod ffocws arbennig ar ranbarthau llai llewyrchus, lle bynnag y maent, ac y dylai fod cymorth pontio priodol ar gyfer rhanbarthau nad ydynt am gael cymorth cydgyfeirio mwyach. Rwyf wedi nodi'r farn hon yn glir yn fy nghysylltiadau gyda Llywodraeth y DU a'r Comisiwn Ewropeaidd, gan gynnwys dau gyfarfod â'r Llywydd Barroso.

Fel y mae pob un ohonom yn gwybod, mae'r ddadl ar ddyfodol y polisi cydlyniant wedi ei lleoli yng nghyd-destun y ddadl ehangach sy'n cael ei chynnal ar gyllideb yr UE. Ar ôl chyhoeddi adolygiad hir-ddisgwyliedig y

review, and the imminent publication of the fifth cohesion report, we are beginning to have a clearer idea of what the Commission's broad approach will be when it comes to the future of that policy. In the budget review, the Commission forcefully makes the case for the continuation of cohesion policy. It argues that resources should continue to be focused on the poorest regions. It also recognises the need for a simple and fair system of transitional support for regions growing out of convergence, and that all regions should continue to have a stake in the policy.

It is fair to say that these are principles shared by not only the Commission, and most Assembly Members, but most member states, most European regions, and a clear majority in the European Parliament. The budget review also places the future of cohesion policy, together with other spending programmes, firmly in the context of the Europe 2020 strategy, and its emphasis on smart, sustainable and inclusive growth. As a Government, we broadly endorse this approach. Indeed, the overarching approach of the Europe 2020 strategy mirrors our strategy, 'Economic Renewal: a new direction', in terms of setting out our plans to increase research and development activity in Wales. In addition, 'For our Future', the new higher education strategy, sets out our vision for research performance.

There will need to be continued flexibility in the future, in line with the principle of subsidiarity, for regions and localities to identify priorities specific to them. The budget review seems to settle the future of the European social fund, with the Commission recommending that it remains part of the overall cohesion framework. It also sets out ideas on how new financial engineering instruments can be used outside structural funds to maximise the leverage effect of future EU budgets. Through our pioneering use of financial engineering instruments such as JEREMIE and JESSICA, the operational phase of which was launched last month, Wales is already leading the way

Comisiwn o'r gyllideb y mis diwethaf, a'r ffaith bod y pumed adroddiad cydlyniant ar fin cael ei gyhoeddi, rydym yn dechrau cael syniad cliriach o beth fydd ymagwedd ehangach y Comisiwn pan ddaw at ddyfodol y polisi hwnnw. Yn yr adolygiad o'r gyllideb, mae'r Comisiwn yn dadlau'n frwd o blaid parhau â'r polisi cydlyniant. Mae'n dadlau y dylid parhau i ganolbwyntio adnoddau ar y rhanbarthau tlotaf. Mae hefyd yn cydnabod yr angen am system syml a theg o gymorth pontio ar gyfer rhanbarthau nad ydynt am gael cymorth cydgyfeirio mwyach, ac y dylai pob rhanbarth barhau i gael cyfran yn y polisi.

Mae'n deg dweud bod y rhain yn egwyddorion a rennir nid yn unig gan y Comisiwn, a'r rhan fwyaf o Aelodau'r Cynulliad, ond gan y rhan fwyaf o'r aelod-wladwriaethau, y rhan fwyaf o ranbarthau Ewrop, a mwyafrif clir yn Senedd Ewrop. Mae'r adolygiad o'r gyllideb hefyd yn gosod dyfodol y polisi cydlyniant, ynghyd â rhaglenni gwariant eraill, yn gadarn yng nghyd-destun strategaeth Ewrop 2020, a'i bwyslais ar dwf doeth, cynaliadwy a chynhwysol. Fel Llywodraeth, rydym yn cymeradwyo'r dull hwn o weithredu yn frwd. Yn wir, mae dull trosfwaol strategaeth Ewrop 2020 o weithredu yn adlewyrchu ein strategaeth ni, 'Adnewyddu'r Economi: cyfeiriad newydd', o ran amlinellu ein cynlluniau i gynyddu gweithgarwch ymchwil a datblygu yng Nghymru. Yn ogystal, mae 'Er Mwyn ein Dyfodol', y strategaeth addysg uwch newydd, yn amlinellu ein gweledigaeth ar gyfer perfformiad ymchwil.

Bydd angen hyblygrwydd parhaus yn y dyfodol, yn unol ag egwyddor sybsidiaredd, ar gyfer rhanbarthau ac ardaloedd er mwyn nodi blaenoriaethau sy'n benodol ar eu cyfer hwy. Ymddengys bod yr adolygiad o'r gyllideb yn setlo dyfodol cronfa gymdeithasol Ewrop, wrth i'r Comisiwn argymhell ei fod yn parhau'n rhan o'r fframwaith cydlyniant cyffredinol. Mae hefyd yn amlinellu syniadau ar sut y gellir defnyddio offerynnau peiriannu ariannol newydd y tu allan i gronfeydd strwythurol er mwyn sicrhau bod cyllidebau'r UE yn y dyfodol yn cael yr effaith drosoledd orau bosibl. Drwy ein defnydd arloesol o offerynnau peiriannu ariannol fel JEREMIE a

in Europe in using EU funding to deliver sustainable investments, and to facilitate the move away from a grant culture.

However, new financial engineering instruments, welcome though they are, cannot be a substitute for adequately resourcing cohesion policy. Cohesion policy needs an appropriate level of funding, if it is to deliver the objective of reducing economic disparities between member states and between regions. There are also proposals in the budget review on cohesion, and other ideas floating around Brussels, that lack detail and which require further reflection. These ideas include the shape of transitional arrangements, proposals for performance and investment contracts, and the growing calls, as Rhodri mentioned, for specific arrangements to be put in place for urban areas. Little reference has been made so far to territorial co-operation programmes, but these remain an important part of the structural funds package and also a clear source of added value. We will continue to press for that to happen.

The budget review and the cohesion report are merely preludes to the debate on the actual amount of resources that should be allocated to each EU policy and programme. Nevertheless, it is important that we, and the wider community of stakeholders in Wales, make our views known to the Commission on both the budget review and the cohesion report. In formulating the Government's response, and in preparations for the negotiations on the multi-annual financial framework, we will seek to consult as widely as possible. As a first step, we consulted the programme monitoring committee in drawing up our written response to the committee's report. We intend to build on this approach, and I have asked my officials to work up proposals to this end.

I will also continue to press our wider case with the UK Government. The fact remains that the UK Government is our primary route

JESSICA, a lansiwyd cyfnod gweithredol y rhain y mis diwethaf, mae Cymru eisoes yn arwain y ffordd yn Ewrop drwy ddefnyddio arian yr UE i gyflawni buddsoddiadau cynaliadwy, ac i hwyluso symud oddi wrth ddiwylliant grantiau.

Fodd bynnag, er bod offerynnau peiriannu ariannol newydd i'w croesawu, ni allant gymryd lle sicrhau digon o adnoddau ar gyfer y polisi cydlyniant. Mae ar y polisi cydlyniant angen lefel briodol o arian os yw am gyflawni'r amcan i leihau gwahaniaethau economaidd rhwng aelod-wladwriaethau a rhwng rhanbarthau. Ceir hefyd gynigion ar gydlyniant yn yr adolygiad o'r gyllideb, a syniadau eraill sy'n cael eu trafod ym Mrwsel nad ydynt yn ddigon manwl eto ac y mae angen eu hystyried ymhellach. Mae'r syniadau hyn yn cynnwys ffurf trefniadau pontio, cynigion ar gyfer contractau perfformiad a buddsoddi, a'r galwadau cynyddol, fel y bu i Rhodri eu crybwyll, i roi trefniadau penodol ar waith ar gyfer ardaloedd trefol. Ni chyfeiriwyd llawer, hyd yma, at raglenni cydweithio tiriogaethol, ond mae'r rhain yn parhau i fod yn rhan bwysig o'r pecyn cronfeydd strwythurol, ac maent hefyd yn ffynhonnell glir o werth ychwanegol. Byddwn yn parhau i wthio am hynny.

Dim ond rhagarweiniad i'r ddadl ar faint o adnoddau y dylid ei ddyrannu i bob un o bolisiau a rhaglenni'r UE yw'r adolygiad o'r gyllideb a'r adroddiad cydlyniant. Serch hynny, mae'n bwysig ein bod ni, a'r gymuned ehangach o randdeiliaid yng Nghymru, yn sicrhau bod y Comisiwn yn cael clywed ein barn ar yr adolygiad o'r gyllideb a'r adroddiad cydlyniant. Wrth lunio ymateb y Llywodraeth, ac yn y paratodau ar gyfer y trafodaethau ar y fframwaith ariannol amlflwydd, byddwn yn ceisio ymgynghori mor eang â phosibl. Fel cam cyntaf, gwnaethom ymgynghori â phwyllgor monitro'r rhaglen wrth lunio ein hymateb ysgrifenedig i adroddiad y pwyllgor. Rydym yn bwriadu datblygu'r dull hwn, ac rwyf wedi gofyn i fy swyddogion lunio cynigion i'r perwyl hwnnw.

Byddaf hefyd yn parhau i ddadlau ein hachos ehangach gerbron Llywodraeth y DU. Erys y ffaith mai Llywodraeth y DU yw ein prif

when seeking to influence EU policy, and together with my ministerial colleagues and officials, I will continue to make the case for Wales at every opportunity. These representations will be complemented through our involvement with a range of formal and informal networks and our direct contact with European institutions. I thank the committee and the Chairs, both past and present, for the work that has been undertaken on this issue and for their valuable contribution to this debate. I am committed to working alongside the committee, and all Members, to deliver the best possible outcome for Wales.

Nick Bourne: I am very pleased to be able to contribute to this debate and to echo what has been said by the Chairman, Rhodri Morgan, about the cross-party nature of the support for a continuation of EU cohesion policy after 2013. I also welcome the fifth cohesion report, which has just been published, as Rhodri Morgan said.

Between 2007 and 2013, and through Objective 1 before that, Wales has been eligible for regional and structural funding and has done well out of that—we have received approximately £2 billion of EU funds during the 2007-13 programme, which we are half way through. There are lessons to be learned in the application of that funding and there is a feeling, again probably cross-party, that the private sector needs to be more engaged, and particularly small and medium-sized enterprises. That is a concern that I share, that we are up against rules that are not just Welsh and British in nature, but also European. However, against that background there are things that can be done to improve the way in which cohesion funding is used in Wales.

That aside, we have benefited over the life of both programmes, which is why I strongly support the team Wales approach taken in the Assembly and in Europe by the four MEPs—Kay Swinburne, Derek Vaughan, Jill Evans and even John Bufton, the UKIP Member, who deserves credit in a pragmatic way for his support for the retention of this power in

lwybr wrth geisio dylanwadu ar bolisi'r UE, ac ar y cyd â fy nghyd-Weinidogion a'r swyddogion, byddaf yn parhau i ddadlau o blaid Cymru ar bob cyfle. Bydd y sylwadau hyn yn cael eu hategu drwy'r ffaith ein bod yn ymwneud ag ystod o rwydweithiau ffurfiol ac anffurfiol a thrwy ein cysylltiad uniongyrchol â sefydliadau Ewropeaidd. Diolch i'r pwyllgor ac i'r sawl a fu'n Cadeirio, yn y gorffennol ac yn bresennol, am y gwaith sydd wedi'i wneud ar y mater hwn ac am eu cyfraniad gwerthfawr at y ddadl hon. Rwyf wedi ymrwymo i weithio ochr yn ochr â'r pwyllgor, a'r holl Aelodau, er mwyn sicrhau'r canlyniad gorau posibl i Gymru.

Nick Bourne: Rwyf yn falch iawn o allu cyfrannu at y ddadl hon ac i ategu'r hyn a ddywedwyd gan y Cadeirydd, Rhodri Morgan, am natur drawsbleidiol y gefnogaeth ar gyfer parhau â pholisi cydlyniant yr UE ar ôl 2013. Rwyf hefyd yn croesawu'r pumed adroddiad cydlyniant, sydd newydd gael ei gyhoeddi, fel y dywedodd Rhodri Morgan.

Rhwng 2007 a 2013, a thrwy Amcan 1 cyn hynny, mae Cymru wedi bod yn gymwys i gael arian strwythurol a rhanbarthol ac wedi gwneud yn dda yn sgîl hynny—rydym wedi derbyn oddeutu £2 biliwn gan gronfeydd yr UE yn ystod y rhaglen 2007-13, sef y rhaglen yr ydym hanner ffordd drwyddi nawr. Mae gwersi i'w dysgu o'r modd y rhoddwyd yr arian hwnnw ar waith, a cheir teimlad, trawsbleidiol unwaith eto mae'n siŵr, bod angen rhagor o ymgysylltiad gan y sector preifat, yn enwedig busnesau bach a chanolig. Mae hynny'n bryder rwyf fi'n ei rannu, ein bod yn cystadlu yn erbyn rheolau sydd nid yn unig yn Gymreig a Phrydeinig eu natur, ond yn Ewropeaidd eu natur hefyd. Fodd bynnag, yn erbyn y cefndir hwnnw, ceir pethau y gellir eu gwneud i wella'r ffordd y caiff arian cydlyniant ei ddefnyddio yng Nghymru.

Wedi dweud hynny, rydym wedi elwa yn ystod oes y ddwy raglen, a dyna pam rwyf yn gefnogol iawn o'r ymagwedd tîm Cymru a gymerwyd yn y Cynulliad ac yn Ewrop gan y pedwar ASE—Kay Swinburne, Derek Vaughan, Jill Evans a hyd yn oed John Bufton, Aelod UKIP, sy'n haeddu clod mewn ffordd bragmatig am ei gefnogaeth ar gyfer

Europe. It is important to us in Wales that that power is not repatriated to Westminster, as has been suggested for larger member states, and as has been on the agenda of the previous and present Government. I am pleased to say that it has receded a bit, but there is a massive interest in ensuring that this is not repatriated. Wales is certainly a net beneficiary by some considerable margin of the European Union, and must remain so with any continuation of structural funds.

It is not entirely clear from the fifth cohesion report whether the threshold will be 75 per cent. The press release refers to 75 per cent, which at least suggests that that is the likelihood. There is then talk, which I would support, of progressive tapering instead of transitional arrangements for those states that come out of structural funding, which I hope that we will do. On the latest figures, we would not, but I hope that we will. Irrespective of that, it is suggested that there will be another banding of 75 to 90 per cent, which would certainly benefit Wales, but it would also benefit some regions that have never been within structural funds, but which have found themselves above that 75 per cent level. That seems to me to be wholly sensible, and I hope that that more flexible approach will assist Wales if we come out, as I hope we do, of the qualification for structural funding.

3.40 p.m.

As the First Minister would agree, it is not a badge of pride that we remain below the 75 per cent average, even with the new member states that have come in on the two waves during the last decade. It is extraordinary that we are still qualifying according to the latest Eurostat figures, although there is a possibility that we will exceed the 75 per cent.

We need to send out a clear message and I welcome, largely, the Government's response to the committee's report. We need to send

cadw'r pŵer hwn yn Ewrop. Mae'n bwysig i ni yng Nghymru na chaiff y pŵer hwnnw ei ail-genedlaetholi i San Steffan, fel sydd wedi ei awgrymu ar gyfer aelod-wladwriaethau mwy, ac fel sydd wedi bod ar agenda'r Llywodraeth flaenorol a'r Llywodraeth bresennol. Braff yw cael dweud bod y diddordeb wedi cilio rhywfaint, ond mae diddordeb enfawr mewn sicrhau nad yw hyn yn cael ei ail-genedlaetholi. Mae Cymru'n sicr yn cael cryn dipyn o elw net yn sgîl yr Undeb Ewropeaidd, yn ôl margin sylweddol, a rhaid i hyn barhau felly os bydd cronfeydd strwythurol yn cael eu hymestyn.

Nid yw'r pumed adroddiad cydlyniant yn nodi'n gwbl glir ai 75 y cant fydd y trothwy. Mae'r datganiad i'r wasg yn cyfeirio at 75 y cant, sydd yn awgrymu, o leiaf, mai dyna yw'r tebygolrwydd. Yna, ceir sôn am drefniadau lleihau'n raddol yn hytrach na threfniadau pontio ar gyfer y gwladwriaethau hynny sy'n rhoi'r gorau i'r cronfeydd strwythurol. Byddwn yn cefnogi hynny, ac rwyf yn gobeithio y byddwn yn gwneud hynny. Ar sail y ffigurau diweddaraf, ni fyddem, ond rwyf yn gobeithio y byddwn yn gwneud hyn. Ar wahân i hynny, awgrymir y bydd band arall o 75 i 90 y cant, a fyddai'n sicr o fudd i Gymru. Ond byddai hefyd o fudd i rai rhanbarthau nad ydynt erioed wedi bod o fewn cronfeydd strwythurol, ond sydd wedi canfod eu hunain dros y lefel honno o 75 y cant. Ymddengys i mi bod hynny'n gwbl synhwyrol, a gobeithio y bydd y dull mwy hyblyg hwnnw yn cynorthwyo Cymru os byddwn yn rhoi'r gorau i fod yn gymwys ar gyfer cronfeydd strwythurol, fel rwyf yn gobeithio y byddwn yn ei wneud.

Fel y byddai'r Prif Weinidog yn cytuno, nid bathodyn o falchder yw ein bod yn parhau i fod o dan y cyfartaledd o 75 y cant, hyd yn oed gyda'r aelod-wladwriaethau newydd sydd wedi dod i mewn ar y ddwy don yn ystod y degawd diwethaf. Mae'n rhyfeddol ein bod yn dal yn gymwys yn ôl ffigurau diweddaraf Eurostat, er bod posibilrwydd y byddwn dros 75 y cant.

Mae angen inni gyfleu neges glir, ac ar y cyfan, rwyf yn croesawu ymateb y Llywodraeth i adroddiad y pwyllgor. Mae

out a clear message to Europe and to the Westminster Government that it remains the case that Wales needs to benefit from these programmes as they are presently structured and, as is foreseen, the changes that may come in as a result of the fifth report may not be fundamental. It is important to Wales, and the other regions that qualify, that this system of cohesion funding to bring the poorer states and regions up to the level of the better-off states remains in place.

Rhodri Glyn Thomas: Hoffwn innau groesawu'n fawr iawn yr ail adroddiad hwn gan y pwyllgor ar bolisi cydlyniant, yn dilyn yr adroddiad cyntaf o dan gadeiryddiaeth Sandy Mewies. Bellach, mae'r ail adroddiad wedi'i gyhoeddi o dan gadeiryddiaeth Rhodri Morgan.

Mae'n iawn i bwysleisio, fel y gwnaeth y cyfranwyr eraill, fod cytundeb trawsbleidiol o ran aelodau'r pwyllgor ar ganfyddiadau mwyaf yr adroddiad hwn. Mae'r Cadeirydd eisoes wedi sôn am y pwnc eithriadol o bwysig y buom yn ei drafod am gryn amser, sef y bwriad a oedd gan rai aelod wladwriaethau o ail-genedlaetholi rhai o'r cronfeydd ariannol. O ran Prydain, yr oedd Nick Bourne yn gwbl gywir i ddweud nad y Llywodraeth glymblaid bresennol yn unig, ond y Llywodraeth flaenorol hefyd, oedd yn awyddus iawn i weld Ewrop yn symud i'r cyfeiriad hwnnw. Serch hynny, mae'n ymddangos bod hynny wedi'i wrthsefyll, ac y mae hynny'n eithriadol o bwysig i Gymru.

Cyhoeddwyd y pumed adroddiad Ewropeaidd ar gydlyniant y bore yma ac y mae hynny, i bob pwrpas, yn cadarnhau'r penderfyniadau sydd eisoes wedi'u gwneud, ac sy'n cael eu gwneud yn gyfredol ar hyn o bryd, ar y gyllideb. Mawr obeithiwn y bydd modd i Gymru eto fanteisio yn y dyfodol, wedi 2013, ar gronfeydd ariannol a fydd i'w cael o Ewrop. Un o'r pethau a drafodwyd gennym yr wythnos diwethaf yn y pwyllgor oedd bod llwyddiant cymharol Cymru o ran derbyn cronfeydd strwythurol a'u defnyddio o bosibl wedi golygu bod sefydliadau yng Nghymru heb fanteisio ar y cyfleoedd eraill sydd i'w cael yn Ewrop o ran cronfeydd ariannol, a bod yr holl bwyslais wedi bod ar y cronfeydd

angen inni gyfleu neges glir i Ewrop ac i Lywodraeth San Steffan ei bod yn dal yn wir bod angen i Gymru elwa o'r rhaglenni hyn fel y maent wedi eu strwythuro ar hyn o bryd ac, fel y rhagwelir, efallai na fydd y newidiadau y mae'n bosibl y byddant yn cael eu gwneud o ganlyniad i'r pumed adroddiad yn newidiadau sylfaenol. Mae'n bwysig i Gymru, ac i'r rhanbarthau eraill sy'n gymwys, bod y system hon o ariannu cydlyniant yn adal ar waith, er mwyn codi'r gwladwriaethau a'r rhanbarthau tlotach i lefel y gwladwriaethau sy'n well eu byd.

Rhodri Glyn Thomas: I, too, wish to warmly welcome this second report from the committee on coherence policy, following the first report under the then Chair Sandy Mewies. The second report has now been published under the chairmanship of Rhodri Morgan.

He is right to emphasise, as other contributors did, the cross-party agreement among the members of the committee on the findings of this report. The Chair has already touched on the extremely important subject that we have spent some time discussing, namely the intention that some member states had to see some of the funds repatriated. With regard to Britain, Nick Bourne was absolutely correct to state that it is not just the current coalition Government that was keen to see Europe moving in that direction, as the previous Government was, too. However, that seems to have been resisted, and that is extremely important for Wales.

The fifth report on the European cohesion was published this morning and that, in effect, confirms the decisions that have already been made, and those that are being made at the moment, on the budget. We sincerely hope that Wales will again be able to benefit in the future, after 2013, from funding sources that will be available from Europe. One of the things we discussed last week in committee was the fact that the relative success of Wales in receiving and using structural funds has possibly led to institutions in Wales not taking advantage of the other opportunities to be found in Europe with regard to funding sources, with all the emphasis placed on the structural funds. It is

strwythurol. Mae'n amlwg bod angen inni sicrhau bod sefydliadau yng Nghymru yn edrych yn llawer ehangach ar y cyfleoedd sydd i'w cael yn Ewrop.

Credaf mai cryfder yr adroddiad hwn yw ein bod ni yng Nghymru yn gallu edrych ar yr hyn sydd yn digwydd yn Ewrop, edrych ar yr hyn sydd yn digwydd o gyfeiriad yr aelod wladwriaeth, Llywodraeth San Steffan, a chanolbwyntio ar y pethau sydd yn eithriadol o bwysig i Gymru. Mae'n dda gweld bod Llywodraeth Cymru a'r Prif Weinidog wedi ymateb yn gadarnhaol i'r adroddiad.

Mae'r ffaith fod y pwyllgor ar faterion Ewropeaidd bellach yn gallu gwneud y gwaith hwn yn dra gwahanol i'r sefyllfa a etifeddwyd yn 1999 o ran cronfeydd Amcan 1 a'r ychydig iawn o gyfle oedd gennym i baratoi Cymru i wneud defnydd o'r cronfeydd strwythurol hynny. Mae'n bosibl i'r diffyg cynllunio ymlaen llaw ar yr adeg honno olygu iddi fod yn anodd i ni ddechrau ar y broses o ddefnyddio'r cronfeydd strwythurol hynny mewn ffordd strategol a oedd yn fanteisiol i Gymru. Mae'r ffaith ein bod yn gallu trafod y materion hyn yn y Pwyllgor Materion Ewropeaidd ac Allanol yn golygu ein bod yn gallu canolbwyntio ar y pynciau sydd o bwys i Gymru a cheisio sicrhau, nid yn unig bod Llywodraeth Cymru yn ymwybodol o hynny, ond bod y llais hwnnw yn cyrraedd y Llywodraeth Brydeinig ac Ewrop.

Yr wyf finnau'n cytuno â'r hyn a ddywedodd Nick Bourne, sef ei bod yn galonogol gweld y pedwar Aelod Seneddol Ewropeaidd yn gweithio fel un grŵp yn Ewrop, a'u parodrwydd i drafod a chydweithio â ni. Yr wyf yn cofio cyfnodau ar y Pwyllgor Ewropeaidd a Materion Allanol pan nad oeddem byth yn cwrdd ag Aelodau Senedd Ewrop, ond yr ydym yn cael trafodaethau cyson â hwy erbyn hyn, ac mae hynny yn sicr yn fanteisiol iawn inni.

Yr wyf yn croesawu'r adroddiad a chefnogaeth y Llywodraeth iddo, ac yr wyf yn falch fy mod wedi cael cyfle i gyfrannu ato.

David Melding: I also welcome this report and commend it. It is an excellent piece of

clear that we need to ensure that institutions in Wales take a much broader approach to the opportunities that exist in Europe.

I believe that the strength of this report is that we in Wales can look at what is happening in Europe, look at what is happening with regard to the member state, the Westminster Government, and focus on those things that are of the utmost importance to Wales. It is good to see that the Welsh Government and the First Minister have responded positively to the report.

The fact that the committee on European affairs can now do this work is quite different to the situation inherited in 1999 with regard to the Objective 1 funds and the very limited opportunity we had to prepare for Wales to make use of those structural funds. It is possible that the lack of advance planning at that time made it difficult for us to begin the process of deploying structural funds in a strategic manner that would be advantageous to Wales. The fact that we can discuss these issues in the European and External Affairs Committee means that we can focus on the topics that are of importance to Wales and try to ensure not only that the Government of Wales is aware of that, but that that voice reaches the British Government and Europe.

I, too, agree with what Nick Bourne said, namely that it is encouraging to see the four Members of the European Parliament working as a unit in Europe, and their willingness to discuss and co-operate with us. I remember a time on the Committee on European and External Affairs when we never met the Members of the European Parliament, but we now have regular discussions with them, which is certainly beneficial for us.

I welcome the report and the Government's support for it, and I am pleased to have had the opportunity to contribute to it.

David Melding: Rwyf finnau hefyd yn croesawu'r adroddiad hwn ac yn ei

work. I visited Brussels recently with colleagues, and it was clear that we have had an impact on their thinking. We had an excellent programme of visits, and the Assembly's office was of great assistance in its briefing and the access that it provided to senior officials. That has played a great part in the effort to project this united message.

We have been here before. There was a similar debate about 10 years ago on the current nature of regional policy in the EU. It was suggested that regional policy would go back to the member states and that the budget for regional policy would be substantially cut. It is important for us to keep battling away on these issues so that we do not get worn down, and we must remind people how important an European approach to some of these policies is. The First Minister emphasised, as did the Chair of the committee, Rhodri Morgan, the need for EU-wide policy here. That is important, because some programmes—and we have not heard what the interregional ones will be yet—provide great benefit because of the fact that we have a European economic space. We want to see Wales not only a prosperous part of the UK but also a prosperous part of Europe as a whole. That vision is very much at the heart of what the founding fathers—and they were exclusively fathers in the 1950s, I am afraid—had in mind for the European project.

I am fairly reassured by what the European Commission has published today, as it has allayed our worst fears. Some of the developments that it wants to make to European regional policy are quite appropriate to align policy more with Europe 2020 and the common goals that we have for a smarter and more sustainable European Union by 2020. That is very important. We will also have a more effective regional policy if it is aligned with these overarching goals. That also fits into building on the national reform programmes within the member states, because they also feed into those wider goals. It is important that we see regional policy operating within the UK in the development of tax policy and in the

gymeradwyo. Mae'n ddarn rhagorol o waith. Bûm yn ymweld â Brwsel yn ddiweddar gyda chyd-Aelodau, ac roedd yn amlwg ein bod wedi cael effaith ar eu ffordd o feddwl. Cawsom raglen ardderchog o ymweliadau, a bu swyddfa'r Cynulliad o gymorth mawr wrth friffio ac o ran y mynediad roedd yn ei ddarparu at uwch swyddogion. Mae hynny wedi chwarae rhan fawr yn yr ymdrech i gyfleu'r neges unedig hon.

Rydym wedi bod yn y fan hon o'r blaen. Cafwyd dadl debyg tua 10 mlynedd yn ôl ar natur bresennol polisi rhanbarthol yn yr UE. Awgrymwyd y byddai polisi rhanbarthol yn dychwelyd at yr aelod-wladwriaethau ac y byddai'r gyllideb ar gyfer polisi rhanbarthol yn cael ei thorri'n sylweddol. Mae'n bwysig inni ddal ati i frwydro ar y materion hyn fel nad ydym yn digalonni, a rhaid inni atgoffa pobl pa mor bwysig yw ymagwedd Ewropeaidd at rai o'r polisiau hyn. Gwnaeth y Prif Weinidog, fel y gwnaeth Cadeirydd y pwyllgor, Rhodri Morgan, bwysleisio'r angen am bolisi UE-gyfan yma. Mae hynny'n bwysig, gan fod rhai rhaglenni—ac nid ydym wedi clywed beth fydd y rhai rhyng-ranbarthol eto—yn darparu budd mawr o ganlyniad i'r ffaith bod gennym le economaidd yn Ewrop. Rydym am weld Cymru yn rhan llewyrchus o Ewrop gyfan, nid yn unig yn rhan llewyrchus o'r DU. Mae'r weledigaeth honno, i raddau helaeth iawn, wrth wraidd yr hyn roedd gan y sylfaenwyr—dynion i gyd yn y 1950au, mae arnaf ofn—mewn golwg ar gyfer y prosiect Ewropeaidd.

Rwyf yn weddol dawel fy meddwl ar ôl yr hyn y mae'r Comisiwn Ewropeaidd wedi ei gyhoeddi heddiw, gan ei fod wedi tawelu ein hofnau gwaethaf. Mae rhai o'r datblygiadau y mae am eu gwneud i bolisi rhanbarthol Ewrop yn eithaf priodol er mwyn cysoni polisi'n well gydag Ewrop 2020 a'r nodau cyffredin sydd gennym ar gyfer Undeb Ewropeaidd doethach a mwy cynaliadwy erbyn 2020. Mae hynny'n bwysig iawn. Bydd gennym hefyd bolisi rhanbarthol mwy effeithiol os caiff ei gysoni â'r nodau trosfwaol hyn. Mae hynny hefyd yn cyd-fynd â datblygu'r rhaglenni diwygio cenedlaethol o fewn yr aelod-wladwriaethau, gan eu bod hefyd yn bwydo i'r nodau ehangach hynny. Mae'n bwysig ein bod yn gweld polisi

capital decisions made in respect of our infrastructure. All those things are important, and so I am sure that the Welsh Assembly Government will continue to co-operate with the Westminster Government on the development of the national reform programmes.

The focus on results and effective targets has perhaps been lacking in past programmes, or at least it has not been fully developed. It is the enduring nature of these interventions that will really test this for future generations, so that we can see a categorical shift in the strength of the economy in west Wales and the Valleys, in our case.

To return to some of the conclusions made by the European Commission, it is reassuring that it recognises that large regional differences remain in the European Union, and that it is important that they be tackled if we are to see a fully prosperous Europe strengthen and develop beyond 2020.

I will end by saying that although I am not a member of the Committee on European and External Affairs, I have followed its work and found it to be most instructive and helpful. It has provided an excellent focus for what we all need to do in our small way to influence the decisions that are made in Brussels.

Jeff Cuthbert: I thank Rhodri Morgan for the way in which he chairs the committee, and also Lara Date, our clerk, and her colleagues for the structure that they provided to our discussions and for assisting with the compilation of the report.

3.50 p.m.

I must declare an interest as a member of the Committee on European and External Affairs, which produced the report, and also as chair of the all-Wales programme monitoring committee for the European structural funds, which is the subject of some of the report's recommendations and the

rhanbarthol yn gweithredu yn y DU o ran datblygu polisi treth ac yn y penderfyniadau cyfalaf a wneir yng nghyswllt ein seilwaith. Mae pob un o'r pethau hynny'n bwysig, ac felly rwyf yn siŵr y bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn parhau i gydweithio â Llywodraeth San Steffan o ran datblygu'r rhaglenni diwygio cenedlaethol.

Efallai bod y ffocws ar ganlyniadau a thargedau effeithiol wedi bod yn ddiffygiol mewn rhaglenni yn y gorffennol, neu o leiaf nid oedd wedi ei ddatblygu'n llawn. Natur barhaol yr ymyriadau hyn fydd wir yn profi hyn ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol, er mwyn inni allu gweld newid pendant yng nghryfder yr economi yng ngorllewin Cymru a'r Cymoedd, yn ein hachos ni.

Gadewch inni ddychwelyd at rai o'r casgliadau a wnaed gan y Comisiwn Ewropeaidd. Mae'n galonogol ei fod yn cydnabod bod gwahaniaethau rhanbarthol mawr o hyd yn yr Undeb Ewropeaidd, a'i bod yn bwysig y rhoddir sylw i'r rhain os ydym am weld Ewrop cwbl llewyrchus yn cryfhau ac yn datblygu y tu hwnt i 2020.

Rwyf am gloi drwy ddweud fy mod wedi dilyn gwaith y Pwyllgor Materion Ewropeaidd ac Allanol, er nad wyf yn aelod ohono, ac rwyf o'r farn bod ei waith yn ddefnyddiol dros ben ac yn hynod o addysgiadol. Mae wedi darparu ffocws ardderchog ar gyfer yr hyn y mae ar bob un ohonom angen ei wneud yn ein ffyrdd bach ein hunain i ddylanwadu ar y penderfyniadau a wneir ym Mrwsel.

Jeff Cuthbert: Diolch i Rhodri Morgan am y ffordd y mae'n cadeirio'r pwyllgor, a diolch hefyd i Lara Date, ein clerch, a'i chydweithwyr am y strwythur y gwnaethant ei roi i'n trafodaethau ac am gynorthwyo i lunio'r adroddiad.

Rhaid imi ddatgan buddiant fel aelod o'r Pwyllgor Materion Ewropeaidd ac Allanol, a luniodd yr adroddiad, a hefyd fel cadeirydd pwyllgor monitro rhaglenni Cymru-gyfan ar gyfer y cronfeydd strwythurol Ewropeaidd, sef testun rhai o argymhellion yr adroddiad ac ymateb Llywodraeth Cynulliad Cymru.

Welsh Assembly Government's response. In light of that, I will restrict my contribution today to the relevant recommendations within the report.

I am pleased that the Welsh Assembly Government has accepted recommendation 2, at least in principle. The all-Wales PMC has a role in monitoring and feeding into developments on the future of cohesion policy. It also considered the report in question today and fed into the Welsh Assembly Government's response. PMC members receive regular updates from the Welsh European Funding Office and Welsh Government officials on the ongoing discussions in Brussels and elsewhere, and they are encouraged to disseminate them to their colleagues in the sectors that they represent.

In September, in my capacity as the all-Wales PMC chair, I attended a conference in Llandrindod Wells on the importance of continuing to receive structural funds after 2013. That applies to the whole of Wales and not just to the competitiveness areas that were being considered directly on that day. The main message emanating from that conference was clear: Wales must present a united front at the bargaining table to secure the best deal. It is heartening to see that that is the spirit that is prevalent in today's debate.

I am pleased that the Welsh Assembly Government has accepted recommendation 7 in full. The all-Wales PMC regularly receives evaluation updates on the effectiveness of the implementation of the current programmes. The evaluation advisory group and the delivery and compliance technical expert group are helpful in that regard. The experience of the Objective 1 programmes was important in informing the development of the current convergence programmes. Likewise, experience of the current round of structural funds will be key in informing whatever future funding we receive. The strategic frameworks that guide the implementation of the structural funds are closely linked to the Europe 2020 agenda, which follows on from the Gothenburg and

Yng ngoleuni hynny, byddaf yn cyfyngu fy nghyfraniad heddiw i'r argymhellion perthnasol yn yr adroddiad.

Rwyf yn falch bod Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi derbyn argymhelliad 2, mewn egwyddor o leiaf. Mae gan bwyllgor monitro rhaglenni Cymru-gyfan rôl wrth fonitro a bwydo i ddatblygiadau ar ddyfodol y polisi cydlyniant. Bu hefyd yn ystyried yr adroddiad dan sylw heddiw ac yn bwydo i ymateb Llywodraeth Cynulliad Cymru. Mae aelodau'r pwyllgor monitro rhaglenni yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf yn rheolaidd gan Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru a swyddogion Llywodraeth Cymru am y trafodaethau parhaus ym Mrwsel ac mewn manau eraill, ac maent yn cael eu hannog i rannu'r wybodaeth â'u cydweithwyr yn y sectorau y maent yn eu cynrychioli.

Ym mis Medi, yn rhinwedd fy swydd fel cadeirydd pwyllgor monitro rhaglenni Cymru-gyfan, bûm mewn cynhadledd yn Llandrindod ar bwysigrwydd parhau i dderbyn cronfeydd strwythurol ar ôl 2013. Mae hynny'n berthnasol i Gymru gyfan ac nid dim ond i'r meysydd cystadleurwydd a oedd yn cael eu hystyried yn uniongyrchol y diwrnod hwnnw. Roedd prif neges y gynhadledd honno'n amlwg: rhaid i Gymru sefyll fel un wrth y bwrdd bargeinio er mwyn sicrhau'r fargen orau. Mae'n galonogol gweld mai dyna'r ysbryd sy'n amlwg yn y ddadl heddiw.

Rwyf yn falch bod Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi derbyn argymhelliad 7 yn llawn. Mae pwyllgor monitro rhaglenni Cymru-gyfan yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf yn rheolaidd o ran gwerthuso pa mor effeithiol y mae'r rhaglenni cyfredol yn cael eu rhoi ar waith. Mae'r grŵp cynghori ar yr arfarniad, a'r grŵp technegol arbenigol ar gyflwyno a chydymffurfiaeth, yn gymorth yn hynny o beth. Roedd profiad y rhaglenni Amcan 1 yn bwysig wrth lywio datblygiad y rhaglenni cydgyfeirio cyfredol. Yn yr un modd, bydd profiad o'r cylch cronfeydd strwythurol presennol yn allweddol o ran llywio pa arian bynnag a gawn yn y dyfodol. Mae cysylltiad agos rhwng y fframweithiau strategol sy'n arwain y ffordd y mae'r cronfeydd strwythurol yn cael eu rhoi ar waith ac

Lisbon agendas. Whether we must accept transition funding or full convergence and competitiveness funding in Wales, it is important that we learn from the best practice of previous rounds, but are also mature enough to improve what we can. I am confident that such a philosophy is at the heart of the Welsh Assembly Government's approach, and the all-Wales PMC will take that into account.

Eleanor Burnham: As a fairly new member of the committee, I find it an interesting committee to be on, and I must thank our Chair. He is so wonderfully erudite and enlightening that it is always a fun morning. My interest is that my son lives in Lisbon and my daughter lives in Bucharest. I find the European dimension fascinating, even from that personal point of view. We must press upon on the media, which is often negative about European structural funds, what they can do for us in Europe. It is vital that we continue with transregional programmes, because they enable a wonderful exchange of ideas. That happens when local mayors go to different places. In Wrexham, the mayor goes to a part of Germany the name of which escapes me at the moment, but those kinds of exchanges enrich all our lives. After all, it is easy for us to become parochial in our lovely nation of Wales.

The austerity drive means that we want to get the best value for our money, and it is sometimes disheartening to hear of the misuse of European funds. As quite a new member of the committee, that seems to me to be the most important thing to tackle, apart from ensuring that we streamline the bureaucracy, and ensure that all agencies are working together to get information and the funds out. We are currently looking at the higher education sector and its research and development involvement. We have received evidence from Cardiff, Bangor and Aberystwyth universities. It was enlightening, reassuring and pleasing to think that so much activity is going on within academia and to engage small and medium-

agenda Ewrop 2020, sy'n dilyn agendâu Lisbon a Gothenburg. Boed rhaid inni dderbyn arian pontio neu arian cystadleurwydd a chydgyfeirio llawn ai peidio yng Nghymru, mae'n bwysig ein bod yn dysgu o arferion gorau cylchau blaenorol, ond ein bod hefyd yn ddigon aeddfed i wella'r hyn y gallwn ei wella. Rwyf yn hyderus bod y fath athroniaeth wrth wraidd ymagwedd Llywodraeth Cynulliad Cymru, a bydd pwyllgor monitro rhaglenni Cymru-gyfan yn ystyried hynny.

Eleanor Burnham: Fel aelod gweddol newydd o'r pwyllgor, mae'n bwyllgor diddorol bod yn rhan ohono, yn fy marn i, a rhaid imi ddiolch i'n Cadeirydd. Mae mor rhyfeddol o ddysgedig ac addysgiadol, mae bob amser yn fore llawn hwyl. Fy niddordeb innau yw bod fy mab yn byw yn Lisbon a fy merch yn byw yn Bucharest. Mae'r dimensiwn Ewropeaidd yn ddiddorol tu hwnt imi, hyd yn oed o'r safbwynt personol hwnnw. Rhaid inni bwysleisio i'r cyfryngau, sy'n aml yn negyddol ynghylch cronfeydd strwythurol Ewropeaidd, yr hyn y gallant ei wneud i ni yn Ewrop. Mae'n hanfodol ein bod yn parhau â rhaglenni traws-ranbarthol, oherwydd maent yn rhoi cyfle gwych i gyfnewid syniadau. Mae hynny'n digwydd pan fo meiri lleol yn mynd i wahanol leoedd. Yn Wrecsam, mae'r maer yn mynd i ran o'r Almaen, mae'r enw yn angof imi ar hyn o bryd, ond mae'r mathau hynny o gyfnewid yn cyfoethogi bywydau pob un ohonom. Wedi'r cyfan, mae'n hawdd inni fod yn blwyfol yn ein gwlad hyfryd yma yng Nghymru.

Mae'r ymgyrch cynilo yn golygu ein bod am gael y gwerth gorau am ein harian, ac weithiau mae'n dorcalonnus clywed am gamddefnyddio cronfeydd Ewropeaidd. Fel aelod eithaf newydd o'r pwyllgor, ymddengys i mi mai dyna'r peth pwysicaf y dylid mynd i'r afael ag ef, ar wahân i sicrhau ein bod yn symleiddio'r fiwrocratiaeth, a sicrhau bod yr holl asiantaethau'n gweithio gyda'i gilydd i gael yr wybodaeth a'r arian. Ar hyn o bryd, rydym yn edrych ar y sector addysg uwch a sut y mae'n ymwneud â gwaith ymchwil a datblygu. Rydym wedi cael tystiolaeth gan brifysgolion Caerdydd, Bangor ac Aberystwyth. Roedd yn oleuedig, yn galonogol ac yn braf meddwl bod cymaint o weithgarwch yn digwydd yn y byd

sized enterprises, which is the weakness at the moment. Many funds are available and many people have the information about them, but perhaps it is not always disseminated further.

I was not involved in writing this report, but I am trying to be forward looking and, hopefully, I can engage in such a way as to ensure that the Government, which is obviously on board with this, makes the funds that are available much clearer to all the stakeholders. The report is timely, as I have read the 'Investing in Europe's Future: Fifth report on economic, social and territorial cohesion' on the future of cohesion policy, which makes for positive reading. I have nothing more to add, other than that I look forward to cross-party engagement. I, like the other committee members, commend all our Members of the European Parliament, because they are doing good work on our behalf.

Y Llywydd: Brif Weinidog, a hoffech ymateb?

Y Prif Weinidog : Nid oes gennyf ddim i'w ychwanegu.

Rhodri Morgan: The First Minister is right to refer to the fact that the budget review forcefully makes the case for continued cohesion across all different kinds of member states. These include the new accession states, the old Warsaw pact countries in general, as well as the poorer parts of the rich member states: the original fifteen or nine states—whichever it was—or six if you are talking about Germany. Despite the big austerity drive, it is extremely important that the budget review does not mean that we have to cut back on what we have been spending money on for the past 30 or 40 years, and concentrate instead only on the new accession states. The European Commission is not saying that, and we are pleased about that and agree with it.

The First Minister also emphasised the link-

academaidd ac i gynnwys busnesau bach a chanolig, sef y man gwan ar hyn o bryd. Mae llawer o gronfeydd ar gael ac mae gan lawer o bobl yr wybodaeth amdanynt, ond efallai nad yw'r wybodaeth bob amser yn cael ei rhannu.

Nid oeddwn yn gysylltiedig ag ysgrifennu'r adroddiad hwn, ond rwyf yn ceisio bod yn flaengar, a gobeithio y byddaf yn gallu ymgysylltu mewn ffordd a fydd yn sicrhau bod y Llywodraeth, sy'n amlwg yn cefnogi hyn, yn gwneud y cronfeydd sydd ar gael yn llawer mwy clir i'r holl randdeiliaid. Mae'r adroddiad yn amserol, gan fy mod wedi darllen '*Investing in Europe's Future: Fifth report on economic, social and territorial cohesion*' ar ddyfodol y polisi cydlyniant; adroddiad cadarnhaol iawn. Nid oes gennyf ddim mwy i'w ychwanegu, heblaw fy mod yn edrych ymlaen at ymgysylltiad trawsbleidiol. Rwyf finnau, fel aelodau eraill y pwyllgor, yn canmol ein holl Aelodau o Senedd Ewrop, gan eu bod yn gwneud gwaith da ar ein rhan.

The Presiding Officer: First Minister, do you wish to respond?

The First Minister: I have nothing to add.

Rhodri Morgan: Mae'r Prif Weinidog yn gywir wrth gyfeirio at y ffaith bod yr adolygiad o'r gyllideb yn dadlau'n frwd o blaid cydlyniant parhaus ar draws pob math o wahanol aelod-wladwriaethau. Mae'r rhain yn cynnwys y gwladwriaethau newydd a gwledydd hen gytundeb Warsaw yn gyffredinol, yn ogystal â rhannau tlotach yr aelod-wladwriaethau cyfoethog: y pymtheg neu naw o wladwriaethau gwreiddiol—pa un bynnag ydoedd—neu chwech os ydych yn sôn am yr Almaen. Er gwaethaf yr ymgyrch cynilo mawr, mae'n hynod o bwysig nad yw'r adolygiad o'r gyllideb yn golygu bod yn rhaid inni dorri'n ôl ar yr hyn rydym wedi bod yn gwario arian arno dros y 30 neu 40 mlynedd diwethaf, ac yn canolbwyntio, yn hytrach, ar y gwladwriaethau newydd yn unig. Nid yw'r Comisiwn Ewropeaidd yn dweud hynny, ac rydym yn falch o hynny ac yn cytuno â hynny.

Gwnaeth y Prif Weinidog hefyd bwysleisio'r

up with the new economic renewal strategy, which is also oriented towards the Europe 2020 strategy, and aims to turn the Welsh economy around, especially the economy of west Wales and the Valleys, by linking it with higher education, better skills, and the generation of a higher rate of growth or birth, as it were, and a lower rate of death of small and medium-sized enterprises. That would be achieved by enabling SMEs to become more engaged in exports and smarter, cleverer operations with new products and services. SMEs should not just operate as branch factories churning out vast quantities of grommets and widgets of the kind that the Chinese can produce far more cheaply than we can.

The First Minister mentioned subsidiarity, and we agree on that. He also mentioned a link-up with the social fund. There was talk that the social fund wanted to break away from having any kind of regional dimension, but that would have been dangerous. It has remained within the key cohesion policy framework and continues to be closely linked to regional policy, which we certainly agree with. Moving away from a grant culture is important, as is adequate resourcing.

There remains strong cross-party agreement on what is in Wales's best interests. We have made good use of structural funds, but we do not think that the job is finished. Therefore, we need to continue to get access to structural funds. We will have to see what happens with the 75 per cent threshold, because it is difficult to foretell what the 2008-09 gross domestic product relative per-head figures will show. The figures for 2008 come out next month, and those for 2009, in December 2011. We can then work out the averages, but we do not even know whether that will be the basis of eligibility. However, we understand that the broad principle is likely to remain the same. We do not even know whether the EU budget will remain on a seven-year programme.

The point was made in earlier contributions

cyswllt gyda'r strategaeth adnewyddu economaidd newydd, sydd hefyd yn gogwyddo tuag at strategaeth Ewrop 2020. Ei nod yw gwyrddroi economi Cymru, yn enwedig economi gorllewin Cymru a'r Cymoedd, drwy ei gysylltu ag addysg uwch, sgiliau gwell, a sicrhau cyfradd uwch o dwf neu enedigaethau, fel petai, a chyfradd is o farwolaethau ymysg busnesau bach a chanolig. Gellid cyrraedd y nod hwnnw drwy roi cyfle i fusnesau bach a chanolig ymwneud mwy ag allforio a gweithrediadau doethach a mwy clyfar gyda chynnyrch a gwasanaethau newydd. Nid dim ond fel ffatrioedd cangen yn creu toreth o gromedau a theclynau y gall pobl Tsieina eu cynhyrchu llawer yn rhatach na ni y dylai busnesau bach a chanolig weithredu.

Soniodd y Prif Weinidog am sybsidiaredd, ac rydym yn gytûn ar hynny. Soniodd hefyd am gysylltu â'r gronfa gymdeithasol. Roedd sôn nad oedd y gronfa gymdeithasol am gael unrhyw fath o ddimensiwn rhanbarthol, ond byddai hynny wedi bod yn beryglus. Mae yn y fframwaith polisi cydlyniant allweddol o hyd ac yn gysylltiedig iawn â pholisi rhanbarthol o hyd, ac rydym ni yn sicr yn cytuno â hynny. Mae symud oddi wrth ddiwylliant grantiau yn bwysig, ac mae sicrhau adnoddau digonol yn bwysig hefyd.

Mae cytundeb trawsbleidiol yn parhau i fod ynglŷn â'r hyn sydd orau er lles Cymru. Rydym wedi defnyddio cronfeydd strwythurol yn dda, ond nid ydym yn credu bod y gwaith ar ben. Felly, mae angen inni barhau i gael mynediad at gronfeydd strwythurol. Bydd yn rhaid inni weld beth fydd yn digwydd o ran y trothwy 75 y cant, oherwydd mae'n anodd rhagweld beth fydd ffigurau cynnyrch mewnwladol crynswth cyfartalog y pen 2008-09 yn dangos. Bydd y ffigurau ar gyfer 2008 yn cael eu cyhoeddi fis nesaf, a'r rheini ar gyfer 2009 ym mis Rhagfyr 2011. Yna gallwn gyfrifo'r cyfartaledd, ond nid ydym hyd yn oed yn gwybod ai dyna fydd sail bod yn gymwys. Fodd bynnag, rydym yn deall bod yr egwyddor gyffredinol yn debygol o aros yr un fath. Nid ydym hyd yn oed yn gwybod a fydd cyllideb yr UE yn parhau i fod ar raglen saith mlynedd.

Mewn cyfraniadau yn gynharach, gwnaed y

that it is not just that we are worried about a cut. What is important about EU funding is that you get it on a multi-annual basis. It may go from seven to 10 years, or it may drop to five, but we do not think that it will be less than five years—and that is much longer than the period covered by a comprehensive spending review in this country. I am pleased that David Melding took part in the debate as a non-member of the committee, and he mentioned that the European space is important. I emphasise the point, however, that we need to concentrate on the multi-annual agreement, as that gives a guarantee that allows us to see a long way ahead and plan what we are going to do with the money that we know will be coming over the next five, seven or 10 years.

Given Jeff Cuthbert's position as chair of the programme monitoring committee, it is appropriate that he mentioned the question of how a region can be turned around through closer link-ups with research and development and by raising skills levels. Eleanor Burnham made some interesting points about the need to concentrate on best value and avoid any accusations of the misuse of European funds.

4.00 p.m.

We are not aware of examples of that, and it is not really our job to look for them—that is a matter for other committees—but, on the other hand, it is terribly important that we maintain Wales's good reputation for using, rather than misusing, regional development and social funds from Europe.

Finally, I join with Jeff Cuthbert in thanking Lara Date, the committee clerk, Sarita Marshall, the deputy clerk, and Gregg Jones, the outstanding Brussels officer who covers a multiplicity of programmes and keeps us well-informed in every respect, doing much of the donkey work that enables us to have this debate today. Diolch yn fawr.

Y Llywydd: Diolch yn fawr i Gadeirydd y Pwyllgor. Mae ei ddiolch i staff Comisiwn y Cynulliad yn cael ei werthfawrogi yn fawr.

pwyt nad dim ond toriad sy'n ein poeni. Yr hyn sy'n bwysig am arian yr UE yw eich bod yn ei gael ar sail amlflwydd. Efallai y bydd yn cynyddu o saith i 10 mlynedd, neu gallai ostwng i bump, ond nid ydym yn credu y bydd yn llai na phum mlynedd—ac mae hynny'n llawer hirach na chyfnod adolygiad cynhwysfawr o wariant y wlad hon. Rwyf yn falch bod David Melding wedi cymryd rhan yn y ddadl fel un nad yw'n aelod o'r pwyllgor, a soniodd bod y gofod Ewropeaidd yn bwysig. Fodd bynnag, rwyf yn pwysleisio'r pwynt bod angen inni ganolbwyntio ar y cytundeb amlflwydd, gan ei fod yn rhoi gwarant sy'n rhoi cyfle inni weld ymhell i'r dyfodol a chynllunio ar gyfer beth rydym yn mynd i'w wneud â'r arian rydym yn gwybod y daw dros y pump, saith neu 10 mlynedd nesaf.

O ystyried swydd Jeff Cuthbert fel cadeirydd y pwyllgor monitro rhaglenni, mae'n briodol ei fod wedi cyfeirio at sut y gall rhanbarth gael ei gwyrddroi drwy gyswllt agosach gyda gwaith ymchwil a datblygu a thrwy godi lefelau sgiliau. Gwnaeth Eleanor Burnham rai pwyntiau diddorol am yr angen i ganolbwyntio ar werth gorau ac osgoi unrhyw gyhuddiadau o gamddefnyddio cronfeydd Ewropeaidd.

Nid ydym yn ymwybodol bod hynny wedi digwydd, ac yn y bôn, nid ein gwaith ni yw chwilio am enghreifftiau—mae'n fater ar gyfer pwyllgorau eraill—ond ar y llaw arall, mae'n ofnadwy o bwysig ein bod yn cynnal enw da Cymru am ddefnyddio, yn hytrach na chamddefnyddio, cronfeydd cymdeithasol a datblygu rhanbarthol Ewrop.

Yn olaf, rwyf yn ymuno â Jeff Cuthbert i ddiolch i Lara Date, clerch y pwyllgor, Sarita Marshall, y dirprwy glerc, a Gregg Jones, y swyddog rhagorol ym Mrwsel sy'n gweithio gyda nifer fawr iawn o raglenni ac sy'n rhoi'r holl wybodaeth ddiweddaraf inni, gan wneud llawer o'r gwaith caib a rhaw sydd wedi ein galluogi i gynnal y ddadl hon heddiw. Diolch yn fawr.

The Presiding Officer: I thank the committee Chair. His thanks to Assembly Commission staff is very much appreciated.

Y cynnig yw bod y cynnig i nodi adroddiad y pwyllgor yn cael ei dderbyn. A oes gwrthwynebiad? Gwelaf nad oes. Yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 7.35, felly, caiff y cynnig ei dderbyn.

The proposal is that the motion to note the committee's report be agreed. Is there any objection? I see that there is not. In accordance with Standing Order No. 7.35, the motion is therefore agreed.

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion agreed.*

Dadl y Ceidwadwyr Cymreig Welsh Conservatives Debate

Setliad Ariannol y GIG The NHS's Financial Settlement

The Presiding Officer: I have selected amendment 1 in the name of Jane Hutt and amendment 2 in the name of Peter Black.

Y Llywydd: Rwyf wedi dethol gwelliant 1 yn enw Jane Hutt a gwelliant 2 yn enw Peter Black.

Cynnig NDM4578 Nick Ramsay

Motion NDM4578 Nick Ramsay

Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

The National Assembly for Wales:

1. Yn nodi â phryder yr anawsterau a achoswyd i'r GIG yng Nghymru gan setliadau ariannol gwael; ac

1. Notes with concern the difficulties caused to the NHS in Wales by poor financial settlements; and

2. Yn galw ar Lywodraeth Cynulliad Cymru i roi mwy o flaenoriaeth i'r GIG drwy warchod setliadau ariannol yn y dyfodol rhag toriadau.

2. Calls on the Welsh Assembly Government to give greater priority to the NHS by protecting future financial settlements from cuts.

Andrew R.T. Davies: I move the motion.

Andrew R.T. Davies: Cynigiau y cynnig.

It is a pleasure to bring this debate to the Chamber this afternoon. Two amendments have been tabled. The first is in the name of Jane Hutt, and is a delete-all amendment; it will therefore come as no surprise that we will not be supporting it. The second amendment is in the name of Peter Black, and we will be supporting that, because it is surely incumbent on any Government or politician to ensure value for money in spending on public services.

Pleser gennyf yw cyflwyno'r ddadl hon gerbron y Siambr y prynhawn yma. Mae dau welliant wedi cael eu cyflwyno. Mae'r cyntaf yn enw Jane Hutt, ac mae'n ddiwygiad sy'n gofyn am ddileu'r cyfan; felly ni fydd yn syndod na fyddwn yn ei gefnogi. Mae'r ail welliant yn enw Peter Black, a byddwn yn cefnogi'r gwelliant hwnnw, oherwydd ei fod yn sicr yn ddyletswydd ar unrhyw Lywodraeth neu wleidydd i sicrhau gwerth am arian wrth wario ar wasanaethau cyhoeddus.

We need to understand at the start of this debate the sheer size of the national health service in Wales. Over half a million in-patient cases are dealt with each year, with 3 million out-patient cases, and there are nearly 2,000 general practitioners. Nearly 600,000

Ar ddechrau'r ddadl hon, mae angen inni ddeall gwir faint y gwasanaeth iechyd gwladol yng Nghymru. Ymdrinnir â thros hanner miliwn o achosion yn ymwneud â chleifion mewnol bob blwyddyn, a 3 miliwn o achosion yn ymwneud â chleifion allanol, a

people have been treated in our accident and emergency departments since January. There are 86,000 people employed in the Welsh NHS, which is nearly 4 per cent of the workforce. It is a massive organisation delivering a great service to the people of Wales, both in primary and secondary care, and, indeed, every other field in which our health professionals work. We really owe them a great debt of gratitude for the sheer professionalism and dedication that they show day-in, day-out, in treating the people of Wales.

However, where are we at at the moment? That is the critical aspect of point 1 of the motion, on the financial settlement for the NHS. It is a matter of regret that the Assembly Government, in this financial year, has chosen to take £435 million out of health spending. This is causing enormous problems across all local health board areas while the Government conducts so-called consultation exercises about reconfiguring services. In my own health area of Cardiff and the Vale, it is interesting to hear from health professionals about the pressure that they are now under in the challenging environment that has been prescribed for them by the Welsh Assembly Government. Indeed, the Minister herself has identified that, over the next five years, as much as £1.9 billion could be taken out of the health service in Wales.

What message is the Welsh Assembly Government sending? It is a very confused one. We have the First Minister saying that the Government will protect hospitals; we have the Minister and her deputy talking about protecting and developing community and primary healthcare services; and yet the health professionals—and I agree with this sentiment—talk about people needing to be treated in the most suitable location for their condition. Surely, that is the type of health model that we want. Over the last couple of years, we have been trying to move away from placing patients in the acute sector and clogging up that expensive aspect of health care, treating them instead in the community or at a primary centre.

What is Plaid's message? When we look at the junior partner in the coalition

cheir bron i 2,000 o feddygon teulu. Mae bron i 600,000 o bobl wedi cael eu trin yn ein hadrannau damweiniau ac achosion brys ers mis Ionawr. Mae 86,000 o bobl yn cael eu cyflogi gan GIG Cymru, sef bron i 4 y cant o'r gweithlu. Mae'n sefydliad enfawr sy'n darparu gwasanaeth gwych i bobl Cymru, o ran gofal sylfaenol ac eilaidd, ac yn wir, ym mhob maes arall y mae ein gweithwyr iechyd proffesiynol yn gweithio ynddynt. Mae ein dyled yn fawr iddynt am fod mor broffesiynol ac am eu hymroddiad llwyr ddydd ar ôl dydd wrth drin pobl Cymru.

Fodd bynnag, beth yw'r sefyllfa ar hyn o bryd? Dyna agwedd hanfodol pwynt 1 y cynnig, ar setliad ariannol y GIG. Mae'n destun gofid bod Llywodraeth y Cynulliad, yn y flwyddyn ariannol hon, wedi dewis torri £435 miliwn ar wariant iechyd. Mae hyn yn achosi problemau mawr ar draws holl ardaloedd y byrddau iechyd lleol wrth i'r Llywodraeth gynnal ymarferion ymgynghori, o ryw fath, ynghylch ad-drefnu gwasanaethau. Yn fy ardal iechyd innau, sef Caerdydd a'r Fro, mae'n ddiddorol clywed gan weithwyr iechyd proffesiynol am y pwysau sydd arnynt bellach yn yr amgylchedd heriol y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi ei osod ar eu cyfer. Yn wir, mae'r Gweinidog ei hun wedi nodi y gallai cymaint â £1.9 biliwn gael ei dorri yn y gwasanaeth iechyd yng Nghymru dros y pum mlynedd nesaf.

Pa neges y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei chyfleu? Mae'n un ddryslyd iawn. Mae'r Prif Weinidog yn dweud y bydd y Llywodraeth yn diogelu ysbytai; mae'r Gweinidog a'i dirprwy yn siarad am ddiogelu a datblygu gwasanaethau gofal iechyd sylfaenol a chymunedol, ac eto mae'r gweithwyr iechyd proffesiynol yn siarad am y ffaith bod angen i bobl gael eu trin yn y lleoliad mwyaf addas ar gyfer eu cyflwr—ac rwyf yn cytuno â hyn. Yn sicr, dyna'r math o fodel iechyd y mae arnom ei eisiau. Dros y blynyddoedd diwethaf, rydym wedi bod yn ceisio osgoi rhoi cleifion yn y sector aciwt gan achosi diffyg lle yn yr elfen ddrud honno o ofal iechyd, gan eu trin, yn hytrach, yn y gymuned neu mewn canolfan sylfaenol.

Beth yw neges Plaid? Pan fyddwn yn edrych ar is-bartner y Llywodraeth glymblaid,

Government we see that its health spokeswoman claims that we need to look at health differently. She wrote an article the other day about cancer standards, lamenting the fact that there have not been improvements. You are in Government, Plaid; you are in coalition. If you believe that it should be looked at, why on earth are you not instigating that different approach with your colleagues in Government here?

Rhodri Glyn Thomas: Thank you for taking the intervention, Andrew. As I understand the argument that you are putting forward, you want to protect the health budget in its entirety. The health budget makes up over two thirds of the Assembly budget. Where exactly are you then going to carry out the cuts? The rest of the budget will have to be cut by about 20 per cent in each section in order to make good the cuts that your coalition Government in Westminster have imposed on us.

Andrew R.T. Davies: I will address your point as I move through my speech, because that is a valid point. However, I must correct you: the health budget does not make up two thirds of the Assembly budget, but 40 per cent, which is a significant difference. I suggest that you get your figures right, although that might be a good description of some of Plaid Cymru's economic argument. If you look at the First Minister's pledge about protecting hospital expenditure, you will see that the Government is committed to protecting 90 per cent of expenditure, because 90 per cent of the expenditure occurs in the acute sector. It is expensive, and the First Minister has admitted that. You should get your messages joined up, Rhodri Glyn.

To return to my point, the health service is sadly not performing for the people of Wales, because of the disjointed message that is coming from Government, given the inability of the coalition to show a strong lead. We acknowledge that we are in difficult and challenging financial times, and we need to look at where we are moving to create a sustainable healthcare model. There is no doubt that we need to create a patient pathway that treats the patient in the environment that best suits them, at the

gwelwn fod ei lefarydd ar ran iechyd yn honni bod angen inni edrych ar iechyd mewn ffordd wahanol. Ysgrifennodd erthygl y diwrnod o'r blaen am safonau canser, yn gresynu at y ffaith na fu gwelliannau. Rydych chi mewn Llywodraeth, Plaid; rydych mewn clymblaid. Os ydych yn credu y dylid edrych arno, pam ar y ddaear nad ydych yn codi'r dull gwahanol hwnnw gyda'ch cyd-Aelodau sydd mewn Llywodraeth yma?

Rhodri Glyn Thomas: Diolch ichi am dderbyn yr ymyriad, Andrew. Fel yr wyf yn deall o'r ddadl rydych yn ei chyflwyno, rydych am ddiogelu'r gyllideb iechyd yn ei chyfanrwydd. Mae'r gyllideb iechyd yn cyfrif am dros ddwy ran o dair o gyllideb y Cynulliad. Felly, ble yn union rydych yn mynd i wneud y toriadau? Bydd yn rhaid torri tua 20 y cant ar weddill y gyllideb ym mhob adran er mwyn gwneud y toriadau y mae eich Llywodraeth glymblaid yn San Steffan wedi eu gorfodi arnom.

Andrew R.T. Davies: Byddaf yn rhoi sylw i'ch pwynt wrth barhau â fy araith, gan ei fod yn bwynt dilys. Fodd bynnag, rhaid imi eich cywiro: nid yw'r gyllideb iechyd yn ddwy ran o dair o gyllideb y Cynulliad, ond 40 y cant, sy'n wahaniaeth sylweddol. Rwyf yn awgrymu y dylech sicrhau bod gennych y ffigurau cywir, er y gallai hynny fod yn ddisgrifiad da o rywfaint o ddadl economaidd Plaid Cymru. Os edrychwch ar addewid y Prif Weinidog ynglŷn â diogelu gwariant yr ysbyty, byddwch yn gweld bod y Llywodraeth wedi ymrwymo i warchod 90 y cant o'r gwariant, gan fod 90 y cant yn cael ei wario yn y sector aciwt. Mae'n ddrud, ac mae'r Prif Weinidog wedi cyfaddef hynny. Dylech gydgyssylltu eich negeseuon, Rhodri Glyn.

Gan ddychwelyd at fy mhwynt, yn anffodus, nid yw'r gwasanaeth iechyd yn perfformio ar gyfer pobl Cymru oherwydd neges ddatgymalog y Llywodraeth, sy'n deillio o anallu'r glymblaid i ddangos arweiniad cryf. Rydym yn cydnabod ein bod mewn cyfnod ariannol anodd a heriol, ac mae angen inni edrych ar y cyfeiriad rydym yn teithio iddo i greu model cynaliadwy o ofal iechyd. Nid oes amheuaeth bod angen inni greu llwybr i gleifion sy'n trin y claf yn yr amgylchedd sy'n fwyaf addas ar ei gyfer, yn ystod y cam

preventative stage, with a strong public health message, in the primary or acute sectors or in developing a joined-up social model. People accessing the health system in Wales should not fear where the treatment or the support comes from. That is the Conservative message of joining up healthcare and social care, to deliver the patient pathway so that the patient is treated where appropriate.

Time and again, professional consultants have come in to do reports, film or slide shows or whatever. McKinsey is the latest to be commissioned by the Assembly Government to carry out a comprehensive piece of work to identify its healthcare strategies. It said that there were too many strategies and not enough focus on outcomes. That is surely about a lack of direction and leadership. We propose to offer that clear leadership and sense of direction, to ensure, in the first instance, that the health service in Wales is patient-focused, that it is not politically driven, and that there is a strong public health position.

It is a fact that that there is a political narrative running through the Assembly Government's health policy, with the 'One Wales' agreement ruling out the option of using the private sector to deliver healthcare solutions. If it has been decided that that is the best solution for the medical environment, then why should medics themselves not be able to commission? There is no medical argument, just a political argument. That is surely a clear narrative of the political objective, rather than the medical objective, in our health service. You cannot deliver in certain areas of Wales without offering a holistic approach to medical care. That means respecting the voluntary sector, using the private sector if it is suitable, and also working in partnership with the public sector. We must ensure that, when we deliver the budget to our local health boards and to our providers, it is a budget that they can confidently deliver.

The key question is: can we afford not to do this? I suggest that we cannot, given the

ataliol, gyda neges iechyd cyhoeddus gadarn, yn y sectorau sylfaenol neu aciwt neu wrth ddatblygu model cymdeithasol cydgysylltiedig. Ni ddylai pobl sy'n cael mynediad i'r system iechyd yng Nghymru ofni o ble y daw'r driniaeth na'r cymorth. Dyna neges y Ceidwadwyr, sef cydgysylltu gofal iechyd a gofal cymdeithasol er mwyn darparu llwybr i gleifion fel bod y claf yn cael ei drin ymhle bynnag sy'n briodol.

Dro ar ôl tro, mae ymgynghorwyr proffesiynol wedi dod i wneud adroddiadau, ffilm neu sioeau sleidiau ac ati. McKinsey yw'r diweddaraf i gael ei gomisiynu gan Lywodraeth y Cynulliad i ymgymryd â darn cynhwysfawr o waith i nodi ei strategaethau gofal iechyd. Dywedodd bod gormod o strategaethau a ddim digon o ffocws ar ganlyniadau. Mae hynny'n bendant yn ymwneud â diffyg cyfeiriad ac arweinyddiaeth. Rydym yn cynnig darparu'r arweinyddiaeth glir honno ac ymdeimlad o gyfeiriad, er mwyn sicrhau, yn y lle cyntaf, bod y gwasanaeth iechyd yng Nghymru yn canolbwyntio ar y cleifion, nad yw'n cael ei lywio gan wleidyddiaeth, a bod safbwynt iechyd cyhoeddus cryf yn berthnasol iddo.

Mae'n ffaith bod naratif gwleidyddol yn llifo drwy bolisi iechyd Llywodraeth y Cynulliad, gyda chytundeb 'Cymru'n Un' yn gwrthod yr opsiwn o ddefnyddio'r sector preifat i ddarparu atebion gofal iechyd. Os penderfynwyd mai dyna'r ateb gorau ar gyfer yr amgylchedd meddygol, yna pam na ddylai meddygon eu hunain allu comisiynu? Nid oes dadl feddygol, dim ond dadl wleidyddol. Mae hynny'n sicr yn dangos naratif clir yr amcan gwleidyddol yn ein gwasanaeth iechyd, yn hytrach na'r amcan meddygol. Mewn rhai ardaloedd yng Nghymru, ni allwch ddarparu'r gwasanaeth heb gynnig ymagwedd holistig tuag at ofal meddygol. Mae hynny'n golygu parchu'r sector gwirfoddol, gan ddefnyddio'r sector preifat os yw'n addas, a gweithio hefyd mewn partneriaeth â'r sector cyhoeddus. Pan fyddwn yn cyflwyno'r gyllideb i'n byrddau iechyd lleol ac i'n darparwyr, rhaid inni wneud yn siwr ei fod yn gyllideb y gallant ei chyflawni'n hyderus.

Y cwestiwn allweddol yw: allwn ni fforddio peidio â gwneud hyn? Rwyf yn awgrymu na

indicators that regrettably show that Wales is at the bottom of all health league tables, such as those for diabetes—we have over 7,000 new diabetes patients this year—and other long-term conditions. If we dry up the funding for the health service in Wales, we will be creating a bigger time bomb for us to deal with. I have led debate after debate in the Chamber on dementia, cancer and cardiac issues; we need to ensure that, for every one of those issues, our health service is performing at the top of its game, and not doing what the Government is currently doing, which is starving the health service of valuable resources. I put it to you that £435 million has been taken out of the health service this year. Can you run the health service with that level of cuts? The Minister herself was talking of a £1.9 billion cut over the next five years. That will be the difference facing the electorate next May. I am proud to stand behind the motion, and I am committed to the principle behind its delivery. That is why I call on the Assembly to support the motion.

4.10 p.m.

Alun Davies: Will you congratulate the Government on doubling the health budget over the last decade?

Andrew R.T. Davies: I was unaware that this Government had done that. This Government has been in existence since 2007, so it is not this Government that has done it. The Government has taken £435 million out of the health budget this year, and it also took money out last year. Therefore, the Government is cutting health expenditure in Wales. That is the difference between you and us: we want to protect the health service and deliver for the people of Wales, whereas you want to dry up the funding, which will drive us further down the league table. That is why I am proposing the motion; I hope that the Assembly will support it.

Gwelliant 1 Jane Hutt

Dileu'r cyfan a rhoi yn ei le:

allwn, o ystyried y dangosyddion sydd, yn anffodus, yn dangos bod Cymru ar waelod pob tabl cynghrair iechyd, fel y rheini ar gyfer diabetes—mae gennym dros 7,000 o gleifion diabetes newydd eleni—a chyflyrau hirdymor eraill. Os byddwn yn torri'r arian ar gyfer y gwasanaeth iechyd yng Nghymru, byddwn yn creu bom amser mwy o faint inni ymdrin ag ef. Rwyf wedi arwain dadl ar ôl dadl yn y Siambr ar ddementia, canser a phroblemau'r galon; mae angen inni sicrhau bod ein gwasanaeth iechyd yn perfformio hyd eithaf ei allu ar gyfer pob un o'r materion hynny, ac yn peidio â gwneud yr hyn y mae'r Llywodraeth yn ei wneud ar hyn o bryd, sef amddifadu'r gwasanaeth iechyd o adnoddau gwerthfawr. Dywedais wrthyfch bod £435 miliwn wedi cael ei dorri yn y gwasanaeth iechyd eleni. A allwch chi redeg y gwasanaeth iechyd gyda'r lefel honno o doriadau? Roedd y Gweinidog ei hun yn siarad am doriad o £1.9 biliwn dros y pum mlynedd nesaf. Dyna fydd y gwahaniaeth sy'n wynebu'r etholwyr fis Mai nesaf. Rwyf yn falch o gefnogi'r cynnig, ac rwyf wedi ymrwymo i'r egwyddor sy'n sail i'w gyflwyno. Dyna pam rwyf yn galw ar y Cynulliad i gefnogi'r cynnig hwn.

Alun Davies: A wnewch chi longyfarch y Llywodraeth am ddyblu'r gyllideb iechyd dros y degawd diwethaf?

Andrew R.T. Davies: Nid oeddwn yn ymwybodol bod y Llywodraeth hon wedi gwneud hynny. Mae'r Llywodraeth hon wedi bodoli er 2007, felly nid y Llywodraeth hon sydd wedi gwneud hynny. Mae'r Llywodraeth wedi torri £435 miliwn ar y gyllideb iechyd eleni, a bu iddi wneud toriadau y llynedd hefyd. Felly, mae'r Llywodraeth yn torri gwariant iechyd yng Nghymru. Dyna'r gwahaniaeth rhyngoch chi a ni: rydym ni am warchod y gwasanaeth iechyd a darparu ar gyfer pobl Cymru, ac rydych chi am wneud toriadau a fydd yn ein gwthio ymhellach i lawr y tabl cynghrair. Dyna pam rwyf yn cynnig y cynnig; rwyf yn gobeithio y bydd y Cynulliad yn ei gefnogi.

Amendment 1 Jane Hutt

Delete all and replace with:

Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

1. *Yn gresynu wrth yr anawsterau a fydd yn wynebu'r GIG yng Nghymru yn sgil Adolygiad Cynhwysfawr o Wariant anflaengar Llywodraeth y DU.*

2. *Yn nodi bod Llywodraeth Cynulliad Cymru eisoes wedi ymrwymo i warchod setliadau ariannol y gwasanaethau gofal iechyd yn y dyfodol.*

The Minister for Health and Social Services (Edwina Hart): I move amendment 1.

Gwelliant 2 Peter Black

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn credu mai'r brif flaenoriaeth ar gyfer GIG Cymru yw sicrhau bod ei adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithiol i gyflawni'r canlyniadau gorau posibl i gleifion.

Veronica German: I move amendment 2.

As Alun Davies kindly pointed out, the budget for the NHS has more than doubled since the inception of the Assembly. However, have we seen a doubling in the level of service and effectiveness of the NHS? I do not think so. If you ask patients and people who are waiting for treatment, they do not see where the money has gone. Therefore, throwing money at the NHS does not seem to have delivered an effective and efficient service for people.

Brian Gibbons: Would you accept that any superficial analysis of health service expenditure, particularly modern expenditure, shows that there is no correlation between doubling the output and doubling the investment? The modern health service gains incrementally from high levels of investment. That is the way in which the investment works. What you say is too simplistic.

Veronica German: It might be so, but it is not simplistic when you receive reports from the Nuffield Trust that say that outcomes are

The National Assembly for Wales:

1. *Regrets the difficulties which will be caused to the NHS in Wales as a result of the UK Government's regressive CSR.*

2. *Notes that the Welsh Assembly Government has already given a commitment to protect the future financial settlements of healthcare services.*

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Edwina Hart): Cynigiau welliant 1.

Amendment 2 Peter Black

Add as new point at end of motion:

Believes that the main priority for the Welsh NHS is to ensure that its resources are used effectively to achieve the best possible patient outcomes.

Veronica German: Cynigiau welliant 2.

Fel y bu i Alun Davies dynnu ein sylw'n garedig ato, mae'r gyllideb ar gyfer y GIG wedi mwy na dyblu ers sefydlu'r Cynulliad. Fodd bynnag, a yw lefel gwasanaeth ac effeithiolrwydd y GIG wedi dyblu? Nid wyf yn credu hynny. Os byddwch yn gofyn i gleifion a phobl sy'n aros am driniaeth, nid ydynt yn gallu gweld i ble y mae'r arian wedi mynd. Felly, nid yw taflu arian at y GIG wedi darparu gwasanaeth effeithiol ac effeithlon i bobl, i bob golwg.

Brian Gibbons: A fydddech yn derbyn bod unrhyw ddadansoddiad arwynebol o wariant y gwasanaeth iechyd, yn enwedig gwariant modern, yn dangos nad oes unrhyw gydberthynas rhwng dyblu'r allbwn a dyblu'r buddsoddiad? Mae'r gwasanaeth iechyd modern yn ennill yn gynyddol yn sgîl lefelau uchel o fuddsoddiad. Dyna sut y mae'r buddsoddiad yn gweithio. Mae'r hyn a ddywedwch yn rhy syml.

Veronica German: Efallai bod hynny'n wir, ond nid yw'n syml pan fyddwch yn derbyn adroddiadau gan Ymddiriedolaeth Nuffield

poorer in Wales even though we are spending more money per patient.

We have a backlog of hospital repairs that are worth some £500 million. Some hospitals do not even meet the basic requirements of the Disability Discrimination Act. Health boards are having special measures imposed on them for not meeting the Government's waiting targets; ambulance response targets are just being met, but only because they are 10 per cent lower than in England; and, at the same time, experts are telling us that a fifth of the health budget, or £1 billion, is not being spent effectively. Therefore, we should be looking at creating an effective and efficient health service. It seems that none of those issues can be looked at by the Minister. Whenever we have asked about investigating why the £1 billion has not been spent effectively, we have received a very clear answer: 'no'.

Rhodri Morgan: When I heard Paul Davies, the finance director of one of the health boards, say that he thought that £1 billion was not being spent in the most effective manner, I found that to be slightly encouraging to the agenda, because if you set efficiency targets for the health service, it will respond by spending that £1 billion more efficiently. I know that that will sometimes not be popular with individual Assembly Members, because it may mean changes to where the health service is delivered. Surely what Paul Davies, the finance director concerned, was saying, was 'If politicians would let us make changes in service provision, we could get on and do that, and there would then be more effective expenditure in the NHS in Wales'.

Veronica German: I could not have said it better myself; he was saying that politicians should let the professionals get on with it. That is the point.

sy'n dweud bod y canlyniadau yn waeth yng Nghymru er ein bod yn gwario mwy o arian ar bob claf.

Mae gennym lawer o waith atgyweirio sy'n aros i gael ei wneud mewn ysbytai, sy'n werth tua £500 miliwn. Nid yw rhai ysbytai hyd yn oed yn ateb gofynion sylfaenol y Ddeddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd. Mae mesurau arbennig yn cael eu gosod ar fyrddau iechyd am beidio â chyrraedd targedau amser aros y Llywodraeth; mae targedau amser ymateb ambiwlansys yn cael eu cyrraedd, ond dim ond oherwydd eu bod 10 y cant yn is na thargedau Lloegr; ac ar yr un pryd, mae arbenigwyr yn dweud wrthym bod un rhan o bump o'r gyllideb iechyd, neu £1 biliwn, nad yw'n cael ei wario'n effeithiol. Felly, dylem fod yn ceisio creu gwasanaeth iechyd effeithiol ac effeithlon. Mae'n ymddangos na all y Gweinidog ystyried yr un o'r materion hynny. Pa bryd bynnag rydym wedi holi ynghylch ymchwilio er mwyn canfod pam nad yw'r £1 biliwn wedi ei wario'n effeithiol, rydym wedi cael ateb clir iawn: 'na'.

Rhodri Morgan: Pan glywais Paul Davies, cyfarwyddwr cyllid un o'r byrddau iechyd, yn dweud ei fod o'r farn bod £1 biliwn nad yw'n cael ei wario yn y modd mwyaf effeithiol, roeddwn yn credu bod hynny rhywfaint yn galonogol o safbwynt yr agenda, oherwydd os byddwch yn gosod targedau effeithlonrwydd ar gyfer y gwasanaeth iechyd, bydd yn ymateb drwy wario'r £1 biliwn hwnnw yn fwy effeithlon. Gwn na fydd hynny bob amser yn boblogaidd gydag Aelodau unigol o'r Cynulliad, oherwydd gallai olygu newidiadau o ran lle mae'r gwasanaeth iechyd yn cael ei ddarparu. Mae'n siŵr mai'r hyn roedd Paul Davies, y cyfarwyddwr cyllid dan sylw, yn ei ddweud oedd: pe bai gwleidyddion yn gadael inni wneud newidiadau yn y modd y darperir gwasanaethau, gallem fwrw ymlaen â gwneud hynny, ac yna, byddai gwariant y GIG yng Nghymru yn fwy effeithiol.

Veronica German: Ni allwn fod wedi dweud hynny'n well fy hun; roedd yn dweud y dylai gwleidyddion adael i'r gweithwyr proffesiynol fwrw ymlaen â'u gwaith. Dyna'r pwynt.

Moving to the Government's amendment 1, I am not clear as to how different it is from the Conservative motion. The amendment says that the Government

'has already given a commitment to protect the future financial settlements of healthcare services',

whereas the motion refers to 'protecting future financial settlements from cuts'. To me, there does not seem to be much difference, as they both seem to be talking about ring fencing. However, perhaps that will come to light in due course. We have already mentioned protecting hospitals, and as Andrew has already pointed out, that is a huge percentage of the health budget. Therefore, I am not clear as to where the Government is coming from on this point.

It is clear that Plaid Cymru in Government is completely against ring-fencing, as we have seen in the *Western Mail*. Perhaps we are beginning to see cracks in the coalition.

Helen Mary Jones: I welcome the opportunity to explain and to put a question to you. Do you acknowledge that there are a great many other things that affect people's health, such as spending on housing and social services? If the budget was ring-fenced, how high would council tax have to go to pay for the social services that people would need?

Veronica German: If you ring-fence the NHS budget, then those are the problems that we would have. I agree with you on that. We do not agree with ring-fencing, we think that it is the wrong thing to do. The impact on other spending departments will be more significant, as has been said by Andrew Dearden, the chair of the Welsh council of the British Medical Association, who you might think would have a vested interest in ring-fencing the NHS budget. However, like us, he sees that if you do that you affect other departments, such as economic development, skills and education. It is the alleviation of poverty that will improve people's health outcomes, so we cannot afford to cut other areas of spending.

Trof yn awr at welliant 1 y Llywodraeth, ac nid wyf yn siŵr pa mor wahanol ydyw i gynnyg y Ceidwadwyr. Mae'r diwygiad yn dweud bod y Llywodraeth

'eisoës wedi ymrwymo i warchod setliadau ariannol y gwasanaethau gofal iechyd yn y dyfodol',

ac mae'r cynnyg yn cyfeirio at 'warchod setliadau ariannol yn y dyfodol rhag toriadau'. Yn fy nhyb i, nid oes llawer o wahaniaeth, gan fod y ddau yn sôn am neilltuo arian, i bob golwg. Fodd bynnag, efallai y daw hynny i'r amlwg maes o law. Rydym eisoës wedi sôn am ddiogelu ysbytai, ac fel y mae Andrew eisoës wedi nodi, mae hynny'n ganran fawr o'r gyllideb iechyd. Felly, nid wyf yn siŵr fy mod yn deall safbwynt y Llywodraeth ar y pwynt hwn.

Mae'n amlwg bod Plaid Cymru, sydd mewn Llywodraeth, yn gwbl yn erbyn neilltuo arian, fel y gwelwom yn y *Western Mail*. Efallai ein bod yn dechrau gweld craciau yn y glymblaid.

Helen Mary Jones: Rwyf yn croesawu'r cyfle i egluro ac i roi cwestiwn ger eich bron. A ydych yn cydnabod bod nifer fawr iawn o bethau eraill yn effeithio ar iechyd pobl, fel gwariant ar dai a gwasanaethau cymdeithasol? Pe bai'r gyllideb yn cael ei neilltuo, pa mor uchel y byddai'n rhaid i'r dreth gyngor godi er mwyn talu am y gwasanaethau cymdeithasol y byddai eu hangen ar bobl?

Veronica German: Pe baech yn neilltuo cyllideb y GIG, yna dyna'r problemau fyddai gennym. Rwyf yn cytuno â chi yn hynny o beth. Nid ydym yn cytuno â neilltuo, rydym yn credu mai dyna'r peth anghywir i'w wneud. Bydd yr effaith ar adrannau gwariant eraill yn fwy sylweddol, fel y dywedodd Andrew Dearden, cadeirydd cyngor Cymru Cymdeithas Feddygol Prydain, sef rhywun y byddech, o bosibl, wedi meddwl y byddai ganddo ddiddordeb personol mewn neilltuo cyllideb y GIG. Fodd bynnag, fel ni, mae'n gweld y byddwch yn effeithio ar adrannau eraill fel datblygu economaidd, sgiliau ac addysg pe baech yn gwneud hynny. Lliniaru tloidi fydd yn gwella canlyniadau iechyd pobl, felly ni allwn fforddio torri meysydd

gwariant eraill.

We do not think that this is the time to make foolish and insubstantial promises about NHS funding and ring-fencing; we need a more mature approach. We believe that savings can be made and that we should allow health professionals to make those savings. Let us not dictate from the centre; let us give the people in the know the tools to make those decisions for themselves. That is how we will improve the NHS in Wales.

William Graham: One objective that we all share is that the NHS should continue to provide high-quality care for patients that is free at the point of entry. It is acknowledged that system failure in the NHS accounts for 20 per cent of the healthcare budget in Wales. To quote the former chair of the all-Wales group of NHS finance directors:

‘Far too many patients end up in the wrong place—either being hospitalised when they should not be, staying in hospital too long, or staying in primary care when they should be in hospital.’

We are also aware that, for the first time in its history, the NHS will experience a period of increasing demand with little new money. As has already been said, this year, the NHS in Wales is tasked with achieving savings of £435 million. To make a biblical comparison, it is like Joseph’s interpretation of Pharaoh’s dreams—seven years of abundance, followed by seven years of famine. Sadly for the NHS in Wales, those seven years of abundance resulted in a 20 per cent increase in bureaucracy and a 24 per cent decrease in the number of nurses, midwives and health visitors.

In south-east Wales, this produced an increased demand for cardiac and renal services, and put financial pressure on the funding of innovative treatments and new drugs, and we have still to address the issue of poor ambulance response times to emergency calls. However, the most damning fact, which confirms a system failure due to increased bureaucracy, is that—despite the

Nid ydym yn credu mai dyma’r amser i wneud addewidion ffôl ac ansylweddol am arian y GIG a neilltuo; mae arnom angen ymagwedd fwy aeddfed. Rydym yn credu y gellir gwneud arbedion ac y dylem ganiatáu i weithwyr iechyd proffesiynol wneud yr arbedion hynny. Gadewch inni beidio â gorchymyn o’r canol; gadewch inni roi i’r bobl briodol yr offer i wneud y penderfyniadau hynny drostynt eu hunain. Dyna sut y byddwn yn gwella’r GIG yng Nghymru.

William Graham: Un amcan sy’n gyffredin i bob un ohonom yw y dylai’r GIG barhau i ddarparu gofal o ansawdd uchel i gleifion sydd am ddim o’r dechrau. Cydnabyddir bod methiant yn systemau’r GIG yn cyfrif am 20 y cant o’r gyllideb gofal iechyd yng Nghymru. I ddyfynnu cyn-gadeirydd y grŵp cyfarwyddwyr cyllid GIG Cymru gyfan:

Mae gormod o lawer o gleifion yn mynd i’r lle anghywir—naill ai’n cael eu rhoi yn yr ysbyty pan na ddylent fod yno, yn aros yn yr ysbyty yn rhy hir, neu’n aros mewn gofal sylfaenol pan ddylent fod yn yr ysbyty.

Rydym hefyd yn ymwybodol y bydd y GIG, am y tro cyntaf yn ei hanes, yn profi cyfnod o alw cynyddol heb lawer o arian newydd. Fel y dywedwyd eisoes, rhoddwyd y dasg o gyflawni arbedion o £435 miliwn i’r GIG yng Nghymru eleni. Os caf wneud cymhariaeth Feiblaidd, mae hyn yn debyg i ddehongliad Joseff o freuddwydion Ffaro—saith mlynedd o ddigonedd, a saith mlynedd o newyn i ddilyn. Yn anffodus ar gyfer y GIG yng Nghymru, canlyniad y saith mlynedd o ddigonedd oedd cynnydd o 20 y cant yn y fiwrocratiaeth a gostyngiad o 24 y cant yn nifer y nyrsys, bydwagedd ac ymwelwyr iechyd.

Yn ne-ddwyrain Cymru, gwnaeth hyn greu mwy o alw am wasanaethau ar gyfer y galon a’r arenau, a rhoi pwysau ariannol ar ariannu triniaethau arloesol a chyffuriau newydd. Mae hefyd angen inni roi sylw i amseroedd ymateb gwael ambiwlansys i alwadau brys. Fodd bynnag, y ffaith fwyaf damniol, sy’n cadarnhau methiant yn y system o ganlyniad i fwy a mwy o

necessary intervention of Professor Brian Edwards, whose report was published eight years ago and highlighted the fact that patients were being added to the orthopaedic list faster than they could be treated and that some patients were having to wait three years just to see the consultant—today, once again, we have unacceptable waiting times for orthopaedic services.

The Minister will know that, despite an unprecedented effort to balance its budget, the Aneurin Bevan Local Health Board faces a potential overspend of £26 million by the end of the financial year. Continuing healthcare, the driver to deliver improved waiting times, and increases in the number of drugs prescribed pose major financial challenges to the board, with an overspend being the likely outcome. Reducing the health spend could make breaking even more of a challenge for the health board and lead to a considerable revision of what the health board had planned to deliver in its long-term strategic framework.

However, the Welsh NHS must make efficiency savings and improvements in financial control. These are issues that the Minister for Health and Social Services has already identified and has begun to take steps to tackle. Tiers of management exist that, on the face of it, appear to contribute little to delivering quality healthcare at the time at which it is needed. Certain services are underperforming, such as the Welsh ambulance service. We continue to see alarming response times in parts of south-east Wales, such as Monmouthshire, despite the incredible efforts of hard-working paramedics in the region. Other services are in need of investment, such as our poor palliative care services and inadequate cardiac rehabilitation services.

4.20 p.m.

The fact that 500 people have waited more than 36 weeks for orthopaedic treatment at the Royal Gwent Hospital underlines the problem, and the Minister has sought to

fiwrocratiaeth yw y ceir amseroedd aros annerbyniol ar gyfer gwasanaethau orthopedig eto heddiw—er gwaethaf ymyrraeth angenrheidiol yr Athro Brian Edwards, y cyhoeddwyd ei adroddiad wyth mlynedd yn ôl yn tynnu sylw at y ffaith bod cleifion yn cael eu hychwanegu at y rhestr orthopedig yn gyflymach nag y gallent gael eu trin a bod rhai cleifion yn gorfod aros am dair blynedd er mwyn gweld yr ymgynghorydd.

Er gwaethaf ymdrech na welwyd ei thebyg o'r blaen i fantoli ei gyllideb, bydd y Gweinidog yn gwybod bod Bwrdd Iechyd Lleol Aneurin Bevan yn wynebu gorwariant posibl o £26 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Mae gofal iechyd parhaus, yr ymdrech i wella amseroedd aros, a chynnydd yn nifer y cyffuriau a roddir ar bresgripsiwn yn achosi heriau ariannol sylweddol i'r bwrdd, a gorwariant yw'r canlyniad tebygol. Gallai lleihau'r gwariant ar iechyd wneud adennill costau hyd yn oed yn fwy o her i'r bwrdd iechyd gan arwain at adolygiad sylweddol o'r hyn roedd y bwrdd iechyd wedi bwriadu ei gyflawni yn ei fframwaith strategol hirdymor.

Fodd bynnag, rhaid i GIG Cymru wneud arbedion effeithlonrwydd a gwelliannau o ran rheolaeth ariannol. Mae'r rhain yn faterion y mae'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol wedi eu nodi eisoes ac wedi dechrau cymryd camau i fynd i'r afael â hwy. Mae haenau o reolaeth yn bodoli nad ydynt, ar yr olwg gyntaf, i'w gweld yn cyfrannu llawer at ddarparu gofal iechyd o safon ar yr adeg y mae ei angen. Mae rhai gwasanaethau yn tanberfformio, fel gwasanaeth ambiwlans Cymru. Rydym yn parhau i weld amseroedd ymateb brawychus yn rhannau o ddeddwyrain Cymru, fel Sir Fynwy, er gwaethaf ymdrechion anhygoel parafeddygon y rhanbarth sy'n gweithio mor galed. Mae ar wasanaethau eraill angen buddsoddiad, fel ein gwasanaethau gofal lliniarol gwael a'n gwasanaethau adsefydlu cardiaidd annigonol.

Mae'r ffaith bod 500 o bobl wedi aros dros 36 wythnos am driniaeth orthopedig yn Ysbyty Brenhinol Gwent yn tanlinellu'r broblem, ac mae'r Gweinidog wedi ceisio

rectify this by putting this part of the Aneurin Bevan Local Health Board under special measures. Savings can then be directed to front-line services to meet the challenge posed by demographic changes and new treatments. Improvements do not have to be expensive. I was encouraged to read this week of the work by the leading stroke consultant Dr Bhat at the Royal Gwent Hospital in introducing treatment that can limit the possibility of long-term brain damage from strokes, which involves the patient receiving the treatment within an hour and a half of the stroke, depending on admission. Similarly, the Gwent frailty project is a promising initiative. It is a collaboration between five local authority social services departments and the health board to support the elderly and promote them living independently in their own homes.

David Lloyd: Despite the current constitutional and financial straitjacket that the Assembly faces, the Conservatives ask us to ring-fence the health budget. The Assembly, unlike the UK Parliament, cannot borrow or raise taxes and has to survive on the fixed share of the cake that it is given by Westminster. Forty per cent of that wholly inadequate fixed share of the cake goes on health. The Holtham commission—we recall more muttering from across the Chamber—says that we are already short-changed and do not get financed according to our needs as a nation. Our health needs are greater, and that is why our health authorities are always under pressure. We are short-changed on the macro scale. On top of that, the comprehensive spending review cut an already inadequate share of the cake, heaping injustice upon injustice. So, we have a fixed, inflexible and inadequate share of the cake, financially speaking, which is being cut. The cuts in Wales are worse than those in Scotland and in Northern Ireland. The Conservatives want to ring-fence the entire health budget, revenue and capital, in real terms. That has huge implications for the Assembly's capital budget, which is taking a 41 per cent hit over the next few years. By 2014, the capital budget will be down to £1.1 billion, of which health capital would be £450 million, leaving only £680 million

unioni hyn drwy roi'r rhan hon o Fwrdd Iechyd Lleol Aneurin Bevan o dan fesurau arbennig. Yna, gall arbedion gael eu cyfeirio at wasanaethau rheng flaen er mwyn ymateb i'r her a ddaw yn sgîl newidiadau demograffig a thriniaethau newydd. Nid oes yn rhaid i welliannau fod yn ddrud. Yr wythnos hon, roedd yn galonogol darllen am waith yr ymgynghorydd strôc blaenllaw Dr Bhat yn Ysbyty Brenhinol Gwent. Bu iddo gyflwyno triniaeth a all gyfyngu ar y posibilrwydd o niwed hirdymor i'r ymennydd o ganlyniad i strôc, lle mae angen i'r claf gael y driniaeth o fewn awr a hanner ar ôl cael y strôc, yn dibynnu ar ei dderbyn i'r ysbyty. Yn yr un modd, mae prosiect eiddilwch Gwent yn fenter addawol. Mae'n fenter ar y cyd rhwng adrannau gwasanaethau cymdeithasol pum awdurdod lleol a'r bwrdd iechyd i gefnogi pobl hŷn a hyrwyddo'r ffaith y gallant fyw'n annibynnol yn eu cartrefi eu hunain.

David Lloyd: Er gwaethaf y caethiwo cyfansoddiadol ac ariannol presennol y mae'r Cynulliad yn ei wynebu, mae'r Ceidwadwyr yn gofyn inni neilltuo'r gyllideb iechyd. Yn wahanol i Senedd y DU, ni all y Cynulliad fenthyg na chodi trethi a rhaid iddo oroesi ar y gyfran sefydlog o'r gacen a roddir gan San Steffan. Rhoddir pedwar deg y cant o'r gyfran sefydlog gwbl annigonol honno o'r gacen i faes iechyd. Mae comisiwn Holtham—rydym yn cofio mwy o fân siarad o ochr arall y Siambr—yn dweud ein bod eisoes wedi cael ein twyllo o arian sy'n ddyledus inni, ac nad ydym yn cael ein hariannu yn ôl ein hanghenion fel cenedl. Mae gennym fwy o anghenion iechyd, a dyna pam mae ein hawdurdodau iechyd bob amser o dan bwysau. Rydym yn cael ein twyllo o arian ar raddfa fawr. Yn ogystal, mae'r adolygiad cynhwysfawr o wariant wedi torri cyfran o'r gacen a oedd eisoes yn annigonol—anghyfiawnder yn dilyn anghyfiawnder. Felly, mae gennym gyfran sefydlog, anhyblyg ac annigonol o'r gacen, yn ariannol, sy'n cael ei thorri. Mae'r toriadau yng Nghymru yn waeth na'r rhai yn yr Alban ac yng Ngogledd Iwerddon. Mae'r Ceidwadwyr am neilltuo'r gyllideb iechyd gyfan, y refeniw a'r cyfalaf, mewn termau real. Mae gan hynny oblygiadau enfawr ar gyfer cyllideb cyfalaf y Cynulliad, a fydd yn gweld toriad o 41 y cant dros y blynyddoedd

capital for everything else: schools, housing, roads, rail infrastructure, and so on. It is entirely unworkable. In protecting the fixed health budget, other areas would have to take a far bigger cut: education, local government and housing, as we have heard, would have to take a far bigger cut to make up for the fact that health had not taken a cut at all. It would be almost twice the cut, in fact: 20 per cent, instead of 11 per cent across the piece if the health budget was not protected.

The question, as Rhodri Glyn has already asked, is what other areas the Conservatives would cut so that health can be protected. Have they thought seriously about this policy and its likely impact, or are they just following a diktat from Westminster? As we have heard from the BMA and others today, health is more than the health department spend. We are talking about what makes people ill in the first place. The No. 1 reason why the health of the people of Wales is worse is poverty levels. You have to think about how we are approaching poverty now, following the CSR cuts, which mean cuts in housing benefit, which means poorer housing, cuts to child trust funds, which means poorer families, rising unemployment—

Darren Millar *rose*—

David Lloyd: You can add to the list, if you like, Darren.

Darren Millar: I will add to the list. I will add to the list the cuts that your Government has imposed on the NHS in this financial year. You refer to many cuts, but you have not referred to the £435 million that has been cut from the NHS in Wales in the current financial year. Will you defend that?

David Lloyd: Come on, Darren, you are not seeing the bigger picture. We do not get enough money in the first place, courtesy of

nesaf. Erbyn 2014, bydd y gyllideb cyfalaf wedi gostwng i £1.1 biliwn; byddai £450 miliwn ohono yn gyfalaf iechyd, gan adael dim ond £680 miliwn o gyfalaf ar gyfer popeth arall: ysgolion, tai, ffyrdd, seilwaith rheilffyrdd, ac ati. Mae'n gwbl anymarferol. Wrth ddiogelu'r gyllideb iechyd sefydlog, byddai'n rhaid i feysydd eraill ddioddef toriad llawer mwy: fel y clywsom, byddai'n rhaid i addysg, llywodraeth leol a thai ddioddef toriad llawer mwy i wneud yn iawn am y ffaith nad yw iechyd wedi dioddef toriad o gwbl. Byddai bron yn ddwywaith y toriad, mewn gwirionedd: 20 y cant, yn hytrach nag 11 y cant pe na bai'r gyllideb iechyd yn cael ei diogelu.

Fel y mae Rhodri Glyn eisoes wedi ei ofyn, y cwestiwn yw pa feysydd eraill y byddai'r Ceidwadwyr yn eu torri er mwyn diogelu iechyd. A ydynt wedi meddwl o ddirif am y polisi hwn a'i effaith debygol, neu ai dilyn dictad o San Steffan y maent yn ei wneud? Fel yr ydym wedi clywed gan Gymdeithas Feddygol Prydain ac eraill heddiw, nid dim ond gwariant yr adran iechyd sy'n effeithio ar iechyd. Rydym yn sôn am yr hyn sy'n gwneud pobl yn sâl yn y lle cyntaf. Y prif reswm pam mae iechyd pobl Cymru yn waeth yw lefelau tlodi. Rhaid ichi feddwl am ein dull o ymdrin â thlodi nawr, yn dilyn toriadau'r adolygiad cynhwysfawr o wariant, sy'n golygu toriadau yn y budd-dal tai sy'n golygu tai tlotach, toriadau i gronfeydd ymddiriedolaeth plant sy'n golygu teuluoedd tlotach, cynnydd mewn diweithdra—

Darren Millar *a gododd*—

David Lloyd: Gallwch ychwanegu at y rhestr, os mynnwch, Darren.

Darren Millar: Gwnaf ychwanegu at y rhestr. Gwnaf ychwanegu'r toriadau y mae eich Llywodraeth chi wedi eu gosod ar y GIG yn y flwyddyn ariannol hon at y rhestr. Rydych yn cyfeirio at nifer o doriadau, ond nid ydych wedi cyfeirio at y £435 miliwn sydd wedi cael ei dorri yn y GIG yng Nghymru yn y flwyddyn ariannol gyfredol. A wnewch chi amddiffyn hynny?

David Lloyd: Dewch nawr, Darren, nid ydych yn gweld y darlun ehangach. Nid ydym yn cael digon o arian yn y lle cyntaf,

Barnett, and on top of that, we are being cut more than Scotland and Northern Ireland are. We are already suffering a double whammy of injustice and you cannot get that through your little skull. Cuts in disability living allowance also mean poverty. Cuts in employment support allowance mean an increase in poverty. Our poor people are getting poorer, which means that, in the long term, there is more ill health. Furthermore, cuts in local government budgets, housing, Care and Repair, and the social care budget—which Helen Mary referred to—will undermine healthcare, because we will not be able to discharge people from hospitals without the necessary social support, which you will be cutting. It will result in increased delayed transfers of care.

I sometimes wake up in a cold sweat—

A Member: Go to see your doctor.

David Lloyd: He could not help with this one. What if there was no Assembly? We would have the health policies of England—a nightmare scenario of rampant PFI spending. There are hospitals in England worth £11 billion that are costing £65 billion. A further nightmare scenario is GP commissioning—*[Interruption.]* GP commissioning will mean privatising the NHS—*[Interruption.]*

The Presiding Officer: Order. I am far too patient. This debate was instigated by the Conservative party. During a debate instigated by an opposition party in this Assembly, opposition Members are allowed to speak in turn, alternating with speakers from other parties. They should at least allow Members from other parties to speak.

David Lloyd: I am grateful for your guidance, sir—*[Interruption.]*

The Presiding Officer: Order. I understand that Dai Lloyd is a distinguished nonconformist preacher, which explains his style of delivery. *[Laughter.]*

David Lloyd: Diolch yn fawr, Lywydd. Let me just recap on those nightmare scenarios that the health spend is on in England at the

diolch i Barnett, ac ar ben hynny, rydym yn dioddef mwy o doriadau na'r Alban a Gogledd Iwerddon. Rydym eisoes yn dioddef ergyd ddwbl o anghyfiawnder ond nid ydych yn deall hynny. Mae toriadau yn y lwfans byw i'r anabl hefyd yn golygu tlodi. Mae toriadau yn y lwfans cyflogaeth a chymorth yn golygu cynnydd mewn tlodi. Mae ein pobl dlawd yn mynd yn dlotach, sy'n golygu mwy o afiechyd yn y tymor hir. Yn ogystal, bydd toriadau mewn cyllidebau llywodraeth leol, tai, Gofal a Thrwsio, a'r gyllideb gofal cymdeithasol—y cyfeiriwyd ati gan Helen Mary—yn tanseilio gofal iechyd, oherwydd ni fyddwn yn gallu rhyddhau pobl o ysbytai heb y gefnogaeth gymdeithasol angenrheidiol y byddwch yn ei thorri. Bydd yn arwain at oedi cynyddol wrth drosglwyddo gofal.

Weithiau byddaf yn deffro mewn chwys oer—

Aelod: Ewch i weld eich meddyg.

David Lloyd: Ni fyddai'n gallu helpu gyda hyn. Beth pe na bai Cynulliad? Byddai'n rhaid inni ddilyn polisiau iechyd Lloegr—sefyllfa hunllefus o wariant PFI rhemp. Ceir ysbytai yn Lloegr sydd werth £11 biliwn ond sy'n costio £65 biliwn. Sefyllfa hunllefus arall yw comisiynu meddygon teulu—*[Torri ar draws.]* Bydd comisiynu meddygon teulu yn golygu preifateiddio'r GIG—*[Torri ar draws.]*

Y Llywydd: Trefn. Rwyf yn rhy amyneddgar o lawer. Cyflwynwyd y ddadl hon gan y blaid Geidwadol. Yn ystod dadl a gaiff ei chyflwyno gan wrthblaid yn y Cynulliad hwn, caiff Aelodau'r gwrthbleidiau siarad yn eu tro, am yn ail â siaradwyr pleidiau eraill. Dylent ganiatáu i Aelodau pleidiau eraill siarad, o leiaf.

David Lloyd: Rwyf yn ddiolchgar am eich arweiniad, syr—*[Torri ar draws.]*

Y Llywydd: Trefn. Rwyf yn deall bod Dai Lloyd yn bregethwr anghydfurfiol nodedig, sy'n egluro ei arddull wrth gyflwyno. *[Chwerthin.]*

David Lloyd: Diolch yn fawr, Lywydd. Gadewch imi ailadrodd y sefyllfaoedd hunllefus hynny sy'n gysylltiedig â gwariant

moment: rampant PFI; hospitals worth £11 billion costing £65 billion; GP commissioning, which means privatising the NHS at a stroke, when you cannot get to see your GP at the moment even before he or she has turned into a manager; and paying for prescriptions at £7.30 per item. That is the nightmare scenario of health spend in England now and something that, no doubt, you look to replicate here as the Conservative party. I am probably out of time now—

The Presiding Officer: Well spotted. *[Laughter.]*

David Lloyd: There have been several interruptions.

The Presiding Officer: I have allowed for those.

David Lloyd: I will just finish up. In the 1980s, Wales was defenceless against Conservative cuts. We are no longer defenceless, but we need a strong Assembly to defend Wales now and a ‘yes’ vote next March.

The Presiding Officer: I call Mohammad Asghar.

Mohammad Asghar: Thank you, Presiding Officer—

Mark Isherwood: Thank you—

The Presiding Officer: Order. *[Laughter.]* Mohammad Asghar.

Mohammad Asghar: Thank you, Presiding Officer, for the opportunity to contribute to this crucial and timely debate. The Assembly Government has hesitated to outline a clear policy regarding the health budget, while the Welsh Conservatives continue to deliver a steadfast message centred on protecting national health service funding in real terms. The coalition Government at Westminster is committed to protecting NHS expenditure in each year of this Parliament. Through the Barnett formula consequential, the Welsh Assembly Government will be provided with such levels of funding to spend on the health service.

iechyd Lloegr ar hyn o bryd: PFI rhemp; ysbytai gwerth £11 biliwn yn costio £65 biliwn; comisiynu meddygon teulu, sy’n golygu preifateiddio’r GIG heb roi llawer o ystyriaeth iddo, pan na allwch gael gweld eich meddyg teulu ar hyn o bryd hyd yn oed cyn iddo ef neu hi fynd yn rheolwr; a thalu am bresgripsiynau am £7.30 yr eitem. Dyna yw sefyllfa hunllefus gwariant iechyd Lloegr nawr, a rhywbeth y mae’n siŵr eich bod chi, y blaid Geidwadol, am ei efelychu yma. Mae’n siŵr bod fy amser ar ben bellach—

Y Llywydd: Rydych yn sylwgar iawn. *[Chwerthin.]*

David Lloyd: Bu sawl un yn torri ar draws.

Y Llywydd: Rwyf wedi caniatáu ar gyfer hynny.

David Lloyd: Gwnaf gloi yn awr. Yn y 1980au, roedd Cymru yn ddiamddiffyn yn erbyn toriadau’r Ceidwadwyr. Nid ydym yn ddiamddiffyn mwyach, ond mae arnom angen Cynulliad cryf i amddiffyn Cymru nawr a phleidlais ‘ie’ fis Mawrth nesaf.

Y Llywydd: Galwaf ar Mohammad Asghar.

Mohammad Asghar: Diolch ichi, Lywydd—

Mark Isherwood: Diolch—

Y Llywydd: Trefn. *[Chwerthin.]* Mohammad Asghar.

Mohammad Asghar: Diolch ichi, Lywydd, am y cyfle i gyfrannu at y drafodaeth hanfodol ac amserol hon. Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi oedi cyn amlinellu polisi clir ynglŷn â’r gyllideb iechyd, ac mae’r Ceidwadwyr Cymreig yn parhau i gyflwyno neges gadarn sy’n canolbwyntio ar ddiogelu arian y gwasanaeth iechyd gwladol mewn termau real. Mae’r Llywodraeth glymblaid yn San Steffan wedi ymrwymo i ddiogelu gwariant y GIG ym mhob un o flynyddoedd y Senedd hon. Drwy symiau canlyniadol fformiwla Barnett, bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cael y lefelau hyn o arian i’w wario ar y gwasanaeth iechyd.

Due to rising costs in the health service, experts have predicted exceptionally tough times ahead. The NHS Confederation report has already said that the devolved nations must be

Yn sgîl costau cynyddol yn y gwasanaeth iechyd, mae arbenigwyr wedi rhagweld amseroedd eithriadol o anodd o'n blaenau. Mae adroddiad Conffederasiwn y GIG eisoes wedi dweud bod yn rhaid i'r gwledydd datganoledig

'adequately prepared to keep providing a high quality of care to patients'.

baratoi'n ddigonol i ddal ati i ddarparu gofal o safon uchel i gleifion.

Failure to protect the NHS from cuts in future financial settlements could cause major difficulties for the delivery of health services across Wales. The NHS in Wales faces significant challenges in the coming years. These are challenges that must be met with the necessary investment and resources. As things stand, the services offered in Wales too often lag behind those in the rest of the UK on many fronts, and without investment the gaps could widen.

Gallai methu ag amddiffyn y GIG rhag toriadau mewn setliadau ariannol yn y dyfodol achosi anawsterau mawr ar gyfer darparu gwasanaethau iechyd ledled Cymru. Bydd y GIG yng Nghymru yn wynebu heriau sylweddol yn y blynyddoedd sydd i ddod. Mae'r rhain yn heriau y mae'n rhaid eu diwallu gyda'r buddsoddiad a'r adnoddau angenrheidiol. Fel y mae pethau ar hyn o bryd, yn rhy aml, mae'r gwasanaethau a gynigir yng Nghymru ar ei hôl hi mewn sawl ffordd o'u cymharu â'r rhai yng ngweddill y DU, a heb fuddsoddiad gallai'r bylchau ehangu.

4.30 p.m.

Stroke services have been described by experts as scandalously bad, while our ambulance services—I raised this issue with the First Minister only yesterday—perform poorly in comparison with counterparts elsewhere in the UK. Those are just two examples; how much worse will these problems get if investment is lacking?

Mae arbenigwyr wedi disgrifio gwasanaethau strôc yn rhai gwarthus o wael, ac mae ein gwasanaethau ambiwlans—codais y mater hwn gyda'r Prif Weinidog ddoe—yn perfformio'n wael o'i gymharu â manau eraill yn y DU. Dim ond dwy enghraifft yw'r rheini; faint yn waeth fydd y problemau hyn os na fydd digon yn cael ei fuddsoddi?

In addition to these worrying performance indicators in Wales, there are other areas of the NHS to be considered. Comparatively, we have the oldest population in the United Kingdom. We also have one of the highest rates of childhood obesity in the world, which poses further challenges, as the number of people suffering with diabetes in Wales continues to rise, with 2,000 new cases diagnosed in Gwent over the past 12 months. Also, we must brace ourselves to deal with expensive medical advances.

Yn ogystal â'r dangosyddion perfformiad hyn yng Nghymru, sy'n destun pryder, mae meysydd eraill o'r GIG y dylid eu hystyried. Yn gymharol, ni sydd â'r boblogaeth hynaf yn y Deyrnas Unedig. Ni hefyd sydd ag un o'r cyfraddau uchaf o ordewdra ymysg plant yn y byd, sy'n achosi heriau pellach wrth i nifer y bobl sy'n dioddef o diabetes yng Nghymru barhau i gynyddu. Mae 2,000 o achosion newydd wedi cael eu diagnosisio yng Ngwent dros y 12 mis diwethaf. Rhaid inni hefyd fod yn barod i ymdrin â datblygiadau meddygol drud.

While we recognise the need to make efficiency savings to meet these challenges, and while we would love an investigation into claims that up to a fifth of the health

Er ein bod yn cydnabod bod angen gwneud arbedion effeithlonrwydd er mwyn ymateb i'r heriau hyn, ac er y byddem wrth ein bodd yn ymchwilio i honiadau bod hyd at un rhan o

budget is not spent properly, significant cuts to the health budget could be hugely damaging to performance and delivery. William Graham has already mentioned the serious projected overspend at the Aneurin Bevan Health Board. Given these financial problems and the challenges linked to age and obesity that the NHS faces, the Welsh Assembly Government must be prepared to give greater priority to the NHS and protect it from cuts in future financial settlements. So far, all we have heard from the Welsh Assembly Government is confusion and mixed messages. The First Minister said that it would be irresponsible to give a commitment regarding the entire health budget before the details of the comprehensive spending review were known. The details of the review are now known, and the Westminster coalition has set the benchmark by protecting NHS expenditure. Meanwhile, the Minister for Business and Budget has ruled out making any commitments in this regard, while the Minister for Health and Social Services appears to have ruled out ring fencing the NHS budget. In addition, the First Minister has pledged to protect hospitals, but as we know, a number of community hospitals are currently at risk of closure or have already been closed.

Alun Davies *rose*—

The Presiding Officer: Order. I do not think that he is giving way.

Mohammad Asghar: I urge Members to support this motion. Given that the 'One Wales' agreement aspires to a world-class health service, the Welsh Assembly Government must be prepared to give greater priority to the NHS in terms of its finances and financial settlement.

The Presiding Officer: I call Mark Isherwood.

Mark Isherwood: I apologise for previously. I am hard of hearing and I regret that it let me down on this occasion.

The Presiding Officer: There is no need to

bump o'r gyllideb iechyd ddim yn cael ei wario'n briodol, gallai toriadau sylweddol i'r gyllideb iechyd fod yn niweidiol iawn i berfformiad a darpariaeth. Mae William Graham eisoes wedi sôn am y gorwariant difrifol a ragwelir ym Mwrdd Iechyd Aneurin Bevan. O ystyried y problemau ariannol hyn a'r heriau yng nghyswllt oedran a gordewdra sy'n wynebu'r GIG, rhaid i Lywodraeth Cynulliad Cymru fod yn barod i roi blaenoriaeth uwch i'r GIG a'i ddiogelu rhag toriadau mewn setliadau ariannol yn y dyfodol. Hyd yma, yr unig beth rydym wedi ei glywed gan Lywodraeth Cynulliad Cymru yw dryswch a negeseuon cymysg. Dywedodd y Prif Weinidog y byddai'n anghyfrifol rhoi ymrwymiad ynghylch y gyllideb iechyd gyfan cyn cael gwybod manylion yr adolygiad cynhwysfawr o wariant. Rydym bellach yn gwybod manylion yr adolygiad, ac mae clymblaid San Steffan wedi gosod y safon drwy ddiogelu gwariant y GIG. Yn y cyfamser, mae'r Gweinidog dros Fusnes a'r Gyllideb wedi gwrthod gwneud unrhyw ymrwymadau i'r perwyl hwn, ac ymddengys bod y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol wedi gwrthod neilltuo cyllideb y GIG. Yn ogystal, mae'r Prif Weinidog wedi addo diogelu ysbytai, ond fel y gwyddom, mae nifer o ysbytai cymunedol mewn perygl o gael eu cau ar hyn o bryd, neu eisoes wedi cau.

Alun Davies *a gododd*—

Y Llywydd: Trefn. Nid wyf yn credu ei fod am ildio.

Mohammad Asghar: Rwyf yn erfyn ar Aelodau i gefnogi'r cynnig hwn. O gofio bod cytundeb 'Cymru'n Un' yn anelu at wasanaeth iechyd o'r radd flaenaf, rhaid i Lywodraeth Cynulliad Cymru fod yn barod i roi blaenoriaeth uwch i'r GIG o ran ei sefyllfa ariannol a'r setliad ariannol.

Y Llywydd: Galwaf ar Mark Isherwood.

Mark Isherwood: Ymddiheuriadau am gynnu. Rwyf yn drwm fy nghlyw ac rwyf yn ofni nad oedd yn ddigon da ar yr achlysur hwn.

Y Llywydd: Nid oes angen ymddiheuro.

apologise. I try to wave, normally.

Mark Isherwood: Thank you. As we have heard, the chair of the All Wales Directors of NHS Finance has already identified a £1 billion misspend of NHS funds, which is something that was regrettably denied by the First Minister and the Minister for health. As we have heard, far from prioritising health spending, the Minister and this Welsh Government have cut health spending by £435 million in this financial year, long before the UK Chancellor's spending review and following cuts in the budget devolved to Wales by the last Labour UK Government. Health boards were already struggling to cope with the cost of the European working time directive, investment in information technology, an ageing population, and the emergence of more expensive drugs. However, the Minister for health has said that the NHS may have to make savings of £1.9 billion. To put that into perspective, that money could pay more than three times the present number of nurses, midwives and health visitors working in the Welsh NHS. That is why it is necessary to protect future NHS financial settlements from cuts. However, the one area of health spending that the First Minister says he will look to protect is hospitals. Given the Welsh Government's record on this issue, the Welsh public can have little faith in even this commitment. I established Community Hospitals Acting Nationally Together Cymru during the last Assembly to stop the previous attempt to introduce a hospital closure programme, but now the Government is at it again, leaving the health boards to fire its bullets for it.

As a result of integrated care models and transformational cost improvement plans, the Welsh Government claims that the NHS will generate savings of £350 million to £400 million year on year to 2015-16, offsetting the rising costs of providing good healthcare that will result from an ageing population and technological advances. That is the rhetoric, so let us look at the reality.

Rwyf yn ceisio codi llaw, fel arfer.

Mark Isherwood: Diolch. Fel rydym wedi clywed, mae cadeirydd Cyfarwyddwyr Cyllid GIG Cymru Gyfan eisoes wedi nodi gwerth £1 biliwn o arian y GIG sydd wedi ei gamwario, sef rhywbeth a gafodd ei wadu, yn anffodus, gan y Prif Weinidog a'r Gweinidog iechyd. Fel rydym wedi clywed, nid yw'r Gweinidog na Llywodraeth bresennol Cymru wedi blaenoriaethu gwariant iechyd o gwbl, ond yn hytrach, maent wedi torri £435 miliwn ar wariant iechyd yn y flwyddyn ariannol hon, ymhell cyn adolygiad o wariant Canghellor y DU ac yn dilyn toriadau yn y gyllideb a ddatganolwyd i Gymru gan Lywodraeth Lafur ddiwethaf y DU. Roedd byrddau iechyd eisoes yn ei chael yn anodd ymdopi â chost cyfarwyddeb oriau gwaith Ewrop, buddsoddi mewn technoleg gwybodaeth, poblogaeth sy'n heneiddio, a chyffuriau drutach. Fodd bynnag, mae'r Gweinidog iechyd wedi dweud ei bod yn bosibl y bydd yn rhaid i'r GIG wneud arbedion o £1.9 biliwn. O roi hynny mewn persbectif, gallai'r arian hwnnw dalu dros dair gwaith y nifer presennol o nyrsys, bydwagedd ac ymwelwyr iechyd sy'n gweithio yn y GIG yng Nghymru. Dyna pam ei bod yn angenrheidiol diogelu setliadau ariannol y GIG rhag toriadau yn y dyfodol. Fodd bynnag, yr un maes o wariant iechyd y mae'r Prif Weinidog yn dweud y bydd yn ceisio ei ddiogelu yw ysbytai. O ystyried hanes Llywodraeth Cymru ar y mater hwn, ni all cyhoedd Cymru roi fawr o ffydd hyd yn oed yn yr ymrwymiad hwn. Bu imi sefydlu Ysbytai Cymuned yn Gweithredu'n Genedlaethol Gyda'i Gilydd Cymru yn ystod y Cynulliad diwethaf er mwyn rhwystro'r ymgais flaenorol i gyflwyno rhaglen cau ysbytai. Ond, mae'r Llywodraeth wrthi unwaith eto, gan adael i'r byrddau iechyd danio ei bwledi.

O ganlyniad i fodelau gofal integredig a chynlluniau gwella costau trawsnewidiol, mae Llywodraeth Cymru yn honni y bydd y GIG yn sicrhau arbedion o £350 miliwn i £400 miliwn flwyddyn ar ôl blwyddyn hyd at 2015-16, gan wrthbwyso'r costau cynyddol sy'n deillio o ddarparu gofal iechyd da yn wyneb poblogaeth sy'n heneiddio a datblygiadau technolegol. Dyna'r rhethreg, felly gadewch inni edrych ar y realiti.

As we heard, the Nuffield report, published in January this year, concluded that the NHS in England spends less and has fewer doctors, nurses and managers per head of population than the health service in Wales, but is making better use of its resources. Compared with regions of England that are socioeconomically similar to Wales, the disparities in NHS productivity and use of resources are even greater. The Welsh Government spent £0.5 million commissioning a report by McKinsey on the future of the NHS that predicted a financial black hole of up to £900 million a year by 2014-15 if reforms were not made. Despite this, the Minister for health continues to argue that it is not a report but a discussion document.

In July 2007, the Minister for health stated that people from north Wales who require it should travel to Swansea and Cardiff for elective neurosurgery, a suggestion that generated outrage in north Wales. Two weeks ago, she branded mothers campaigning to save maternity and specialist baby care services in Wrexham Maelor Hospital as 'mischief-makers'. She was forced to make a u-turn on 1 November and to give an apology on 2 November.

Options were presented by the Betsi Cadwaladr University Local Health Board at a stakeholder meeting for maternity and paediatric services. However, GPs say that their applicability when transferring a mother requiring an emergency caesarean section or a child requiring acute paediatric support is 'clearly questionable to say the least'. The local health board stated that the three-centre model would not be sustainable, but GPs and consultants say that genuine engagement at all levels had not occurred, and that, if asked, they could have provided a viable three-centre model.

We know that demographic patterns vary throughout Wales, and that older people

Fel y clywsom, daeth adroddiad Nuffield, a gyhoeddwyd ym mis Ionawr eleni, i'r casgliad bod y GIG yn Lloegr yn gwario llai a bod ganddo lai o feddygon, nyrsys a rheolwyr y person na'r gwasanaeth iechyd yng Nghymru, ond mae'n defnyddio ei adnoddau yn well. Wrth gymharu â rhanbarthau yn Lloegr sy'n economaidd-gymdeithasol debyg i Gymru, mae'r gwahaniaethau o ran cynhyrchiant y GIG a'r modd y defnyddir adnoddau yn fwy fyth. Gwnaeth Llywodraeth Cymru wario £0.5 miliwn ar gomisiynu adroddiad gan McKinsey ar ddyfodol y GIG a oedd yn rhagweld twll du ariannol o hyd at £900 miliwn y flwyddyn erbyn 2014-15 pe na bai diwygiadau'n cael eu gwneud. Er gwaethaf hyn, mae'r Gweinidog iechyd yn parhau i ddadlau nad yw'n adroddiad, ond yn hytrach yn ddogfen drafod.

Ym mis Gorffennaf 2007, dywedodd y Gweinidog iechyd y dylai pobl o ogledd Cymru y mae arnynt angen niwrolawdriniaeth ddewisol deithio i Abertawe a Chaerdydd i'w chael; awgrym a wnaeth arwain at ddieter yng ngogledd Cymru. Bythefnos yn ôl, dywedodd fod mamau sy'n ymgyrchu i achub gwasanaethau mamolaeth a gwasanaethau gofal babanod arbenigol yn Ysbyty Maelor Wrecsam yn ceisio gwneud drwg. Cafodd ei gorfodi i newid ei meddwl ar 1 Tachwedd ac ymddiheuro ar 2 Tachwedd.

Cyflwynwyd opsiynau gan Fwrdd Iechyd Lleol Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn cyfarfod rhanddeiliaid ar gyfer gwasanaethau mamolaeth a gwasanaethau pediatrig. Fodd bynnag, mae meddygon teulu yn dweud mai 'gweddol amheus a dweud y lleiaf' yw pa mor berthnasol ydynt wrth drosglwyddo mam sydd angen toriad cesaraidd brys neu blentyn sydd angen cymorth pediatrig aciwt. Dywedodd y bwrdd iechyd lleol na fyddai'r model tair canolfan yn gynaliadwy, ond mae meddygon teulu ac ymgynghorwyr yn dweud nad oedd ymgysylltiad dilys wedi digwydd ar bob lefel, a phetai rhywrai wedi gofyn, gallant fod wedi darparu model tair canolfan ymarferol.

Rydym yn gwybod bod patrymau demograffig yn amrywio ledled Cymru, a

make up a larger proportion of the population in Conwy and Denbighshire. However, the Welsh NHS funding formula fails to adequately address that. We know that, in its manifesto, the Royal College of Nursing is urging the Welsh Government not to cut the number of whole-time equivalent registered nurses in the NHS. However, the plans of local health boards still echo the 3 per cent annual reductions over three years in the number of district nurses.

Rhodri Glyn Thomas *rose*—

Mark Isherwood: I received an e-mail last weekend from a mother whose son had died a month ago in Ysbyty Glan Clwyd. She said that the pressures on staff are horrendous and that the introduction of a new scheme is leading to additional pressures. She said that the trust is trying to save money by closing beds, when they are desperate for bed space for emergency admissions downstairs in the accident and emergency department. She asked what the Welsh Government is doing to halt the current mismanagement that is being blamed on a funding crisis.

I refer Members to the hospice crisis in north Wales. More than 2,000 people have now signed up to the Facebook campaign to save the St Kentigern Hospice, where staff face redundancies because the Welsh Government funding formula will only provide 18 per cent funding, which is among the lowest in the UK. Only last week, Claire House Children's Hospice came to the Assembly because 11 per cent of its support is for residential outreach to children in north-east Wales, yet it does not receive a penny from Wales or England to compensate for those young people from north Wales.

I will conclude by saying that we face what has been described as the railway station scenario. If trains are still calling at a station, you cannot close it, so the trick is to stop the trains calling first.

bod pobl hŷn yn gyfran uwch o'r boblogaeth yng Nghonwy a Sir Ddinbych. Fodd bynnag, nid yw fformiwla ariannu GIG Cymru yn rhoi sylw digonol i hynny. Rydym yn gwybod bod Coleg Brenhinol y Nyrsys, yn ei fanifesto, yn erfyn ar Lywodraeth Cymru i beidio â lleihau nifer y nyrsys cofrestredig yn y GIG sy'n gweithio'r hyn sy'n cyfateb i amser llawn. Fodd bynnag, mae cynlluniau byrddau iechyd lleol yn dal i adleisio'r gostyngiadau blynyddol o 3 y cant dros dair blynedd yn nifer y nyrsys ardal.

Rhodri Glyn Thomas *a gododd*—

Mark Isherwood: Cefais e-bost y penwythnos diwethaf gan fam yr oedd ei mab wedi marw fis yn ôl yn Ysbyty Glan Clwyd. Dywedodd fod y pwysau ar y staff yn ofnadwy a bod cyflwyno cynllun newydd yn arwain at bwysau ychwanegol. Dywedodd fod yr ymddiriedolaeth yn ceisio arbed arian drwy gau gwelyau, pan fo wir angen gwelyau arnynt ar gyfer derbyniadau brys i lawr y grisiau yn yr adran damweiniau ac achosion brys. Gofynnodd beth y mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i atal y camreoli presennol y rhoddir y bai amdano ar argyfwng ariannu.

Cyfeiriaf yr Aelodau at yr argyfwng hosbis yn y gogledd. Mae mwy na 2,000 o bobl wedi cofrestru bellach gyda'r ymgyrch *Facebook* i achub Hosbis San Cyndeyrn, lle mae'r staff yn wynebu gweld eu swyddi'n cael eu dileu gan mai dim ond 18 y cant o'r arian angenrheidiol y bydd fformiwla ariannu Llywodraeth Cymru yn ei ddarparu, sydd ymysg yr isaf yn y DU. Mae 11 y cant o gymorth Hosbis Plant Claire House yn cael ei roi i wasanaethau allgymorth preswyl ar gyfer plant yng ngogledd-ddwyrain Cymru, a daeth yr Hosbis i'r Cynulliad yr wythnos diwethaf gan nad yw'n cael ceiniog gan Gymru na Lloegr i dalu'r costau sy'n dod i'r rhan wrth ofalu am y bobl ifanc hynny o ogledd Cymru.

Rwyf am gloi drwy ddweud ein bod yn wynebu'r hyn sydd wedi cael ei ddisgrifio fel y senario gorsaf reilffordd. Os yw trenau yn dal i alw mewn gorsaf ni allwch ei gau, felly'r gamp, yn gyntaf, yw atal y trenau rhag galw.

The Minister for Health and Social Services (Edwina Hart): I think that Members would agree that I am a charitable person by nature, and that I give people the benefit of the doubt on a number of issues. However, I must put the record straight that the health and social services main expenditure group went from £5.65 billion to £5.8 billion in 2010-11. You are alluding to cuts in the services, but as with every other area in the public sector, we have asked them to look at efficiency savings. You will probably all be aware of the levels of health inflation, and the costs that we have to deal with in terms of drugs and long-term packages of care. So, it is only right and proper to look at efficiency savings. These are not cuts in the budget; they are efficiency savings that we need to look at in order to balance the books in the national health service.

I was quite surprised when this motion was tabled by the Conservatives, therefore we have proposed an amendment to the motion to register our regret at all

‘the difficulties which will be caused to the NHS in Wales as a result of the UK Government’s regressive CSR.’

4.40 p.m.

We will not be supporting the Liberal Democrats’ amendment, as it proposes nothing new and we will have the opportunity of debating health again this afternoon during the Liberal Democrats’ debate.

This Government has always placed the highest priority on ensuring that NHS resources are used effectively to achieve the best possible outcomes for patients. The NHS has been, and always will be, a priority for this Assembly Government, as demonstrated by the 40 per cent of our budget that is invested in health and social services. That budget has increased significantly since 1999 and it now stands, as I indicated, at £6.3 billion. With that significant investment, we now have more staff and new buildings and equipment. Waiting times have fallen,

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Edwina Hart): Rwyf yn credu y byddai Aelodau’n cytuno fy mod yn berson hael fy natur, ac fy mod yn meddwl y gorau o bobl ar sawl mater. Fodd bynnag, rhaid imi gywiro unrhyw gamargraff drwy ddweud bod y prif grŵp gwariant iechyd a gwasanaethau cymdeithasol wedi mynd o £5.65 biliwn i £5.8 biliwn yn 2010-11. Rydych yn cyfeirio at doriadau yn y gwasanaethau, ond fel gyda phob maes arall yn y sector cyhoeddus, rydym wedi gofyn iddynt edrych ar arbedion effeithlonrwydd. Mae’n debyg y byddwch i gyd yn ymwybodol o lefelau chwyddiant iechyd, a’r costau y mae’n rhaid inni eu cwrdd o ran cyffuriau a phhecynnau gofal hirdymor. Felly, nid yw ond yn iawn ac yn briodol edrych ar arbedion effeithlonrwydd. Nid toriadau yn y gyllideb mo’r rhain; maent yn arbedion effeithlonrwydd y mae angen inni edrych arnynt er mwyn mantoli cyfrifon y gwasanaeth iechyd gwladol.

Roeddwn yn synnu pan gyflwynwyd y cynnig hwn gan y Ceidwadwyr, felly rydym wedi cynnig gwelliant i’r cynnig er mwyn nodi ein bod yn gresynu wrth

‘yr anawsterau a fydd yn wynebu’r GIG yng Nghymru yn sgîl Adolygiad Cynhwysfawr o Wariant anflaengar Llywodraeth y DU’.

Ni fyddwn yn cefnogi gwelliant y Democratiaid Rhyddfrydol gan nad yw’n cynnig dim byd newydd, a bydd cyfle gennym i drafod iechyd eto’r prynhawn yma yn ystod dadl y Democratiaid Rhyddfrydol.

Mae’r Llywodraeth hon bob amser wedi rhoi’r flaenoriaeth uchaf ar sicrhau bod adnoddau’r GIG yn cael eu defnyddio’n effeithiol i sicrhau’r canlyniadau gorau posibl i gleifion. Mae’r GIG wedi bod yn flaenoriaeth ar gyfer Llywodraeth bresennol y Cynulliad, fel y bydd bob amser, fel y dengys y 40 y cant o’n cyllideb sy’n cael ei fuddsoddi mewn iechyd a gwasanaethau cymdeithasol. Mae’r gyllideb honno wedi cynyddu’n sylweddol er 1999 ac, fel y dywedais, £6.3 biliwn ydyw bellach. Gyda’r buddsoddiad sylweddol hwnnw, mae gennym

whether our colleagues opposite wish to hear that or not, and patient care has definitely improved. We know that what was announced in the spending review will have a savage impact on our budget. We have been given a £1.8 billion real-terms cut over the four-year period, with £860 million of that falling next year. I will repeat that: there will be a £860 million cut in our spending power next year. The capital budget is being cut by 41 per cent over the four-year period, compared with a UK average of 29 per cent. If the Conservative and Liberal Democrat Members had a bit more influence with their political masters, perhaps we would not have to make a 25 per cent reduction in our capital budget for next year. Let there be no mistake: we have received the worst settlement of all the devolved administrations.

The party opposite is now trying to make great play of the notion that the UK Government is committed to protecting real spending on health in England. I recall that in First Minister's questions last Tuesday, both Nick Ramsay and Nick Bourne waxed lyrical about how, in England, they would safeguard the NHS budget and demanded that we do the same in Wales. However, they are totally quiet on the impact that the CSR might have on other significant parts of the Welsh budget, particularly the settlement for local government. This will have a devastating effect on public services in Wales. If we are to protect health services in real terms, where will the cuts come from? There are real issues around this, because it all links into the overall health and wellbeing of the nation, whether it is social services, housing or the fuel poverty agenda.

The media reports of yesterday's Conservative Party press conference sounded extraordinary. As I have indicated, I have a fairly charitable nature, so I will not dwell

bellach ragor o staff ac adeiladau ac offer newydd. Mae amseroedd aros wedi gostwng, ni waeth a yw ein cyd-Aelodau gyferbyn yn dymuno clywed hynny ai peidio, ac mae gofal cleifion yn bendant wedi gwella. Rydym yn gwybod y bydd yr hyn a gyhoeddwyd yn yr adolygiad o wariant yn cael effaith wael ar ein cyllideb. Rydym wedi dioddef toriad o £1.8 biliwn mewn termau real dros y cyfnod o bedair blynedd, gyda £860 miliwn yn mynd y flwyddyn nesaf. Rwyf am ddweud hynny eto: bydd toriad o £860 miliwn yn ein pŵer gwario yn cael ei wneud y flwyddyn nesaf. Mae'r gyllideb cyfalaf yn cael ei thorri 41 y cant dros y cyfnod o bedair blynedd, o gymharu â 29 y cant ar gyfartaledd yn y DU. Pe bai gan yr Aelodau sy'n Geidwadwyr ac yn Ddemocratiaid Rhyddfrydol ychydig mwy o ddylanwad ar eu meistri gwleidyddol, efallai na fyddai'n rhaid inni ostwng 25 y cant ar ein cyllideb cyfalaf ar gyfer y flwyddyn nesaf. Nid oes modd camgymryd: rydym wedi cael y setliad gwaethaf o blith yr holl weinyddiaethau datganoledig.

Mae'r blaid gyferbyn yn awr yn ceisio gwneud yn fawr o'r syniad bod Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i ddiogleu gwariant go iawn ar iechyd yn Lloegr. Wrth feddwl yn ôl at y cwestiynau i'r Prif Weinidog ddydd Mawrth diwethaf, rwyf yn cofio Nick Ramsay a Nick Bourne ill dau yn sôn am sut y byddent hwy, yn Lloegr, yn diogelu cyllideb y GIG ac yn mynnu ein bod yn gwneud yr un fath yng Nghymru. Fodd bynnag, nid oes ganddynt ddim i'w ddweud ynglŷn â'r effaith y gallai'r adolygiad cynhwysfawr o wariant ei chael ar rannau sylweddol eraill o gyllideb Cymru, yn enwedig y setliad ar gyfer llywodraeth leol. Bydd hyn yn cael effaith andwyol ar wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Os ydym am ddiogelu gwasanaethau iechyd mewn termau real, o ble y daw'r toriadau? Mae problemau go iawn yn gysylltiedig â hyn, gan fod popeth yn gysylltiedig ag iechyd a lles cyffredinol y genedl, boed y gwasanaethau cymdeithasol, tai neu'r agenda tlodi tanwydd.

Roedd adroddiadau'r cyfryngau ar gynhadledd i'r wasg y Blaid Geidwadol ddoe yn swnio'n anhygoel. Fel rwyf wedi nodi, mae gennyf natur eithaf hael, felly nid wyf

too much on that point. Let us turn instead to the supposed English utopia and the pre-election promise made by Mr Cameron that there would be no cuts to the NHS. That does not bear scrutiny. Even the respected House of Commons Library has concluded that the claims by Mr Cameron and Mr Clegg of a real-terms increase in the health spend only stand up if you count social care, which is not usually included in health budgets. Without it, funding for the NHS falls by £500 million in real terms. I am sorry to be the bearer of even worse news for them, but that analysis is backed up by their favourite people, the Nuffield Trust charity, which says that the real-terms change in NHS funding, without social care support, is a reduction of 0.5 per cent over the next four years. No wonder they can be accused of fiddling figures.

However, let us put that aside and take a closer look at the NHS in England, which Andrew sometimes speaks of as being protected from any element of the CSR—but as Andrew likes to say, I beg to differ. Health trusts throughout England, desperate to save money, are resorting to curbing front-line care. GPs are already complaining that patients are being denied basic surgical procedures that could improve the lives of thousands. Consultants are saying that they are no longer able to offer treatments on the basis of need, as trusts are withholding cash. NHS Warwickshire announced that there will be no orthopaedic surgery for six months without clearance from managers. The same trust is saying that there will be no in vitro fertilisation treatment—I well remember the discussions here about how I should adopt for Wales the three cycles of IVF treatment recommended by the National Institute for Health and Clinical Excellence. We managed to find additional resources to offer two and provide fairness and equity in the system. North Yorkshire and York, Bury, South West Essex, and West Kent have all cut back or suspended NHS fertility treatment—

am dreulio gormod o amser ar y pwynt hwnnw. Yn hytrach, gadewch inni droi at yr iwtopia dybiedig yn Lloegr a'r addewid a wnaed gan Mr Cameron cyn yr etholiadau na fyddai unrhyw doriadau'n cael eu gwneud i'r GIG. Nid oes angen craffu ar hynny. Mae hyd yn oed Llyfrgell Tŷ'r Cyffredin, sy'n uchel ei barch, wedi dod i'r casgliad bod yr honiadau a wnaed gan Mr Cameron a Mr Clegg am gynnydd termau real yn y gwariant iechyd ddim ond yn ddilys os ydych yn cyfrif gofal cymdeithasol, nad yw'n cael ei gynnwys mewn cyllidebau iechyd fel arfer. Hebdo, mae arian ar gyfer y GIG yn gostwng £500 miliwn mewn termau real. Mae'n ddrwg gennyf orfod rhoi newyddion hyd yn oed yn waeth iddynt, ond mae'r dadansoddiad hwnnw yn cael ei gefnogi gan eu hoff bobl, elusen Ymddiriedolaeth Nuffield, sy'n dweud mai gostyngiad o 0.5 y cant dros y pedair blynedd nesaf yw'r newid termau real yn arian y GIG, heb gymorth gofal cymdeithasol. Nid yw'n syndod y gellir eu cyhuddo o dwyllo'r ffigurau.

Fodd bynnag, gadewch inni roi hynny o'r neilltu ac edrych yn agosach ar y GIG yn Lloegr, y mae Andrew weithiau'n sôn amdano fel rhywbeth sy'n cael ei warchod rhag unrhyw elfen o'r adolygiad cynhwysfawr o wariant—ond fel y mae Andrew yn hoff o'i ddweud, rwyf yn anghytuno. Mae ymddiriedolaethau iechyd ledled Lloegr sydd wirioneddol angen arbed arian yn troi at ffrwyno gofal rheng flaen. Mae meddygon teulu eisoes yn cwyno bod llawdriniaethau sylfaenol yn cael eu gwrthod i gleifion; llawdriniaethau a allai wella bywydau miloedd. Mae ymgynghorwyr yn dweud na allant bellach gynnig triniaethau ar sail angen, gan fod ymddiriedolaethau yn dal arian yn ôl. Bu i GIG Swydd Warwick gyhoeddi na fyddai dim llawdriniaethau orthopedig yn cael eu gwneud am chwe mis heb ganiatâd y rheolwyr. Mae'r un ymddiriedolaeth yn dweud na fydd dim triniaethau ffrwythloni *in vitro* ar gael—rwyf yn cofio'n glir y trafodaethau yma ynghylch sut y dylwn fabwysiadu, ar gyfer Cymru, y tri chylch o driniaeth *IVF* a argymhellwyd gan y Sefydliad Cenedlaethol dros Iechyd a Rhagoriaeth Glinigol. Gwnaethom lwyddo i ddod o hyd i adnoddau ychwanegol i gynnig dau gylch a sicrhau tegwch a chyfiawnder yn y system. Mae Gogledd Swydd Efrog ac

Efrog, Bury, De Orllewin Essex a Gorllewin Caint i gyd wedi lleihau nifer triniaethau ffrwythloni'r GIG, neu wedi eu gohirio—

Darren Millar: Will you take an intervention?

Darren Millar: A wnewch chi dderbyn ymyriad?

The Presiding Officer: Order. The Minister is not giving way.

Y Llywydd: Trefn. Nid yw'r Gweinidog am ildio.

Edwina Hart: The Oxfordshire health trust is cutting its staff budget for doctors and nurses by £100 million. NHS organisations throughout England are cutting services and thousands of staff working in mental health and day services, which provide short-term intervention for people in psychiatric crisis.

Edwina Hart: Mae ymddiriedolaeth iechyd Swydd Rydychen yn gwneud toriad o £100 miliwn yn ei gyllideb staff ar gyfer meddygon a nyrsys. Mae sefydliadau'r GIG ledled Lloegr yn gwneud toriadau i wasanaethau ac yn cael gwared ar filoedd o staff sy'n gweithio ym maes iechyd meddwl a gwasanaethau dydd, sy'n darparu ymyrraeth tymor byr ar gyfer pobl mewn argyfwng seiciatrig.

I could go on, but I do not intend to. I want to make the point that you whinge constantly about what is wrong with the health service in Wales, you demand that extra resources be put into a myriad of different service areas and you work up fake anger about us not having enough doctors and nurses in one discipline as opposed to another, but you never say where we should make the cuts to deliver those supposed improvements—cuts that health trusts in England, like us as a Government, now have to face as they endeavour to balance their budgets.

Gallwn ddal ati i sôn am hyn, ond nid wyf yn bwriadu gwneud hynny. Rwyf am bwysleisio'r pwynt eich bod yn swnian drwy'r amser am yr hyn sydd o'i le ar y gwasanaeth iechyd yng Nghymru. Rydych yn mynnu bod adnoddau ychwanegol yn cael eu rhoi i lu o feysydd gwasanaeth gwahanol ac rydych yn magu dicter ffug ynglŷn â'r ffaith nad oes gennym ddigon o feddygon a nyrsys mewn un ddisgyblaeth o'i chymharu ag un arall. Ond nid ydych byth yn dweud ymhle y dylem wneud y toriadau er mwyn cyflawni'r gwelliannau tybiedig hynny—toriadau y mae ymddiriedolaethau iechyd yn Lloegr, a ninnau fel Llywodraeth, yn gorfod eu hwynebu bellach wrth iddynt ymdrechu i fantoli eu cyllidebau.

Sadly, responsibility and grown-up politics are things that you seem to know little about, so I will now turn to the harsh realities on the capital side that I mentioned earlier. The Government's capital budget has been cut by 41 per cent over a four-year period, compared to the UK average of 29 per cent. This will put considerable pressure on the health capital programme, it will affect a number of key schemes at advanced stages of the planning process and it will put considerable pressure on our ability to modernise the NHS. Diminishing capital will restrict our ability to invest in revenue-saving projects, which are vital to support the five-year service and financial framework. The potential for

Yn anffodus, ymddengys nad ydych yn gwybod rhyw lawer am gyfrifoldeb a gwleidyddiaeth aeddfed, felly trof yn awr at y realiti anodd o ran cyfalaf, y bu imi ei grybwyll yn gynharach. Mae cyllideb cyfalaf y Llywodraeth wedi cael ei dorri 41 y cant dros gyfnod o bedair blynedd, o gymharu â 29 y cant ar gyfartaledd yn y DU. Bydd hyn yn rhoi pwysau sylweddol ar y rhaglen cyfalaf iechyd, bydd yn effeithio ar nifer o gynlluniau allweddol sydd yng nghamau uwch y broses cynllunio a bydd yn rhoi pwysau sylweddol ar ein gallu i foderneiddio'r GIG. Bydd lleihau cyfalaf yn cyfyngu ar ein gallu i fuddsoddi mewn prosiectau sy'n arbed refeniw, sy'n hanfodol

improved clinical practice will be greatly hampered if investment in new buildings and equipment does not happen.

As a responsible Minister, I am now reviewing the health and social services capital programme. One of the biggest capital projects in recent times has been Ysbyty Ystrad Fawr in Caerphilly, a truly twenty-first century hospital providing individual rooms for patients in the mid-Valleys areas of Glamorgan and Gwent, which came at a cost of £172 million. This new hospital is nearing completion, but it is highly unlikely that a single project of this size will again be possible given the cuts to our capital budgets. I have to look at the implications for my capital programme. At grass-roots level, local health boards will have less money to spend on backlog maintenance and will not be able to invest in new equipment and technology. I remind you of my recent announcement of £31 million for hospital building projects in Wales. These projects are designed to help the NHS save £12.5 million every year as we push for greater efficiencies. We are all aware that new capital investment can lead to revenue savings. Even then, the Conservative health spokesman claimed that £31 million would not make a great difference overall, and that he was concerned that clinical priority might not be the driving force behind it. That is mealy-mouthed nonsense, which proves that while patients might be delighted with the improvements that the money will permit to accident and emergency services in Swansea or at Ysbyty Glan Clwyd, we can never please the party opposite no matter what we do.

Despite this disastrous settlement, the Government has been clear that it will be protecting investment in healthcare as well as in other key public services. These are vital to safeguard the health and wellbeing of the people of Wales, particularly the least advantaged in our communities. I urge Members to support the amendment tabled by

i gefnogi'r gwasanaeth pum mlynedd a'r fframwaith ariannol. Bydd y potensial ar gyfer gwell arfer clinigol yn cael ei rwystro'n fawr os na ellir buddsoddi mewn adeiladau nac offer newydd.

A minnau'n Weinidog cyfrifol, rwyf bellach yn adolygu'r rhaglen cyfalaf ar gyfer iechyd a gwasanaethau cymdeithasol. Un o'r prosiectau cyfalaf mwyaf yn ddiweddar oedd Ysbyty Ystrad Fawr yng Nghaerffili, ysbyty'r unfed ganrif ar hugain yn wir, sy'n darparu ystafelloedd unigol ar gyfer cleifion ym Morgannwg a Gwent yng nghanol y Cymoedd, a ddaeth ar draul cost o £172 miliwn. Mae'r ysbyty newydd ar fin cael ei gwblhau, ond mae'n annhebygol iawn y bydd un prosiect o'r maint hwn yn bosibl eto o ystyried y toriadau i'n cyllidebau cyfalaf. Rhaid imi edrych ar y goblygiadau ar gyfer fy rhaglen gyfalaf innau. Ar lawr gwlad, bydd gan fyrddau iechyd lleol lai o arian i'w wario ar waith cynnal a chadw sy'n dal heb ei wneud ac ni fyddant yn gallu buddsoddi mewn offer na thechnoleg newydd. Hoffwn eich atgoffa fy mod wedi cyhoeddi £31 miliwn yn ddiweddar ar gyfer prosiectau adeiladu ysbytai yng Nghymru. Mae'r prosiectau hyn wedi eu cynllunio i helpu'r GIG arbed £12.5 miliwn bob blwyddyn wrth inni wthio am well arbedion effeithlonrwydd. Rydym i gyd yn gwybod y gall buddsoddiad cyfalaf newydd arwain at arbedion refeniw. Hyd yn oed wedyn, gwnaeth llefarydd iechyd y Ceidwadwyr honni na fyddai £31 miliwn yn gwneud gwahaniaeth mawr yn gyffredinol, a'i fod yn pryderu nad blaenoriaeth glinigol sy'n ei ysgogi. Siarad nonsens, heb ddweud dim byd yn uniongyrchol, yw hynny, sy'n profi na allwn byth fodloni'r blaidd gyferbyn, ni waeth beth a wnawn, er y bydd cleifion, o bosibl, wrth eu boddau â'r gwelliannau i wasanaethau damweiniau ac achosion brys yn Abertawe neu yn Ysbyty Glan Clwyd y bydd modd eu gwneud gyda'r arian.

Er gwaethaf y setliad trychinebus hwn, mae'r Llywodraeth wedi dweud yn glir y bydd yn diogelu buddsoddiad mewn gofal iechyd yn ogystal â mewn gwasanaethau cyhoeddus allweddol eraill. Mae'r rhain yn hanfodol er mwyn diogelu iechyd a lles pobl Cymru, yn enwedig y mwyaf difreintiedig yn ein cymunedau. Rwyf yn annog Aelodau i

the Government, and to oppose the amendment tabled by the Liberal Democrats. If our amendment is not accepted, I urge them to oppose the motion. 'Hypocrisy' and 'hypocrite' are not words that I would ever use lightly, but I have been thinking about the meaning of both words, which come from Greek. 'Hypocrite' can mean a person involved in play acting, and I think that it would be quite fair if I was to use that term today.

Andrew R.T. Davies: After that little rant from the Minister, there is no wonder why so many in the health profession are alarmed at what she is delivering. If she believes that there are no cutbacks in the Welsh NHS, I will happily debate with her the points that she is raising in every LHB area of Wales, which are undergoing dramatic transformations, and do so in front of an audience of medical professionals to see which one of us they believe.

In August, I sat down with the directors of the local health board in my area, Cardiff and the Vale, who told me that they have to make savings in excess of £70 million this year. These are unprecedented savings in the Welsh NHS, and amount to 7 per cent of their budget. Someone somewhere is not coming clean with the truth. The Minister has called some people on this side of the Chamber 'hypocrites'. I am listening to health professionals, so let us go out and debate this matter, and let us see what people have to say.

Helen Mary Jones: Andrew, I am sure that you would acknowledge that the British Medical Association is the genuine representative body of doctors in Wales. How do you account for the fact that it has said publicly today that it does not believe that the whole of the health budget should automatically be ring-fenced because of all the other things that affect health, such as social services, housing and even things like education and economic development? I hope that you would acknowledge that it is the

gefnogi'r gwelliant a gyflwynwyd gan y Llywodraeth, ac i wrthwynebu'r gwelliant a gyflwynwyd gan y Democratiaid Rhyddfrydol. Os na chaiff ein gwelliant ei dderbyn, rwyf yn eu hannog i wrthwynebu'r cynnig. Nid yw 'rhagrith' na 'rhagrithiwr' yn eiriau y byddwn byth yn eu defnyddio ar chwarae bach, ond rwyf wedi bod yn meddwl am ystyr y ddau air, sy'n dod o iaith Groeg. Gall 'rhagrithiwr' olygu unigolyn sy'n actio, ac rwyf yn credu y byddai'n hollol deg pe bawn yn defnyddio'r term hwnnw heddiw.

Andrew R.T. Davies: Ar ôl gwrando ar y Gweinidog yn rhefru, nid yw'n syndod bod yr hyn y mae'n ei gyflawni yn dychryn cynifer yn y proffesiwn iechyd. Os yw'n credu nad oes unrhyw doriadau yn cael eu gwneud yn y GIG yng Nghymru, byddwn yn fodlon iawn trafod y pwyntiau y mae'n eu codi gyda hi ym mhob ardal bwrdd iechyd lleol yng Nghymru, sy'n cael eu gweddnewid yn ddramatig. Byddwn yn fodlon gwneud hynny o flaen cynulleidfa o weithwyr meddygol proffesiynol i weld pa un ohonom maent yn ei goelio.

Ym mis Awst, bu imi eistedd gyda chyfarwyddwyr y bwrdd iechyd lleol yn fy ardal i, Caerdydd a'r Fro. Gwnaethant ddweud wrthyf eu bod yn gorfod gwneud arbedion o dros £70 miliwn eleni. Mae'r rhain yn arbedion nad ydynt erioed wedi cael eu gwneud o'r blaen yn y GIG yng Nghymru, ac mae'n gyfwerth â 7 y cant o'u cyllideb. Mae rhywun yn rhywle yn gwrthod dweud y gwir. Mae'r Gweinidog wedi galw rhai pobl ar yr ochr hon i'r Siambr yn 'ragrithwyr'. Rwyf yn gwrando ar weithwyr iechyd proffesiynol, felly gadewch inni fynd allan a thrafod y mater hwn, a gadewch inni weld beth sydd gan bobl i'w ddweud.

Helen Mary Jones: Andrew, rwyf yn siŵr y byddech yn cydnabod mai Cymdeithas Feddygol Prydain yw'r gwir gorff cynrychioliadol dros feddygon yng Nghymru. Sut ydych chi'n cyfrif am y ffaith ei fod wedi dweud yn gyhoeddus heddiw nad yw'n credu y dylai'r gyllideb iechyd gyfan gael ei neilltuo'n awtomatig, oherwydd yr holl bethau eraill sy'n effeithio ar iechyd, fel gwasanaethau cymdeithasol, tai a hyd yn oed pethau fel addysg a datblygu economaidd? Rwyf yn gobeithio y byddech yn cydnabod

representative body of medical professionals, and it may know a little more about it than you.

mai'r gymdeithas yw'r corff cynrychioliadol dros weithwyr meddygol proffesiynol, a'i fod yn gwybod ychydig mwy am hyn na chi, o bosibl.

4.50 p.m.

Andrew R.T. Davies: It speaks for GPs and doctors, you are quite right, and I believe that it represents about 60 to 65 per cent of the doctors in the health service. If you had read the article, you would have seen that what it is talking about is that it would put pressure on other sectors of the budget. It does not dismiss ring-fencing out of hand, as I read it; it legitimately points out that there are pressures. If you had listened to my contribution to the debate today, you would have heard that I was talking about the patient pathway and the importance of joining up our health solutions to deliver a comprehensive package of health care for people in Wales—something that you have been articulating yourself in the media—*[Interruption.]*

Andrew R.T. Davies: Mae'n siarad dros feddygon teulu a meddygon, rydych yn llygad eich lle, ac rwyf yn credu ei fod yn cynrychioli tua 60 i 65 y cant o'r meddygon yn y gwasanaeth iechyd. Pe baech wedi darllen yr erthygl, byddech wedi gweld mai'r hyn y mae'n sôn amdano yw y byddai'n rhoi pwysau ar sectorau eraill y gyllideb. Nid yw'n diystyru neilltuo'n gyfan gwbl, fel y bu i mi ei ddarllen; mae'n nodi, ar sail rhesymau da, y ceir pwysau. Pe baech wedi gwranddo ar fy nghyfraniad i'r ddadl heddiw, byddech wedi fy nghlywed yn sôn am lwybr i gleifion a pha mor bwysig yw cydgysylltu ein hatebion iechyd er mwyn cyflwyno pecyn cynhwysfawr o ofal iechyd i bobl Cymru—rhywbeth rydych chi wedi bod yn ei ddweud eich hun yn y cyfryngau—*[Torri ar draws.]*

To be fair, I have taken one intervention, and I want to make some progress.

I fod yn deg, rwyf wedi derbyn un ymyriad, ac rwyf am wneud rhywfaint o gynnydd.

The Presiding Officer: Order. He is not giving way. We do not need to prolong the agony.

Y Llywydd: Trefn. Nid yw am ildio. Nid oes angen inni ddiodef yn hwy na sydd raid.

Andrew R.T. Davies: It is disappointing that such a major debate on the health budget is classed as 'agony', but perhaps that is an objective view.

Andrew R.T. Davies: Mae'n siomedig bod gwranddo ar ddadl bwysig o'r fath ar y gyllideb iechyd yn cael ei ystyried yn 'ddioddef', ond efallai fod hynny'n farn wrthrychol.

The Presiding Officer: Order. You will understand that that was a light-hearted quotation.

Y Llywydd: Trefn. Byddwch yn deall mai sylw ysgafn oedd hwnnw, na ddylech ei gymryd o ddifrif.

Andrew R.T. Davies: I will move on and deal with the contributions that were made in the debate, which were all gratefully received. This is an important debate that people want to have an understanding of. Let us not forget that a recent poll showed that 75 per cent of the people of Wales believe that health spending should be protected. We understand, and they understand, the importance of making those improvements in Wales; if we do not, as I said earlier, we will move further behind.

Andrew R.T. Davies: Rwyf am symud ymlaen a rhoi sylw i'r cyfraniadau a wnaed yn ystod y ddadl, y derbyniwyd hwy i gyd gyda diolch. Mae hon yn ddadl bwysig y mae pobl yn awyddus i'w deall. Gadewch inni beidio ag anghofio bod pŵl diweddar wedi dangos bod 75 y cant o bobl Cymru yn credu y dylid diogelu gwariant iechyd. Rydym yn deall pa mor bwysig yw gwneud y gwelliannau hynny yng Nghymru, ac maent hwythau'n deall hefyd; os na wnawn y gwelliannau, fel y dywedais yn gynharach,

byddwn ymhellach byth ar ei hôl hi.

Several Members touched on lengthening waiting times. William Graham touched on the problems at the Royal Gwent Hospital, and yesterday, during questions to the First Minister, Jenny Randerson mentioned orthopaedic waiting times at the University Hospital of Wales, Cardiff, in my region—there are over 1,000 people waiting there. These increases are happening now, before we have even reached the critical pinch point of winter. Dai Lloyd thankfully provided us with an additional £1.4 billion in the budget, because he corrected the figures of his learned colleague, Rhodri Glyn Thomas, who believed that we were talking about a figure of 60 per cent. So, on Plaid's economics, you can have another £1.4 billion, Nick. Those are the economics of Plaid Cymru, and that is their joined-up argument.

Rhodri Glyn Thomas: As you have mentioned my name, Andrew, I will make this point: about an hour ago, I asked you from which parts of all the other budgets you were intending to cut 20 per cent because you wanted to ring-fence the health budget, and you said, 'Give me time; I'll come to that'. You are now half way through your response to this debate and we still have not heard a word from you, or the four other Conservative speakers, on where you would introduce those 20 per cent cuts to allow you to ring-fence the health budget.

Andrew R.T. Davies: We are laying out exactly what we will be doing. If you ask a Minister today about the budget next Wednesday, you cannot get the figures from them. We are making health a priority within the spend, as we understand it; you are not. That is the simple truth.

We have also identified, as Dr Dai Lloyd mentioned, investment in health solutions as something that we would bring forward. Prescription charges in Wales are not under threat from the Conservative Government; for the vulnerable and those who depend on free prescriptions, we will be delivering on prescription charges. What we will not be

Bu i sawl Aelod grybwyll amseroedd aros sy'n prysur gynyddu. Bu i William Graham grybwyll y problemau yn Ysbyty Brenhinol Gwent, a ddoe, yn ystod y cwestiynau i'r Prif Weinidog, bu i Jenny Randerson sôn am amseroedd aros orthopedig yn Ysbyty Athrofaol Cymru, Caerdydd, yn fy rhanbarth i—mae dros 1,000 o bobl yn aros yno. Mae'r cynnydd hwn yn digwydd nawr, cyn inni hyd yn oed gyrraedd cyfnod anodd y gaeaf. Diolch byth, gwnaeth Dai Lloyd roi £1.4 biliwn yn ychwanegol inni yn y gyllideb, oherwydd cywirodd ffigurau ei gyd-Aelod dysgedig, Rhodri Glyn Thomas, a oedd yn credu ein bod yn sôn am ffigur o 60 y cant. Felly, yn ôl economeg Plaid, gallwch gael £1.4 biliwn yn ychwanegol, Nick. Dyna economeg Plaid Cymru, a dyna eu dadl gydgysylltiedig.

Rhodri Glyn Thomas: Gan eich bod wedi crybwyll fy enw, Andrew, rwyf am wneud y pwynt canlynol: tua awr yn ôl, gofynnais ichi o ba rannau o'r holl gyllidebau eraill roeddech yn bwriadu torri 20 y cant gan eich bod am neilltuo'r gyllideb iechyd, a gwnaethoch ddweud, 'Rhowch amser imi; dof at hynny maes o law'. Rydych bellach hanner ffordd drwy eich ymateb i'r ddadl hon ac rydym yn dal heb glywed gair gennych chi, na'r pedwar siaradwr arall sy'n Geidwadwyr, ynghylch lle y byddech yn cyflwyno'r toriadau 20 y cant hynny er mwyn caniatáu ichi neilltuo'r gyllideb iechyd.

Andrew R.T. Davies: Rydym yn dweud yn union beth y byddwn yn ei wneud. Os byddwch yn holi Gweinidog heddiw am y gyllideb ddydd Mercher nesaf, ni fyddai modd ichi gael y ffigurau ganddo. Rydym yn sicrhau bod iechyd yn flaenoriaeth o fewn y gwariant, fel yr ydym ar ddeall; nid ydych chi'n gwneud hynny. Dyna'r gwir, yn syml.

Fel y soniodd Dr Dai Lloyd, rydym hefyd wedi nodi bod buddsoddiad mewn atebion iechyd yn rhywbeth y byddem yn ei gyflwyno. Nid yw ffioedd presgripsiwn yng Nghymru o dan fygythiad gan Lywodraeth y Ceidwadwyr; byddwn yn cyflawni ar ffioedd presgripsiwn ar gyfer y rheini sy'n agored i niwed a'r rheini sy'n dibynnu ar

delivering on is subsidies for the 40 per cent tax payers and those who can afford to pay prescription charges in Wales, which will free up money to be invested in vital front-line services, including stroke services and palliative care. If you think that that is rubbish, Dai, you sat on the inquiry into stroke services and heard the evidence that was presented.

The critical argument here is: what is going on in Wales, and what will people vote on next May? They can carry on with the Government that they have at the moment, which is draining the health service in Wales, making cuts in every LHB—I made that offer to the Minister to participate in a public debate as my own LHB of Cardiff and the Vale is facing £70 million-worth of cuts and Betsi Cadwaladr is facing more than £75 million-worth of cuts—or, they can vote for a Government that will protect the health service, devise that patient pathway, and deliver health solutions for Wales. That is what the motion is about, and you are able to vote on it. It is clear as day. Can we afford not to do it? No, we cannot. That is why—

Y Llywydd: Trefn. Mae'r meicroffon wedi ei ddiffodd. Dyna'r tro cyntaf i mi orfod defnyddio'r botwm coch i ddiffodd y meicroffon yn y lle hwn ac yr wyf yn gresynu. Yr wyf yn gobeithio o hyn hyd at yr etholiadau yng Nghymru na fyddwn yn cael dadleuon fel hyn ar brynhawn dydd Mercher.

Y cwestiwn yw bod cytuno ar y gwelliant. Mae'n amlwg bod gwrthwynebiad swnllyd, felly, byddaf yn gohirio'r pleidleisio ar yr eitem hon tan yr amser pleidleisio.

*Gohiriwyd y pleidleisiau tan y cyfnod pleidleisio.
Votes deferred until voting time.*

*Daeth y Dirprwy Lywydd (Rosemary Butler) i'r Gadair am 4.55 p.m.
The Deputy Presiding Officer (Rosemary Butler) took the Chair at 4.55 p.m.*

bresgripsiynau am ddim. Yr hyn na fyddwn yn eu darparu yw cymorthdaliadau ar gyfer y trethdalwyr 40 y cant a'r rheini sy'n gallu fforddio talu ffioedd presgripsiwn yng Nghymru. Bydd hyn yn rhyddhau arian i'w fuddsoddi mewn gwasanaethau rheng flaen hanfodol, gan gynnwys gwasanaethau strôc a gofal lliniarol. Os ydych chi'n credu bod hynny'n nonsens, Dai, gwnaethoch eistedd ar yr ymchwiliad i wasanaethau strôc a chlywed y dystiolaeth a gyflwynwyd.

Y ddadl allweddol yma yw hyn: beth sy'n digwydd yng Nghymru, a sut fydd pobl yn pleidleisio fis Mai nesaf? Gallant barhau â'r Llywodraeth sydd ganddynt ar hyn o bryd, sy'n faich ar y gwasanaeth iechyd yng Nghymru wrth wneud toriadau ym mhob bwrdd iechyd lleol—bu imi wneud y cynnig hwnnw i'r Gweinidog i gymryd rhan mewn dadl gyhoeddus gan fod fy mwrdd iechyd lleol innau yng Nghaerdydd a'r Fro yn wynebu gwerth £70 miliwn o doriadau, ac mae Betsi Cadwaladr yn wynebu gwerth dros £75 miliwn o doriadau—neu, gallant bleidleisio dros Lywodraeth a fydd yn diogelu'r gwasanaeth iechyd, yn dyfeisio llwybr i gleifion, ac yn darparu atebion iechyd ar gyfer Cymru. Dyna hanfod y cynnig hwn, a gallwch bleidleisio arno. Mae'n gwbl eglur. A allwn ni fforddio peidio â gwneud hyn? Na, ni allwn. Dyna pam—

The Presiding Officer: Order. The microphone has been switched off. That is the first time that I have had to use the red button to switch off a microphone in this place and I very much regret that. I hope that between now and the elections in Wales we will not be having debates like this on Wednesday afternoons.

The question is to agree the amendment. I see that there is noisy disagreement, therefore, I will defer all voting on this item until voting time.

Adroddiad y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ‘Adolygiad Pellach o Ddatblygiadau yn Narpariaeth Gwasanaethau Eirioli ar gyfer Plant a Phobl Ifanc yng Nghymru’
The Children and Young People Committee’s Report ‘Further Review of Developments in the Provision of Advocacy Services to Children and Young People in Wales’

Cynnig NDM4581 Helen Mary Jones

Motion NDM4581 Helen Mary Jones

Cynnig bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

To propose that the National Assembly for Wales:

Yn nodi adroddiad y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ‘Adolygiad pellach o ddatblygiadau yn narpariaeth gwasanaethau eirioli ar gyfer plant a phobl ifanc yng Nghymru’ a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 23 Medi 2010.

Notes the report of the Children and Young People Committee ‘Further Review of Developments in the Provision of Advocacy Services to Children and Young People in Wales’ which was laid in the Table Office on 23 September 2010.

Helen Mary Jones: I move the motion.

Helen Mary Jones: Cynigiaf y cynnig.

I would like to begin my contribution to this debate by thanking my fellow committee members, the committee staff, without whom our work would be impossible, our witnesses, who were particularly open and honest about some of the challenges that they were facing in delivering this agenda—*[Interruption.]*

Hoffwn ddechrau fy nghyfraniad i'r ddadl hon drwy ddiolch i fy nghyd-aelodau ar y pwyllgor, i staff y pwyllgor—byddai ein gwaith yn amhosibl hebddynt, i'n tystion, a oedd yn arbennig o agored ac yn onest ynglŷn â rhai o'r heriau roeddent yn eu hwynebu wrth gyflwyno'r agenda hon—*[Torri ar draws.]*

The Deputy Presiding Officer: Order. The last debate has finished and we would now like to listen to Helen Mary in silence.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Mae'r ddadl ddiwethaf wedi dod i ben a hoffem nawr wrando ar Helen Mary mewn tawelwch.

Helen Mary Jones: I am grateful to you, Deputy Presiding Officer. I was just about to give my and my fellow committee members' thanks to the children and young people who participated both in the original review and in the follow-up.

Helen Mary Jones: Diolch ichi, Ddirprwy Lywydd. Roeddwn ar fin diolch, ar fy rhan innau ac ar ran fy nghyd-aelodau ar y pwyllgor, i'r plant a'r bobl ifanc a fu'n cymryd rhan yn yr adolygiad gwreiddiol ac yn yr adolygiad dilynol.

I thank the Deputy Minister for his response, and I am pleased that the Government has seen fit to accept all 13 of the recommendations that we made, wholly or in part. There is no time, or no need, this afternoon for me to address all the recommendations and I am looking forward to hearing what other Members have to say as they contribute to this debate. I will, therefore, confine my remarks to some of the recommendations that are agreed in principle, and about which the committee still has some outstanding concerns.

Diolch i'r Dirprwy Weinidog am ei ymateb, ac rwyf yn falch bod y Llywodraeth wedi cytuno i dderbyn pob un o'r 13 o argymhellion a wnaethom, yn gyfan gwbl neu'n rhannol. Nid oes amser, neu nid oes angen, y prynhawn yma imi roi sylw i'r holl argymhellion ac rwyf yn edrych ymlaen at glywed beth sydd gan Aelodau eraill i'w ddweud wrth iddynt gyfrannu at y ddadl hon. Rwyf, felly, am gyfyngu fy sylwadau at rai o'r argymhellion sydd wedi eu cytuno mewn egwyddor, sef y rhai y mae'r pwyllgor yn dal i bryderu yn eu cylch.

Recommendation 2 states that:

‘The Committee recommends that the Welsh Government should review if the consortia approach is realistic and achievable, or if a national model would be a better way forward. It is imperative that the current approach should not be stalled whilst a review takes place.’

The Government has accepted this recommendation in principle, but not fully. The Deputy Minister will expect me to reiterate the committee’s concerns about the independence of locally or regionally commissioned advocacy. We have received further evidence in that regard in this review. For example, Mr Diamond, who is the chair of the National Association of Partnership Support Officers, who are the people tasked with delivering this regional agenda, told us that,

‘children and young people ask the question themselves: “Who pays for you? Social Services? They are the people I’m complaining about”’.

He went on to say:

‘So, we are in total agreement that a move to a more independent body, such as the children and young people’s partnerships, would be a positive step. It is also worth mentioning that the children and young people’s partnerships rely heavily on the lead member, which is the local authority’.

The Children’s Commissioner for Wales said in his evidence to us:

‘On the question of independence, I remember sitting before this committee and saying that you cannot have degrees of independence: something is either independent or it is not.’

I must, on behalf of the committee, put it to the Deputy Minister again that independence is not a quality that can be qualified; it is an absolute.

Mae argymhelliad 2 yn nodi bod y:

‘Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn adolygu a yw’r dull consortia yn realistig ac yn ymarferol, neu a fyddai model cenedlaethol yn ffordd well ymlaen. Mae’n hanfodol nad yw cynnal adolygiad yn amharu ar y dull cyfredol.’

Mae’r Llywodraeth wedi derbyn yr argymhelliad hwn mewn egwyddor, ond nid yn gyfan gwbl. Bydd y Dirprwy Weinidog yn disgwyl imi ailadrodd pryderon y pwyllgor ynghylch annibyniaeth gwasanaethau eirioli sy’n cael eu comisiynu’n lleol neu’n rhanbarthol. Rydym wedi cael tystiolaeth bellach i’r perwyl hwnnw yn yr adolygiad hwn. Er enghraifft, bu i Mr Diamond, sef cadeirydd Cymdeithas Genedlaethol Swyddogion Cymorth Partneriaethau, sef y bobl sy’n gyfrifol am gyflwyno’r agenda ranbarthol hon, ddweud wrthym bod,

plant a phobl ifanc yn gofyn y cwestiwn eu hunain: "Pwy sy’n talu amdanoch? Y Gwasanaethau Cymdeithasol? Nhw yw’r bobl rwyf yn cwyno amdanynt”’.

Aeth ymlaen i ddweud:

Felly, rydym yn gwbl gytûn y byddai symud at gorff mwy annibynnol, fel y partneriaethau plant a phobl ifanc, yn gam cadarnhaol. Mae hefyd yn werth nodi bod y partneriaethau plant a phobl ifanc yn dibynnu’n helaeth ar yr aelod arweiniol, sef yr awdurdod lleol.

Yn ei dystiolaeth inni, dywedodd Comisiynydd Plant Cymru:

O ran annibyniaeth, rwyf yn cofio eistedd gerbron y pwyllgor hwn gan ddweud nad oes modd cael graddau o annibyniaeth: mae rhywbeth naill ai yn annibynnol neu ddim yn annibynnol.

Ar ran y pwyllgor, rhaid imi ddweud wrth y Dirprwy Weinidog eto nad yw annibyniaeth yn nodwedd amodol; mae’n bendant.

I now wish to raise a slightly different point. We received evidence that strongly suggested that local authorities were finding it very hard even to co-operate in the consortia and that progress was patchy at best. There was also a real concern by some of our witnesses that seeking a common approach across regions, although they fully accepted that that was desirable, could drive services down. In instances where local authorities were providing a higher level of service to young people than other local authorities, they were concerned that the risk was, particularly in difficult financial times, that the standards would get driven down to the level of the lowest or, at best, perhaps raised to some kind of a median. I know that the Deputy Minister will certainly not accept the idea that the move to regional consortia should lead to having any kind of lowest-common-denominator service for our children and young people. In light of that evidence, I urge the Deputy Minister to consider again an urgent review of the progress that is being made. We are not convinced as a committee that the regional model is right, but we are concerned that it does not seem to be progressing in the way in which we believe that the Deputy Minister would expect.

I now turn briefly to recommendation 8, which is related to what I have just mentioned. This recommendation suggests to the Government that a national service could allow flexibility across boundaries, to reduce the need for spot purchasing, which is when advocacy is bought in on a one-off basis to provide a specific service to a child or young person. All the evidence that we received indicated that that was pretty ineffective on the whole, because in order to develop effective advocacy, there is a need to develop a measure of trust.

5.00 p.m.

The Deputy Minister's response makes it clear that he is concerned that the spot purchasing of advocacy services should be reduced, and we welcome his assurance that the statutory guidance, when it is issued—and I hope that he can tell us a little more today about the time frames for that—will make it clear that spot purchasing should be

Rwyf nawr am godi pwynt ychydig yn wahanol. Cawsom dystiolaeth a oedd yn awgrymu'n gryf bod awdurdodau lleol yn ei chael yn anodd iawn hyd yn oed i gydweithio yn y consortia, a bod cynnydd yn anghyson ar y gorau. Roedd rhai o'n tystion hefyd wir yn pryderu y gallai ceisio dull cyffredin ar draws rhanbarthau, er eu bod yn derbyn yn llawn bod hynny'n ddymunol, wthio gwasanaethau i lawr. Mewn achosion lle mae awdurdodau lleol yn darparu lefel uwch o wasanaeth i bobl ifanc nag awdurdodau lleol eraill, roeddent yn pryderu mai'r risg, yn enwedig mewn cyfnod ariannol anodd, fyddai i'r safonau gael eu gwthio i lawr i'r lefel isaf neu, ar y gorau, gael eu codi efallai i ryw fath o lefel ganol. Gwn yn sicr na fydd y Dirprwy Weinidog yn derbyn y syniad y dylai symud at gonsortia rhanbarthol arwain at gael unrhyw fath o wasanaeth nodweddiol cyffredin ar gyfer ein plant a'n pobl ifanc. Yng ngoleuni'r dystiolaeth honno, rwyf yn annog y Dirprwy Weinidog i ailystyried cynnal adolygiad brys o'r cynnydd sy'n cael ei wneud. Nid ydym yn argyhoeddedig fel pwyllgor bod y model rhanbarthol yn gywir, ond rydym yn pryderu nad yw, i bob golwg, yn mynd rhagddo yn y ffordd rydym yn credu y byddai'r Dirprwy Weinidog yn ei ddisgwyl.

Trof yn awr yn gryno at argymhelliad 8, sy'n gysylltiedig â'r hyn rwyf newydd ei grybwyll. Mae'r argymhelliad hwn yn awgrymu i'r Llywodraeth y gallai gwasanaeth cenedlaethol ganiatáu hyblygrwydd ar draws ffiniau, er mwyn lleihau'r angen am brynu yn y fan a'r lle, sef pan gaiff gwasanaeth eirioli ei brynu ar sail untro i ddarparu gwasanaeth penodol i blentyn neu berson ifanc. Roedd yr holl dystiolaeth a gawsom yn dangos bod hynny'n eithaf aneffeithiol ar y cyfan, oherwydd mae angen datblygu ymddiriedaeth er mwyn datblygu gwasanaeth eirioli effeithiol.

Mae'n amlwg o ymateb y Dirprwy Weinidog ei fod yn poeni y dylid lleihau'r achosion o brynu gwasanaethau eirioli yn y fan a'r lle, ac rydym yn croesawu ei sicrwydd y bydd y cyfarwyddyd statudol, pan gaiff ei gyhoeddi—ac rwyf yn gobeithio y gall ddweud ychydig yn rhagor wrthym heddiw ynglŷn â'r amserlen ar gyfer hynny—yn

exceptional, although it is not possible to rule it out, as it may be necessary on some occasions. As a committee, we commend the view that a flexible national service could reduce spot purchasing further, because it would enable specialist advocates, such as people who have specialist language skills, to be used more easily throughout Wales.

The committee welcomes the Government's ongoing and genuine commitment to providing effective advocacy services for children and young people, and not only for the most vulnerable. As my colleague, Joyce Watson, asked, how can we identify the most vulnerable? How do we know that we have identified those who might need the advocacy service most? We welcome that commitment but, as we have set out in the report and as I have set out today, we have some outstanding concerns about how that commitment is being delivered. I expect that our committee's legacy report will urge the next Assembly to continue to be vigilant on the delivery of this important commitment.

The Deputy Minister for Children (Huw Lewis): I thank the committee for its invaluable and thoughtful work on this agenda, and I am grateful for the opportunity to update Assembly Members on recent developments, led by WAG, to provide comprehensive advocacy support for children and young people in Wales. As Members are aware, the Welsh Assembly Government is committed to progressively realising its commitment to the United Nations Convention on the Rights of the Child, which requires us to ensure that the voices of children and young people are heard in matters that affect their lives. Advocacy is a key foundation stone in achieving that aspiration, and we have moved forward substantially in implementing that model during the last year.

The National Independent Advocacy Board is now in its second year of operation. It is made up of four young people, four adults

egluo y dylid ond prynu yn y fan a'r lle o dan amgylchiadau eithriadol, er nad yw'n bosibl ei ddiystyru oherwydd gall fod yn angenrheidiol weithiau. Fel pwyllgor, rydym yn cymeradwyo'r farn y gallai gwasanaeth cenedlaethol hyblyg leihau'r achosion o brynu yn y fan a'r lle ymhellach, oherwydd byddai'n ei gwneud yn haws defnyddio eiriolwyr arbenigol, fel pobl sy'n meddu ar sgiliau iaith arbenigol, ledled Cymru.

Mae'r pwyllgor yn croesawu ymrwymiad parhaus a diffuant y Llywodraeth i ddarparu gwasanaethau eirioli effeithiol i blant a phobl ifanc, ac nid yn unig ar gyfer y rhai mwyaf agored i niwed. Fel y gofynnodd fy nghyd-Aelod, Joyce Watson, sut y gallwn adnabod y rhai mwyaf agored i niwed? Sut rydym yn gwybod ein bod wedi adnabod y rheini a allai fod angen y gwasanaeth eirioli fwyaf? Rydym yn croesawu'r ymrwymiad hwnnw, ond, fel rydym wedi ei amlinellu yn yr adroddiad ac fel rwyf wedi ei ddweud heddiw, rydym yn dal yn bryderus am y modd y mae'r ymrwymiad hwnnw'n cael ei gyflawni. Rwyf yn disgwyl y bydd adroddiad gwaddol ein pwyllgor yn annog y Cynulliad nesaf i ddal ati i sicrhau bod yr ymrwymiad pwysig hwn yn cael ei gyflawni.

Y Dirprwy Weinidog dros Blant (Huw Lewis): Diolch i'r pwyllgor am ei waith amhrisiadwy a meddylgar ar yr agenda hon, a diolch am y cyfle i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i Aelodau'r Cynulliad ynghylch y datblygiadau diweddar, o dan arweiniad Llywodraeth Cynulliad Cymru, i ddarparu cefnogaeth eirioli gynhwysfawr ar gyfer plant a phobl ifanc yng Nghymru. Fel y mae Aelodau'n gwybod, mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi ymrwymo i raddol wireddu ei hymrwymiad i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, sy'n ei gwneud yn ofynnol inni sicrhau bod lleisiau plant a phobl ifanc yn cael eu clywed mewn materion sy'n effeithio ar eu bywydau. Mae eiriolaeth yn garreg sylfaen allweddol wrth wireddu'r dyhead hwnnw, ac rydym wedi gwneud cynnydd sylweddol o ran gweithredu'r model hwnnw dros y flwyddyn diwethaf.

Mae'r Bwrdd Eiriolaeth Annibynnol Cenedlaethol bellach yn ei ail flwyddyn. Mae'n cynnwys pedwar o bobl ifanc, pedwar

and a chair. All board members have some form of expertise in the field of advocacy, some having been service users and others, advocates for children and young people in one way or another. Its forward work plan is to be made available shortly. The national advocacy and advice helpline, Meic, was launched in May this year, and it has been widely promoted to children, young people and families, as well as the professionals who work with them. The helpline is the first of its kind to be operated on a national level. It provides children and young people in Wales with a single point of contact via telephone, text and instant messaging, seven days a week. The service is open to children and young people up to the age of 25, and provides information and signposting to other services, and access to an independent professional advocate as and when needed, to support callers with their concerns. Since its launch in May, Meic has seen a steady increase in the volume of calls to the helpline, as more and more young people are made aware of the service. To date, there have been more than 3,500 calls from children and young people, showing that there is a real need for this kind of service.

To ensure quality, the Welsh Assembly Government is currently promoting and supporting the broader use of the level 3 certificate in independent advocacy, which is a nationally recognised qualification, to ensure that children and young people's advocates have sufficient capacity, skills and experience. We have developed course materials for a specific unit as part of the qualification, which is about working with children and young people. The course materials are underpinned by the national occupational standards, and have been accredited by City and Guilds.

Statutory guidance on the model for delivering advocacy services for children and young people in Wales will be issued in draft form for consultation shortly. Regular updates in relation to the advocacy model have been issued to ensure that stakeholders are kept up to date on developments. The updates also work to reinforce the message that children and young people's partnerships

oedolyn a chadeirydd. Mae gan bob un o aelodau'r bwrdd ryw fath o arbenigedd ym maes eiriolaeth; mae rhai wedi defnyddio'r gwasanaeth ac eraill wedi bod yn eiriolwyr ar gyfer plant a phobl ifanc mewn rhyw ffordd. Bydd ei flaengynllun gwaith ar gael cyn hir. Lanswyd y llinell gymorth genedlaethol ar gyfer cyngor ac eiriolaeth, Meic, ym mis Mai eleni, ac mae wedi cael ei hyrwyddo'n eang ymysg plant, pobl ifanc a theuluoedd, yn ogystal ag ymysg gweithwyr proffesiynol sy'n gweithio gyda hwy. Y llinell gymorth hon yw'r gyntaf o'i math i gael ei gweithredu ar lefel genedlaethol. Mae'n darparu un pwynt cyswllt dros y ffôn, drwy negeseuon testun a thrwy negeseua gwib i blant a phobl ifanc Cymru, saith diwrnod yr wythnos. Mae'r gwasanaeth yn agored i blant a phobl ifanc hyd at 25 oed. Mae'n rhoi gwybodaeth ac yn cyfeirio at wasanaethau eraill, ac mae'n darparu mynediad at eiriolwr proffesiynol annibynnol yn ôl yr angen, er mwyn rhoi cymorth i'r rheini sy'n galw i wynebu eu pryderon. Ers ei lansio ym mis Mai, mae Meic wedi gweld cynnydd cyson yn nifer y galwadau i'r llinell gymorth, wrth i fwy a mwy o bobl ifanc ddod i wybod am y gwasanaeth. Hyd yma, mae dros 3,500 o blant a phobl ifanc wedi galw, sy'n dangos bod gwir angen y math hwn o wasanaeth.

Er mwyn sicrhau ansawdd, mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wrthi'n hyrwyddo ac yn cefnogi defnydd ehangach o'r dystysgrif lefel 3 mewn eiriolaeth annibynnol, sy'n gymhwyster a gaiff ei gydnabod yn genedlaethol, er mwyn sicrhau bod gan eiriolwyr plant a phobl ifanc y gallu, y sgiliau a'r profiad priodol. Rydym wedi datblygu deunyddiau cwrs ar gyfer uned benodol fel rhan o'r cymhwyster, sy'n ymwneud â gweithio gyda phlant a phobl ifanc. Mae'r deunyddiau cwrs yn seiliedig ar y safonau galwedigaethol cenedlaethol, ac wedi cael eu hachredu gan City and Guilds.

Bydd cyfarwyddyd statudol ar y model ar gyfer darparu gwasanaethau eirioli ar gyfer plant a phobl ifanc yng Nghymru yn cael ei gyhoeddi ar ffurf drafft er mwyn ymgynghori arno cyn hir. Mae'r wybodaeth ddiweddaraf yng nghyswllt y model eirioli wedi ei darparu'n rheolaidd er mwyn sicrhau bod rhanddeiliaid yn cael gwybod am y datblygiadau diweddaraf. Mae hyn hefyd yn

should be putting arrangements in place for the integrated specialist advocacy element of the model to be implemented on a regional or sub-regional basis. I understand the committee's ongoing concerns about the shape of that model, and I can assure the committee that no permanent deaf ear is being turned to their concern on that, or to any other issue or recommendation made.

For all children and young people, the Government's advocacy model means delivering more positive outcomes for them, supporting their emotional wellbeing, increasing opportunities for them to be involved in decision making, and ensuring that they can access and claim their rights.

I welcome the continued input and recommendations of the Children and Young People Committee and Assembly Members. The Government's response was given in written form on 4 November and was made available to committee members. I look forward to hearing the debate today.

Jonathan Morgan: I start by saying how delighted I am to contribute to this important debate this afternoon. I only recently joined the Children and Young People Committee, and so this report pre-dates my involvement, but I congratulate the Chair and members of the committee on this thorough and considered piece of work.

Party politics aside, which may be a little difficult after the last debate, I also want to say how much I appreciate the deep commitment that the Deputy Minister shows to this agenda. I was fortunate in one of my early meetings of the Children and Young People Committee to hear evidence from Huw Lewis on a different matter. However, the Deputy Minister clearly feels strongly about these issues, and I hope that he will endeavour to work with the committee as we try to find a way to provide better services for children and young people, particularly to provide a universal advocacy service that can help children and young people to be more actively involved in our country as citizens, to engage more in the delivery of public

atgyfnerthu'r neges y dylai partneriaethau plant a phobl ifanc fod yn rhoi trefniadau ar waith ar gyfer elfen eiriolaeth arbenigol integredig y model, i'w gweithredu ar sail ranbarthol neu is-ranbarthol. Rwyf yn deall pryderon parhaus y pwyllgor ynghylch ffurf y model hwnnw, a gallaf sicrhau'r pwyllgor nad yw eu pryder ynglŷn â hynny, nac ychwaith unrhyw fater arall neu argymhelliad a wnaed, yn cael ei anwybyddu am byth.

Ar gyfer pob plentyn a pherson ifanc, mae model eirioli'r Llywodraeth yn golygu sicrhau rhagor o ganlyniadau cadarnhaol ar eu cyfer, gan gefnogi eu lles emosiynol, cynyddu'r cyfleoedd iddynt fod yn rhan o'r broses o wneud penderfyniadau, a sicrhau eu bod yn gallu cael mynediad at eu hawliau, a'u hawlio.

Rwyf yn croesawu cyfraniad parhaus ac argymhellion y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ac Aelodau'r Cynulliad. Rhoddwyd ymateb ysgrifenedig y Llywodraeth ar 4 Tachwedd ac roedd ar gael i aelodau'r pwyllgor. Edrychaf ymlaen at glywed y ddadl heddiw.

Jonathan Morgan: Hoffwn ddechrau drwy ddweud pa mor falch ydwyf o gael cyfrannu at y ddadl bwysig hon y prynhawn yma. Dim ond yn ddiweddar y bu imi ymuno â'r Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc, ac felly lluniwyd yr adroddiad hwn cyn imi fod yn rhan o bethau, ond rwyf yn llongyfarch y Cadeirydd ac aelodau'r pwyllgor ar y gwaith trylwyr, ystyriol hwn.

Gan roi gwleidyddiaeth y pleidiau o'r neilltu, a allai fod ychydig yn anodd ar ôl y ddadl ddiwethaf, rwyf hefyd yn awyddus i ddweud faint rwyf yn gwerthfawrogi'r ymrwymiad cadarn y mae'r Dirprwy Weinidog yn ei ddangos i'r agenda hon. Yn un o fy nghyfarfodydd cynnar gyda'r Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc, bûm yn ddigon ffodus i glywed tystiolaeth gan Huw Lewis ar fater gwahanol. Fodd bynnag, mae'r Dirprwy Weinidog yn amlwg yn teimlo'n gryf dros y materion hyn, a gobeithio y bydd yn ymdrechu i weithio gyda'r pwyllgor wrth inni geisio dod o hyd i ffordd o ddarparu gwasanaethau gwell i blant a phobl ifanc, gan fynd ati'n benodol i ddarparu gwasanaeth eirioli cyffredinol a all helpu plant a phobl

services, and to provide that extra attention to those children who are vulnerable and require additional help and support.

I wish to refer to two particular points. I accept what the Deputy Minister has said about some of the progress made by his department, but the report is pretty clear in the sense that there is a degree of criticism about the lack of progress. The evidence that was given to the committee was also clear. For example, when Voices from Care gave evidence to the committee in July, it said that advocacy services are not high on the Assembly Government's agenda. I hope that what was said this afternoon by the Deputy Minister will help organisations outside Wales to see that we are committed to ensuring that advocacy services are provided throughout Wales. However, those in the third sector who are working at the coalface clearly do not see enough drive and determination in getting the service delivered.

A couple of years have passed since the announcement by the Welsh Government of the new service framework for the future provision of advocacy services, which was in March 2008, and there are some organisations that do not feel that the Assembly Government has been able to move quickly enough in providing the service. It may be that saying 'yes' to providing a service, which we all signed up to, was a lot easier than getting on and doing it. I imagine that it is complex and that a lot of thought needs to go into how it can be provided, but this has to be given attention. We would be doing those organisations in Wales a grave disservice, along with children and young people, if we could not roll out this advocacy service throughout Wales.

As the report rightly says, the Advocacy Services and Representations Procedure (Children) (Wales) Regulations 2004 should ensure that all local authorities pursue their statutory duty to provide advocacy services for certain categories of children and young

ifanc i gyfrannu'n frwd at ein gwlad fel dinasyddion, i ymwneud mwy â darparu gwasanaethau cyhoeddus, ac i roi'r sylw ychwanegol hwnnw i'r plant hynny sy'n agored i niwed ac sydd angen cymorth a chefnogaeth ychwanegol.

Hoffwn gyfeirio at ddau bwynt penodol. Rwyf yn derbyn yr hyn y mae'r Dirprwy Weinidog wedi ei ddweud ynghylch rhywfaint o'r cynnydd a wnaed gan ei adran, ond mae'r adroddiad yn eithaf clir yn yr ystyr y ceir rhywfaint o feirniadaeth ynglŷn â'r diffyg cynnydd. Roedd y dystiolaeth a roddwyd i'r pwyllgor yn glir hefyd. Er enghraifft, pan roddodd *Voices from Care* dystiolaeth i'r pwyllgor ym mis Gorffennaf, dywedodd nad yw gwasanaethau eirioli yn uchel ar agenda Llywodraeth y Cynulliad. Rwyf yn gobeithio y bydd yr hyn a ddywedodd y Dirprwy Weinidog y prynhawn yma yn helpu sefydliadau y tu allan i Gymru i weld ein bod wedi ymrwmo i sicrhau bod gwasanaethau eirioli yn cael eu darparu ledled Cymru. Fodd bynnag, mae'n amlwg nad yw'r rhai yn y trydydd sector sy'n gweithio ar y rheng flaen yn gweld digon o ymdrech a phenderfyniad wrth sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei ddarparu.

Mae ambell flwyddyn wedi mynd heibio ers i Lywodraeth Cymru gyhoeddi'r fframwaith gwasanaeth newydd ar gyfer darparu gwasanaethau eirioli yn y dyfodol ym mis Mawrth 2008, ac mae rhai sefydliadau nad ydynt yn teimlo bod Llywodraeth y Cynulliad wedi gallu gweithio'n ddigon cyflym wrth ddarparu'r gwasanaeth. Efallai bod dweud 'ie' i ddarparu gwasanaeth y mae pawb wedi ymrwmo iddo yn haws o lawer na mynd ati i wneud hynny o ddifrif. Rwyf yn tybio ei bod yn gymhleth a bod angen meddwl llawer am sut y gellir ei ddarparu, ond rhaid rhoi sylw i hyn. Byddem yn gwneud anghymwynas fawr â'r sefydliadau hynny yng Nghymru, ynghyd â phlant a phobl ifanc, pe na baem yn gallu cyflwyno'r gwasanaeth eirioli hwn ledled Cymru.

Fel y mae'r adroddiad yn ei ddweud, a hynny'n briodol, dylai Rheoliadau Gwasanaethau Eirioli a Gweithdrefn Sylwadau (Plant) (Cymru) 2004 sicrhau bod pob awdurdod lleol yn dilyn ei ddyletswydd statudol i ddarparu gwasanaethau eirioli ar

people. The Deputy Minister, in evidence to the committee, pointed out that the guidance exists, that the regulations are in force, and that local authorities have to fulfil their duties. If they are not fulfilling those duties, we need to find out why. What is it that is holding them up, and is there, as the report suggests, a patchy delivery of services throughout Wales for some of the most vulnerable children and young people?

The children's commissioner raised some concerns, as is alluded to in the report. In a sense, he suggests that there are inconsistencies relating to the eligibility criteria. In the paperwork that he submitted to the committee, he stated that

'Anecdotal evidence suggests that there are inconsistencies relating to: eligibility criteria with varying definitions of a "child in need" [and] whether or not the advocacy provision relates to complaints only'.

We need to look at this in some detail. It is important that we follow up the advice of the children's commissioner and that we find out where those inconsistencies are. If local authorities in Wales are not fulfilling their statutory duties, we should tackle that as a matter of urgency, because their statutory functions relate to the most vulnerable children in Wales, namely those at risk, who could find themselves in the most terrifying of circumstances in the future. That is what we need to tackle.

5.10 p.m.

As politicians, it is easy for us to consider the short-term political advantage. The challenge is to make decisions that impact on the life chances of our young people and children. Those life chances may not be appreciated for some time to come, so we need to secure that long-term advantage.

Joyce Watson: I am grateful for the opportunity to speak during this debate on the

gyfer categorïau penodol o blant a phobl ifanc. Yn ei dystiolaeth i'r pwyllgor, gwnaeth y Dirprwy Weinidog dynnu sylw at y ffaith bod y cyfarwyddyd yn bodoli, bod y rheoliadau mewn grym, a bod yn rhaid i awdurdodau lleol gyflawni eu dyletswyddau. Os nad ydynt yn cyflawni'r dyletswyddau hynny, mae angen inni gael gwybod pam. Beth sy'n eu dal yn ôl, ac a oes darpariaeth anghyson o wasanaethau drwy Gymru gyfan ar gyfer rhai o'r plant a'r pobl ifanc mwyaf agored i niwed, fel y mae'r adroddiad yn ei awgrymu?

Gwnaeth y comisiynydd plant godi rhai pryderon, fel y crybwyllir yn yr adroddiad. Mewn ffordd, mae'n awgrymu y ceir anghysondebau sy'n ymwneud â'r meini prawf cymhwysio. Yn y gwaith papur a gyflwynodd i'r pwyllgor, dywedodd bod

Tystiolaeth anecdotaidd yn awgrymu y ceir anghysondebau sy'n ymwneud â: meini prawf cymhwysio gyda gwahanol ddiffiniadau o "blentyn mewn angen" ac a yw'r ddarpariaeth o wasanaethau eirioli yn ymwneud â chwynion yn unig ai peidio.

Mae angen inni edrych ar hyn yn ofalus. Mae'n bwysig ein bod yn dilyn cyngor y comisiynydd plant a'n bod yn canfod ymhle y mae'r anghysondebau hynny. Os nad yw awdurdodau lleol yng Nghymru'n cyflawni eu dyletswyddau statudol, dylem fynd i'r afael â hynny ar fyrder, oherwydd mae eu swyddogaethau statudol yn ymwneud â'r plant mwyaf agored i niwed yng Nghymru, sef y rhai sydd mewn perygl, a allai fod yn yr amgylchiadau mwyaf arswydus yn y dyfodol. Dyna'r hyn y mae angen inni fynd i'r afael ag ef.

A ninnau'n wleidyddion, mae'n hawdd inni ystyried y fantais wleidyddol yn y tymor byr. Yr her yw gwneud penderfyniadau sy'n effeithio ar gyfleoedd bywyd ein pobl ifanc a'n plant. Efallai na fydd y cyfleoedd bywyd hynny'n cael eu gwerthfawrogi am beth amser i ddod, felly mae angen inni sicrhau'r fantais hirdymor honno.

Joyce Watson: Rwyf yn ddiolchgar am y cyfle i siarad yn ystod y ddadl hon ar y

development in the provision of advocacy services for children and young people. It is an area that can have a significant impact on thousands of children in Wales, and I hope that this report, which we have put together as a committee, goes some way towards ensuring that the best possible advocacy service is provided for children in Wales.

I begin my contribution by paying tribute to all the agencies and individuals who came to give evidence to us, to the Chair, Helen Mary, for considering a review of this, and to all my fellow committee members who engaged in that work. Everyone was truly and rightfully engaged in this piece of work. I also pay tribute to the Welsh Assembly Government and the Deputy Minister for Children in particular for his dedication to the subject. The Government has consistently demonstrated its commitment to offering support to vulnerable children, and the fact that we have a Deputy Minister for Children as well as a children's commissioner is undoubtedly a testament to that commitment. However, there is, as always, more that can be done to improve services, and it is for that reason that we believed as a committee that there was a need to conduct a review of the developments in this area.

I particularly want to address the issue of the universality of services. The report makes regular reference to that, and it is an essential ingredient in providing the level of service that we need in Wales. During the evidence sessions, I made reference to the fact that we cannot solely provide services for those children and young people who are known to be vulnerable. The worrying thing is that we do not always know who the vulnerable children and young people are, as they may not be known to a relevant authority. The services that are provided must allow access for those individuals.

We have seen advances made towards broadening access, and the Government, quite rightly, makes reference to that in its response to our recommendation. In particular, I welcome the establishment of the Meic helpline, which was launched in May

datblygiad o ran darparu gwasanaethau eirioli i blant a phobl ifanc. Mae'n faes a all gael effaith sylweddol ar filoedd o blant yng Nghymru, a gobeithio y bydd yr adroddiad hwn, yr ydym wedi ei lunio fel pwyllgor, o gymorth wrth sicrhau bod y gwasanaeth eirioli gorau posibl yn cael ei ddarparu i blant yng Nghymru.

Dechreuaf fy nghyfraniad drwy dalu teyrnged i'r holl asiantaethau ac unigolion a ddaeth i roi tystiolaeth inni. Rwyf am dalu teyrnged hefyd i'r Cadeirydd, Helen Mary, am ystyried adolygu hyn, ac i fy holl gyd-aelodau ar y pwyllgor a oedd yn rhan o'r gwaith hwnnw. Roedd pawb wedi'u cynnwys yn llwyr ac yn briodol yn y gwaith hwn. Rwyf hefyd am dalu teyrnged i Lywodraeth Cynulliad Cymru a'r Dirprwy Weinidog dros Blant yn arbennig am ei ymroddiad i'r pwnc. Mae'r Llywodraeth wedi dangos yn gyson ei hymrwymiad i gynnig cefnogaeth i blant agored i niwed, ac mae'r ffaith bod gennym Ddirprwy Weinidog dros Blant yn ogystal â chomisiynydd plant yn sicrhau dyst i'r ymrwymiad hwnnw. Fodd bynnag, fel bob amser, mae mwy y gellir ei wneud i wella'r gwasanaethau, ac am y rheswm hwnnw roeddem ni, fel pwyllgor, yn credu bod angen cynnal adolygiad o'r datblygiadau yn y maes hwn.

Rwyf yn arbennig o awyddus i roi sylw i pa mor gyffredinol yw'r gwasanaethau. Mae'r adroddiad yn cyfeirio'n rheolaidd at hynny, ac mae'n elfen hanfodol o ran darparu'r lefel o wasanaeth y mae arnom ei hangen yng Nghymru. Yn ystod y sesiynau tystiolaeth, bu imi gyfeirio at y ffaith na allwn ddim ond darparu gwasanaethau ar gyfer y plant a'r bobl ifanc hynny rydym yn gwybod eu bod yn agored i niwed. Yr hyn sy'n peri pryder yw nad ydym bob amser yn gwybod pwy yw'r plant a'r bobl ifanc agored i niwed, oherwydd efallai nad yw'r awdurdod perthnasol yn gwybod amdanynt. Rhaid i'r gwasanaethau a ddarperir ganiatáu mynediad i'r unigolion hynny.

Rydym wedi gweld datblygiadau'n cael eu gwneud o ran ehangu mynediad, ac mae'r Llywodraeth, yn gwbl briodol, yn cyfeirio at hynny yn ei hymateb i'n hargymhelliad. Yn benodol, rwyf yn croesawu sefydlu llinell gymorth Meic, a gafodd ei lansio ym mis Mai

this year, as it is an accessible and modern way of broadening access to advocacy services to children and young people. The service offers children and young people the opportunity to get in touch with a trained advocate at any time of day by text, phone or instant messaging. While this action is definitely a step in the right direction, it cannot in itself outweigh the obvious issues that were made clear to us concerning the varying standards of care from one local authority to the next.

As the Deputy Minister made clear when giving evidence, everyone should be sufficiently resourced to deliver universal access to advocacy. The Government is, therefore, giving local authorities the tool to implement the universal services that Wales needs, and yet the discrepancies from one local authority to the next are of serious concern. In its response, the Government puts forward a convincing argument for the consortium approach and how it promotes the link between the voice of the child and mainstream services. The concern raised by the national association of partnership support officers is that an equalisation of services could be detrimental to local authorities where there is already an excellent universal service. I would be grateful—and the Chair has already asked for this—for the Deputy Minister's assurance that services will not be equalised down in areas where an excellent service already exists.

Eleanor Burnham: There is a quotation from the children's commissioner who expressed concern that, where advocacy services are available, they are not being accessed by those who need them. He said:

'I am very clear about the fact that children and young people are still not receiving what we would call a good advocacy service, because they do not know that it exists. That can be the case for some vulnerable children and young people, too.'

That was at the heart of what we were trying to address. Like others, I pay tribute to our Chair, the Deputy Minister and Assembly

eleni, gan ei bod yn ffordd hygyrch a modern o ehangu mynediad at wasanaethau eirioli i blant a phobl ifanc. Mae'r gwasanaeth yn rhoi'r cyfle i blant a phobl ifanc gysylltu ag eiriolwr hyfforddedig unrhyw adeg o'r dydd drwy gyfrwng negeseuon testun, dros y ffôn neu drwy negeseua gwib. Er bod hyn yn sicr yn gam yn y cyfeiriad cywir, ynddo'i hun, ni all droi'r fantol yn erbyn y materion amlwg a wnaed yn glir inni ynghylch y safonau amrywiol o ofal ymhlith awdurdodau lleol.

Fel y bu i'r Dirprwy Weinidog ei egluro wrth roi tystiolaeth, dylai pawb gael adnoddau digonol er mwyn gallu darparu mynediad cyffredinol at wasanaethau eirioli. Felly, mae'r Llywodraeth yn rhoi i awdurdodau lleol yr offer i weithredu'r gwasanaethau cyffredinol y mae ar Gymru eu hangen, ac eto, mae'r anghysondebau ymhlith awdurdodau lleol yn peri pryder difrifol. Yn ei ymateb, mae'r Llywodraeth yn cyflwyno dadl argyhoeddiadol ar gyfer y dull consortiwm a sut y mae'n hybu'r cysylltiad rhwng llais y plentyn a gwasanaethau prif ffrwd. Y pryder a godwyd gan gymdeithas genedlaethol swyddogion cymorth partneriaethau yw y gallai sicrhau bod gwasanaethau'n gyfartal gael effaith andwyol ar awdurdodau lleol lle ceir gwasanaeth cyffredinol ardderchog yn barod. Byddwn yn ddiolchgar—ac mae'r Cadeirydd eisoes wedi gofyn am hyn—pe bai modd i'r Dirprwy Weinidog dawelu ein meddwl na fydd gwasanaethau'n cael eu gwthio i lawr mewn ardaloedd lle ceir gwasanaeth ardderchog yn barod, er mwyn gwneud pethau'n gyfartal.

Eleanor Burnham: Ceir dyfyniad gan y comisiynydd plant a fynegodd bryder nad yw gwasanaethau eirioli, lle maent ar gael, yn cael eu defnyddio gan y rheini sydd eu hangen. Dywedodd:

Mae'n amlwg iawn i mi bod plant a phobl ifanc yn dal ddim yn derbyn yr hyn y byddem yn ei alw'n wasanaeth eirioli da, am nad ydynt yn gwybod ei fod yn bodoli. Gall hynny fod yn wir i rai plant a phobl ifanc agored i niwed hefyd.

Dyna oedd wrth wraidd yr hyn roeddem yn ceisio mynd i'r afael ag ef. Fel eraill, hoffwn dalu teyrnged i'n Cadeirydd, i'r Dirprwy

colleagues, as well as the staff and people who gave evidence. This cross-party committee and report have the best interests of our vulnerable children and young people at heart, and the outcome should be achieving the very best advocacy services. We are all aware of the vulnerability of so many of our young people, and I hope that we can move forward on some of the recommendations that have been accepted only in principle, outlined by the committee Chair, because there are issues that need to be addressed, the most important of which is that of independence. As many others have said, if you do not have that independence, how can these youngsters feel secure in the knowledge that what they want will be achieved?

Lots of youngsters are in very difficult positions and will be damaged for life because of their vulnerable situations, and we must do our best. Quite frankly, it brings you to tears sometimes when you meet some of these young people and become aware of their difficulties. I hope that the Deputy Minister can look again at recommendation 2, which has been accepted only in principle, and recommendations 9 and 11. After all, having spent such a lot of time going into such depth for this review and considering the progress that needs to be made, like others, I hope that we can achieve a better outcome.

The Deputy Minister for Children (Huw Lewis): There were some clear themes coming across from Members there. I have only a minute to sum up, so it is difficult to address those themes individually. I would like to underline my commitment to combating those issues of inconsistency mentioned by several Members. Of course, there will be no tolerance of equalisation downwards or working to the lowest common denominator when it comes to the regionalisation of services. With regard to where this sits on our agenda, something that Jonathan Morgan mentioned in particular, I think that people will be clear very soon that, even in very tough budgetary times, this commitment to advocacy for children and young people in Wales will remain at the centre of governmental concerns; let us just

Weinidog ac i'n cydweithwyr yn y Cynulliad, yn ogystal ag i'r staff a'r bobl a roddodd dystiolaeth. Lles ein plant a'n pobl ifanc agored i niwed sydd wrth wraidd y pwyllgor trawsbleidiol a'r adroddiad hwn, a dylent arwain at y gwasanaethau eirioli gorau. Rydym i gyd yn ymwybodol o pa mor agored i niwed yw cynifer o'n pobl ifanc, a gobeithio y gallwn ddatblygu rhai o'r argymhellion sydd wedi eu derbyn mewn egwyddor yn unig, a gafodd eu hamlinellu gan Gadeirydd y pwyllgor, gan fod materion y mae angen mynd i'r afael â hwy. Y pwysicaf o'u plith yw annibyniaeth. Fel y mae sawl un arall wedi dweud, os nad oes gennyh yr annibyniaeth honno, sut y gall y bobl ifanc hyn deimlo'n sicr y bydd yr hyn y mae arnynt ei eisiau yn cael ei gyflawni?

Mae llawer o bobl ifanc mewn sefyllfaoedd anodd iawn a byddant yn dioddef niwed oes o ganlyniad i'w sefyllfaoedd bregus. Rhaid inni wneud ein gorau glas. A dweud y gwir, mae'r dagrau'n llifo weithiau wrth gwrrd â rhai o'r bobl ifanc hyn a dod i wybod am eu hanawsterau. Rwyf yn gobeithio y bydd y Dirprwy Weinidog yn gallu ailystyried argymhelliad 2, sydd wedi cael ei dderbyn mewn egwyddor yn unig, yn ogystal ag argymhellion 9 ac 11. Wedi'r cyfan, ar ôl treulio cymaint o amser yn pwysu a mesur ar gyfer yr adolygiad hwn ac o ystyried y cynnydd y mae angen ei wneud, fel eraill, rwyf yn gobeithio y gallwn sicrhau canlyniadau gwell.

Y Dirprwy Weinidog dros Blant (Huw Lewis): Roedd rhai themâu clir yn dod i'r amlwg gan yr Aelodau. Dim ond munud sydd gennyf i grynhoi, felly mae'n anodd rhoi sylw unigol i'r themâu hynny. Hoffwn bwysleisio fy ymrwymiad i fynd i'r afael â'r anghysondeb y mae nifer o'r Aelodau wedi ei grybwyll. Wrth gwrs, ni fydd unrhyw oddefgarwch tuag at wthio gwasanaethau i lawr er mwyn gwneud pethau'n gyfartal na gweithio i'r nodweddion cyffredin gwaethaf o ran datblygu gwasanaethau rhanbarthol. O ystyried safle hyn ar ein hagenda, rhywbeth y bu i Jonathan Morgan ei grybwyll yn benodol, rwyf yn meddwl y daw'n amlwg i bobl yn fuan iawn y bydd yr ymrwymiad hwn i wasanaethau eirioli ar gyfer plant a phobl ifanc Cymru, hyd yn oed mewn cyfnod anodd iawn yn gyllidebol, yn parhau wrth galon

say that—the Minister for Business and Budget is probably going to shoot me for this. [*Laughter.*]

I want to thank the committee members for keeping me on my toes in this work. You are doing precisely what a good committee should do. This is work in progress, and I do not claim a monopoly on wisdom when it comes to how these advocacy services will develop. One of the perhaps unforeseen aspects of how this will turn out and how it will be modified in future will be what comes from the young people themselves. It is remarkable that the calls that Meic is receiving, which are about issues as diverse as adoption and college courses, are themselves going to be a hugely valuable resource in terms of how we shape service delivery—the delivery of advocacy itself as well as other public services.

I thank Members for the time and thought that they have put into their contributions.

Helen Mary Jones: I am conscious that my time is limited. I am very pleased to hear the Deputy Minister's response to this debate. It is good to hear him agree that there is much more to be done and stress that this will remain a priority.

5.20 p.m.

For example, the Meic helpline is a very good service, but if there are no universal services on the ground the risk is that there is no-one for Meic to refer on to. It is that sort of joining things together, as Jonathan Morgan rightly stressed, that we need to achieve. I welcome Jonathan to the committee, and in doing so I thank Angela Burns for the contribution that she made as the Conservative representative. Jonathan, of course, is right to highlight some of those delays and the unevenness in implementation that we heard of—matters that were also touched on by Joyce Watson. Jonathan is also right to stress the need for long-term thinking. I will take away from this debate the fact that we will be able to do that, because there is a strong measure of consensus across the Chamber about how we

pryderon y llywodraeth; gadewch inni ddweud hynny—mae'n bur debyg y bydd y Gweinidog dros Fusnes a'r Gyllideb yn fy saethu am hyn. [*Chwerthin.*]

Hoffwn ddiolch i aelodau'r pwyllgor am fy nghadw ar flaenau fy nhraed gyda'r gwaith hwn. Rydych yn gwneud yn union beth y dylai pwyllgor da fod yn ei wneud. Nid yw'r gwaith hwn ar ben, ac nid wyf yn honni fy mod yn gwybod y cyfan ynghylch sut y bydd y gwasanaethau eirioli hyn yn datblygu. Efallai mai un o'r agweddau nad oes modd eu rhagweld o ran beth fydd canlyniad hyn, a sut y bydd yn cael ei addasu yn y dyfodol, fydd yr hyn a ddaw o'r bobl ifanc eu hunain. Mae'n rhyfeddol bod y galwadau y mae Meic yn eu cael, sy'n ymwneud â materion mor amrywiol â mabwysiadu a chysiau coleg, yn mynd i fod yn adnoddau hynod o werthfawr o ran llywio sut yr ydym yn darparu'r gwasanaeth—darparu eiriolaeth ei hun yn ogystal â gwasanaethau cyhoeddus eraill.

Diolch i'r Aelodau am yr amser a'r ystyriaeth y maent wedi ei roi i'w cyfraniadau.

Helen Mary Jones: Rwyf yn ymwybodol bod fy amser yn brin. Braf iawn oedd clywed ymateb y Dirprwy Weinidog i'r ddadl hon. Mae'n braf ei glywed yn cytuno bod llawer mwy i'w wneud ac yn pwysleisio y bydd hyn yn parhau i fod yn flaenoriaeth.

Mae llinell gymorth Meic, er enghraifft, yn wasanaeth da iawn, ond os nad oes unrhyw wasanaethau cyffredinol ar lawr gwlad, y perygl yw na fydd gan Meic unrhyw un i gyfeirio pobl ato. Fel y gwnaeth Jonathan Morgan ei bwysleisio, a hynny'n briodol, mae angen inni lwyddo i sicrhau'r math hwnnw o gydgyssylltu. Rwyf yn croesawu Jonathan i'r pwyllgor ac wrth gwneud hynny hoffwn ddiolch i Angela Burns am ei chyfraniad fel cynrychiolydd y Ceidwadwyr. Mae Jonathan, wrth gwrs, yn llygad ei le wrth dynnu sylw at rywfaint o'r oedi hynny a'r anghysondeb wrth weithredu y clywsom amdano—materion y bu i Joyce Watson gyffwrdd arnynt hefyd. Mae Jonathan hefyd yn llygad ei le wrth bwysleisio'r angen am feddwl yn hirdymor. Ar ôl y ddadl hon, rwyf yn gwybod y byddwn yn gallu gwneud

want to move this agenda forward.

I am very grateful to Joyce Watson for once again stressing the need for universality. We do not necessarily know where the vulnerable children are. Therefore, to provide a service only to those already identified as vulnerable would be to seriously risk missing those who need it most.

Eleanor Burnham stressed the need for independence, and the need to build trust is valid. Her emphasis on it being the responsibility of us all to make sure that those children and young people get the advocacy that they need to get their voices heard is welcome.

I am grateful for all contributions to this debate. It has served to strengthen the consensus about where we want to go. During the remainder of this term, our committee will continue to keep the Deputy Minister on his toes. It is good to hear him welcome that. I very much hope that we will have a successor committee. Of course, that is a matter for the next Assembly, but I very much hope that we will continue to have a committee because I feel that it is very important as a symbol, as well as in enabling us, as Assembly Members, to hold the Government to account.

Y Dirprwy Lywydd: Y cynnig yw ein bod yn nodi'r adroddiad. A oes unrhyw Aelod yn gwrthwynebu? Gwelaf nad oes. Felly, yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 7.35, datganaf fod y cynnig wedi'i dderbyn.

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion agreed.*

hynny, oherwydd ceir mesur cryf o gonsensws ar draws y Siambr ynghylch sut rydym am symud ymlaen â'r agenda hon.

Rwyf yn ddiolchgar dros ben i Joyce Watson am bwysleisio, unwaith eto, yr angen i fod yn gyffredinol. Nid ydym o reidrwydd yn gwybod ymhle y mae'r plant agored i niwed. Felly, byddai darparu gwasanaeth i'r rhai y nodwyd eisoes eu bod yn agored i niwed yn unig yn peri risg difrifol o golli'r rheini sydd angen y gwasanaeth fwyaf.

Gwnaeth Eleanor Burnham bwysleisio'r angen am annibyniaeth, ac mae'r angen i feithrin ymddiriedaeth yn un dilyys. Dylid croesawu ei phwyslais ar y ffaith ei bod yn gyfrifoldeb ar bob un ohonom i wneud yn siŵr bod y plant a'r bobl ifanc hynny'n cael y gwasanaethau eirioli y mae arnynt eu hangen er mwyn lleisio eu barn.

Rwyf yn ddiolchgar am bob un o'r cyfraniadau at y ddatl hon. Mae wedi cryfhau'r consensws ynglŷn â'r cyfeiriad rydym am fynd iddo. Yn ystod gweddill y tymor hwn, bydd ein pwyllgor yn parhau i gadw'r Dirprwy Weinidog ar flaenau ei draed. Mae'n braf ei glywed yn croesawu hynny. Rwyf yn gobeithio'n fawr y cawn bwyllgor olynol. Wrth gwrs, mae hynny'n fater ar gyfer y Cynulliad nesaf, ond rwyf yn gobeithio'n fawr y bydd pwyllgor yn parhau i fodoli oherwydd fy mod yn teimlo ei fod yn bwysig iawn fel symbol ac fel ffordd o'n galluogi ni, fel Aelodau'r Cynulliad, i ddal y Llywodraeth yn atebol.

The Deputy Presiding Officer: The proposal is to note the report. Does any Member object? I see that there are no objections. Therefore, in accordance with Standing Order No. 7.35, I declare that the motion is agreed.

Dadl Democratiaid Rhyddfrydol Cymru Welsh Liberal Democrats Debate

**Y GIG
The NHS**

Y Dirprwy Lywydd: Yr wyf wedi dethol gwelliannau 1 a 2 yn enw Nick Ramsay.

The Deputy Presiding Officer: I have selected amendments 1 and 2 in the name of Nick Ramsay.

Cynnig NDM4582 Peter Black

Motion NDM4582 Peter Black

Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

The National Assembly for Wales:

1. Yn credu bod y GIG yn hanfodol bwysig wrth hyrwyddo a chynnal iechyd pobl yng Nghymru.

1. Believes the NHS is of crucial importance in promoting and maintaining the health of people in Wales.

2. Yn nodi:

2. Notes that:

(a) bod tystiolaeth a roddwyd i'r Pwyllgor Cyllid yn awgrymu nad ydym yn defnyddio hyd at £1bn o gyllideb y GIG yn briodol;

(a) evidence given to the finance committee suggests that that there is up to £1bn of the NHS budget 'that we are not utilising appropriately';

(b) bod y gwaith a wnaethpwyd gan McKinsey and Co. wedi dod i'r casgliad bod strategaethau'r Llywodraeth yn ariannol anfforddiadwy, bod diffyg atebolrwydd ac nad oes capasiti i'w cyflawni; a

(b) the work undertaken by McKinsey and Co. concluded that Government strategies are 'financially unaffordable', 'lack accountability' and that there is 'a lack of capacity to deliver them'; and

(c) mae tystiolaeth gan Ymddiriedolaeth Nuffield yn awgrymu bod gofal iechyd yn waeth yng Nghymru nag mewn sawl rhan o Loegr, er bod lefelau cyllido'n uwch.

(c) evidence from the Nuffield Trust suggests that healthcare is poorer in Wales than many parts of England, despite higher levels of funding.

3. Yn credu ei bod yn hanfodol bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn parhau i geisio sicrhau mwy o werth am arian, arweinyddiaeth gryfach a gwelliannau o un flwyddyn i'r llall ym maes gwasanaethau iechyd i gleifion.

3. Believes it is essential that the Welsh Assembly Government should continually seek to deliver improved value for money, stronger leadership and year on year improvements in health services for patients.

4. Yn galw ar Lywodraeth Cynulliad Cymru i:

4. Calls for the Welsh Assembly Government to:

(a) cymryd camau ar fyrder i sicrhau gwariant mwy effeithiol yn y GIG, arweinyddiaeth strategol gryfach a gwell canlyniadau i gleifion, a

(a) take urgent measures to ensure more effective NHS spending, stronger strategic leadership and improved patient outcomes, and

(b) ymchwilio ar fyrder faint o'r £1 biliwn nad ydym yn ei ddefnyddio'n briodol y gellid ei ailgyfeirio tuag at wasanaethau rheng flaen, ac adrodd yn ôl i'r Cynulliad ar gynnydd mewn perthynas â chyflawni'r amcan hwn.

(b) urgently investigate how much of the £1 billion 'that we are not using appropriately' could be redirected towards frontline services and to report back to the Assembly on progress in achieving this goal.

Veronica German: I move the motion.

Veronica German: Cynigiau y cynnig.

It is not with any joy that we bring this motion to the Assembly this afternoon; we just think that it is necessary to do so. Everyone in Wales is proud of the NHS, and I think that everyone here is committed to the great principles on which it was founded, namely healthcare free at the point of care, regardless of ability to pay. There is nothing to detract from that. However, the NHS in Wales is being let down. It is not being let down by the doctors, nurses and other health professionals working in it, but it is being let down by this Government. For all its talk about investment, the Labour-Plaid Government has presided over escalating costs and declining standards.

As we have said before, despite more than doubling spending since devolution, the improvements have not kept up with that additional spend. This means that we have an NHS in Wales that costs more per head than in England, but is delivering worse outcomes.

I will refer to a few of the shortcomings that have been identified. Last year, the repairs backlog in buildings of over £500 million jumped £37 million in just one year. It is in danger of spiralling completely out of control. Meanwhile, we are putting patient and staff safety at risk on a daily basis when we do not reach fire and safety standards in many buildings. We are now getting to the stage where we have hospitals that need to be repaired because of these reasons. For instance, in the Aneurin Bevan Local Health Board, repairs to hospitals are in danger of costing the same as building a new critical care centre, on which we are still awaiting a decision. Therefore, we are getting to the stage where to make do and mend costs as much as building a new hospital.

Sometimes, ideology seems to get in the way. I recently heard about a general practitioner who wanted to move into a commercial property to share premises with a commercial

Nid yw'n braf gorfod dod â'r cynnig hwn gerbron y Cynulliad y prynhawn yma; ond rydym yn credu ei bod yn angenrheidiol inni wneud hynny. Mae pawb yng Nghymru yn ymfalchïo yn y GIG, a chredaf fod pawb yma wedi ymrwymo i'r egwyddorion arbennig y cafodd ei sefydlu arnynt, sef gofal iechyd am ddim yn y pwynt gofal, beth bynnag y bo eu gallu i dalu. Nid oes dim i dynnu oddi ar hynny. Fodd bynnag, mae tro gwael yn cael ei wneud â'r GIG yng Nghymru. Nid y meddygon, na'r nyrsys na'r gweithwyr iechyd proffesiynol eraill sy'n gweithio ynddo sy'n gwneud tro gwael ag ef, ond yn hytrach, y Llywodraeth hon. Er gwaethaf yr holl siarad am fuddsoddi, mae Llywodraeth Llafur-Plaid wedi bod yn gyfrifol am gostau cynyddol a safonau sy'n dirywio.

Fel yr ydym wedi ei ddweud o'r blaen, er gwaethaf mwy na dyblu'r gwariant ers datganoli, nid yw'r gwelliannau wedi cydfynd â'r gwariant ychwanegol hwnnw. Mae hyn yn golygu bod gennym GIG yng Nghymru sy'n costio mwy y pen nag yn Lloegr, ond nad yw'n sicrhau canlyniadau mor dda.

Byddaf yn cyfeirio at rai o'r diffygion sydd wedi cael eu nodi. Y llynedd, gwnaeth y gwaith atgyweirio mewn adeiladau a oedd yn dal heb ei wneud, sef gwerth dros £500 miliwn, neidio £37 miliwn mewn blwyddyn. Mae mewn perygl o fynd yn waeth ac yn waeth nes ei bod yn amhosibl rheoli'r sefyllfa mwyach. Yn y cyfamser, rydym yn rhoi diogelwch cleifion a staff mewn perygl o ddydd i ddydd wrth inni beidio â bodloni safonau tân a diogelwch mewn llawer o adeiladau. Mae gennym bellach ysbytai y mae angen eu hatgyweirio oherwydd y rhesymau hyn. Er enghraifft, ym Mwrdd Iechyd Lleol Aneurin Bevan, mae perygl y bydd gwaith atgyweirio mewn ysbytai yn costio'r un faint ag adeiladu canolfan gofal critigol newydd, ac rydym yn dal i aros am benderfyniad ynglŷn â'r ganolfan honno. Felly, mae bodloni a thrwsio bellach yn costio cymaint ag adeiladu ysbyty newydd.

Weithiau, mae'n ymddangos bod ideoleg yn y ffordd. Yn ddiweddar, clywais am feddyg teulu a oedd am symud i eiddo masnachol er mwyn rhannu adeilad â chwmni masnachol, a

company, acquired at a knock-down rate in the city centre. Everything was all hunky-dory and ready to go, with everyone happy with everything, until it got to the point where they said, 'No—we cannot do that; it is private money'. This was meant to be good value for the NHS, patients and the GP, but it was turned down on a matter of ideology.

We know more than ever that the Welsh Government needs to ensure that every single penny is spent effectively, and nowhere more so than in the NHS, because 40 per cent of its total budget is spent on the NHS. Therefore, you would think that the evidence of the £1 billion not being spent appropriately would have galvanised the Government into action. However, every time that we have voted on whether we are going to have an inquiry into where this money is not being spent, there has been a resounding 'no'. That is why we ask yet again for the Minister to investigate where this money is not being spent appropriately and to report back to the Assembly.

The latest figures show that more than 11,000 people are waiting longer than 26 weeks from referral to treatment. That figure hides the frustration of patients and their GPs when people are not getting much-needed treatment in the timescales that they deserve. It also hides the number of last-minute cancellations that I constantly hear about. People's treatment is being cancelled three of four times, and not just for operations, but also for consultant and out-patient appointments. This seems to be happening more and more as time goes on. That leads to patients not being seen for follow-ups in the timeframe that the consultant has deemed necessary. Meanwhile, as we mentioned yesterday, ambulances are queuing outside accident and emergency departments; we have all seen them there, but we do not have the figures. We do not know how many lost hours this means for the ambulance service, which means that it cannot provide the service that everyone requires. So much for the NHS in Wales being built on a foundation of accountability and transparency.

gafodd ei brynu am gyfradd isel yng nghanol y ddinas. Roedd popeth yn barod ac roedd pawb yn hapus, nes dod at y pwynt lle gwnaethant ddweud, 'Na—ni allwn wneud hynny; arian preifat ydyw'. Roedd hyn i fod yn werth da ar gyfer y GIG, y cleifion a'r meddyg teulu, ond cafodd ei wrthod ar sail ideoleg.

Rydym yn gwybod bod angen i Lywodraeth Cymru sicrhau bod pob ceiniog yn cael ei wario'n effeithiol nawr, yn fwy nag erioed. Nid yw hyn yn bwysicach yn unman nag ydyw yn y GIG, gan fod 40 y cant o gyfanswm cyllideb y Llywodraeth yn cael ei wario ar y GIG. Felly byddech yn disgwyl y byddai'r dystiolaeth bod £1 biliwn ddim yn cael ei wario'n briodol wedi ysgogi'r Llywodraeth i weithredu. Fodd bynnag, bob tro rydym wedi pleidleisio ynghylch a ydym am gael ymchwiliad i weld lle nad yw'r arian hwn yn cael ei wario, bu 'na' ysgubol. Dyna pam rydym yn gofyn unwaith eto i'r Gweinidog ymchwilio i weld lle nad yw'r arian hwn yn cael ei wario'n briodol ac adrodd yn ôl i'r Cynulliad.

Mae'r ffigurau diweddaraf yn dangos bod dros 11,000 o bobl yn aros mwy na 26 wythnos rhwng cael eu hatgyfeirio a chael triniaeth. Mae'r ffigur hwnnw'n cuddio rhwystredigaeth cleifion a'u meddygon teulu pan nad yw pobl yn cael y driniaeth y mae arnynt ei hangen o fewn yr amser y maent yn ei haeddu. Mae hefyd yn cuddio nifer yr achosion o ganslo munud olaf rwyf yn clywed amdanynt yn gyson. Caiff triniaeth pobl ei chanslo tair neu bedair o weithiau; nid yn unig llawdriniaethau, ond hefyd apwyntiadau gydag ymgynghorwyr ac apwyntiadau ar gyfer cleifion allanol. I bob golwg, mae hyn yn digwydd fwy a mwy wrth i amser fynd heibio. Mae hynny'n arwain at gleifion nad ydynt yn cael eu gweld ar gyfer apwyntiadau dilynol yn yr amser y mae'r ymgynghorydd wedi dweud ei fod yn angenrheidiol. Yn y cyfamser, fel y crybwyllwyd gennym ddoe, mae ambiwlansys yn ciwio y tu allan i adrannau damweiniau ac achosion brys; mae pob un ohonom wedi eu gweld yno, ond nid oes gennym y ffigurau. Nid ydym yn gwybod faint o oriau y mae'r gwasanaeth ambiwlans yn eu colli yn sgîl hyn, sy'n golygu na all ddarparu'r gwasanaeth y mae ar bawb ei

angen. Ac mae'r GIG yng Nghymru wedi cael ei adeiladu ar sylfaen o atebolrwydd a thryloywder, mae'n debyg.

In the early proposals for NHS reorganisation in Wales last year, we saw a financial provision for redundancy costs, but there followed a policy of no redundancies. It changed, but we do not know why, how or when. We now have what is called a more efficient system, but there are still 22 localities within the local health boards employing staff, many of whom are doing the jobs that they were doing in the previous organisation. There is also the issue of £0.5 million being spent on a little discussion document or a collection of slides. That has been well aired in this place, but the point is that the whole process was shrouded in mystery from start to finish. That is not transparent or accountable.

In many of the issues that I have touched on, different solutions will be necessary for different parts of every problem. However, it all comes down to two major failures—a failure to ensure value for money and a failure of leadership. In these difficult times, we know that we must have value for money but parts of this budget are being misspent. We need to tackle those problems in order to meet challenging budgets, and also to find money to invest in the front-line services that are underfunded. However, it is only by tackling those inefficiencies that we will do that. So, this is certainly not a time for ring-fencing NHS budgets.

We believe that the role of the Government is to make sure that health professionals are able to carry out their jobs easily; it is not about dictating to them from the centre but letting them solve the problems to see how they can be more efficient. The NHS should not be focused on what politicians want, but on what patients need. That is why we believe that an effective and efficient NHS is essential in creating a fairer Wales. We will be relentless in ensuring that every Welsh pound is spent well and that doctors and

Yn y cynigion cynnar ar gyfer ad-drefnu'r GIG yng Nghymru y llynedd, gwelsom ddarpariaeth ariannol ar gyfer costau dileu swyddi, ond daeth polisi o beidio â dileu swyddi i ddilyn. Bu iddo newid, ond nid ydym yn gwybod pam, sut na phryd. Mae gennym bellach yr hyn a elwir yn system fwy effeithlon, ond mae 22 o ardaloedd o hyd yn y byrddau iechyd lleol sy'n cyflogi staff, ac mae llawer o'r staff yn gwneud y swyddi roeddent yn eu gwneud yn y sefydliad blaenorol. Ceir hefyd y broblem sy'n ymwneud â gwario £0.5 miliwn ar ddogfen drafod fechan neu gasgliad o sleidiau. Bu llawer o drafod ar hynny yn y lle hwn, ond y pwynt yw y bu'r broses gyfan dan len o ddirgelwch o'r dechrau i'r diwedd. Nid yw hynny'n dryloyw nac yn atebol.

Bydd angen atebion gwahanol ar gyfer gwahanol rannau o bob problem sy'n ymwneud â llawer o'r materion rwyf wedi eu crybwyll. Fodd bynnag, mae'r cyfan yn ymwneud â dau fethiant mawr—methiant i sicrhau gwerth am arian a methiant o ran arweinyddiaeth. Yn y cyfnod anodd hwn, rydym yn gwybod bod yn rhaid inni sicrhau gwerth am arian, ond mae rhannau o'r gyllideb hon yn cael eu camwario. Mae angen inni fynd i'r afael â'r problemau hynny er mwyn bodloni cyllidebau heriol, a hefyd er mwyn dod o hyd i arian i fuddsoddi yn y gwasanaethau rheng flaen nad ydynt yn cael digon o arian. Fodd bynnag, dim ond drwy fynd i'r afael â'r achosion hynny o aneffeithlonrwydd y gallwn wneud hynny. Felly, yn sicr, nid dyma'r amser i neilltuo cyllidebau'r GIG.

Rydym yn credu mai rôl y Llywodraeth yw sicrhau bod gweithwyr iechyd proffesiynol yn gallu gwneud eu gwaith yn rhwydd; ni ddylem fod yn rhoi gorchmynion iddynt o'r canol ond, yn hytrach, gadael iddynt ddatrys y problemau i weld sut y gallant fod yn fwy effeithlon. Ni ddylai'r GIG ganolbwyntio ar yr hyn y mae ar wleidyddion ei eisiau, ond ar yr hyn y mae ar gleifion ei angen. Dyna pam rydym yn credu bod GIG effeithiol ac effeithlon yn hanfodol wrth greu Cymru decach. Byddwn yn ddiflino wrth sicrhau bod

nurses are able to do their vital jobs without political interference. That is the only way to improve our NHS.

Gwelliant 1 Nick Ramsay

Cynnwys ar ddiwedd pwynt 1:

'ac yn gresynu wrth fethiant Llywodraeth Cynulliad Cymru i adlewyrchu pwysigrwydd y GIG yng Nghymru drwy warchod gwariant ar iechyd'.

Gwelliant 2 Nick Ramsay

Cynnwys ar ddiwedd pwynt 3:

'a staff'.

5.30 p.m.

Andrew R.T. Davies: I move amendments 1 and 2.

I will start with amendment 2, which notes the contribution of NHS staff in Wales. This is an important consideration, because the patient experience is entirely dependent upon the dedicated medical and ancillary staff in the health service in Wales. Without them, we would not have a health service. In a debate earlier today, I touched on the fact that nearly 86,000 people are employed by the health service in Wales. There are some interesting statistics about staff numbers in our health service. Between 2005 and 2009, the number of NHS managers in Wales went up by 20.37 per cent, but the number of nurses went down by 24.32 per cent in the last three years. That clearly shows where the priorities of this Government lie. Between 2005 and 2009, the number of dental staff went down by nearly 20 per cent. Those are dramatic examples of how the structure of the Welsh health service is directed. It is right to say that we need managers to run our health service, because there is administration to be done and the direction of travel that LHBs take has to come from the managerial level. However, it is not unreasonable to ask, when you see those figures, whether our priorities and balance are right.

pob punt o arian Cymru'n cael ei wario'n briodol a bod meddygon a nyrsys yn gallu gwneud eu gwaith hanfodol heb ymyrraeth wleidyddol. Dyna'r unig ffordd o wella ein GIG.

Amendment 1 Nick Ramsay

Insert at end of point 1:

'and regrets the failure of the Welsh Assembly Government to reflect the importance of the NHS in Wales by protecting health spending'

Amendment 2 Nick Ramsay

Insert at end of point 3:

'and staff'.

Andrew R.T. Davies: Cynigiau welliannau 1 a 2.

Dechreuaf gyda gwelliant 2, sy'n nodi cyfraniad staff y GIG yng Nghymru. Mae hyn yn ystyriaeth bwysig, oherwydd bod profiad y claf yn llwyr ddibynnol ar y staff meddygol a'r staff ategol ymroddedig yn y gwasanaeth iechyd yng Nghymru. Hebddynt, ni fyddai gennym wasanaeth iechyd. Mewn dadl yn gynharach heddiw, bûm yn sôn am y ffaith bod bron i 86,000 o bobl yn cael eu cyflogi gan y gwasanaeth iechyd yng Nghymru. Ceir ystadegau diddorol am nifer y staff yn ein gwasanaeth iechyd. Rhwng 2005 a 2009, bu i nifer y rheolwyr GIG yng Nghymru godi 20.37 y cant, ond bu i nifer y nyrsys ostwng 24.32 y cant yn y tair blynedd diwethaf. Mae hynny'n dangos beth yw blaenoriaethau'r Llywodraeth hon yn glir. Rhwng 2005 a 2009, bu i nifer y staff deintyddol ostwng bron i 20 y cant. Mae'r rheini'n enghreifftiau dramatig o'r cyfeiriad y mae strwythur gwasanaeth iechyd Cymru'n mynd iddo. Mae'n gywir dweud bod arnom angen rheolwyr i redeg ein gwasanaeth iechyd, oherwydd ceir gwaith gweinyddol sydd angen ei wneud a rhaid i'r cyfeiriad y mae byrddau iechyd lleol yn teithio iddo gael ei bennu gan y lefel rheoli. Fodd bynnag, pan fyddwch yn gweld y ffigurau hynny, nid

yw'n afresymol gofyn a yw ein blaenoriaethau a'n cydbwysedd yn iawn.

Via the staffing structures and the annual operating framework, the Government also sought to cut grade 5 and above nursing roles by 3 per cent per annum for the next four years and increase the roles under grade 5 by a similar amount. As I have put to the Minister on several occasions, that would have a detrimental impact on the staffing balance that we require. With regard to providing dedicated nursing professionals at a senior level in the staffing structure, I note that the revised annual operating framework lost that direction to the LHBs in August, although it still put the onus on the health boards to develop their modelling around grade 5 and below. When the Minister responds to the debate, I would be interested to hear how she believes that local health boards will be able to remodel their services in that way.

Amendment 1 identifies what we believe is an issue of critical importance. If we are to sustain improvements in the health service in Wales, we need to put resource into the health service in Wales and join up the patient pathway, so that wherever a patient presents to the service, they can have confidence that the NHS will be able to respond to their need.

When we look at the motion that is before the Assembly today, its length and scope does not show an economy in words. However, one must entirely agree with the sentiments it expresses about creating efficiencies within the health service and delivering value for money. To use an example that was brought to my attention today, in 2006, the precursor to the Aneurin Bevan Local Health Board bought a bariatric chair for £352, but over the last four years it and its replacement have spent £26,500 hiring such chairs for nine hospitals. One has to wonder whether that is a sensible use of resources in our health service, when such chairs can be bought for £352. When senior professionals come before us and identify not that there is surplus money in the health service, but that money is not being spent in the right places, that substantiates many of the claims made in the

Drwy gyfrwng y strwythurau staffio a'r fframwaith gweithredu blynyddol, roedd y Llywodraeth hefyd am geisio lleihau 3 y cant y flwyddyn ar swyddi nyrsio gradd 5 ac uwch am y pedair blynedd nesaf a chynyddu oddeutu 3 y cant ar y swyddi o dan gradd 5. Fel yr wyf wedi ei ddweud wrth y Gweinidog ar sawl achlysur, byddai hynny'n cael effaith andwyol ar y cydbwysedd staffio y mae arnom ei angen. O ran darparu nyrsys proffesiynol ymroddedig ar lefel uwch yn y strwythur staffio, rwyf yn nodi bod y fframwaith gweithredu blynyddol diwygiedig wedi colli'r cyfarwyddyd hwnnw i'r byrddau iechyd lleol ym mis Awst, er ei fod yn dal yn rhoi'r cyfrifoldeb ar y byrddau iechyd i ddatblygu eu modelau o amgylch gradd 5 ac is. Pan fydd y Gweinidog yn ymateb i'r ddatl, buasai'n ddiddorol clywed sut y mae'n credu y bydd byrddau iechyd lleol yn gallu ailfodelu eu gwasanaethau yn y ffordd honno.

Mae gwelliant 1 yn nodi mater sy'n hollbwysig, yn ein barn ni. Os ydym am gynnal gwelliannau yn y gwasanaeth iechyd yng Nghymru, mae angen inni roi adnoddau yn y gwasanaeth iechyd yng Nghymru a chydgyssylltu'r llwybr i gleifion, fel y bydd claf yn gallu bod yn hyderus y bydd y GIG yn gallu ymateb i'w anghenion, lle bynnag y daw ar draws y gwasanaeth.

Pan fyddwn yn edrych ar y cynnig sydd gerbron y Cynulliad heddiw, nid yw ei hyd na'i gwmpas yn dangos economi mewn geiriau. Fodd bynnag, rhaid cytuno'n llwyr â'r hyn y mae'n ei fynegi ynglŷn â chreu arbedion effeithlonrwydd yn y gwasanaeth iechyd a darparu gwerth am arian. I ddefnyddio enghraifft y tynnwyd fy sylw ati heddiw, yn 2006, gwnaeth rhagflaenydd Bwrdd Iechyd Lleol Aneurin Bevan brynu cadair bariatrig am £352. Dros y pedair blynedd diwethaf, mae'r bwrdd, a'r bwrdd a ddaeth yn ei le, wedi gwario £26,500 yn llogi cadeiriau o'r fath ar gyfer naw ysbyty. Tybed a yw hynny'n ddefnydd synhwyrol o adnoddau yn ein gwasanaeth iechyd, pan gellir prynu cadeiriau o'r fath am £352. Mae uwch weithwyr proffesiynol yn dod ger ein bron ac yn nodi nid bod arian dros ben yn y gwasanaeth iechyd, ond nad yw arian yn cael

Health, Wellbeing and Local Government Committee during our inquiries that spend within the health service needs to be grabbed hold of and given direction so that patients' needs are met in the most suitable environment and so that consideration of the patient, not the political narrative, drives the health service in Wales.

I endorse completely the point that Veronica made about political ideology and engaging with the most appropriate setting. She used the example of a GP surgery wanting to locate in the most economically attractive area that would suit the patient and the practice and provide all the resources. However, because of the ideology of the One Wales Government, if a private sector operator offers that facility, it cannot be considered part of the NHS estate. That is not being driven by medical priority, but by a political narrative. The Nuffield and the McKinsey reports substantiate many of the points that have been made time and again. I very much hope that the narrative that is coming out of the independent sector, via McKinsey and Nuffield, can be taken forward so that we can see a dramatic improvement in our health service in Wales.

Peter Black: I want to concentrate on the issue of hospital buildings. We have staged a number of debates in the Chamber on the condition of hospital buildings and the growing backlog of repairs, which has increased from £468 million to £505 million in one year. The Minister will respond by talking about the capital budget that is available to her. We all understand the financial situation, but we have argued time and again that there is essential work that needs to be prioritised as part of the identification of hazards in hospitals. In particular, hospitals that do not meet basic health and safety standards and fire regulations need to be tackled first. Although some work has been done, when you look at the details of these figures, you find that there has been a £1 million increase in the bill for making the NHS compliant with fire safety regulations and a small increase in the

ei wario yn y manau cywir. Mae hynny'n profi llawer o'r honiadau a wnaed yn y Pwyllgor Iechyd, Lles a Llywodraeth Leol yn ystod ein hymholiadau, sef bod angen cael gafael ar wariant yn y gwasanaeth iechyd â dwy law a'i sianelu i'r cyfeiriad iawn. Yna, bydd modd diwallu anghenion cleifion yn yr amgylchedd mwyaf addas, a bydd modd sicrhau mai ystyried y claf yw'r hyn sy'n bwysig i'r gwasanaeth iechyd, nid y naratif gwleidyddol.

Rwyf yn cymeradwyo'n llwyr y pwynt a wnaeth Veronica ynghylch ideoleg wleidyddol ac ymgysylltu â'r lleoliad mwyaf priodol. Defnyddiodd yr enghraifft o feddygfa meddyg teulu am gael ei leoli yn yr ardal fwyaf deniadol yn economaidd a fyddai'n addas ar gyfer y claf a'r feddygfa ac yn darparu'r holl adnoddau. Fodd bynnag, oherwydd ideoleg Llywodraeth Cymru'n Un, os mai gweithredwr sector preifat sy'n cynnig y cyfleuster hwnnw, ni ellir ei ystyried yn rhan o ystâd y GIG. Nid blaenoriaeth feddygol sy'n ysgogi hynny, ond naratif gwleidyddol. Mae adroddiad Nuffield ac adroddiad McKinsey yn cadarnhau nifer o'r pwyntiau sydd wedi eu gwneud dro ar ôl tro. Rwyf yn mawr obeithio y gall y naratif a ddaw o'r sector annibynnol, drwy McKinsey a Nuffield, gael ei ddatblygu fel y gallwn weld gwelliant dramatig yn ein gwasanaeth iechyd yng Nghymru.

Peter Black: Rwyf am ganolbwyntio ar adeiladau ysbytai. Rydym wedi cynnal nifer o ddadleuon yn y Siambr ar gyflwr adeiladau ysbytai a'r gwaith atgyweirio cynyddol sydd yn dal heb ei wneud, sydd wedi cynyddu o £468 miliwn i £505 miliwn mewn blwyddyn. Bydd y Gweinidog yn ymateb drwy sôn am y gyllideb cyfalaf sydd ar gael iddi. Mae pob un ohonom yn deall y sefyllfa ariannol, ond rydym wedi dadlau dro ar ôl tro y ceir gwaith hanfodol y mae angen ei flaenoriaethu fel rhan o'r broses o ganfod peryglon mewn ysbytai. Yn benodol, mae angen mynd i'r afael ag ysbytai nad ydynt yn bodloni safonau iechyd a diogelwch sylfaenol na rheoliadau tân yn gyntaf. Er bod rhywfaint o waith wedi ei wneud, pan fyddwch yn edrych ar fanylion y ffigurau hyn, byddwch yn gweld bod cynnydd o £1 miliwn wedi bod yn y bil ar gyfer sicrhau bod y GIG yn cydymffurfio â rheoliadau diogelwch tân a

backlog. In particular, there has been an increase of £35 million in the amount of repairs that are classified as high risk or serious risk. We are concerned that money is not being prioritised properly, and that the issue is not being tackled properly.

The nub of this entire debate is patients' experience of the national health service. What are the outcomes for patients? I know from experience that there are particular issues with the way that patients can access treatment in my area, and with the delays—unacceptable delays, in many cases—that patients have to put up with. A constituent contacted me not so long ago; he has given me permission to use his name in the Chamber. He is Mr Ellis, of Swansea, and he has a melanoma and has been identified as the perfect patient for a clinical trial at the Royal Marsden Hospital in London. The trial is called the surveillance ultrasound of nodes in melanoma, or SUNMEL, and uses ultrasound to detect whether the melanoma has spread to the lymph nodes. Despite the fact that the trial will cost the NHS in Wales no more than treatment would cost in Wales, and despite the fact that Mr Ellis has offered to pay his own travel and accommodation expenses, his request to take part has been turned down twice by the Welsh Health Specialised Services Committee. No comparable treatment is available in Wales, so why has he been turned down? We cannot find the reason, and we are still waiting for answers. That is another example of a lack of co-operation between the Welsh NHS and the English NHS, whereby treatments are available outside Wales that patients are not always able to access.

Another of my constituents—I will call him Mr A—dialled 999 when his mother had a stroke. The paramedics duly arrived and stabilised his mother at the scene. The ambulance took Mr A's mother to the local hospital, where she had to wait in the ambulance for four hours because hospital staff knew that they could not meet the target time if she was registered at the accident and emergency department. There was nothing that the paramedics or my constituent could do because the waiting time targets that are

chynnydd bychan yn y gwaith sydd yn dal heb ei wneud. Yn benodol, bu cynnydd o £35 miliwn yng ngwerth y gwaith atgyweirio y nodwyd ei fod yn peri risg uchel neu risg ddifrifol. Rydym yn bryderus nad yw arian yn cael ei flaenoriaethu'n briodol, ac na roddir y sylw priodol i'r mater hwn er mwyn mynd i'r afael ag ef.

Hanfod y ddadl gyfan hon yw profiad y cleifion o'r gwasanaeth iechyd gwladol. Beth yw'r canlyniadau ar gyfer cleifion? Rwy'n gwybod o brofiad y ceir problemau penodol gyda'r ffordd y gall cleifion gael mynediad at driniaeth yn fy ardal i, a gyda'r oedi—oedi annerbyniol, mewn sawl achos—y mae'n rhaid i gleifion ei ddioddef. Gwnaeth etholwr gysylltu â mi yn ddiweddar; mae wedi rhoi caniatâd imi ddefnyddio ei enw yn y Siambr. Mr Ellis, o Abertawe, ydyw ac mae ganddo felanoma. Canfu ei fod yn glaf perffaith ar gyfer treial clinigol yn Ysbyty Brenhinol Marsden yn Llundain. Enw'r treial yw uwchsain cadw golwg ar nodau mewn melanoma, neu SUNMEL, ac mae'n defnyddio uwchsain i ganfod a yw'r melanoma wedi lledaenu i'r nodau lymff. Er gwaethaf y ffaith na fydd y treial yn costio dim mwy i'r GIG yng Nghymru nag y byddai triniaeth yn ei gostio yng Nghymru, ac er gwaethaf y ffaith bod Mr Ellis wedi cynnig talu ei gostau teithio a llety ei hun, mae Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru wedi gwrthod ei gais i gymryd rhan ar ddau achlysur. Nid oes triniaeth debyg ar gael yng Nghymru, felly pam gwrthod ei gais? Ni allwn ddod o hyd i'r rheswm, ac rydym yn aros am atebion o hyd. Dyna enghraifft arall o ddiffyg cydweithrediad rhwng GIG Cymru a GIG Lloegr, lle nad yw cleifion bob amser yn gallu cael mynediad at driniaethau sydd ar gael y tu allan i Gymru.

Bu i un arall o fy etholwyr—beth am ei alw yn Mr A—ddeialu 999 wrth i'w fam gael strôc. Gwnaeth y parafeddygon gyrraedd a sefydlogi ei fam yn y fan a'r lle. Aeth yr ambiwlans â mam Mr A i'r ysbyty lleol, lle'r oedd yn rhaid iddi aros yn yr ambiwlans am bedair awr gan fod staff yr ysbyty'n gwybod na allent gyrraedd y targed amser pe bai'n cael ei chofrestru yn yr adran damweiniau ac achosion brys. Nid oedd dim y gallai'r parafeddygon na fy etholwr ei wneud gan fod y targedau amser aros sy'n cael eu gosod ar

set for the accident and emergency department were affecting his mother's admission. In a question to the First Minister yesterday, I mentioned the fact that the chief executive of the NHS has had to write to the Abertawe Bro Morgannwg University Local Health Board about the performance of the accident and emergency departments at Morriston Hospital and at the Princess of Wales Hospital. He told the board that Morriston Hospital is failing to deliver above 80 per cent compliance with the four-hour target for patients to be seen at an accident and emergency department, while the Princess of Wales Hospital is failing to deliver above 90 per cent compliance. Once patients are admitted, he said in the letter, there was a worrying trend in the numbers waiting in excess of 12 hours, with many waiting to be transferred to a bed, and very little has changed in the last six months. One weekend, 10 ambulances were waiting outside Morriston Hospital's accident and emergency department because they could not offload their patients; no ambulance was left to answer the next 999 call, and that is an unsafe and unsatisfactory situation.

We know that there are huge problems in the NHS, and we know that they are not easily solved; nobody is saying otherwise, nor are we pretending that money is available to change things overnight. However, issues are not being addressed properly; we are not setting the right priorities for how money is to be spent. Veronica referred to the evidence given by the NHS finance directors; we need to take on board their views about how money is prioritised to ensure that it is being spent effectively and that the patient experience is improved considerably.

5.40 p.m.

Alun Davies: I think that we are all familiar with the feeling that we get in committees when we hear a piece of evidence and think, 'That's going to cause some trouble'. When I listened to Paul Davies replying to Kirsty Williams that afternoon a year ago in the Finance Committee, I had that familiar feeling when he said that he believed that at least 20 per cent of the budget was not being used appropriately. There was a sense of

gyfer yr adran damweiniau ac achosion brys yn effeithio ar dderbyn ei fam i'r ysbyty. Mewn cwestiwn i'r Prif Weinidog ddoe, soniais am y ffaith bod prif weithredwr y GIG wedi gorfod ysgrifennu at Fwrdd Iechyd Lleol Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg ynglŷn â pherfformiad adrannau damweiniau ac achosion brys Ysbyty Treforys ac Ysbyty Tywysoges Cymru. Dywedodd wrth y bwrdd bod Ysbyty Treforys yn methu â chydymffurfio mwy nag 80 y cant â'r targed o bedair awr ar gyfer gweld cleifion mewn adran damweiniau ac achosion brys, a bod Ysbyty Tywysoges Cymru yn methu â chydymffurfio mwy na 90 y cant. Dywedodd yn y llythyr bod tuedd sy'n peri pryder yn nifer y cleifion sy'n aros dros 12 awr ar ôl cael eu derbyn, gyda llawer yn aros i gael eu trosglwyddo i wely, ac nid oes llawer wedi newid yn ystod y chwe mis diwethaf. Un penwythnos, roedd 10 ambiwlans yn aros y tu allan i adran damweiniau ac achosion brys Ysbyty Treforys am na allent fynd â'u cleifion i mewn i'r ysbyty; nid oedd ambiwlans ar ôl i ateb yr alwad 999 nesaf, ac mae hynny'n sefyllfa anniogel ac anfodddhaol.

Rydym yn gwybod bod problemau mawr yn y GIG, ac rydym yn gwybod nad oes modd eu datrys yn hawdd; nid oes neb yn dweud fel arall, ac nid ydym yn esgus bod arian ar gael i newid pethau dros nos. Fodd bynnag, nid oes sylw priodol yn cael ei roi i broblemau; nid ydym yn gosod y blaenoriaethau cywir ar gyfer sut y dylid gwario arian. Roedd Veronica'n cyfeirio at y dystiolaeth a roddwyd gan gyfarwyddwyr cyllid y GIG; mae angen inni ystyried eu barn ynglŷn â sut y caiff arian ei flaenoriaethu er mwyn sicrhau ei fod yn cael ei wario'n effeithiol a bod profiad y claf yn cael ei wella'n sylweddol.

Alun Davies: Rwyf yn credu ein bod i gyd yn gyfarwydd â'r teimlad a ddaw drosom mewn pwyllgorau pan fyddwn yn clywed darn o dystiolaeth ac yn meddwl, 'Mae hyn yn mynd i achosi rhywfaint o helynt'. Wrth wrando ar Paul Davies yn ymateb i Kirsty Williams y prynhawn hwnnw flwyddyn yn ôl yn y Pwyllgor Cyllid, daeth y teimlad cyfarwydd hwnnw drosod pan ddywedodd ei fod yn credu bod o leiaf 20 y cant o'r

impending trouble, and it has certainly come. We have heard both parties opposite quote from what was said at that meeting. I took the opportunity to look back at the transcript of what Paul Davies said, and when we were questioning him—it was largely Kirsty and I who questioned him on this matter—he was very clear. He said that, historically, there have been levels of the budget that have not been spent appropriately, or used appropriately, which is possibly a better way of putting it. However, he went on to say other things as well. He said that the Assembly Government was

gyllideb ddim yn cael ei ddefnyddio'n briodol. Roedd teimlad bod helynt ar y gweill, ac mae'r helynt hwnnw yn sicr wedi cyrraedd. Rydym wedi clywed y ddwy blaidd gyferbyn yn dyfynnu'r hyn a ddywedwyd yn y cyfarfod hwnnw. Achubais ar y cyfle i edrych yn ôl ar y trawsgrifiad o'r hyn a ddywedodd Paul Davies, a phan roeddem yn ei holi—Kirsty a minnau oedd yn ei holi ar y mater hwn yn bennaf—roedd yn gwbl eglur. Dywedodd y ceir lefelau o'r gyllideb, yn hanesyddol, nad ydynt wedi cael eu gwario'n briodol, neu eu defnyddio'n briodol, sydd efallai'n well ffordd o ddweud hynny. Fodd bynnag, aeth ymlaen i ddweud pethau eraill hefyd. Dywedodd fod Llywodraeth y Cynulliad yn

'putting in place changes that will make things completely different'

rhoi newidiadau ar waith a fydd yn gwneud pethau'n hollol wahanol

and that

a bod

'the NHS is in the best place possible now in terms of its structures'.

y GIG yn y sefyllfa orau bosibl nawr o ran ei strwythurau.

That refers to the structural changes that were introduced by the Minister for Health and Social Services some 18 months ago. What the finance directors were saying was very clear. They said that there had been structural issues in the health service, and that they were being addressed. That was not, Veronica, because of poor leadership, but because of excellent leadership. That is what he said, and, if you read the record, it is there in his own words. It is instructive that Veronica also called for an inquiry. In fact, you always know when there has been trouble in a committee, because you leave the meeting and, by the time you reach your office, there are at least two press releases in your inbox about the meeting that you have just left, calling for inquiries. *[Interruption.]* Yes, you wrote one, Kirsty, and Nick Bourne wrote the other; he did very well, because he was not even in the meeting.

Mae hynny'n cyfeirio at y newidiadau strwythurol a gyflwynwyd gan y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol tua 18 mis yn ôl. Roedd yr hyn yr oedd y cyfarwyddwyr cyllid yn ei ddweud yn eglur iawn. Roeddent yn dweud y bu problemau strwythurol yn y gwasanaeth iechyd, a bod sylw'n cael ei roi iddynt. Nid o ganlyniad i arweinyddiaeth wael ydoedd hynny, Veronica, ond o ganlyniad i arweinyddiaeth ragorol. Dyna a ddywedodd, ac os ewch ati i ddarllen y cofnod, mae yno yn ei eiriau ei hun. Mae'n dweud llawer bod Veronica hefyd wedi galw am ymchwiliad. Yn wir, byddwch bob amser yn gwybod pan fu helynt mewn pwyllgor, oherwydd erbyn ichi gyrraedd eich swyddfa ar ôl gadael y cyfarfod, mae o leiaf dau ddatganiad i'r wasg yn eich blwch derbyn e-bost ynglŷn â'r cyfarfod rydych newydd ei adael, yn galw am ymholiadau. *[Torri ar draws.]* Ie, chi wnaeth ysgrifennu un, Kirsty, a Nick Bourne wnaeth ysgrifennu'r llall; gwnaeth yn dda iawn, gan nad oedd ef hyd yn oed yn y cyfarfod.

Paul Davies listed the issues that he was concerned about. He talked about the skills mix, staffing, rationalisation of the use of medicines, and the way that healthcare is

Gwnaeth Paul Davies restru'r materion roedd yn bryderus yn eu cylch. Bu'n siarad am y gymysgedd sgiliau, am staffio, am ddefnyddio meddyginiaethau'n rhesymol, ac

being delivered. What he said was very instructive, as work on a lot of the issues that he was seeking to address had been opposed time and again by the very parties that, this afternoon, have been misquoting him and saying that there needs to be change in the way that the national health service is structured and delivered in Wales. You cannot have it both ways; either change is required, and therefore you support it, or no change is required, and the way in which the NHS is currently structured and led is sufficient and will deliver the changes that we want to see. You cannot say both. Veronica, in opening this debate, talked about the way that the estate of the national health service has been maintained over recent years. Yesterday, or the day before, I read in the *Western Mail* her leader discussing unsustainable spending. You cannot have it both ways. You either spend more—we all used to believe in that, did we not? I am looking at you, Kirsty. Either you spend more, or you make the cutbacks that the Conservatives are currently forcing upon the NHS. You cannot improve the hospital estate of this country and cut back the NHS—

Andrew R.T. Davies: Will you give way?

Alun Davies: I will not let you intervene at this point. You cannot improve the hospital estate of this country and cut the NHS back by £800 million. You cannot impose 40 per cent cuts in the capital budget and still demand improvements in the estate. You cannot do that. I hope that, when we review what has happened over this Assembly over the next few months, as we face the next election, we will see the £300 million spent every year on the NHS estate. We have already seen the new hospitals; I have been to Ysbyty Aneurin Bevan. We have seen the changes in service delivery, and we have seen the way that improvements have been delivered. We have seen what has happened to waiting lists, and that, by February, we had met the targets. [*Interruption.*] It is there, Kirsty. We have met the targets on waiting lists and seen the improvements. There is 9 per cent additional expenditure in Wales

am y ffordd y mae gofal iechyd yn cael ei ddarparu. Roedd yr hyn a ddywedodd yn addysgiadol iawn, gan fod gwaith ar lawer o'r materion yr oedd yn ceisio mynd i'r afael â hwy wedi cael ei wrthwynebu dro ar ôl tro gan y pleidiau hynny sydd, y prynhawn yma, wedi bod yn ei gamddyfynnu ac yn dweud bod angen newid y ffordd y mae'r gwasanaeth iechyd gwladol yn cael ei strwythuro a'i ddarparu yng Nghymru. Ni allwch ei chael hi bob ffordd. Naill ai mae angen newid, ac felly rydych yn cefnogi newid; neu nid oes angen newid, ac mae'r ffordd y mae'r GIG yn cael ei strwythuro a'i arwain ar hyn o bryd yn ddigonol a bydd yn sicrhau'r newidiadau rydym am eu gweld. Ni allwch ddweud y ddau beth. Wrth agor y ddadl hon, soniodd Veronica am y ffordd y mae ystâd y gwasanaeth iechyd gwladol wedi cael ei gynnal dros y blynyddoedd diwethaf. Ddoe, neu echddoe, darllenais ei harweinydd yn trafod gwariant anghynaliadwy yn y *Western Mail*. Ni allwch ei chael hi bob ffordd. Gallwch naill ai wario mwy—onid oedd pob un ohonom yn arfer credu yn hynny? Rwyf yn edrych arnoch chi, Kirsty. Gallwch naill ai wario mwy, neu wneud y toriadau y mae'r Ceidwadwyr yn eu gorfodi ar y GIG ar hyn o bryd. Ni allwch wella ystâd ysbytai'r wlad hon a gwneud toriadau yn y GIG—

Andrew R.T. Davies: A wnewch chi ildio?

Alun Davies: Ni adawaf ichi wneud ymyriad ar yr adeg hon. Ni allwch wella ystâd ysbytai'r wlad hon a gwneud toriadau yn y GIG o £800 miliwn. Ni allwch orfodi toriadau o 40 y cant yn y gyllideb cyfalaf a mynnu gwelliannau yn yr ystâd o hyd. Ni allwch wneud hynny. Pan fyddwn yn adolygu'r hyn sydd wedi digwydd yn ystod y Cynulliad hwn dros y misoedd nesaf, wrth inni wynebu'r etholiad nesaf, rwyf yn gobeithio y byddwn yn gweld y £300 miliwn sy'n cael ei wario bob blwyddyn ar ystâd y GIG. Rydym eisoes wedi gweld yr ysbytai newydd; rwyf wedi bod yn Ysbyty Aneurin Bevan. Rydym wedi gweld y newidiadau o ran darparu gwasanaethau, ac rydym wedi gweld y ffordd y mae gwelliannau wedi cael eu cyflwyno. Rydym wedi gweld yr hyn sydd wedi digwydd i restrau aros, ac wedi ein gweld yn cyrraedd y targedau erbyn mis Chwefror. [*Torri ar draws.*] Mae yno, Kirsty.

compared to England, but you talk about prioritising the NHS. We have seen those improvements.

I therefore hope that, as we continue the debate on the national health service, the debate will be better than the one that we had earlier today. When you sum up the debate, Kirsty, I hope that you will finish Paul Davies's quotation, as he was not saying that £1 billion is being wasted. It is wrong to leave the Chamber having stated that £1 billion is being wasted by the NHS. That has been the message from the opposition parties over the past year. They were wrong then, and they are wrong now.

Jenny Randerson: Today is community pharmacy day in the Assembly—an event that many Members attended and at which we were able to appreciate the vast quantities of medicines that are wasted in Wales every day. Pharmacies in Wales collect £150,000-worth of medicines a day, which is £54 million a year. That is a ridiculously high figure. No-one is suggesting that the NHS could get to a situation in which absolutely no medicines are wasted. However, the attempts to deal with medicine wastage have totally failed, as far as I can see from the figures over the years. One of the ways in which the problem could be effectively tackled is to roll-out the enhanced services that have been promised for so many years in our community pharmacies. Community pharmacies are an efficient and cheap way of providing certain aspects of the health service, and medicine use reviews can be used to reduce the amount of medicines wasted. Therefore, when looking at the issues in this debate, the issue of the amount of money that we spend on medicines in Wales should be at the top of our agenda.

I now turn to the issue of the ambulance service, which, despite many promises and

Rydym wedi cyrraedd y targedau o ran rhestrau aros ac wedi gweld y gwelliannau. Ceir gwariant ychwanegol o 9 y cant yng Nghymru o'i gymharu â Lloegr, ond rydych yn siarad am flaenoriaethu'r GIG. Rydym wedi gweld y gwelliannau hynny.

Felly, wrth i ni barhau â'r ddadl ar y gwasanaeth iechyd gwladol, rwyf yn gobeithio y bydd y ddadl yn well na'r un a gawsom yn gynharach heddiw. Pan fyddwch yn crynhoi'r ddadl, Kirsty, rwyf yn gobeithio y byddwch yn gorffen dyfyniad Paul Davies, oherwydd nid oedd yn dweud bod £1 biliwn yn cael ei wastraffu. Nid yw'n iawn gadael y Siambr ar ôl datgan bod £1 biliwn yn cael ei wastraffu gan y GIG. Dyna fu neges y gwrthbleidiau dros y flwyddyn diwethaf. Roeddent yn anghywir bryd hynny, ac maent yn anghywir nawr.

Jenny Randerson: Mae'n ddiwrnod fferylliaeth gymunedol yn y Cynulliad heddiw—digwyddiad lle y bu llawer o Aelodau'n bresennol a lle cawsom gyfle i werthfawrogi'r llu o feddyginiaethau sy'n cael eu gwastraffu yng Nghymru bob dydd. Mae fferyllfeydd yng Nghymru'n casglu gwerth £150,000 o feddyginiaethau bob dydd, sef £54 miliwn y flwyddyn. Mae hwnnw'n ffigur chwerthinllyd o uchel. Nid oes neb yn awgrymu y gallai'r GIG lwyddo i fod mewn sefyllfa lle nad oes dim meddyginiaethau'n cael eu gwastraffu. Fodd bynnag, mae'r ymdrechion i ymdrin â gwastraffu meddyginiaethau wedi methu'n gyfan gwbl, yn ôl yr hyn a welaf fi o'r ffigurau dros y blynyddoedd. Un o'r ffyrdd y gellid mynd i'r afael â'r broblem yn effeithiol yw cyflwyno'r gwasanaethau gwell sydd wedi cael eu haddo am gynifer o flynyddoedd yn ein fferyllfeydd cymunedol. Mae fferyllfeydd cymunedol yn ffordd effeithlon a rhad o ddarparu rhai agweddau ar y gwasanaeth iechyd, a gall adolygiadau o'r meddyginiaethau a ddefnyddir gael eu defnyddio i leihau cyfanswm y meddyginiaethau sy'n cael eu gwastraffu. Felly, wrth edrych ar y materion yn y ddadl hon, dylai faint o arian rydym yn ei wario ar fferyllfeydd yng Nghymru fod ar frig ein agenda.

Trof yn awr at y gwasanaeth ambiwlans sydd, er gwaethaf nifer o addewidion a nifer o

several different chief executives, still provides a variable service throughout Wales, despite the very hard work of ambulance crews and paramedics. Let us take a look at this month's figures. In Monmouthshire, the situation is that 51.7 per cent of ambulances arrived in less than eight minutes to category A calls—I remind Members that the target is 65 per cent. I also remind Members that the eight-minute arrival time for category A calls is not something that the Minister plucked out of the air; it is based on the known optimum time for survival from a cardiac arrest—it allows four minutes for the survival, plus extra time for the treatment. That is the accepted figure within the health service needed to get to a patient suffering from a cardiac arrest. Monmouthshire is not alone by any means across Wales in having very poor ambulance response times. Members raise this issue week after week.

I listened to Alun Davies with interest. I am certainly not going to stand here and call for more money to be spent on the health service. However, the important thing to remember is that in years gone by, when the money was there to spend on the health service, the Minister cut the budget for the ambulance service. That was done at a time when the ambulance service patently needed improved vehicles and improved equipment to fulfil its requirements and the Minister's requirements.

Let us look at ways in which additional facilities, such as triage services over the telephone, could help the ambulance services. That is a way to improve the efficiency of the service. In Wales, 41 per cent of calls responded to by the ambulance service fall into the most serious category A, which means that they are life-threatening. In the north-east of England—which, as Members will know, we are often compared with, given the similarities in the socioeconomic make-up of the area—new software enables call handlers to assess calls better, and less than 25 per cent of calls are classed as category A. That is effective prioritisation, which allows patients who are genuine

wahanol brif weithredwyr, yn dal i ddarparu gwasanaeth amrywiol ledled Cymru, er gwaethaf gwaith caled iawn criwiau ambiwlans a pharafeddygon. Gadewch inni edrych ar ffigurau'r mis hwn. Yn Sir Fynwy, y sefyllfa yw bod 51.7 y cant o ambiwlansys wedi cyrraedd mewn llai nag wyth munud ar ôl galwadau categori A—hoffwn atgoffa'r Aelodau mai 65 y cant yw'r targed. Hoffwn atgoffa'r Aelodau hefyd nad yw'r amser cyrraedd o wyth munud ar gyfer galwadau categori A yn rhywbeth y mae'r Gweinidog wedi ei ddewis ar hap; mae'n seiliedig ar yr amser mwyaf posibl ar gyfer goroesi ar ôl ataliad ar y galon—mae'n caniatáu pedwar munud ar gyfer goroesi, ynghyd ag amser ychwanegol ar gyfer y driniaeth. Dyna'r ffigur y mae'r gwasanaeth iechyd yn ei dderbyn pan fydd angen cyrraedd claf sy'n dioddef o ataliad ar y galon. Nid Sir Fynwy yw'r unig le yng Nghymru sydd ag amser ymateb ambiwlans gwael iawn, nid o bell ffordd. Mae Aelodau'n codi'r mater hwn wythnos ar ôl wythnos.

Bûm yn gwranddo ar Alun Davies gyda diddordeb. Yn sicr, nid wyf am sefyll yma yn galw am weld rhagor o arian yn cael ei wario ar y gwasanaeth iechyd. Fodd bynnag, y peth pwysig i'w gofio yw bod y Gweinidog wedi torri'r gyllideb ar gyfer y gwasanaeth ambiwlans pan yr oedd arian ar gael i'w wario ar y gwasanaeth iechyd yn y blynyddoedd a fu. Gwnaethpwyd hynny ar adeg pan roedd yn amlwg bod ar y gwasanaeth ambiwlans angen gwell cerbydau a gwell offer er mwyn ateb y gofynion arno, a gofynion y Gweinidog.

Gadewch inni edrych ar ffyrdd y gallai cyfleusterau ychwanegol helpu'r gwasanaeth ambiwlans, er enghraifft gwasanaethau brysbennu dros y ffôn. Mae hynny'n ffordd o wella effeithlonrwydd y gwasanaeth. Yng Nghymru, mae 41 y cant o'r galwadau y mae'r gwasanaeth ambiwlans yn ymateb iddynt yn y categori mwyaf difrifol, sef categori A, sy'n golygu eu bod yn bygwth bywyd. Yn ngogledd-ddwyrain Lloegr—sef ardal rydym yn cael ein cymharu â hi'n aml, fel y bydd Aelodau'n gwybod, o ystyried y tebygrwydd yng nghyfansoddiad economaidd-gymdeithasol yr ardal—mae meddalwedd newydd yn galluogi'r rhai sy'n ymdrin â galwadau i asesu galwadau'n well,

emergency cases to be responded to quickly. When you are in a situation where every minute counts, that is absolutely crucial. It is important to remember that although the delivering emergency care services strategy is a start, there is little in it about the transfer of patients, for example, and the delays that occur at accident and emergency departments throughout Wales, particularly here in the south, where we have a problem that, though not of the ambulance service's making, has a massive impact on its responsiveness. That is not being tackled adequately.

5.50 p.m.

Helen Mary Jones: Before Alun Davies's useful contribution to the debate, I had been tempted, with regard to the alleged £1 billion, to suggest mischievously that if £1 billion in the service was not being used appropriately, the very NHS managers that the NHS Confederation represents should perhaps take some responsibility for that. However, Alun Davies's contribution has put that one-off remark in a context that those of us who were not present at that meeting would never have been aware of, having heard the allegation very unhelpfully repeated time after time over the past year. I can therefore leave my mischievous remarks on the table.

This Government has already succeeded in cutting bureaucracy. It has preserved services in local hospitals after vociferous calls from many Members in both opposition parties. It has put power back into the hands of clinicians, such as ward sisters—the Royal College of Nursing is extremely proud of that and uses that as a model for the rest of the UK. This Government has made major investments in preventative care and mental health, and I could go on. There is still much to be done, and some of the points that have been raised by Members in the Liberal Democrat Party are certainly valid. However, it is clear that the NHS is in a better shape than it was to respond to these difficult times and, as Alun Davies has just told us, the NHS

a chaiff llai na 25 y cant o alwadau eu rhoi yng nghategori A. Mae hynny yn enghraifft o flaenoriaethu effeithiol, sy'n caniatáu ymateb yn gyflym i gleifion sy'n achosion brys go iawn. Pan fyddwch mewn sefyllfa lle mae pob munud yn cyfrif, mae hynny'n hollbwysig. Er bod y strategaeth cyflenwi gwasanaethau gofal brys yn ddechrau da, mae'n bwysig cofio nad yw'n cynnwys llawer o wybodaeth am drosglwyddo cleifion, er enghraifft, a'r oedi sy'n digwydd mewn adrannau damweiniau ac achosion brys ledled Cymru. Mae hyn yn arbennig o wir yn y de, lle mae gennym broblem sy'n cael effaith enfawr ar amseroedd ymateb y gwasanaeth ambiwlans, er nad y gwasanaeth ei hun sy'n achosi'r broblem. Nid yw hynny'n cael sylw digonol.

Helen Mary Jones: Cyn cyfraniad defnyddiol Alun Davies at y ddadl, roeddwn wedi fy nhemtio, o ran y £1 biliwn honedig, i awgrymu'n ddireidus y dylai'r rheolwyr GIG hynny y mae Conffederasiwn y GIG yn eu cynrychioli gymryd peth cyfrifoldeb, efallai, os nad yw £1 biliwn yn y gwasanaeth yn cael ei ddefnyddio'n briodol. Fodd bynnag, mae cyfraniad Alun Davies wedi rhoi'r sylw hwnnw mewn cyd-destun na fyddai'r rheini ohonom nad oeddem yn bresennol yn y cyfarfod hwnnw erioed wedi bod yn ymwybodol ohono, ar ôl clywed yr honiad yn cael ei ailadrodd yn andefnyddiol dro ar ôl tro dros y flwyddyn diwethaf. Felly cadwaf fy sylwadau direidus i mi fy hun.

Mae'r Llywodraeth hon eisoes wedi llwyddo wrth leihau biwrocratiaeth. Mae wedi cadw gwasanaethau mewn ysbytai lleol ar ôl i nifer o Aelodau'r ddwy wrthblaid leisio'u barn yn frwd ynghylch hynny. Mae wedi rhoi pŵer yn ôl yn nwylo'r clinigwyr, fel prif nyrsys y ward—mae Coleg Brenhinol y Nyrsys yn hynod o falch o hynny ac yn defnyddio hynny fel model ar gyfer gweddill y DU. Mae'r Llywodraeth hon wedi buddsoddi'n helaeth mewn gofal ataliol ac iechyd meddwl, a gallwn ddal ati â'r enghreifftiau. Mae llawer i'w wneud o hyd, ac mae rhai o'r pwyntiau a godwyd gan Aelodau ym Mhlaid y Democratiaid Rhyddfrydol yn sicr yn rhai dilys. Fodd bynnag, mae'n amlwg bod y GIG mewn gwell cyflwr nawr i ymateb i'r cyfnod

Confederation agrees with that. We now have clear accountability in the NHS to those people whom the people of Wales can sack, namely the politicians, rather than the faceless bureaucrats.

We should all understand that decisions that affect the health service are political. I am slightly surprised by the way in which colleagues in the Liberal Democrat Party and the Conservative Party sometimes use the term ‘politician’ as if it were some kind of insult, as though politics was something grubby, dirty and unpleasant. I am left wondering why on earth, if they are so anti-politics, they want to be politicians, but that is a matter for them. They use the term ‘ideology’ as if it were bad, when what it means is making political decisions from a basis of belief. If our Government is doing that, with the proper advice, information and—

Andrew R.T. Davies *rose*—

Helen Mary Jones: I am sorry, Andrew, I really have heard enough from you today—I truly have, and I am not the only person in the Chamber who feels that way. You did not let me intervene for a second time, and I will not let you intervene now. No doubt you will have an opportunity to have another go.

Having political accountability is the right way to run public services. Decisions about the health service are political. The failure of the Welsh Liberal Democrats to get the Government at Westminster, of which they are a part, to reform the Barnett formula to bring resources to Wales is a political failure, and the decision of the Westminster Tory-Liberal Democrat coalition to slash the capital budget of Wales by over 40 per cent is a political decision. I would be interested to hear—and if anyone from the Liberal Democrats wants to speak, I would be happy to hear that intervention—how Veronica German, for example, thinks—

anodd hwn nag ydoedd o’r blaen. Fel y mae Alun Davies newydd ei ddweud wrthym, mae Conffederasiwn y GIG yn cytuno â hynny. Erbyn hyn mae gennym atebolrwydd clir yn y GIG i’r bobl hynny y mae modd i bobl Cymru eu diswyddo, sef y gwleidyddion, yn hytrach na’r biwrocratiaid anhysbys.

Dylai pob un ohonom ddeall bod y penderfyniadau sy’n effeithio ar y gwasanaeth iechyd yn wleidyddol. Rwyf yn synnu braidd wrth y ffordd y mae cyd-Aelodau ym Mhlaid y Democratiaid Rhyddfrydol a’r Blaid Geidwadol weithiau’n defnyddio’r term ‘gwleidydd’ fel pe bai’n rhyw fath o sarhad, fel pe bai gwleidyddiaeth yn rhywbeth brwnt, budr ac annymunol. Mae’n syndod i mi pam ar y ddaear eu bod yn dymuno bod yn wleidyddion, os ydynt mor daer yn erbyn gwleidyddiaeth, ond mae hynny’n fater iddynt hwy. Maent yn defnyddio’r term ‘ideoleg’ fel pe bai’n beth drwg, ond yr hyn y mae’n ei olygu yw gwneud penderfyniadau gwleidyddol ar sail cred. Pe bai ein Llywodraeth ni’n gwneud hynny, gyda’r cyngor priodol, yr wybodaeth briodol a—

Andrew R.T. Davies *a gododd*—

Helen Mary Jones: Mae’n flin gennyf, Andrew, rwyf fi wir wedi clywed digon gennyf heddiw—rwyf fi wirioneddol wedi, ac nid fi yw’r unig berson yn y Siambr sy’n teimlo felly. Ni wnaethoch ganiatáu i mi wneud ymyriad am yr eildro, ac nid wyf fi am ganiatáu i chi wneud ymyriad nawr. Mae’n siŵr y cewch gyfle i roi cynnig arall arni.

Sicrhau atebolrwydd gwleidyddol yw’r ffordd gywir o redeg gwasanaethau cyhoeddus. Mae penderfyniadau ynglŷn â’r gwasanaeth iechyd yn rhai gwleidyddol. Mae methiant Democratiaid Rhyddfrydol Cymru i berswadio’r Llywodraeth yn San Steffan, y maent yn rhan ohoni, i ddiwygio fformiwla Barnett er mwyn dod ag adnoddau i Gymru yn fethiant gwleidyddol, ac mae penderfyniad clymblaid y Torïaid a’r Democratiaid Rhyddfrydol yn San Steffan i dorri dros 40 y cant ar gyllideb cyfalaf Cymru yn benderfyniad gwleidyddol. Byddai’n ddiddorol clywed—ac os yw unrhyw un o’r Democratiaid Rhyddfrydol yn dymuno

siarad, braf fyddai clywed yr ymyriad hwnnw—beth y mae Veronica German, er enghraifft, yn ei gredu—

Eleanor Burnham *rose*—

Eleanor Burnham *a gododd*—

Helen Mary Jones: Eleanor, I am delighted.

Helen Mary Jones: Eleanor, mae'n bleser.

Eleanor Burnham: Where have you all been over the last 12 years with regard to the Barnett formula? Have you all been asleep?

Eleanor Burnham: Ble mae pawb wedi bod dros y 12 mlynedd diwethaf o ran fformiwla Barnett? A ydych chi i gyd wedi bod yn cysgu?

Helen Mary Jones: I am incredibly fond of you, Eleanor, but for you to address that remark to a Member of Plaid Cymru, when we identified that as a problem before any of the rest of you would admit that it was, is a bit rich. In fairness, the Liberal Democrats have said that it is a problem since we have been here, but have failed now that they are in Government in London to do anything at all about it.

Helen Mary Jones: Rwyf yn hoff iawn ohonoch, Eleanor, ond mae'r ffaith eich bod yn cyfeirio'r sylw hwnnw at Aelod o Blaid Cymru, ar ôl inni nodi bod hynny'n broblem cyn i unrhyw un o'r gweddill ohonoch gyfaddef ei fod yn broblem, ychydig yn rhagrithiol. A bod yn deg, ers i ni fod yma mae'r Democratiaid Rhyddfrydol wedi dweud ei fod yn broblem. Ond, nawr eu bod mewn Llywodraeth yn Llundain, maent wedi methu â gwneud unrhyw beth ynglŷn â'r broblem.

Eleanor Burnham *rose*—

Eleanor Burnham *a gododd*—

Helen Mary Jones: I am sorry, Eleanor. If time allowed me, I would be content to take another intervention.

Helen Mary Jones: Mae'n flin gennyf, Eleanor. Pe bai gennyf ddigon o amser, byddwn yn fodlon derbyn ymyriad arall.

It was a political decision to cut the capital budget by 40 per cent. I trust that this Government will do all that it can to preserve front-line services in health, but not to the detriment of the front-line services that are important for wellbeing in, for example, social care, housing, and education. These will be political decisions and, thank goodness, we have our own Welsh Government, a Labour-Plaid Government, to make those political decisions in the interests of our communities—for all the limits that it has on its powers. Goodness knows what we would face if we had no Assembly and we were at the mercy of the millionaires running the coalition in London. 'We are all in this together', my foot.

Penderfyniad gwleidyddol oedd torri 40 y cant ar y gyllideb cyfalaf. Rwyf yn hyderus y bydd y Llywodraeth hon yn gwneud popeth yn ei gallu i ddiogelu gwasanaethau rheng flaen ym maes iechyd, ond nid ar draul y gwasanaethau rheng flaen sy'n bwysig ar gyfer lles mewn gofal cymdeithasol, tai, ac addysg, er enghraifft. Bydd y rhain yn benderfyniadau gwleidyddol a, diolch byth, mae gennym ein Llywodraeth ein hunain yng Nghymru, Llywodraeth Llafur-Plaid Cymru, i wneud y penderfyniadau gwleidyddol hynny er budd ein cymunedau—er gwaethaf yr holl gyfyngiadau sydd ar ei phwerau. Duw a wŷr beth y byddem yn ei wynebu pe na bai gennym Gynulliad a phe baem ar drugaredd y miliwnyddion sy'n rhedeg y glymblaid yn Llundain. 'Rydym i gyd yn yr un cwch', wir.

Eleanor Burnham: Well, well, how do I follow that bit of rhetoric and hypocrisy of the highest degree? I started my career managing homecare. I came to the conclusion

Eleanor Burnham: Wel, wel, sut alla i ddilyn y rhethreg a'r rhagrith hwnnw o'r radd flaenaf? Dechreuais fy ngyrfa yn rheoli gofal yn y cartref. Deuthum i'r casgliad yn

early on—without having a PhD in logistics, common sense, or anything else—that you have to have social services and healthcare together. This is my personal point of view. I do not think that we will solve this problem and I thank God that I am not in Edwina's shoes, because this is one of the biggest hot potatoes that we could ever try to deal with. We have not brought it to your attention just to score political points; this is a rational debate that we need to have.

From time to time, the north Wales health board—forgive me; I forget the long name, because it is irrelevant—often has ethical case study evenings, when the general populace gets in there to discuss case studies. It is extremely enlightening and extremely informative and every member of the public needs this rational debate. This is a very difficult situation. However, surely this is a chain reaction. The nub of the situation is that there are instances where an older person might be occupying a bed inappropriately—I hate the word 'bedblocking' because it is discourteous—when he or she could be more appropriately cared for in the community. The demographics will worsen and, although I do not have the statistics on me, we all know that many older people will need care. Unless we solve such issues, at the end of the chain is an ambulance, as Peter Black said earlier, that is waiting to get into an accident and emergency department. We have to undo some of the micromanagement that has been going on in targeting. We have to have certain targets—and I am not an expert and so cannot suggest which ones—but we have a plethora of targets that have been micromanaging the health service to its detriment. Unless we undo some of that, we will not get anywhere.

It is quite sad that we see headlines in the paper—whether they are true or not is another matter—that suggest that we often have agency nurses that cost a lot of money, high consultancy fees and a plethora of issues that we need to address. Even the McKinsey

gynnar—heb PhD mewn logisteg, synnwyr cyffredin, nac unrhyw beth arall—bod yn rhaid cynnwys gwasanaethau cymdeithasol a gofal iechyd gyda'i gilydd. Dyma fy safbwynt personol i. Nid wyf yn credu y byddwn yn datrys y broblem hon ac rwyf yn diolch i Dduw nad wyf fi yn esgidiau Edwina, gan fod hon yn un o'r problemau mwyaf sensitif y gallem byth geisio ymdrin â hi. Nid ydym wedi tynnu eich sylw at y broblem dim ond er mwyn sgorio pwyntiau gwleidyddol; mae hon yn ddadl resymegol y mae angen inni ei chael.

O bryd i'w gilydd, mae bwrdd iechyd gogledd Cymru—maddeuwch imi; nid wyf yn cofio'r enw hir am ei fod yn amherthnasol—yn aml yn cynnal nosweithiau astudiaethau achos moesegol, pan fydd y cyhoedd yn mynd yno i drafod astudiaethau achos. Mae'n hynod addysgiadol a daw llawer o wybodaeth i law o ganlyniad, ac mae ar bob aelod o'r cyhoedd angen y ddadl resymegol hon. Mae hon yn sefyllfa anodd iawn. Fodd bynnag, siawns mai adwaith cadwynol yw hyn. Hanfod y sefyllfa yw bod enghreifftiau lle y gallai person hŷn fod mewn gwely, a hynny'n amhriodol—mae'n gas gennyf yr ymadrodd 'blocio gwelyau' am ei fod yn anghwrtais—pan gallai ef neu hi gael gofal mwy priodol yn y gymuned. Bydd y ddemograffeg yn gwaethygu, ac er nad oes gennyf yr ystadegau wrth law, mae pawb yn gwybod y bydd ar lawer o bobl hŷn angen gofal. Oni bai ein bod yn datrys materion o'r fath, bydd ambiwlans ar ddiwedd y gadwyn sy'n aros, fel y dywedodd Peter Black yn gynharach, i fynd i mewn i adran damweiniau ac achosion brys. Rhaid inni ddadwneud rhywfaint o'r micro-reoli sydd wedi bod yn digwydd wrth dargedu. Rhaid inni gael rhai targedau penodol—ac nid wyf yn arbenigwr, felly ni allaf awgrymu pa rai—ond mae gennym lu o dargedau sydd wedi bod yn micro-reoli'r gwasanaeth iechyd, a hynny er niwed i'r gwasanaeth. Oni bai ein bod yn dadwneud rhywfaint o hynny, ni allwn symud ymlaen.

Mae'n eithaf trist ein bod yn gweld penawdau yn y papur newydd—ni waeth a ydynt yn wir ai peidio, mae hynny'n fater arall—sy'n awgrymu ein bod yn aml yn cyflogi nyrsys asiantaeth sy'n costio llawer o arian, bod gennym ffioedd ymgynghori uchel

report that was not a report—whatever status was eventually decided upon—cost £0.5 million. Once again, the perception is that that £0.5 million could have been better spent on service delivery. I worry that there is a lack of transparency. I have in front of me a copy of a letter that was sent by the Betsi Cadwaladr University Local Health Board to try to put an end to speculation, because the perception in north Wales at the moment is that the three district hospitals are probably going to be downgraded. We have to have a rational debate with the general public to allay their fears. Whether it is political or non-political, it is very important that we have this debate—

yn aml a llwyth o faterion y mae angen inni fynd i'r afael â hwy. Bu i hyd yn oed adroddiad McKinsey nad oedd yn adroddiad—pa statws bynnag y penderfynwyd arno yn y pen draw—gostio £0.5 miliwn. Unwaith eto, y farn yw y gallai'r £0.5 miliwn hwnnw fod wedi ei wario yn fwy priodol ar ddarparu gwasanaethau. Rwyf yn poeni bod diffyg tryloywder. O fy mlaen, mae gennyf gopi o lythyr a anfonwyd gan Fwrdd Iechyd Lleol Prifysgol Betsi Cadwaladr i geisio rhoi diwedd ar yr holl ddyfalu, oherwydd y farn yn y gogledd ar hyn o bryd yw bod y tri ysbyty ardal fwy na thebyg yn mynd i gael eu hisraddio. Rhaid inni gynnal dadl resymegol gyda'r cyhoedd er mwyn tawelu eu hofnau. Boed yn wleidyddol neu heb fod yn wleidyddol, mae'n bwysig iawn ein bod yn cynnal y ddadl hon—

Ann Jones: I guess that you are alluding to the statement that was put out by the chairman this afternoon, which has clearly been made to take away the emotion from the reviews that are currently being undertaken. It is quite clear what the health board is doing. It is clear that it is now taking away the speculation that you are alluding to. Do you not think that the board has acted in a way that will now allow the reviews of clinical practices to go ahead?

Ann Jones: Mae'n debyg eich bod yn cyfeirio at y datganiad a gyflwynwyd gan y cadeirydd y prynhawn yma, sy'n amlwg wedi ei wneud er mwyn dileu'r emosiwn o'r adolygiadau sy'n cael eu cynnal ar hyn o bryd. Mae'n gwbl amlwg beth y mae'r bwrdd iechyd yn ei wneud. Mae'n amlwg ei fod bellach yn dileu'r holl ddyfalu rydych yn cyfeirio ato. Onid ydych yn credu bod y bwrdd wedi ymddwyn mewn ffordd a fydd bellach yn caniatáu i'r adolygiadau o arferion clinigol fynd rhagddynt?

Eleanor Burnham: Absolutely. However, it was quite disheartening a couple of weeks ago to receive an invitation on the Wednesday to go to an important stakeholders meeting on the Friday.

Eleanor Burnham: Yn bendant. Fodd bynnag, ychydig wythnosau yn ôl, roedd yn eithaf siomedig derbyn gwahoddiad ar y dydd Mercher i fynd i gyfarfod rhanddeiliaid pwysig ar y dydd Gwener.

6.00 p.m.

If we are going to have a rational debate, we have to be able to go to these events; that is one of the biggest issues that we have to address. The general populace is extremely worried about what is going on, and we have to address these problems in a mature way. This is just a debate that we are having. I do not know who has the answers, but we have to have some answers, because if we do not make better use of the money and the scarce resources that are coming through the pipeline, we will be in a terrible mess. It is a very long chain and a big equation to solve.

Os ydym am gynnal dadl resymegol, rhaid inni allu mynd i'r digwyddiadau hyn; mae hynny'n un o'r problemau mwyaf y mae angen inni fynd i'r afael â hwy. Mae'r cyhoedd yn bryderus iawn am yr hyn sy'n digwydd, a rhaid inni fynd i'r afael â'r problemau hyn mewn modd aeddfed. Dim ond dadl yr ydym ni'n ei chynnal yw hon. Nid wyf yn gwybod pwy sydd â'r atebion, ond rhaid inni gael rhywfaint o atebion, oherwydd os na fyddwn yn defnyddio'r arian a'r adnoddau prin sydd gennym yn well, byddwn mewn cyflwr difrifol. Mae'n gadwyn

hir iawn ac yn broblem fawr i'w datrys.

Alun Davies *rose*—

Alun Davies *a gododd*—

Eleanor Burnham: No, I think that I had better leave it at that.

Eleanor Burnham: Na, rwyf yn credu y byddai'n well imi ei gadael yn y fan honno.

The Deputy Presiding Officer: Order. Eleanor is not taking any more interventions.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Nid yw Eleanor am gymryd rhagor o ymyriadau.

Eleanor Burnham: I hope that you agree that we should have this debate. We obviously are political—thankfully, I am not the Minister for health—but there are many issues that we need to solve as soon as possible.

Eleanor Burnham: Gobeithio eich bod yn cytuno y dylem gynnal y ddaidl hon. Rydym ninnau'n amlwg yn wleidyddol—diolch byth, nid fi yw'r Gweinidog iechyd—ond mae llawer o broblemau y mae angen inni eu datrys cyn gynted ag y bo modd.

Brian Gibbons: I would have thought that any general motion looking at the health service in Wales would have started by congratulating the Welsh Assembly Government on its commitment to a continuing public health service in Wales, based on public service values and the clear commitment from the Minister that we will not be going down the road of fragmentation and commercialisation that is being followed across the border in England. This is a process of change that, I have no doubt, will sadly result in the national health service being reduced to little more than a franchising brand.

Brian Gibbons: Byddwn wedi meddwl y byddai unrhyw gynnig cyffredinol sy'n edrych ar y gwasanaeth iechyd yng Nghymru wedi dechrau drwy longyfarch Llywodraeth Cynulliad Cymru ar ei hymrwymiad i barhau â gwasanaeth iechyd cyhoeddus yng Nghymru, yn seiliedig ar werthoedd gwasanaethau cyhoeddus a'r ymrwymiad clir gan y Gweinidog na fyddwn yn dilyn yr un llwybr â hwnnw sy'n cael ei ddilyn dros y ffin yn Lloegr, sef llwybr o ddarnio a masnacheiddio. Mae hon yn broses o newid. Nid oes amheuaeth, yn fy marn i, na fydd yn arwain at weld y gwasanaeth iechyd gwladol yn cael ei ddiraddio yn ddim mwy na brand rhyddfrefinio.

Indeed, if there was any motion before the Assembly dealing with efforts to increase efficiency, we would have to acknowledge that the public service model of healthcare is the most efficient way of delivering health services, and that the more we go down the road of commercialisation and marketisation, the greater the bureaucracy, the transactional cost and the duplication. In these circumstances, if savings are to be made, they are made in two areas: in the quality of the service and the terms and conditions of the staff. This is not theoretical, because we have seen it happen before in the 1980s and 1990s under a competitive tendering process, in which vast swathes of our public service workforce were reduced to being a lower paid, semi-casual workforce, working on a contracted basis for our public services. We have heard many contributors on the Liberal Democrat and Conservative benches saying

Yn wir, pe bai unrhyw gynnig gerbron y Cynulliad yn ymdrin ag ymdrechion i gynyddu effeithlonrwydd, byddai'n rhaid inni gydnabod mai'r model gwasanaeth cyhoeddus o ofal iechyd yw'r ffordd fwyaf effeithlon o ddarparu gwasanaethau iechyd, a pho fwyaf y byddwn yn symud at fasnacheiddio a marchnadeiddio, y mwyaf y fiwrocratiaeth, cost y trafodion a'r dyblygu. O dan yr amgylchiadau hyn, os oes arbedion i'w gwneud, cânt eu gwneud mewn dau faes: yn ansawdd y gwasanaeth a thelerau ac amodau'r staff. Nid damcaniaeth yw hyn, oherwydd rydym wedi ei weld yn digwydd o'r blaen yn y 1980au a'r 1990au o dan broses dendro gystadleuol, lle cafodd llawer iawn o weithlu'r gwasanaethau cyhoeddus eu diraddio yn weithlu cyflog llai, lled-achlysurol, yn gweithio ar sail contract ar gyfer ein gwasanaethau cyhoeddus. Rydym wedi clywed llawer o gyfranwyr ar feinciau'r

how much they value the workforce and paying tribute to it, but going down this commercialisation and marketisation road is no way to treat the workforce of the national health service. Our health service workers are proud to be public service workers and they want to remain public service workers. Let us congratulate our Government and our Minister on the fact that that is how we are going to do it here.

Andrew R.T. Davies: I take you back to your opening remarks. Surely it cannot be right that the political narrative rules out a medical procedure or assistance in a certain location because it would be undertaken by a private operator. It should be the medical narrative that determines the best place for the patient. Sadly, in the Welsh NHS, that narrative is stopping the use of that facility. You cannot agree with that, surely?

Brian Gibbons: No, but I do not think that there is any substantial evidence that the model that you are proposing delivers those better outcomes. The best, most equitable outcomes for people in Wales will be delivered by a public sector, public-value health service. That will always deliver the best results at the end of the day, and we should be congratulating our Minister and our Government for going down that particular road.

The McKinsey report has well and truly been dealt with. We remember Kirsty waving the documents here, a bit like Neville Chamberlain with the 'Peace for Our Time' document. It turned out to be a pretty damp squib at the end of the day, and I think that Alun Davies has dealt fairly effectively with the points in relation to the inefficiencies in the health service. The health service, under the leadership of the Assembly Government, is best placed to make the changes that the health service needs to see.

Darren Millar: Will you take an

Democratiaid Rhyddfrydol a'r Ceidwadwyr yn dweud cymaint y maent yn gwerthfawrogi'r gweithlu ac yn talu teyrnged iddo, ond nid masnacheiddio a marchnadeiddio yw'r ffordd briodol o drin gweithlu'r gwasanaeth iechyd gwladol. Mae gweithwyr ein gwasanaeth iechyd yn falch o fod yn weithwyr gwasanaeth cyhoeddus ac maent am barhau i fod yn weithwyr gwasanaeth cyhoeddus. Gadewch inni longyfarch ein Llywodraeth a'n Gweinidog ar y ffaith mai dyna beth rydym am ei wneud yma.

Andrew R.T. Davies: Rwyf am eich cyfeirio yn ôl at eich sylwadau agoriadol. Mae'n bendant na all fod yn iawn bod y naratif gwleidyddol yn gwrthod gweithdrefn feddygol neu gymorth mewn lleoliad penodol oherwydd y byddai'n cael ei wneud gan weithredwr preifat. Y naratif meddygol ddylai benderfynu'r lle gorau ar gyfer y claf. Yn anffodus, yn y GIG yng Nghymru, mae'r naratif hwnnw'n rhwystro rhag defnyddio'r cyfleuster hwnnw. Does bosibl eich bod yn cytuno â hynny?

Brian Gibbons: Na, ond nid wyf yn credu bod unrhyw dystiolaeth sylweddol y bydd y model yr ydych yn ei gynnig yn sicrhau'r canlyniadau gwell hynny. Bydd y canlyniadau gorau a thecaf i bobl Cymru yn cael eu sicrhau gan wasanaeth iechyd sector cyhoeddus, sy'n rhoi gwerth cyhoeddus. Yn y pen draw, bydd hynny bob amser yn sicrhau'r canlyniadau gorau, a dylem fod yn llongyfarch ein Gweinidog ac ein Llywodraeth am deithio ar hyd y ffordd benodol honno.

Mae sylw digonol wedi ei roi i adroddiad McKinsey. Rydym yn cofio Kirsty yn chwifio'r dogfennau yma, yn debyg i Neville Chamberlain gyda'r ddogfen '*Peace for Our Time*'. Roedd yn dipyn o siom, yn y pen draw, ac rwyf yn credu bod Alun Davies wedi ymdrin yn eithaf effeithiol â'r pwyntiau mewn perthynas â'r achosion o aneffeithlonrwydd yn y gwasanaeth iechyd. Mae'r gwasanaeth iechyd, o dan arweiniad Llywodraeth y Cynulliad, yn y sefyllfa orau i wneud y newidiadau y mae ar y gwasanaeth iechyd angen eu gweld.

Darren Millar: A wnewch chi dderbyn

intervention?

Brian Gibbons: Let me finish this point. I just want to deal for a few minutes with the third so-called bullet in the Liberal Democrat critique, using the Nuffield Trust report. It is a substantial and interesting document, although when Dr Peter Donnelly gave his view on it in an editorial in the *British Medical Journal*, he said that it was an interesting document worthy of further research, but asked why it was referred to as ‘worrying’, which was the conclusion of the editors. He said:

‘Surely the very purpose of devolution is to allow the four nations to follow their own paths.’

When you look at the Nuffield Trust report, you can take a considerable amount of ideas from it. Why not take the following findings of the trust, which I think are very important? It shows that Wales has the highest productivity in in-patient admissions in the United Kingdom; that patient satisfaction with in-patient care is consistently better than in England; that out-patient satisfaction in Wales is consistently better than in England; that life expectancy in Wales is better than in Scotland and Northern Ireland and only six months less than in England, despite the worst socio-economic circumstances; and that there has been a consistent decline in the number of managers and support staff in the NHS per thousand of the population over the times of the surveys. These are also the findings of the Nuffield Trust, but we have heard nothing about them.

Darren Millar *rose*—

The Deputy Presiding Officer: Order. He does not have time for an intervention.

Val Lloyd: I note point 1 of the motion. I too believe that the NHS is of crucial importance in promoting and maintaining the health of people in Wales. Of course, it was a Welsh Labour Party Member of Parliament who spearheaded the formation of the NHS, and I know that my fellow Labour Members see

ymyriad?

Brian Gibbons: Gadewch imi orffen y pwynt hwn. Gadewch imi ymdrin am ychydig funudau â'r drydedd bwled honedig ym nhrafodaeth y Democratiaid Rhyddfrydol, gan ddefnyddio adroddiad Ymddiriedolaeth Nuffield. Mae'n ddogfen sylweddol a diddorol, ond pan roddodd Dr Peter Donnelly ei farn arni mewn erthygl olygyddol yn y *British Medical Journal*, dywedodd ei bod yn ddogfen ddiddorol a oedd yn deilwng o ymchwil pellach, ond gofynnodd pam y cyfeirir ati fel dogfen ‘sy'n peri pryder’, sef casgliad y golygyddion. Dywedodd:

Onid holl bwrpas datganoli yw caniatáu i'r pedair gwlad ddilyn eu llwybrau eu hunain.

Pan edrychwch ar adroddiad Ymddiriedolaeth Nuffield, gallwch gymryd cryn dipyn o syniadau ohono. Beth am gymryd canfyddiadau canlynol yr ymddiriedolaeth; sef canfyddiadau rwyf fi'n credu eu bod yn bwysig iawn? Mae'n dangos mai Cymru sydd â'r cynhyrchiant uchaf o ran derbyniadau cleifion mewnol yn y Deyrnas Unedig; mae'n dangos bod boddhad cleifion o ran gofal cleifion mewnol yn gyson yn well nag yn Lloegr; bod boddhad cleifion allanol yng Nghymru yn gyson yn well nag yn Lloegr; bod disgwyliad oes yng Nghymru yn well nag yn yr Alban a Gogledd Iwerddon, a dim ond chwe mis yn llai nag yn Lloegr, er gwaethaf yr amgylchiadau economaidd-gymdeithasol gwaethaf; ac y bu gostyngiad cyson yn nifer y rheolwyr a'r staff cymorth yn y GIG am bob mil o'r boblogaeth dros gyfnod yr arolygon. Dyma yw canfyddiadau Ymddiriedolaeth Nuffield hefyd, ond nid ydym wedi clywed dim byd amdanynt hwy.

Darren Millar *a gododd*—

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Nid oes ganddo amser am ymyriad.

Val Lloyd: Nodaf bwynt 1 y cynnig. Rwyf finnau hefyd yn credu bod y GIG yn hanfodol bwysig wrth hyrwyddo a chynnal iechyd pobl yng Nghymru. Wrth gwrs, Aelod Seneddol o Blaid Lafur Cymru oedd yr arweinydd wrth ffurfio'r GIG, a gwn fod fy nghyd-Aelodau Llafur yn edrych ar y GIG fel llwyddiant 60

the NHS as a 60-year-old success and not a 60-year-old mistake, which is the opinion of the Conservative MEP, Dan Hannan, who, incidentally, also said that,

‘nationalised healthcare has made us iller.’

I think that his English is wrong as well as the comment, but I was quoting verbatim. [*Laughter.*]

Although the Nuffield Trust suggests that healthcare is poorer in Wales than in many parts of England, we need to remind ourselves of some key issues when comparing health spending in Wales and England. The health profile of the population in Wales is different to that of the population in England, which means that health services in Wales often demand greater spending per person to achieve the same outcome. We have more of an ageing population than England, which means that there is more need for healthcare. Also, spending on health services comprises a larger proportion of the Assembly Government’s expenditure in Wales than does the UK Government’s expenditure on health services in England.

I was disappointed to see that certain parts of this motion seemed to talk down and even undermine the evident progress that has been made by the NHS on meeting the needs of patients across Wales. I am certainly not saying, ‘job done’, and I agree that the Welsh Assembly Government should, as it has been doing, continuously seek to deliver improved value for money, strong leadership and year-on-year improvements. However, rather than focus entirely on the negative, we should focus on, recognise and value positive achievements, while not, of course, falling into the trap of complacency.

In the first few years of being an Assembly Member, my case work was dominated by problems that my constituents had with the health service. At a conservative estimate—with a small ‘c’ of course—I would say that between 75 per cent and 85 per cent of my case load was health-related. That is certainly

mlwydd oed ac nid fel camgymeriad 60 mlwydd oed, sef barn yr ASE Ceidwadol, Dan Hannan, sydd, gyda llaw, hefyd wedi dweud:

mae gofal iechyd gwladoleddig wedi ein gwneud yn fwy sâl.

Rwyf yn credu bod ei Saesneg yn anghywir yn ogystal â’r sylw, ond roeddwn yn dyfynnu gair am air. [*Chwerthin.*]

Er bod Ymddiriedolaeth Nuffield yn awgrymu bod gofal iechyd yn waeth yng Nghymru nag mewn sawl rhan o Loegr, mae angen inni atgoffa ein hunain o rai materion allweddol wrth gymharu gwariant iechyd yng Nghymru a Lloegr. Mae proffil iechyd poblogaeth Cymru yn wahanol i broffil iechyd poblogaeth Lloegr, sy’n golygu bod gwasanaethau iechyd yng Nghymru yn aml yn mynnu mwy o wariant fesul person er mwyn sicrhau’r un canlyniad. Mae gennym boblogaeth sy’n heneiddio mwy na Lloegr, sy’n golygu bod angen mwy o ofal iechyd. Mae gwariant ar wasanaethau iechyd hefyd yn gyfran fwy o wariant Llywodraeth y Cynulliad yng Nghymru na gwariant Llywodraeth y DU ar wasanaethau iechyd yn Lloegr.

Roedd yn siomedig gweld bod rhai rhannau o’r cynnig hwn, i bob golwg, yn diystyru a hyd yn oed yn tanseilio’r cynnydd amlwg a wnaed gan y GIG ar ddiwallu anghenion cleifion ar draws Cymru. Yn sicr, nid wyf yn dweud bod y gwaith wedi’i gwblhau, ac rwyf yn cytuno y dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru barhau i geisio sicrhau gwell gwerth am arian, arweinyddiaeth gadarn a gwelliannau o flwyddyn i flwyddyn, fel y mae wedi bod yn ei wneud. Fodd bynnag, yn hytrach na chanolbwyntio’n gyfan gwbl ar y negyddol, dylem ganolbwyntio ar gyflawniadau cadarnhaol, eu cydnabod a’u gwerthfawrogi drwy beidio â syrthio i’r fagl o fod yn hunanfodlon, wrth gwrs.

Yn y blynyddoedd cyntaf ar ôl dod yn Aelod Cynulliad, roedd fy ngwaith achos yn cael ei ddominyddu gan broblemau roedd fy etholwyr yn eu cael â’r gwasanaeth iechyd. Fel amcangyfrifiad ceidwadol—gydag ‘c’ fach wrth gwrs—byddwn yn dweud bod rhwng 75 y cant a 85 y cant o fy llwyth

not the case now; I doubt whether it accounts for even 10 per cent. It is still there, of course, and some of the issues raised here come up in my postbag—it goes across the piece.

I also looked at some of my previous Plenary contributions and noticed that, in spring 2008, I commented on the noticeable fall in the problems with delayed transfers of care, which do not now feature at all in my postbag—[*Interruption.*]

No, I am speaking honestly, as things are. Other things feature, but—[*Interruption.*]

Well, I must be very fortunate in my area. It is something that I think that the NHS has grappled with and overcome—likewise with the very long waits for planned surgical admissions. As time moves on, so the needs and pressure points of the service alter. It is not a static service. The population's needs and wants change, and the service meets one particular requirement and then another comes to the fore. I could talk about some very good examples of investment in my area, but it has been a long debate and there may well be more people to speak. Therefore, I will simply say that there are many services that have benefited thanks to the continued investment of the Welsh Assembly Government, and I look forward to seeing continued targeted investment throughout our health services.

6.10 p.m.

The Minister for Health and Social Services (Edwina Hart): I thank Members for their contributions this afternoon. I accept in good faith the comments made by individual Members regarding the casework that comes before them because, ultimately, there is dissatisfaction with some elements of service within the NHS. However, I do put that into context and I very much take on board the points that Val Lloyd has made today. We need to recognise that there is also

achosion yn ymwneud ag iechyd. Yn sicr, nid yw hynny'n wir nawr; rwyf yn amau a yw'n cyfrif am hyd yn oed 10 y cant. Mae'n dal i fod yno, wrth gwrs, ac mae rhai o'r materion sy'n cael eu codi yma yn ymddangos yn fy mag post—mae hynny'n wir yn gyffredinol.

Bûm hefyd yn edrych ar rai o fy nghyfraniadau mewn Cyfarfodydd Llawn blaenorol gan sylwi fy mod, yn ystod gwanwyn 2008, wedi gwneud sylwadau ar y gostyngiad amlwg yn y problemau o ran oedi wrth drosglwyddo gofal, nad ydynt bellach yn ymddangos o gwbl yn fy mag post—[*Torri ar draws.*]

Na, rwyf yn siarad yn onest, fel y mae pethau. Mae pethau eraill yn ymddangos, ond—[*Torri ar draws.*]

Wel, rhaid fy mod yn ffodus iawn yn fy ardal i. Mae'n rhywbeth rwyf fi'n credu bod y GIG wedi mynd i'r afael ag ef ac wedi ei oresgyn—yn yr un modd ag amseroedd aros hir iawn ar gyfer derbyniadau llawfeddygol a gynlluniwyd ymlaen llaw. Gydag amser, mae anghenion y gwasanaeth yn newid, yn yr un modd â'r pwysau ar y gwasanaeth. Nid yw'n wasanaeth sefydlog sy'n aros yn yr un man. Mae anghenion a gofynion y boblogaeth yn newid, ac mae'r gwasanaeth yn ateb un gofyniad penodol cyn i un arall ddod i'r amlwg. Gallwn siarad am rai enghreifftiau da iawn o fuddsoddiad yn fy ardal i, ond mae wedi bod yn ddadl hir ac mae'n bosibl y bydd rhagor o bobl am siarad. Felly, rwyf am ddweud yn syml bod llawer o wasanaethau wedi elwa yn sgîl buddsoddiad parhaus Llywodraeth Cynulliad Cymru, ac edrychaf ymlaen at weld buddsoddiad parhaus yn cael ei dargedu ar draws ein gwasanaethau iechyd.

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Edwina Hart): Diolch i'r Aelodau am eu cyfraniadau y prynhawn yma. Yr wyf yn derbyn y sylwadau a wnaed gan Aelodau unigol ynghylch y gwaith achos a ddaw ger eu bron yn rhai didwyll, oherwydd, yn y pen draw, ceir anfodlonrwydd ynglŷn â rhai elfennau o wasanaeth y GIG. Fodd bynnag, rwyf yn rhoi hynny mewn cyddestun ac rwyf yn derbyn y pwyntiau y mae Val Lloyd wedi eu gwneud heddiw. Mae

a lot of praise for the service, and a lot of thanks particularly to the hard-working and dedicated staff. I think that we would agree on that issue across the Chamber.

Jenny specifically mentioned some of the issues on medicines. I will also be attending the event later this afternoon. The amount of wasted medication and the amount of money that has been looked at in Wales is quite staggering in many ways. It is important to recognise that we now have a new campaign in place, and we will have to utilise pharmacists because some of the issues suggest that patients are not taking medication properly. Medication is remaining in cupboards, and there will have to be more medication reviews. Therefore, there are definitely issues around that.

Individuals have also mentioned the ambulance service. There have been improvements within the ambulance service. I have always been absolutely honest about the ambulance service, and that further improvements need to be made. However, we must acknowledge the improvements that have occurred in recent months. Also, there is much praise for the way that ambulance staff deal with individuals when they are out on calls, but I do recognise some of the issues that have been raised.

We have had the comprehensive spending review, and we have only another week until the budget announcements here. The First Minister and I have continually reiterated over the last few months—but I think that, sometimes, there is selective hearing—that health is a priority for us in terms of what we want to do. Despite the cuts that are being forced on us, I can pledge that it will be a priority for the Assembly Government. You only have to look at our record in terms of investment to see that. I do not want to revisit the previous debate on this particular issue, but I will just say that the NHS budget is not being cut, but we have looked for efficiency savings.

angen inni gydnabod y ceir llawer o ganmolïaeth am y gwasanaeth hefyd, a llawer o ddiolch yn arbennig i'r staff ymroddedig sy'n gweithio mor galed. Rwyf yn credu y byddai pawb ar draws y Siambr yn cytuno ar y mater hwnnw.

Gwnaeth Jenny sôn yn benodol am rai o'r materion sy'n ymwneud â meddyginiaethau. Byddaf hefyd yn bresennol yn y digwyddiad yn hwyrach y prynhawn yma. Mae cyfanswm y meddyginiaethau sy'n cael eu gwastraffu a swm yr arian yr edrychwyd arno yng Nghymru yn gwbl syfrdanol mewn sawl ffordd. Mae'n bwysig cydnabod bod gennym bellach ymgyrch newydd ar waith, a bydd yn rhaid inni ddefnyddio fferyllwyr gan fod rhai o'r problemau'n awgrymu nad yw cleifion yn cymryd eu meddyginiaethau'n iawn. Mae meddyginiaethau'n cael eu gadael mewn cypyrddau, a bydd yn rhaid cynnal rhagor o adolygiadau o feddyginiaethau. Felly, ceir problemau'n ymwneud â hynny, yn bendant.

Mae unigolion hefyd wedi sôn am y gwasanaeth ambiwlans. Cafwyd gwelliannau yn y gwasanaeth ambiwlans. Rwyf bob amser wedi bod yn gwbl onest am y gwasanaeth ambiwlans, ac am y ffaith bod angen gwneud gwelliannau pellach. Fodd bynnag, rhaid inni gydnabod y gwelliannau sydd wedi eu gwneud dros y misoedd diwethaf. Hefyd, ceir llawer o ganmolïaeth am y ffordd y mae staff ambiwlans yn ymdrin ag unigolion pan fyddant ar alwadau, ond rwyf yn cydnabod rhai o'r problemau sydd wedi eu codi.

Mae'r adolygiad cynhwysfawr o wariant wedi dod i ben, a dim ond wythnos arall sydd gennym hyd nes y bydd cyhoeddiadau'r gyllideb yma. Dros y misoedd diwethaf, mae'r Prif Weinidog a minnau wedi parhau i ailadrodd bod iechyd yn flaenoriaeth inni o ran yr hyn y mae arnom eisiau ei wneud—ond weithiau credaf fod rhai'n dewis beth y maent am ei glywed. Er gwaethaf y toriadau sy'n cael eu gorfodi arnom, gallaf addo y bydd yn flaenoriaeth ar gyfer Llywodraeth y Cynulliad. Dim ond edrych ar ein hanes o ran buddsoddi y mae angen ichi ei wneud er mwyn gweld hynny. Nid wyf am ailedrych ar y ddadl flaenorol ar y mater penodol hwn, ond rwyf am ddweud nad yw cyllideb y GIG yn cael ei thorri. Wedi dweud hynny, rydym wedi edrych am arbedion effeithlonrwydd.

If you look at some of the issues around efficiency, which gives savings, you will see that the average length of stay in hospital for orthopaedic care and treatment, for example, has fallen by a whole day since 2005-06, and almost 5,800 fewer operations are cancelled compared to four years ago. I appreciate that it is enormously frustrating for all of our constituents when there are cancellations, and usually there are reasons for it. However, that statistic stands out.

The NHS reforms, which are streamlining the NHS from 32 to 10 organisations and removing the internal market, are making savings as there is a reduction in unnecessary and expensive transaction costs. Management costs have been reduced by £40 million—around £20 million by the end of this year alone—but the NHS will need to move further on efficiencies, as well as focusing on improving safety, clinical sustainability and clinical quality to ensure that front-line services are protected. To address this, the NHS is working to a five-year service, workforce and financial strategic framework, which is our tool to improve patient care, to deliver cost savings, and to provide strategic leadership. As pressure continues, an increased focus has been placed on improving the quality of services, increasing financial stability, and reducing waste, harm and variation in service delivery. As a result of the 1000 Lives campaign, we have already seen some improvements.

There has been a significant reduction in healthcare-associated infections in critical care units: ventilator-associated pneumonia is now becoming a very rare event, rather than an expected complication, and action taken to reduce bed sores has resulted in a number of wards going more than a year without a case. These changes have made a real difference to patients and they have clearly saved lives.

Os edrychwch ar rai o'r materion sy'n ymwneud ag effeithlonrwydd, sy'n sicrhau arbedion, byddwch yn gweld bod yr amser ar gyfartaledd ar gyfer arhosiad yn yr ysbyty am driniaeth a gofal orthopedig, er enghraifft, wedi gostwng diwrnod cyfan er 2005-06, ac mae bron i 5,800 yn llai o lawdriniaethau'n cael eu canslo o'i gymharu â phedair blynedd yn ôl. Rwyf yn sylweddoli ei bod yn hynod o rwystredig ar gyfer ein holl etholwyr pan gaiff llawdriniaethau eu canslo, ac fel arfer ceir rhesymau am hyn. Fodd bynnag, mae'r ystadegyn hwnnw'n sefyll allan.

Mae diwygiadau'r GIG, sy'n symleiddio'r GIG fel y bydd yn lleihau o 32 o sefydliadau i 10 ac yn cael gwared ar y farchnad fewnol, yn gwneud arbedion gan fod gostyngiad mewn costau trafodion diangen a drud. Mae costau rheoli wedi gostwng o £40 miliwn—tua £20 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn hon yn unig—ond bydd ar y GIG angen gwneud rhagor o ran arbedion effeithlonrwydd, yn ogystal â chanolbwyntio ar wella diogelwch, cynaliadwyedd clinigol ac ansawdd clinigol er mwyn sicrhau bod gwasanaethau rheng flaen yn cael eu diogelu. Er mwyn rhoi sylw i hyn, mae'r GIG yn gweithio i fframwaith strategol ariannol, gweithlu a gwasanaeth pum mlynedd, sef ein hadnodd i wella gofal cleifion, i sicrhau arbedion o ran costau, ac i ddarparu arweinyddiaeth strategol. Wrth i'r pwysau barhau i fod yn drwm, mae mwy o ffocws wedi cael ei roi ar wella ansawdd gwasanaethau, cynyddu sefydlogrwydd ariannol, a lleihau gwastraff, niwed ac amrywiadau o ran darparu gwasanaethau. O ganlyniad i'r ymgyrch 1000 o Fwydau, rydym eisoes wedi gweld rhai gwelliannau.

Bu gostyngiad sylweddol mewn heintiau sy'n gysylltiedig â gofal iechyd mewn unedau gofal critigol: mae niwmonia sy'n gysylltiedig â pheiriant anadlu bellach yn ddigwyddiad prin iawn, yn hytrach nag yn gymhlethdod sydd i'w ddisgwyl, ac mae camau sydd wedi eu cymryd i leihau briwiau gwely wedi arwain at ddim un achos am dros flwyddyn mewn nifer o wardiau. Mae'r newidiadau hyn wedi gwneud gwahaniaeth mawr i gleifion ac maent yn amlwg wedi achub bywydau.

Of course, we have a crucial role and Wrth gwrs, mae gennym rôl a chyfrifoldeb

responsibility for promoting and maintaining the health of people in Wales. There is already a statutory duty on each health board and local authority to prepare and implement a health, social care and wellbeing strategy in the local authority area. Last year, I gave strong direction to the NHS to strengthen the focus on prevention and health improvement, I established Public Health Wales and I launched Wales's first strategic framework for public health, 'Our Healthy Future'. Following the launch of 'Our Healthy Future', we moved swiftly to integrate it into the NHS planning system, including the NHS annual operating framework. In terms of the delivery of Public Health Wales, as an organisation, the work that it is doing and the integration into the service augurs well for the future.

I was surprised to see exactly the same issue about the use of NHS budgets being used and raised again, because I think that I responded to this in the Chamber in January and March. As I said then and as I will continue to say, our plans to increase resources for front-line NHS services have been put in place with the creation of the integrated health boards. These new bodies are better placed than their predecessors to plan and provide local solutions to deliver safe and secure health services of a high quality, which are not constrained by existing organisational boundaries. Staff throughout the NHS are working hard to find more efficient ways of delivering services while improving the care of patients. They are making tremendous progress, and my officials work closely with the NHS to monitor the delivery of the NHS service and financial plans. NHS Wales will continue to reap the benefits of this integrated system, as it does not have the transaction costs and overcapacities that are features of markets of choice.

We heard references again to McKinsey, although the First Minister has adequately answered that point. The purpose of the exercise was to help to inform the health boards of the best way to maximise the benefits to be derived from the NHS reform

bwysig wrth hyrwyddo a chynnal iechyd pobl yng Nghymru. Mae gan bob bwrdd iechyd ac awdurdod lleol eisoes ddyletswydd statudol i baratoi a gweithredu strategaeth iechyd, gofal cymdeithasol a lles yn ardal yr awdurdod lleol. Y llynedd, rhoddais gyfarwyddyd cadarn i'r GIG gryfhau'r ffocws ar atal a gwella iechyd, bu imi sefydlu Iechyd Cyhoeddus Cymru a lansio 'Ein Dyfodol Iach', sef fframwaith strategol cyntaf Cymru ar gyfer iechyd cyhoeddus. Ar ôl lansio 'Ein Dyfodol Iach', aethom ati'n gyflym i'w integreiddio i system gynllunio'r GIG, gan gynnwys fframwaith gweithredu blynyddol y GIG. O ran darparu Iechyd Cyhoeddus Cymru, fel sefydliad, mae'r gwaith y mae'n ei wneud a'r integreiddio i'r gwasanaeth yn argoeli'n dda ar gyfer y dyfodol.

Roedd gweld yr un mater yn union ynghylch defnyddio cyllidebau'r GIG yn cael ei ddefnyddio a'i godi eto yn fy synnu, oherwydd roeddwn yn meddwl fy mod wedi ymateb i hyn yn y Siambr ym mis Ionawr ac ym mis Mawrth. Fel y dywedais bryd hynny, ac fel y byddaf yn parhau i'w ddweud, mae ein cynlluniau i gynyddu'r adnoddau ar gyfer gwasanaethau rheng flaen y GIG wedi cael eu rhoi ar waith drwy greu'r byrddau iechyd integredig. Mae'r cyrff newydd hyn mewn sefyllfa well na'u rhagflaenwyr i gynllunio a darparu atebion lleol er mwyn darparu gwasanaethau iechyd diogel o safon uchel, sydd heb eu cyfyngu gan y ffiniau sefydliadol presennol. Mae staff ar draws y GIG yn gweithio'n galed i ddod o hyd i ffyrdd mwy effeithlon o ddarparu gwasanaethau a gwella gofal cleifion ar yr un pryd. Maent yn gwneud cynnydd aruthrol, ac mae fy swyddogion yn gweithio'n agos gyda'r GIG i fonitro'r modd y mae gwasanaethau a chynlluniau ariannol y GIG yn cael eu darparu. Bydd GIG Cymru'n parhau i elwa ar fanteision y system integredig hon, gan nad yw'n cynnwys y costau trafodion a'r gor-gapasiti sy'n nodweddiadol o farchnadoedd dewis.

Clywsom gyfeiriadau eto at McKinsey, er bod y Prif Weinidog wedi ateb y pwynt hwnnw'n foddhaol. Diben yr ymarfer oedd helpu i roi gwybod i'r byrddau iechyd am y ffordd orau o sicrhau'r manteision gorau posibl yn sgîl rhaglen ddiwygio'r GIG.

programme. The health boards had to hit the ground running and, in September 2009, the previous organisations reported a mid-year deficit of approximately £80 million. Working with the new boards proved to be worth while, because the deficit reduced to a break-even, and at the same time we delivered the 26-week waiting time target. Therefore, we must look at the facts of this situation and not conjecture about things that are not really there.

On the Nuffield Trust report, which we also debated in January, I am grateful to Members for raising this point, as I thought that it was a helpful report. It needed to be used with care, as all reports must. It showed just how difficult it is to compare NHS services across four countries. The picture offered was far from complete and included only certain elements of medical activity, ignoring many of the things that take place in hospitals. It showed the huge investment in NHS staff, with management numbers falling and higher levels of patient satisfaction. However, that was nearly five years ago, and we have made further improvements since then, besides the huge push on chronic conditions through which we have slashed waiting times. It is hard to think that, five years ago, there were nearly 75,000 patients in Wales waiting more than six months for treatment. The 95 per cent waiting times target has been delivered every month since December 2009.

It is often said that waiting times are much shorter in England, but it is not possible to compare the figures directly. We looked at the figures for the end of July, when 3.9 per cent of patients in England were still waiting for more than 26 weeks and, in Wales, the figure was 37.6 per cent. Near the end of July 2010, there were 20,000 patients in England still waiting more than 52 weeks, but, in Wales, that figure was 10,000. Therefore, you cannot really compare the figures, as it is like comparing apples with pears.

On the evidence given to the Finance Committee, Alun Davies has done well by

Roedd yn rhaid i'r byrddau iechyd ddechrau gweithio o ddifrif, ac ym mis Medi 2009, gwnaeth y sefydliadau blaenorol adrodd am ddiffyg canol blwyddyn o tua £80 miliwn. Roedd gweithio gyda'r byrddau newydd yn werth chweil, oherwydd gostyngwyd y diffyg nes adenillwyd y costau, ac ar yr un pryd, gwnaethom gyrraedd y targed amser aros 26 wythnos. Felly, rhaid inni edrych ar ffeithiau'r sefyllfa hon, heb ddychmygu pethau nad ydynt yno mewn gwirionedd.

O ran adroddiad Ymddiriedolaeth Nuffield, y gwnaethom ei drafod ym mis Ionawr hefyd, rwyf yn ddiolchgar i'r Aelodau am godi'r pwynt hwn. Roeddwn yn meddwl ei fod yn adroddiad defnyddiol. Roedd angen ei ddefnyddio gyda gofal, yn yr un modd â phob adroddiad arall. Dangosodd pa mor anodd yw hi i gymharu gwasanaethau'r GIG ar draws pedair gwlad. Roedd y darlun a gynigiwyd ymhell o fod yn gyflawn a dim ond elfennau penodol o weithgaredd meddygol roedd yn eu cynnwys, gan anwybyddu llawer o'r pethau sy'n digwydd mewn ysbyty. Roedd yn dangos y buddsoddiad enfawr yn staff y GIG, gyda nifer y rheolwyr yn gostwng a lefelau uwch o foddhad ymysg cleifion. Fodd bynnag, roedd hynny bron i bum mlynedd yn ôl, ac rydym wedi gwneud gwelliannau pellach ers hynny, ar wahân i'r ymgyrch fawr ar gyflyrau cronig sydd wedi arwain at gwtogi amseroedd aros yn sylweddol. Mae'n anodd meddwl bod bron i 75,000 o gleifion yng Nghymru yn aros dros chwe mis am driniaeth bum mlynedd yn ôl. Mae'r targed amser aros o 95 y cant wedi cael ei gyrraedd bob mis er mis Rhagfyr 2009.

Dywedir yn aml bod amseroedd aros yn llawer byrrach yn Lloegr, ond nid yw'n bosibl cymharu'r ffigurau'n uniongyrchol. Gwnaethom edrych ar y ffigurau ar gyfer diwedd mis Gorffennaf, pan oedd 3.9 y cant o gleifion yn Lloegr yn dal i aros dros 26 wythnos a 37.6 y cant oedd y ffigur yng Nghymru. Tua diwedd mis Gorffennaf 2010, roedd 20,000 o gleifion yn Lloegr yn dal i aros dros 52 wythnos ond 10,000 oedd y ffigur hwnnw yng Nghymru. Felly, ni allwch gymharu'r ffigurau, gan ei fod yn debyg i gymharu afalau a gellyg.

O ran y dystiolaeth a roddwyd i'r Pwyllgor Cyllid, mae Alun Davies wedi gwneud yn

expanding on the context of those quotes.

In conclusion, the future fiscal outlook is not wholly within the control of the Welsh Assembly Government. What is within our control as a devolved administration is the ability to continue to place a high priority within the funding that we have available on the delivery of world-class healthcare services. Therefore, I am pleased to have contributed to this debate. I am delighted to be able to take some constructive points from the debate, and I was interested in Eleanor Burnham's contribution about getting rid of targets. I will review the nature of the debate to see whether there is anything that I can consider further. The debate has been constructive, but of course we will be opposing the motion and the amendments.

Kirsty Williams: I thank Members from across the Chamber for their contributions to this afternoon's debate. Something that unites us all is our desire to see a well funded and efficient NHS based on the principle of it delivering for patients throughout Wales. We acknowledge how the Welsh public feels about the NHS, and it is our job to ensure that the hopes and aspirations of those who receive and deliver the service are realised. However, as we approach the end of the third Assembly, it is not unreasonable to review whether devolution has been good to the NHS after all, whether we are making the right decisions, and whether the undoubtedly record levels of funding that have gone into the service over the past 11 years—and no-one is denying that—have delivered appropriate outcomes. The issue for us now is not simply one of measuring what goes in; it has to be about measuring what comes out of the service if we are really to deliver for the people of Wales. Undoubtedly, Val is right, as there have been distinct improvements in some areas, but it is not right for us to stick our heads in the sand and say that everything is right and everything that we have spent our money on has delivered for the patients of Wales.

6.20 p.m.

dda drwy ehangu ar gyd-destun y dyfyniadau hynny.

I gloi, nid yw'r rhagolygon ariannol ar gyfer y dyfodol yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth Llywodraeth Cynulliad Cymru. Yr hyn sydd o fewn ein rheolaeth fel gweinyddiaeth ddatganoledig yw'r gallu i barhau i roi blaenoriaeth uchel o fewn yr arian sydd ar gael inni ar ddarparu gwasanaethau gofal iechyd o'r radd flaenaf. Rwyf yn falch, felly, o fod wedi cyfrannu at y ddatl hon. Braf iawn yw gallu cymryd rhai pwyntiau adeiladol o'r ddatl, ac roedd cyfraniad Eleanor Burnham ynglŷn â chael gwared ar dargedau o ddiddordeb mawr imi. Byddaf yn adolygu natur y ddatl i weld a oes unrhyw beth y gallaf ei ystyried ymhellach. Mae'r ddatl wedi bod yn adeiladol, ond wrth gwrs byddwn yn gwrthwynebu'r cynnig a'r gwelliannau.

Kirsty Williams: Diolch i'r Aelodau o bob rhan o'r Siambr am eu cyfraniadau i'r ddatl y prynhawn yma. Rhywbeth sy'n ein huno i gyd yw ein dymuniad i weld GIG effeithlon a ariennir yn dda, yn seiliedig ar yr egwyddor o ddarparu ar gyfer cleifion ledled Cymru. Rydym yn cydnabod sut y mae cyhoedd Cymru'n teimlo am y GIG, a'n gwaith ni yw sicrhau bod gobeithion a dyheadau'r rheini sy'n derbyn y gwasanaeth ac yn darparu'r gwasanaeth yn cael eu gwireddu. Fodd bynnag, wrth i ni nesáu at ddiwedd y trydydd Cynulliad, nid yw'n afresymol adolygu a yw datganoli wedi bod yn beth da ar gyfer y GIG wedi'r cyfan; a ydym yn gwneud y penderfyniadau cywir, ac a yw'r arian sydd wedi cael ei roi yn y gwasanaeth dros yr 11 mlynedd diwethaf, sef mwy o arian nag erioed o'r blaen, yn sicr—ac nid oes neb yn gwadu hynny—wedi sicrhau'r canlyniadau priodol. Rhaid inni nawr fesur yr hyn a ddaw allan o'r gwasanaeth, yn ogystal â'r hyn sy'n mynd i mewn iddo, os ydym wirioneddol am ddarparu ar gyfer pobl Cymru. Heb os, mae Val yn iawn, gan fod gwelliannau amlwg wedi digwydd mewn rhai meysydd. Ond nid yw'n iawn inni roi ein pennau yn y tywod a dweud bod popeth yn iawn a bod popeth rydym wedi gwario ein harian arno wedi darparu ar gyfer cleifion Cymru.

I turn to the vexed question of what was said and what was not said at that Finance Committee meeting. One thing that we can all agree on is that that poor director of finance probably wishes that he had never come to that committee that afternoon, or at least that he had kept his mouth shut. Alun, you are right that that gentleman went on to set those remarks in context, by saying that he felt that a substantial proportion of the health budget was not being misspent. You were right to quote that. However, we can all check the Record, Alun. Last year, you said:

‘I must say that I believe that an investigation is needed into the overall health budget, because health directors have said that 20 per cent of that budget was not being used appropriately on staff capacity, beds, and so on. We are not making the best use of the £5 billion that we have available to us, and that demands further scrutiny at a time when we are cutting back on key programme areas, and key services. The health service managers themselves said that they are under financial pressure and have difficult choices to make about staff and the non-delivery of services; given that context, there has to be an investigation into what is happening.’

Alun Davies *rose*—

Kirsty Williams: Of course, when Alun said that in November last year, he had no hope of being given a Cabinet job. Now that we have a new leader, he is still holding out great hopes of finally getting a seat in that front semi-circle.

Alun Davies: I do not know where to start. I must say that I am flattered that you took a whole minute of your time to quote my contribution to that debate. If you looked throughout the Record of those meetings, you would see that I asked for a considerable number of inquiries by that committee into a number of areas of Government activity. Those were the days when we could carry out proper scrutiny of Government activity

Trof at y cwestiwn dadleuol ynglŷn â'r hyn a ddywedwyd a'r hyn nas dywedwyd yng nghyfarfod y Pwyllgor Cyllid. Un peth y gall pob un ohonom gytuno arno yw bod y cyfarwyddwr cyllid druan mae'n siŵr yn difaru ei enaid iddo erioed fynd i'r pwyllgor y prynhawn hwnnw, neu'n difaru iddo agor ei geg, o leiaf. Alun, rydych yn llygad eich lle bod y gŵr hwnnw wedi mynd ati i roi'r sylwadau hynny mewn cyd-destun, drwy ddweud nad oedd yn teimlo bod cyfran sylweddol o'r gyllideb iechyd yn cael ei chamwario. Roeddech yn llygad eich lle wrth ddyfynnu hynny. Fodd bynnag, gall pawb edrych ar y Cofnod, Alun. Y llynedd, gwnaethoch ddweud y canlynol:

Rhaid imi ddweud fy mod yn credu bod angen ymchwiliad i'r gyllideb iechyd gyffredinol, oherwydd mae cyfarwyddwyr iechyd wedi dweud nad oedd 20 y cant o'r gyllideb honno'n cael ei defnyddio'n briodol ar gapasiti staff, gwelyau, ac ati. Nid ydym yn defnyddio'r £5 biliwn sydd ar gael inni yn y modd gorau posibl, ac mae hynny'n galw am graffu pellach ar adeg pan rydym yn gwneud toriadau mewn meysydd rhaglenni allweddol, a gwasanaethau allweddol. Gwnaeth y rheolwyr gwasanaeth iechyd eu hunain ddweud eu bod o dan bwysau ariannol a bod yn rhaid iddynt wneud dewisiadau anodd ynglŷn â staff a diffyg darparu gwasanaethau; o gofio'r cyd-destun hwnnw, rhaid ymchwilio i'r hyn sy'n digwydd.

Alun Davies *a gododd*—

Kirsty Williams: Wrth gwrs, pan ddywedodd Alun hynny ym mis Tachwedd y llynedd, nid oedd ganddo unrhyw obaith o gael swydd yn y Cabinet. A ninnau bellach ag arweinydd newydd, mae'n dal i obeithio'n fawr am gael sedd, o'r diwedd, yn yr hanner cylch hwnnw yn y blaen.

Alun Davies: Nid wyf yn gwybod ymhle i ddechrau. Rhaid imi ddweud ei bod yn frainit eich bod wedi defnyddio munud gyfan o'ch amser i ddyfynnu fy nghyfraniad i'r ddadl honno. Pe baech yn edrych drwy Gofnod y cyfarfodydd hynny, byddech yn gweld fy mod wedi gofyn i'r pwyllgor hwnnw gynnal nifer sylweddol o ymchwiliadau i nifer o feysydd o weithgarwch y Llywodraeth. Dyddiau da oedd y rheini pan oeddem yn

without you constantly looking towards the Conservatives for leadership, Kirsty.

Kirsty Williams: The reality is that you were as concerned as I was about the claims that were made to the committee that day. You called for an inquiry and, on that occasion, you were right: we should have that inquiry.

Let us take a minute to look at the structural changes that you then went on to refer to. Those structural changes saw not a single highly paid executive from those 22 LHBs lose their job. When the plans were first published, redundancy payments were factored in, but they suddenly disappeared, and we have never had an explanation of why the Government thinks it appropriate for those people to remain in their jobs. In reality, those 22 LHBs are still there, but these days they are called localities, and the differences between those localities still exist. The drive for uniformity and better, joined-up thinking is a myth. We still have no accurate figures for the efficiencies that we can expect to see from such a large-scale reorganisation. After all that, did those reorganisations make services better for patients? Ask that to the people on the Nye Bevan health board's waiting lists or the people on orthopaedic waiting lists at the University Hospital of Wales. If those structural changes have been so effective, it is a damning indictment that your Minister for health has had to put those organisations under special measures because they are not delivering her targets.

Do you know what? We can trade insults and jokes across the Chamber today, but the reality is that many of the people on those waiting lists are in pain. People are right now standing beside a sick relative wondering when an ambulance will arrive. This is about families who have been reduced to begging the secretaries of consultants to write a letter so that their family members can start chemotherapy. That is the reality of the failures that are being discussed in the

gallu craffu'n ofalus ar weithgarwch y Llywodraeth heb ichi edrych am arweiniad gan y Ceidwadwyr bob amser, Kirsty.

Kirsty Williams: Y gwir amdani yw eich bod mor bryderus â minnau am yr honiadau a wnaed i'r pwyllgor y diwrnod hwnnw. Gwnaethoch alw am ymchwiliad, ac ar yr achlysur hwnnw, roeddech yn llygad eich lle: dylem gynnal yr ymchwiliad hwnnw.

Gadewch inni edrych am funud ar y newidiadau strwythurol yr aethoch ati i gyfeirio atynt. Yn sgîl y newidiadau strwythurol hynny, ni fu i un swyddog gweithredol cyflog uchel o'r 22 bwrdd iechyd lleol golli ei swydd. Pan gafodd y cynlluniau eu cyhoeddi i ddechrau, roedd taliadau dileu swyddi wedi eu cynnwys, ond gwnaethant ddiflannu'n ddigon sydyn, ac nid yw'r Llywodraeth erioed wedi egluro pam ei bod yn meddwl ei bod yn briodol i'r bobl hynny barhau yn eu swyddi. Mewn gwirionedd, mae'r 22 bwrdd iechyd lleol yno o hyd, ond gelwid hwy'n ardaloedd lleol y dyddiau hyn, ac mae'r gwahaniaethau rhwng yr ardaloedd lleol hynny'n bodoli o hyd. Myth yw'r ymgyrch dros fod yn unffurf a sicrhau meddwl yn fwy cydgyssylltiedig. Rydym yn dal heb unrhyw ffigurau cywir ar gyfer yr arbedion effeithlonrwydd y gallwn ddisgwyl eu gweld yn sgîl ad-drefnu ar raddfa mor fawr. Ar ôl hynny i gyd, a fu i'r ad-drefnu hwnnw wella gwasanaethau ar gyfer cleifion? Gofynnwch hynny i'r bobl ar restrau aros bwrdd iechyd Aneurin Bevan neu i'r bobl ar restrau aros orthopedig yn Ysbyty Athrofaol Cymru. Os yw'r newidiadau strwythurol hynny wedi bod mor effeithiol, mae'n gyhuddiad damniol bod eich Gweinidog iechyd wedi gorfod rhoi'r sefydliadau hynny o dan fesurau arbennig am nad ydynt yn cyrraedd ei thargedau.

Wyddoch chi beth? Gallwn sarhau ein gilydd a rhannu jôcs ar draws y Siambr heddiw, ond y gwir amdani yw bod llawer o'r bobl ar y rhestrau aros hynny mewn poen. Y funud hon, mae pobl yn sefyll wrth berthynas gwael yn meddwl tybed pryd y bydd ambiwlans yn cyrraedd. Mae hyn yn ymwneud â theuluoedd sy'n gorfod erfyn ar ysgrifenyddion ymgynghorwyr i ysgrifennu llythyr fel y gall aelod o'u teulu ddechrau triniaeth cemotherapi. Dyna yw'r gwir am y

Chamber. You may be prepared to die in a ditch for your precious principles, Helen Mary, but do not ask my constituents to do the same. In the end, they want pragmatism. It is not only about—

Helen Mary Jones: The point that I was trying to make, Kirsty, is that these are political decisions based on priorities, and your strong reaction to what we have all said today suggests that it was a point well made. You can rant and rave about your constituents as much as you like, but your party has not changed the Barnett formula while in government in London. My constituents do not want to hear from anybody on the Liberal Democrat side about problems with funding our public services. They just do not believe you anymore, and you know it.

Kirsty Williams: Helen Mary, as I said, you can die in a ditch for the principles that you hold so dear, but do not say that to my constituents who cannot get the treatment that they need, whether because of the use of the private sector or not. Tell that to the mother in Knighton who was told that her child would have to go all the way to Swansea because your Government's Minister for health does not want people to travel over the border to England for treatment, when they used to be able to go to Birmingham. Tell that to the person who has had an 18-year relationship with a consultant over the border, but has had to break that relationship because of your obsession with having Welsh patients treated in Wales. Die in the ditch for your principles, but do not expect my constituents to do the same. The reality is that we spend more and we get less. Our waiting times continue to be longer than those in England. Our cancer outcomes are worse. We do not have access to the same level of treatment as that over the border.

The Deputy Presiding Officer: Order. Kirsty, you are out of time.

methiannau sy'n cael eu trafod yn y Siambr. Efallai eich bod chi'n barod i farw mewn ffos dros eich egwyddorion gwerthfawr, Helen Mary, ond peidiwch â gofyn i fy etholwyr innau wneud yr un fath. Pragmatiaeth y maent am ei weld, yn y pen draw. Nid yw'n ymwneud yn unig â—

Helen Mary Jones: Y pwynt roeddwn yn ceisio ei wneud, Kirsty, yw bod y rhain yn benderfyniadau gwleidyddol sy'n seiliedig ar flaenoriaethau, ac mae eich ymateb cryf i'r hyn rydym i gyd wedi ei ddweud heddiw yn awgrymu ei fod yn bwynt da. Gallwch arthio a rhefru cymaint ag yr ydych yn dymuno am eich etholwyr chithau, ond nid yw eich plaid wedi newid fformiwla Barnett yn ei chyfnod yn y llywodraeth yn Llundain. Nid yw fy etholwyr yn dymuno clywed gan unrhyw un ar ochr y Democratiaid Rhyddfrydol am broblemau gydag ariannu ein gwasanaethau cyhoeddus. Nid ydynt yn eich credu mwyach, ac rydych yn gwybod hynny'n iawn.

Kirsty Williams: Helen Mary, fel y dywedais, gallwch chi farw mewn ffos dros yr egwyddorion sydd mor annwyl gennych, ond peidiwch â dweud hynny wrth fy etholwyr nad ydynt yn gallu cael y driniaeth sydd ei hangen arnynt, boed hynny oherwydd defnyddio'r sector preifat ai peidio. Dywedwch hynny wrth y fam yn Nhrefyclo y dywedwyd wrthi y byddai'n rhaid i'w phlentyn fynd yr holl ffordd i Abertawe am nad yw Gweinidog iechyd eich Llywodraeth am i bobl deithio dros y ffin i Loegr am driniaeth, pan fyddai wedi arfer gallu mynd i Birmingham. Dywedwch hynny wrth y person sydd wedi cael perthynas 18 mlynedd gydag ymgynghorydd dros y ffin, ond sydd wedi gorfod torri'r berthynas honno o ganlyniad i'ch obsesiwn chi gyda sicrhau bod cleifion o Gymru'n cael eu trin yng Nghymru. Cewch chi farw yn y ffos dros eich egwyddorion, ond peidiwch â disgwyl i fy etholwyr innau wneud yr un fath. Y gwir amdani yw ein bod yn gwario mwy ac yn cael llai. Mae ein hamseroedd aros yn parhau i fod yn hwy na rhai Lloegr. Mae ein canlyniadau canser yn waeth. Nid oes gennym fynediad at yr un lefel o driniaeth â thros y ffin.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Kirsty, mae eich amser ar ben.

Kirsty Williams: I am glad that those things are not a problem for patients in Swansea, but tell that to patients in Powys.

Kirsty Williams: Rwyf yn falch nad yw'r pethau hynny'n broblem i gleifion yn Abertawe, ond dywedwch hynny wrth gleifion ym Mhowys.

The Deputy Presiding Officer: Order. Can you wind up, please?

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. A wnewch chi ddirwyn i ben, os gwelwch yn dda?

Kirsty Williams: Our public health statistics are worse than those across the border. In so many areas, we are failing to deliver the services that our constituents deserve, and that makes it difficult to recruit and retain the professional staff whom we need to keep the NHS going. Deputy Presiding Officer, I am sorry that I have not been able to cover the McKinsey report.

Kirsty Williams: Mae ein hystadegau iechyd cyhoeddus yn waeth na'r rheini dros y ffin. Rydym yn methu â darparu'r gwasanaethau y mae ein hetholwyr yn eu haeddu mewn nifer fawr o feysydd, ac mae hynny'n ei gwneud yn anodd recriwtio a chadw'r staff proffesiynol y mae arnom eu hangen er mwyn i'r GIG barhau. Ddirprwy Lywydd, mae'n ddrwg gennyf nad wyf wedi gallu sôn am adroddiad McKinsey.

The Deputy Presiding Officer: You are way out of time.

Y Dirprwy Lywydd: Mae eich amser ar ben.

Kirsty Williams: The reality is that we can, and must, do better.

Kirsty Williams: Y gwir amdani yw y gallwn wneud yn well, ac mae'n rhaid inni wneud yn well.

Y Dirprwy Lywydd: Y cynnig yw ein bod yn derbyn y cynnig heb ei ddiwygio. A oes unrhyw Aelod yn gwrthwynebu? Gwelaf fod gwrthwynebiad, felly caiff y bleidlais ei gohirio tan yr amser pleidleisio.

The Deputy Presiding Officer: The proposal is that we accept the motion without amendment. Does any Member object? I see that there is an objection, and so the vote will be deferred until voting time.

I now intend to go straight to voting time. Does anyone object? I see that there are no objections. Does anyone wish for the bell to be rung? I see that no-one does.

Rwyf yn bwriadu mynd yn syth at y cyfnod pleidleisio. A oes unrhyw wrthwynebiad? Gwelaf nad oes. A oes unrhyw un yn dymuno i'r gloch gael ei chanu? Gwelaf nad oes.

*Gohiriwyd y bleidlais tan y cyfnod pleidleisio.
Vote deferred until voting time.*

Cyfnod Pleidleisio Voting Time

*Cynnig NDM4578: O blaid 9, Ymatal 0, Yn erbyn 35.
Motion NDM4578: For 9, Abstain 0, Against 35.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bourne, Nick
Davies, Andrew R.T.
Davies, Paul
Graham, William
Isherwood, Mark

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane

Melding, David
 Millar, Darren
 Ramsay, Nick

Davies, Alun
 Davies, Andrew
 Davies, Jocelyn
 Franks, Chris
 German, Veronica
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 Hutt, Jane
 James, Irene
 Jones, Ann
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Randerson, Jenny
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Watson, Joyce
 Williams, Kirsty
 Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y cynnig.
 Motion not agreed.*

*Gwelliant 1 i NDM4578: O blaid 29, Ymatal 0, Yn erbyn 15.
 Amendment 1 to NDM4578: For 29, Abstain 0, Against 15.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
 The following Members voted for:

Chapman, Christine
 Cuthbert, Jeff
 Davidson, Jane
 Davies, Alun
 Davies, Andrew
 Davies, Jocelyn
 Franks, Chris
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 Hutt, Jane
 James, Irene
 Jones, Ann
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
 The following Members voted against:

Asghar, Mohammad
 Bates, Mick
 Black, Peter
 Bourne, Nick
 Burnham, Eleanor
 Davies, Andrew R.T.
 Davies, Paul
 German, Veronica
 Graham, William
 Isherwood, Mark
 Melding, David
 Millar, Darren
 Ramsay, Nick
 Randerson, Jenny
 Williams, Kirsty

Watson, Joyce
Wood, Leanne

*Derbyniwyd y gwelliant.
Amendment agreed.*

*Gwelliant 2 i NDM4578: O blaid 15, Ymatal 0, Yn erbyn 29.
Amendment 2 to NDM4578: For 15, Abstain 0, Against 29.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Davies, Andrew R.T.
Davies, Paul
German, Veronica
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny
Williams, Kirsty

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Franks, Chris
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Hutt, Jane
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
Amendment not agreed.*

Cynnig NDM4578 fel y'i diwygiwyd:

Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

1. Yn gresynu wrth yr anawsterau a fydd yn wynebu'r GIG yng Nghymru yn sgîl Adolygiad Cynhwysfawr o Wariant anflaengar Llywodraeth y DU.

2. Yn nodi bod Llywodraeth Cynulliad Cymru eisoes wedi ymrwymo i warchod setliadau ariannol y gwasanaethau gofal iechyd yn y dyfodol.

Motion NDM4578 as amended:

The National Assembly for Wales:

1. Regrets the difficulties which will be caused to the NHS in Wales as a result of the UK Government's regressive CSR.

2. Notes that the Welsh Assembly Government has already given a commitment to protect the future financial settlements of healthcare services.

*Cynnig NDM4578 fel y'i diwygiwyd: O blaid 29, Ymatal 0, Yn erbyn 15.
Motion NDM4578 as amended: For 29, Abstain 0, Against 15.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Franks, Chris
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Hutt, Jane
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Davies, Andrew R.T.
Davies, Paul
German, Veronica
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig NDM4578 fel y'i diwygiwyd.
Motion NDM4578 as amended agreed.*

*Cynnig NDM4582: O blaid 15, Ymatal 0, Yn erbyn 29.
Motion NDM4582: For 15, Abstain 0, Against 29.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Davies, Andrew R.T.
Davies, Paul
German, Veronica
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny
Williams, Kirsty

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Franks, Chris
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Hutt, Jane
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David

Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y cynnig.
Motion not agreed.*

*Gwelliant 1 i NDM4582: O blaid 9, Ymatal 0, Yn erbyn 35.
Amendment 1 to NDM4582: For 9, Abstain 0, Against 35.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bourne, Nick
Davies, Andrew R.T.
Davies, Paul
Graham, William
Isherwood, Mark
Melding, David
Millar, Darren
Ramsay, Nick

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Davies, Andrew
Davies, Jocelyn
Franks, Chris
German, Veronica
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Hutt, Jane
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Randerson, Jenny
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Watson, Joyce
Williams, Kirsty
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
Amendment not agreed.*

6.30 p.m.

*Gwelliant 2 i NDM4582: O blaid 9, Ymatal 0, Yn erbyn 35.
Amendment 2 to NDM4582: For 9, Abstain 0, Against 35.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:

The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
 Bourne, Nick
 Davies, Andrew R.T.
 Davies, Paul
 Graham, William
 Isherwood, Mark
 Melding, David
 Millar, Darren
 Ramsay, Nick

The following Members voted against:

Bates, Mick
 Black, Peter
 Burnham, Eleanor
 Chapman, Christine
 Cuthbert, Jeff
 Davidson, Jane
 Davies, Alun
 Davies, Andrew
 Davies, Jocelyn
 Franks, Chris
 German, Veronica
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 Hutt, Jane
 James, Irene
 Jones, Ann
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Randerson, Jenny
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Watson, Joyce
 Williams, Kirsty
 Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
 Amendment not agreed.*

Dadl Fer Short Debate

Cymunedau ac Ymdeimlad o Hunaniaeth Communities and Sense of Identity

Nick Bourne: It is a great pleasure to present this debate. Over recent years, the role and size of the state has increased by centralising power, setting targets, and working through quangos. Although unintended, there is a danger that this increase in the size of the state has come at the expense of community groups, charities and individuals, who sometimes feel disenfranchised and remote from the means of taking action to make a real difference to the lives of the people who live around them. We need to reverse this trend by Government working in partnership with the third sector to make a real difference

Nick Bourne: Mae'n bleser mawr gennyf gyflwyno'r ddadl hon. Dros y blynyddoedd diwethaf, mae rôl a maint y wladwriaeth wedi cynyddu o ganlyniad i ganoli grym, gosod targedau, a gweithio drwy gwangos. Er yn anfwriadol, mae perygl bod y cynnydd hwn ym maint y wladwriaeth wedi dod ar draul grwpiau cymunedol, elusennau ac unigolion, sydd weithiau'n teimlo eu bod ar y cyrion ac yn teimlo na allant weithredu er mwyn gwneud gwahaniaeth go iawn i fywydau'r bobl sy'n byw o'u hamgylch. Mae angen inni wrthdroi'r duedd hon gan y Llywodraeth drwy weithio mewn partneriaeth â'r trydydd

to people's lives in Wales. Social cohesion requires a sense of identity, and in too many cases people feel alienated from our society; this has increased social breakdown. We see it, for example, in drug and alcohol abuse, crime, anti-social behaviour and vandalism, which blight so many of our communities.

Some say that the Government should remedy this, and of course Government has an important role to play in tackling these issues—there is no question of that. However, in many cases, the answer also lies in devolving power down to neighbourhoods and allowing social enterprises, charities and community groups to tackle the problems in their areas.

At this stage, I will mention a group that I visited recently in my home town of Aberystwyth—Cyswllt Contact, a UK charity set up in 1992. It provides a day service offering help, advice and support for people with drug and alcohol problems and for their families. The staff do a fantastic job in supporting people with addictions, helping them to regain control of their lives and find the confidence to move towards economic independence and away from benefits by gaining sustainable employment in the area. They also help, thereby, to reduce the cost of countering substance misuse and the cost of crime. They also help to reduce the cost of long-term health care for illnesses brought on by constant substance misuse, and that helps the individual massively. It is a fantastic local organisation making a great difference to the community that it serves, and I pay tribute to what it is doing.

Many communities, particularly in rural areas, have suffered recently from the loss of the focal points of village or community life, such as the local school, shop, pub or post

sector er mwyn gwneud gwahaniaeth go iawn i fywydau pobl yng Nghymru. Mae cydlyniant cymdeithasol yn gofyn am ymdeimlad o hunaniaeth, ac mewn gormod o achosion mae pobl yn teimlo wedi'u hynysu oddi wrth ein cymdeithas; mae hyn wedi cyfrannu at chwalu cymdeithas. Er enghraifft, gallwn ei weld mewn achosion o gamddefnyddio cyffuriau ac alcohol, troseddu, ymddygiad gwrthgymdeithasol a fandaliaeth, sy'n difetha cynifer o'n cymunedau.

Mae rhai'n dweud y dylai'r Llywodraeth gywiro hyn, ac wrth gwrs, mae gan y Llywodraeth rôl bwysig i'w chwarae wrth fynd i'r afael â'r materion hyn—nid oes amheuaeth am hynny. Fodd bynnag, mewn llawer o achosion, rhan o'r ateb yw datganoli pŵer i gymdogaethau a chaniatáu i fentrau cymdeithasol, elusennau a grwpiau cymunedol fynd i'r afael â'r problemau yn eu hardaloedd hwy.

Rwyf am sôn yn awr am grŵp y bŵm yn ymweld â hwy yn ddiweddar yn fy nhref enedigol, Aberystwyth—Cyswllt Contact, elusen yn y DU a sefydlwyd ym 1992. Mae'n darparu gwasanaeth dydd sy'n cynnig cymorth, cyngor a chefnogaeth i bobl sydd â phroblemau cyffuriau ac alcohol ac i'w teuluoedd. Mae'r staff yn gwneud gwaith ardderchog o ran cefnogi pobl sy'n gaeth i sylweddau, gan eu helpu i sicrhau rheolaeth dros eu bywydau unwaith eto. Mae'r staff hefyd yn eu helpu i fagu'r hyder i symud tuag at fod yn annibynnol yn economaidd ac i roi'r gorau i gael budd-daliadau, drwy sicrhau cyflogaeth gynaliadwy yn yr ardal. Maent hefyd yn helpu, felly, i leihau'r gost o fynd i'r afael â chamddefnyddio sylweddau a'r gost sy'n deillio o droseddu. Maent hefyd yn helpu i leihau cost gofal iechyd hirdymor ar gyfer anhwylderau a achosir o ganlyniad i gamddefnyddio sylweddau'n gyson, ac mae hynny'n helpu'r unigolyn yn aruthrol. Mae'n fudiad lleol gwych sy'n gwneud gwahaniaeth mawr i'r gymuned y mae'n ei gwasanaethu, ac rwyf yn talu teyrnged i'r hyn y mae'n ei wneud.

Mae llawer o gymunedau, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig, wedi dioddef yn ddiweddar o ganlyniad i gollu canolbwyt bywyd y pentref neu'r gymuned, fel yr ysgol

office. That applies too in towns and other communities. In many cases, communities have come together to save such assets for their locality. The villages of Trefeglwys and Llanfechain in Montgomeryshire, with which Mike Bates will be familiar, are celebrating the culmination of campaigns that have resulted in community ownership of village shops—shops owned and run by the villagers themselves for the benefit of the local community. That is true, too, of a well-known example in Llanbadarn Fynydd, in Radnorshire, which I regularly use on journeys north-south, as I am sure other Members do.

It is true of pubs as well. I recently visited with Darren Millar a pub in his constituency, the Raven Inn in Llanarmon-yn-Iâl, which has been run by the community since August 2009, through a company limited by guarantee. It is a fantastic local pub, and a vision of the future—a good vision, too. Villagers come in together, people of all ages and backgrounds, and any profit generated by the pub is used to fund community projects. It is first class.

Then take the Eagles Hotel in Corwen, which Lesley may be familiar with—it is near the area that she represents, in Denbighshire. Lesley and Keith Hughes are the licencees and owners, and they have turned an area of overgrown land to the rear of the Eagles into a community garden and allotment, with a community room created from an old outbuilding. The garden has raised beds and sensory planting, with easy access for the disabled and elderly, bringing all ages together from the town. There is a community room and cafe that is available for community use for local societies, with a range of activities happening there. It also acts as a classroom for when the school is on site, and operates as a cafe at the weekends, promoting healthy eating by using produce from the garden. It is envisaged that the allotment and the cafe will complement one another, and will show to all what healthy eating does and how that is achievable on a

leol, y siop, y dafarn neu'r swyddfa bost leol. Mae hynny'n wir hefyd am drefi a chymunedau eraill. Mewn llawer o achosion, mae cymunedau wedi dod at ei gilydd i achub asedau o'r fath ar gyfer eu hardal leol. Mae pentrefi Trefeglwys a Llanfechain yn Sir Drefaldwyn, y bydd Mike Bates yn gyfarwydd â hwy, yn dathlu penllanw ymgyrchoedd sydd wedi arwain at gymunedau sy'n berchen ar siopau pentref—siopau sy'n eiddo i'r pentrefwyr eu hunain ac sy'n cael eu rhedeg ganddynt, er budd y gymuned leol. Mae hynny'n wir hefyd am enghraifft adnabyddus yn Llanbadarn Fynydd, yn Sir Faesyfed. Rwyf yn ei defnyddio'n rheolaidd ar siwrneiau o'r gogledd i'r de, fel yr wyf yn siŵr y mae Aelodau eraill yn ei wneud hefyd.

Mae hyn yn wir am dafarndai hefyd. Yn ddiweddar, bu Darren Millar a minnau'n ymweld â thafarn yn ei etholaeth ef, y *Raven Inn* yn Llanarmon-yn-Iâl, y mae'r gymuned wedi bod yn ei rhedeg er mis Awst 2009, drwy gwmni cyfyngedig trwy warant. Mae'n dafarn leol wych, ac yn weledigaeth ar gyfer y dyfodol—gweledigaeth dda, hefyd. Mae pentrefwyr yn dod i mewn gyda'i gilydd, pobl o bob oed a chefnidir, a chaiff unrhyw elw y mae'r dafarn yn ei wneud ei ddefnyddio i ariannu prosiectau cymunedol. Mae o'r radd flaenaf.

Yna, edrychwch ar Westy'r *Eagles* yng Nghorwen. Efallai fod Lesley'n gyfarwydd ag ef—mae'n agos i'r ardal y mae'n ei chynrychioli, yn Sir Ddinbych. Lesley a Keith Hughes yw deiliaid y drwydded a hwy yw'r perchnogion hefyd. Maent wedi troi'r darn o dir sydd wedi gordyfu yng nghefn yr *Eagles* yn rhandir ac yn ardd gymunedol, gydag ystafell gymunedol a grëwyd o hen dŷ allan. Yn yr ardd, ceir gwelyau wedi'u codi a chaiff pethau eu plannu i blesio'r synhwyrau. Ceir mynediad hawdd ar gyfer pobl anabl a'r henoed, gan ddod â phawb o bob oed o'r dref at ei gilydd. Ceir ystafell gymunedol a chaffi sydd ar gael at ddefnydd cymunedol, ar gyfer cymdeithasau lleol er enghraifft. Mae pob math o weithgareddau'n cael eu cynnal yno. Mae hefyd yn troi'n ystafell ddosbarth pan fydd yr ysgol ar y safle, ac yn troi'n gaffi ar y penwythnosau, gan hyrwyddo bwyta'n iach drwy ddefnyddio cynnyrch o'r ardd. Rhagwelir y bydd y rhandir a'r caffi yn ategu

budget, while allowing children to go out to get their hands dirty and take charge of the growing. That is also something that we should welcome. Projects like these provide an excellent example of what can be achieved by communities facing the loss of local services and facilities, which, in many cases, are the hub of life in their locality. This not only helps to bring the facility back, but it also engenders a sense of community, because people are involved in setting up or reinvigorating facilities that would otherwise be lost.

We know that village halls play a huge and fantastic role in the life of communities, and I recently visited one in my area. I was impressed by Neuadd Bro Fana, in Ffarmers, near Llanwrda in Carmarthenshire, and by the community's proactive approach to using and promoting their community hall as the focal point of the community. Their commitment to projects for the benefit of that village is putting a lot back into that community. It is about English and Welsh speakers, and people from all backgrounds, coming together to do something for their community. That community hall is a fantastic success, and I pay tribute to them.

We need to be looking at ways of encouraging and assisting communities to take responsibility for running assets such as village halls. We need to be looking at more ways of encouraging and helping them to do that. I very much welcome the community asset transfer programme, run by the Big Lottery Fund, in partnership with the Assembly Government. Under that scheme, grants are available to provide capital and revenue funding to support the transfer of assets from public sector organisations to community ownership, which, very often, is the right place for that ownership. These can include social enterprises and social firms, development trusts and housing associations. This is real devolution, and, as I say, the Government is to be congratulated on that scheme. We need to ensure that it is followed

ei gilydd, gan ddangos i bawb beth yw manteision bwyta'n iach a sut y mae modd gwneud hynny heb wario gormod. Bydd hefyd yn rhoi cyfle i blant fynd allan i faeddu'u dwylo a bod yn gyfrifol am y tyfu. Mae hynny hefyd yn rhywbeth y dylem ei groesawu. Mae prosiectau fel y rhain yn enghraifft wych o'r hyn y gellir ei gyflawni gan gymunedau sy'n wynebu colli gwasanaethau a chyfleusterau lleol, sef canolbwynt bywyd yr ardal, mewn sawl achos. Nid yn unig y mae hyn yn helpu i ddod â'r cyfleuster yn ôl, ond mae hefyd yn ennyn ymdeimlad o gymuned, gan fod pobl yn rhan o sefydlu neu adfywio cyfleusterau a fyddai'n cael eu colli fel arall.

Rydym yn gwybod bod neuaddau pentref yn chwarae rhan enfawr ac arbennig ym mywyd cymunedau, ac yn ddiweddar bûm yn ymweld ag un yn fy ardal innau. Gwnaed argraff arnaf gan Neuadd Bro Fana, yn Ffarmers ger Llanwrda yn Sir Gâr. Gwnaed argraff arnaf hefyd gan ymagwedd ragweithiol y gymuned at ddefnyddio a hyrwyddo'r neuadd gymunedol fel canolbwynt y gymuned. Mae eu hymrwymiad i brosiectau er budd y pentref hwnnw yn rhoi llawer yn ôl i'r gymuned honno. Yr hyn sy'n bwysig yw bod siaradwyr Cymraeg a Saesneg, a phobl o bob cefndir, yn dod at ei gilydd i wneud rhywbeth ar gyfer eu cymuned. Mae'r neuadd gymunedol honno'n llwyddiant ysgubol, a hoffwn dalu teyrnged i'r bobl hynny.

Mae angen inni edrych ar ffyrdd o annog a chynorthwyo cymunedau i ysgwyddo'r cyfrifoldeb dros redeg asedau fel neuaddau pentref. Mae angen inni edrych ar ragor o ffyrdd i'w hannog a'u helpu i wneud hynny. Rwyf yn croesawu'r rhaglen trosglwyddo asedau cymunedol, sy'n cael ei rhedeg gan y Gronfa Loteri Fawr, mewn partneriaeth â Llywodraeth y Cynulliad. O dan y cynllun hwnnw, mae grantiau ar gael i ddarparu arian cyfalaf a refeniw i gefnogi'r gwaith o drosglwyddo asedau o sefydliadau yn y sector cyhoeddus i berchnogaeth y gymuned, sef y lle cywir ar gyfer y berchnogaeth honno yn aml iawn. Gall y rhain gynnwys mentrau cymdeithasol a chwmnïau cymdeithasol, ymddiriedolaethau datblygu a chymdeithasau tai. Datganoli go iawn yw hyn, ac fel yr wyf yn ei ddweud, dylid llongyfarch y

through and that that there is a real commitment to ensuring that this happens in communities up and down Wales.

I now turn to other examples in the area that I represent. The decision of Gwynedd Council to close Harlech swimming pool caused a considerable outcry locally, and many of us, across parties, were involved in campaigns to save it. The local community came together to fight the plan and now, thanks to a grant of £300,000 from the Big Lottery Fund—which has done fantastic things for communities throughout the United Kingdom, and certainly throughout Wales—ownership of the Harlech swimming pool has been transferred to a local trust, run as Harlech and Ardudwy Leisure Ltd. It is a newly formed company, with the aim of refurbishing and extending the pool as a multifunctional leisure facility for the community, which is fantastic news.

In Carmarthen, again in my area, the Towy Community Church trust received a grant to fund the acquisition and refurbishment of a redundant former cheese packing plant. That project aims to convert the building into a multipurpose community facility, which is to include a 10-pin bowling alley, a food bank and a furniture recycling facility. The Assembly Government's own community facilities and activities programme is a capital grant scheme offering support for such projects, which I welcome. It was launched in 2002 and provides support for such schemes. Tremadog War Memorial Institute in the area that I represent is another organisation that has received a grant under the programme to redevelop the existing building into a multipurpose community centre. It is a grade II listed building, for which access is being improved for disabled people. That is, again, real devolution reaching down to community level, helping people on a local basis to take ownership of community assets and re-engendering a spirit of community in towns, villages and local communities up and down Wales.

Llywodraeth ar y cynllun hwnnw. Mae angen inni sicrhau y cyflawnir hyn yn iawn ac y ceir ymrwymiad go iawn i sicrhau bod hyn yn digwydd mewn cymunedau ar hyd a lled Cymru.

Trof yn awr at enghreifftiau eraill yn yr ardal rwyf fi'n ei chynrychioli. Roedd penderfyniad Cyngor Gwynedd i gau pwll nofio Harlech yn destun gwrthwynebiad cryf yn lleol, ac roedd llawer ohonom ni, ar draws y pleidiau, yn rhan o ymgyrchoedd i achub y pwll nofio. Daeth y gymuned leol at ei gilydd i ymladd y cynllun ac erbyn hyn, diolch i grant o £300,000 gan y Gronfa Loteri Fawr—sydd wedi gwneud pethau arbennig ar gyfer cymunedau ledled y Deyrnas Unedig, ac yn sicr ledled Cymru—mae perchnogaeth dros bwll nofio Harlech wedi cael ei drosglwyddo i ymddiriedolaeth leol, sy'n cael ei rhedeg fel Hamdden Harlech ac Ardudwy Cyf. Mae'n gwmni sydd wedi ei ffurfio o'r newydd, a'i nod yw adnewyddu ac ehangu'r pwll fel cyfleuster hamdden amlbwrpas ar gyfer y gymuned, sy'n newyddion gwych.

Yng Nghaerfyrddin, eto yn fy ardal i, gwnaeth ymddiriedolaeth Eglwys Gymunedol Tywi dderbyn grant i ariannu'r gwaith o gaffael ac adnewyddu hen ffatri pecynnu caws. Nod y prosiect hwnnw yw trawsnewid yr adeilad yn gyfleuster cymunedol amlbwrpas a fydd yn cynnwys canolfan bowlio deg, banc bwyd a chyfleuster ailgylchu dodrefn. Cynllun grant cyfalaf yw rhaglen cyfleusterau a gweithgareddau cymunedol Llywodraeth y Cynulliad, sy'n cynnig cefnogaeth ar gyfer y math hyn o brosiectau, a chroesawaf hynny. Cafodd ei lansio yn 2002 ac mae'n darparu cefnogaeth ar gyfer y math hyn o gynlluniau. Mae Neuadd Goffa Tremadog yn yr ardal rwyf fi'n ei chynrychioli yn fudiad arall sydd wedi derbyn grant o dan y rhaglen, er mwyn ailddatblygu'r adeilad presennol yn ganolfan gymunedol amlbwrpas. Mae'n adeilad rhestredig gradd II, ac mae'r mynediad iddo yn cael ei wella ar gyfer pobl anabl. Unwaith eto, dyna ddatganoli go iawn yn cyrraedd lefel y gymuned, gan helpu pobl leol i sicrhau perchnogaeth dros asedau cymunedol ac ail-feithrin ysbryd o gymuned mewn trefi, pentrefi a chymunedau lleol ar hyd a lled Cymru.

I wanted to end on a happy note this afternoon with all the good news that is going on in Wales, which is due to individual effort; to be fair, the Government is helping by at least not getting in the way and is, appropriately, on occasion, helping these schemes. I hope that the Deputy Minister will respond to say that this is something that the Government wants to take further. This is real devolution that is helping people and empowering communities across Wales. It is revitalising the communities that have been dying on their feet due to loss of facilities, and I am not blaming any Government for that; that has happened over a period of years. It is a way back for those communities, and some of the projects that I have seen across Wales are fantastic. It is something that we can do to transfer power to individuals, charities and community groups to help them to take control and to encourage others to get involved in local communities. I hope that we can all sign up to it.

6.40 p.m.

The Deputy Minister for Science, Innovation and Skills (Lesley Griffiths): Thank you, Nick, for bringing this important debate to the Chamber. I am pleased to respond on behalf of the Government.

The individual identities of Welsh communities are shaped by the interaction of myriad factors, such as the unique history of each community and the socioeconomic conditions of the area. The need to promote a sense of identity is a key concept in the approach to enhancing community cohesion, and a sense of identity can be a bonding factor in creating strong communities. That is in the face of the significant changes and challenges that are currently taking place and have taken place over many years, including changes to the demographics of our communities, with increased diversity impacting on the dynamics of cultural life.

Wales needs strong, resilient and harmonious communities that can respond effectively to the increasing pace and scale of economic, social and cultural change in the twenty-first

Roedd arnaf eisiau cloi ar nodyn hapus y prynhawn yma, gyda'r holl newyddion da sy'n digwydd yng Nghymru o ganlyniad i ymdrech unigol; a bod yn deg, mae'r Llywodraeth yn helpu drwy beidio â bod yn y ffordd, o leiaf, a thrwy helpu'r cynlluniau hyn yn briodol, ar adegau. Rwyf yn gobeithio y bydd y Dirprwy Weinidog yn ymateb gan ddweud bod hyn yn rhywbeth y mae'r Llywodraeth am ei ddatblygu ymhellach. Datganoli go iawn yw hyn, sy'n helpu pobl ac yn grymuso cymunedau ledled Cymru. Mae'n adfywio'r cymunedau sydd wedi bod yn marw yn sgîl colli cyfleusterau, ac nid wyf yn rhoi'r bai ar unrhyw Lywodraeth am hynny; mae hynny wedi digwydd dros gyfnod o flynyddoedd. Mae'n ffordd yn ôl ar gyfer y cymunedau hynny, ac mae rhai o'r prosiectau rwyf wedi'u gweld ar draws Cymru yn wych. Mae'n rhywbeth y gallwn ei wneud i drosglwyddo grym i unigolion, elusennau a grwpiau cymunedol, i'w helpu i reoli ac annog eraill i gyfrannu at eu cymunedau lleol. Gobeithio y gallwn ni i gyd gytuno â hyn.

Y Dirprwy Weinidog dros Wyddoniaeth, Arloesi a Sgiliau (Lesley Griffiths): Diolch ichi, Nick, am gyflwyno'r ddatl bwysig hon gerbron y Siambr. Rwyf yn falch o ymateb ar ran y Llywodraeth.

Mae hunaniaeth unigol cymunedau Cymru yn cael ei llunio gan bob math o ffactorau gwahanol yn rhwydweithio â'i gilydd, fel hanes unigryw pob cymuned a chyflwr economaidd-gymdeithasol yr ardal. Mae'r angen i hyrwyddo ymdeimlad o hunaniaeth yn gysyniad allweddol yn y dull o wella cydlyniant cymunedol, a gall ymdeimlad o hunaniaeth fod yn gwllwm wrth greu cymunedau cryf. Mae hynny yn wyneb y newidiadau a'r heriau sylweddol sydd ar droed ar hyn o bryd, ac sydd wedi bod ar droed am nifer o flynyddoedd, gan gynnwys newidiadau i ddemograffeg ein cymunedau, wrth i gynnydd mewn amrywiaeth effeithio ar ddeinameg bywyd diwylliannol.

Mae ar Gymru angen cymunedau cryf, gwydn a chytûn sy'n gallu ymateb yn effeithiol i gyflymder a graddfa gynyddol newid economaidd, cymdeithasol a

century. The approach to community cohesion looks to tackle the underlying issues and tensions that can create negative impacts in communities. Through the community cohesion fund, £2 million was allocated in 2009-10 and a further £1.5 million has been allocated in this financial year to help local authorities address issues to do with local cohesion. Over 240 projects were funded during that year across Wales. In turn, local partnerships have been formed to put in place a strategic framework to identify local need and to find appropriate and proportionate responses.

Community cohesion is about breaking down barriers to the creation of strong communities. It focuses on engagement and partnership working, which helps to create a sense of community. Nick, you mentioned Cyswllt Contact, which is a charity in Aberystwyth that provides advice and support to individuals and their families who face issues surrounding drug and alcohol problems. Organisations such as those have a huge role to play alongside Government initiatives such as community safety partnerships, and they help and support substance misusers, their families and the wider community—we know that their needs must be at the heart of everything that we do. We know that there is more to be done, and we have to continue to tackle the availability of illegal drugs and the inappropriate and irresponsible sale of alcohol. Failure to tackle those issues would lead to more of the anti-social behaviour and vandalism to which you have referred.

You mentioned businesses such as shops and pubs being run by villagers for the benefit of their community. You mentioned two pubs; I am from north Wales, but I have never visited the Eagles in Corwen, but I have visited the Raven Inn in Llanarmon-yn-Iâl—not with Darren Millar, I hasten to add.

Darren Millar: I am delighted that you have visited the Raven Inn in my constituency. I

diwylliannol yn yr unfed ganrif ar hugain. Mae'r dull o sicrhau cydlyniant cymunedol yn ceisio mynd i'r afael â'r materion sylfaenol a'r tensiynau sy'n gallu cael effaith negyddol ar gymunedau. Drwy'r gronfa cydlyniant cymunedol, dyrannwyd £2 miliwn yn 2009-10 ac mae £1.5 miliwn yn ychwanegol wedi cael ei ddyrannu yn y flwyddyn ariannol hon i helpu awdurdodau lleol i fynd i'r afael â materion sy'n ymwneud â chydlyniant lleol. Cafodd dros 240 o brosiectau eu hariannu yn ystod y flwyddyn honno ar hyd a lled Cymru. Yn sgîl hynny, mae partneriaethau lleol wedi cael eu ffurfio i sefydlu fframwaith strategol i nodi anghenion lleol ac i ddod o hyd i atebion priodol a chymesur.

Mae cydlyniant cymunedol yn ymwneud â dileu rhwystrau rhag creu cymunedau cryf. Mae'n canolbwyntio ar ymgysylltu a gweithio mewn partneriaeth, sy'n helpu i greu ymdeimlad o gymuned. Nick, gwnaethoch sôn am Cyswllt Contact, sef elusen yn Aberystwyth sy'n rhoi cyngor a chefnogaeth i unigolion a'u teuluoedd wrth iddynt wynebu materion sy'n ymwneud â phroblemau cyffuriau ac alcohol. Mae gan fudiadau fel y rheini ran enfawr i'w chwarae ochr yn ochr â mentrau'r Llywodraeth fel partneriaethau diogelwch cymunedol, ac maent yn helpu ac yn cefnogi pobl sy'n camddefnyddio sylweddau, eu teuluoedd a'r gymuned ehangach—rydym yn gwybod bod yn rhaid rhoi eu hanghenion wrth galon popeth a wnawn. Rydym yn gwybod bod rhagor i'w wneud o hyd, a rhaid inni barhau i fynd i'r afael â'r cyffuriau anghyfreithlon sydd ar gael ac â gwerthu alcohol yn anghyfrifol ac yn amhriodol. Byddai methu â mynd i'r afael â'r materion hynny yn arwain at ragor o'r ymddygiad gwrthgymdeithasol a'r fandaliaeth rydych wedi cyfeirio atynt.

Gwnaethoch sôn am fusnesau fel siopau a thafarndai yn cael eu rhedeg gan bentrefwyr er budd eu cymuned. Gwnaethoch sôn am ddwy dafarn; rwyf yn dod o ogledd Cymru, ond nid wyf erioed wedi bod yn yr *Eagles* yng Nghorwen. Ond, rwyf wedi bod yn y *Raven Inn* yn Llanarmon-yn-Iâl—nid gyda Darren Millar, gyda llaw.

Darren Millar: Braf iawn yw clywed eich bod wedi bod yn y *Raven Inn* yn fy etholaeth

assume that you were there with Carl Sargeant on curry night or fish-and-chip night, which seem to go down extremely well. I know that Carl has also taken the time to visit the pub. Will you join me in congratulating the Raven Inn for reopening a post office in Llanarmon-yn-Iâl over the summer months, which had been closed for 12 months previously as a result of the Labour Party's cuts?

Lesley Griffiths: I was not with Carl Sargeant; I was with my mother. You are right: it is an excellent example of community ownership. You gave us other examples of facilities being run for the good of the community by the community itself. You mentioned your support of our community asset transfer programme, which is bringing many underused buildings into community use. You cited Harlech swimming pool, which is an excellent example. Through our community facilities and activities programme, we are supporting community groups across Wales to improve community facilities. Indeed, many of the initiatives that have been mentioned have received funding from one or more of those Welsh Assembly Government initiatives. Therefore, I am pleased to hear Members highlighting the value of those programmes.

I should also mention our Communities First programme, which is another way in which we are providing support to help build communities in the way that Nick outlined in his speech. In Trevethin in Torfaen, volunteers and local staff based at the Cold Barn Farm facility have engaged with the local authority to develop a wide range of projects and activities with young people in the area. Green spaces have been improved, recycling schemes have been set up, youth annoyance has been reduced, and families have been supported.

Across Wales, Communities First outcomes match funding has been awarded to a Jobcentre Plus project to place a dedicated personal adviser in integrated children's centres within four Communities First areas. The idea behind this project is to support

i. Mae'n siŵr mai gyda Carl Sargeant yr oeddech yno, yn un o'r nosweithiau cyri neu bysgod a sglodion, sy'n hynod o boblogaidd, i bob golwg. Gwn fod Carl hefyd wedi rhoi o'i amser i fynd i'r dafarn. A wnewch chi ymuno â mi i longyfarch y *Raven Inn* am ailagor swyddfa bost yn Llanarmon-yn-Iâl dros fisoedd yr haf, a oedd wedi bod ar gau am 12 mis cyn hynny o ganlyniad i doriadau'r Blaid Lafur?

Lesley Griffiths: Nid gyda Carl Sargeant y bûm yno; ond gyda fy mam. Rydych yn llygad eich lle: mae'n enghraifft ardderchog o berchnogaeth yn nwylo'r gymuned. Gwnaethoch roi inni enghreifftiau eraill o gyfleusterau'n cael eu rhedeg er lles y gymuned gan y gymuned ei hun. Gwnaethoch ddweud eich bod yn cefnogi ein rhaglen trosglwyddo asedau cymunedol, sy'n galluogi'r gymuned i ddefnyddio nifer o adeiladau nad ydynt yn cael eu defnyddio rhyw lawer. Gwnaethoch sôn am bwll nofio Harlech, sy'n enghraifft wych. Drwy ein rhaglen cyfleusterau a gweithgareddau cymunedol, rydym yn cefnogi grwpiau cymunedol ledled Cymru i wella cyfleusterau cymunedol. Yn wir, mae llawer o'r mentrau sydd wedi cael eu crybwyll wedi cael arian gan un neu ragor o'r mentrau hynny gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Rwyf yn falch, felly, o glywed Aelodau'n tynnu sylw at werth y rhaglenni hynny.

Dylwn hefyd sôn am ein rhaglen Cymunedau yn Gyntaf, sef ffordd arall rydym yn darparu cefnogaeth i helpu i adeiladu cymunedau yn y ffordd a amlinellwyd gan Nick yn ei araith. Yn Nhrefddyn yn Nhor-faen, mae gwirfoddolwyr a staff lleol yng nghyfleuster *Cold Barn Farm* wedi ymgysylltu â'r awdurdod lleol er mwyn datblygu ystod eang o brosiectau a gweithgareddau gyda phobl ifanc yn yr ardal. Mae manau gwyrdd wedi cael eu gwella, mae cynlluniau ailgylchu wedi cael eu sefydlu, mae llai o bobl ifanc yn achosi niwsans, ac mae teuluoedd wedi cael eu cefnogi.

Ar hyd a lled Cymru, mae arian cyfatebol gan gronfa ganlyniadau Cymunedau yn Gyntaf wedi cael ei roi i brosiect gan y Ganolfan Byd Gwaith, i roi ymgynghorydd personol penodol mewn canolfannau plant integredig mewn pedair ardal Cymunedau yn Gyntaf. Y

local parents into the labour market, many of whom will not have used Jobcentre Plus services before. Since this project started in April 2010, 25 households that were previously workless now have someone working. That is 25 more households increasing their income through employment and therefore taking steps to reduce their risk of poverty. This also enables them to play a role within their community. This is the sort of thing that is going on across Wales, but which, sadly, is rarely reported in the press. These are projects that, individually, may not seem very grand or important, but they are very important to the people involved.

Rural communities face unique challenges and 'One Wales' outlines the Government's commitment to communities across Wales. There are several initiatives in place to support this. The rural development plan, under the portfolio of my colleague, Elin Jones, specifically helps rural communities and will provide £795 million between 2007 and 2013.

Wales is one big community and the Welsh Assembly Government has invested significantly and will continue to invest significantly to support communities. We see this as a role of Government and we know that the funding that we are investing through the initiatives that I have mentioned is helping individuals and communities across Wales. This is money that is helping individuals and communities to set up social enterprises and money that is being invested to keep people in work and to create opportunities for them.

The Deputy Presiding Officer: That brings today's proceedings to a close.

syniad y tu ôl i'r prosiect hwn yw cefnogi rhieni lleol i fynd i'r farchnad lafur. Bydd llawer ohonynt nad ydynt wedi defnyddio gwasanaethau'r Ganolfan Byd Gwaith o'r blaen. Er dechrau'r prosiect hwn ym mis Ebrill 2010, mae rhywun bellach yn gweithio mewn 25 o gartrefi a oedd yn ddi-waith cyn hynny. Dyna 25 yn rhagor o gartrefi sy'n cynyddu eu hincwm drwy gyflogaeth, ac felly yn cymryd camau i leihau'r risg o dlodi. Mae hyn hefyd yn rhoi cyfle iddynt chwarae rhan yn eu cymuned. Dyma'r math o beth sy'n digwydd ar hyd a lled Cymru, nad yw'r wasg yn adrodd amdano'n aml iawn, yn anffodus. Mae'r rhain yn brosiectau nad ydynt, yn unigol efallai, yn ymddangos yn fawreddog iawn na'n bwysig, ond maent yn bwysig iawn i'r bobl sy'n rhan ohonynt.

Mae cymunedau gwledig yn wynebu heriau unigryw ac mae 'Cymru'n Un' yn amlinellu ymrwymiad y Llywodraeth i gymunedau ledled Cymru. Mae nifer o fentrau ar waith i gefnogi hyn. Mae'r cynllun datblygu gwledig, o dan bortffolio fy nghyd-Weinidog, Elin Jones, yn benodol yn helpu cymunedau gwledig a bydd yn darparu £795 miliwn rhwng 2007 a 2013.

Mae Cymru yn un gymuned fawr ac mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi buddsoddi'n sylweddol a bydd yn parhau i fuddsoddi'n sylweddol er mwyn cefnogi cymunedau. Rydym yn ystyried hyn yn un o ddyletswyddau'r Llywodraeth ac rydym yn gwybod bod yr arian rydym yn ei fuddsoddi drwy'r mentrau rwyf wedi eu crybwyll yn helpu unigolion a chymunedau ledled Cymru. Mae hyn yn arian sy'n helpu unigolion a chymunedau i sefydlu mentrau cymdeithasol ac arian sy'n cael ei fuddsoddi i gadw pobl mewn gwaith ac i greu cyfleoedd ar eu cyfer.

Y Dirprwy Lywydd: Daw hynny â thrafodion heddiw i ben.

*Daeth y cyfarfod i ben am 6.46 p.m.
The meeting ended at 6.46 p.m.*

**Aelodau a'u Pleidiau
Members and their Parties**

Andrews, Leighton (Llafur – Labour)
Asghar, Mohammad (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Barrett, Lorraine (Llafur – Labour)
Bates, Mick (Democrat Rhyddfrydol Annibynnol – Independent Liberal Democrat)

Black, Peter (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Bourne, Nick (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Burnham, Eleanor (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Burns, Angela (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Butler, Rosemary (Llafur – Labour)
 Cairns, Alun (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Chapman, Christine (Llafur – Labour)
 Cuthbert, Jeff (Llafur – Labour)
 Davidson, Jane (Llafur – Labour)
 Davies, Alun (Llafur – Labour)
 Davies, Andrew (Llafur – Labour)
 Davies, Andrew R.T. (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Davies, Jocelyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Davies, Paul (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Elis-Thomas, Dafydd (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Evans, Nerys (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Franks, Chris (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 German, Veronica (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Graham, William (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Gregory, Janice (Llafur – Labour)
 Griffiths, John (Llafur – Labour)
 Griffiths, Lesley (Llafur – Labour)
 Gibbons, Brian (Llafur – Labour)
 Hart, Edwina (Llafur – Labour)
 Hutt, Jane (Llafur – Labour)
 Isherwood, Mark (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 James, Irene (Llafur – Labour)
 Jenkins, Bethan (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Alun Ffred (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Ann (Llafur – Labour)
 Jones, Carwyn (Llafur – Labour)
 Jones, Elin (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Gareth (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Helen Mary (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Ieuan Wyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Law, Trish (Annibynnol – Independent)
 Lewis, Huw (Llafur – Labour)
 Lloyd, David (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Lloyd, Val (Llafur – Labour)
 Melding, David (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Mewies, Sandy (Llafur – Labour)
 Millar, Darren (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Morgan, Jonathan (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Morgan, Rhodri (Llafur – Labour)
 Neagle, Lynne (Llafur – Labour)
 Ramsay, Nick (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Randerson, Jenny (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Ryder, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Sargeant, Carl (Llafur – Labour)
 Sinclair, Karen (Llafur – Labour)
 Thomas, Gwenda (Llafur – Labour)
 Thomas, Rhodri Glyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Watson, Joyce (Llafur – Labour)
 Williams, Brynle (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
 Williams, Kirsty (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Wood, Leanne (Plaid Cymru – The Party of Wales)